

پاڻي

الورجبات المتحتمات

المعرفة على كل مسلم ومسلمة

امام محمد بن عبد الوهاب

پاڻي ڪردني

هه رباد شوان ٽه مته راني

ٺاماده ڪردني

ڪه نالي زانستي شه رعي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشه کی

سو پاس بۆ په وهر دگارم که هه لی بۆ ره خساندین خزمه تیکی بچوک به م مه تنه عه قیده ییه بکه ین به ئومیدی ئه وهی که ببیته مایه ی خیر له دوونیا و له قیامه ت بۆ هه موو ئه و که سانه ی که ده ستیان هه بووه له ناماده کردنیدا، داواکارم له الله تعالی له هه له کانمان ببوری ت و زانستمان زیاد بکات بۆ ئه وهی هه له کانمان راست بکه ینه وه، ئه م کتیبه ی ژیر ده ستت له لایه ن شیخ (عبدالله القرعاوی) کۆکراوه ته وه، که پیکهاتوو له وته و نامه و رسائله کانی شیخ (محمد بن عبدالوهاب) و کور و نه وه کانی، دوا ی کۆکردنه وهی ناوی له م مه تنه ناوه (الواجبات المتحتمات المعرفه على کلّ مسلم و مسلمة) و اتا:- ئه و واجبه حه تمیانه ی که واجبن له سه ر هه موو مسلمانیکی پیاو و ئافره ت بیانزانن، به کوردیش له لایه ن مامۆستای به رپرز (هه ریاد شوان قه مته رانی) رافه کراوه و ئیمه ش وه ک (که نالی زانستی شهرعی) هه ستاین به نویسنه وهی وانه ده نگیه کان به شیوه یه کی پوخته کراو که مه فهومی قسه کانی وه رگیراوه نه وه کو ده قی سه رجه م قسه کانی.

له م مه تنه دا به گشتی چه ند شتی ک باسکراوه:-

- باسکردنی سی بنچینه که به کورتی.
- به لگه ی مه رجه کانی لا اله الا الله.
- هه لوه شیئه ره وه کانی ئیسلام.
- کوفر و شرک و نیفاق و مه سه له ی طاغوت.

شیخ دهفه رمویت:- (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْأُصُولُ الثَّلَاثَةُ الَّتِي يَجِبُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ مَعْرِفَتُهَا، وَ هِيَ مَعْرِفَةُ عَبْدِ رَبِّهِ، وَ دِينَهُ وَ نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ ﷺ) هۆکاره کانی دهسپیکردن به بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ:-

1. وهکو شوینکه وتنی قورپان که به: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) دهستی پئ کردووه، وه ههروهها یه کهم نایه تی قورپان که دابه زی داوای له پیغه مبه رمان کرد که به ناوی خوا بخوینیت (اقرأ بسم ربك الذي خلق)

2. چونکه ئه مه کار ی پیغه مبه ری ئه زیمان بووه صلی الله علیه وسلم که له نامه و نوسراوه کانیدا بۆ سه روک و هۆز و که سانی تر به هه مان شیوه به: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) دهستی پئ ده کرد.

3. له بهر هه بوونی کۆمه لێک فه رمووده که له م باره یه وه هاتوون هه رچه نده هه موویان سه نه ده کانیان زه عیفن، به لام له بهر ئه م هۆکارانه ی باسکران زانیان کردوویانه به عاده ت که له هه موو نوسینه کانیان به (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) دهست پئ ئه که ن، وه ئه مه کار و پیشه ی سه له فمان بووه رحمهم الله.

باسکردنی سئ بنچینه که به کورتی

ئه وسئ بنچینه یه ی که پئو یسته له سه ر هه موو مسلمانیکی پیاو و ئافره ت بیناسئ و بیزانئ و کاریان پئ بکات، ئه وه ش ئه وه یه که به نده پهروه ردگاری خوئ بناسئ، ئاینی خوئ بناسئ، پیغه مبه ره که ی محمد (ﷺ) بناسئ.

بنچینه ی یه که م: (فَإِذَا قِيلَ لَكَ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَقُلْ: رَبِّيَ اللَّهُ الَّذِي رَبَّنِي، وَ رَبِّي جَمِيعَ الْعَالَمِينَ بِنِعْمِهِ، وَ هُوَ مَعْبُودِي، لَيْسَ لِي مَعْبُودٌ سِوَاهُ).

ئه گه ر پئت و ترا: پهروه ردگاری تۆ کییه؟

بلی پهروه ردگارم الله یه، ئه وه ی که پهروه ردی کردووم پهروه ردی هه موو جهانیانی کردووه، به ناز و نیعمه ته کانی، وه ئه و په رستراوی منه، جگه له و هیچ په رستراویکی ترم نیه.

بنچینه ی دووهم: (وَ إِذَا قِيلَ لَكَ: مَا دِينُكَ؟ فَقُلْ: دِينِي الْإِسْلَامُ، وَ هُوَ الْإِسْلَامُ لِلَّهِ بِالتَّوْحِيدِ، وَ الْإِنْقِيَادُ لَهُ بِالطَّاعَةِ، وَ الْبَرَاءَةُ مِنَ الشِّرْكِ وَأَهْلِهِ).

وه نه گهر پیت و ترا : ئاینی تو چیه ؟

بلی :- دین و ئاینم ئیسلامه، که بریتیه له ته سلیم بوون بۆ الله به ته وحیده، وه ملکه چ بوون بۆی به گوپرایه لیه وه، وه خو بهری کردن له هاوبهش برپاردان خو بهریکردن له هه رچی شریک و نه هلی شریکه. بنچینه ی سییه م : (وَإِذَا قِيلَ لَكَ : مَنْ نَبِيُّكَ ؟ فَقُلْ :- مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ ، وَهَاشِمٌ مِنْ قُرَيْشٍ ، وَقُرَيْشٌ مِنَ الْعَرَبِ ، وَالْعَرَبُ مِنْ ذُرِّيَةِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (عليهما و علی نبینا أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالتَّسْلِيمِ)

نه گهر پیت و ترا : کئ پیغه مبه رته (ﷺ)؟

بلی : موحمدی کوپی عبدالله ی کوپی عبدالمطلب ی کوپی هاشم ه، هاشمیش له قورده شه، قورده شیش له عه ره به، عه ره بيش له نه وه کانی ئیسماعیلی کوپی ئیبراهیمه. (باشترین دروود و سه لامی الله له وان و له پیغه مبه ری خو مان بئ (ﷺ)).

وشه ی (الأصول) کو یه و اتا بنچینه کان، وشه ی (الأصل) مفرده که یه تی و اتا بنچینه.

بنچینه له زاراوه ی زانایاندا :- نه و شته یه که جگه له خو ی له سه ر بنیات نه نریت.

واتا نه مه بناغه یه و بینای له سه ر دروست نه کریت.

گرنگی نه و سئ بنچینه یه

ئه م سئ بنچینه یه ش گرنگترینی گرنگه کان، نه و پرسیارانه ن له نیو گوپ لیت نه کرین، نه گهر له دنیا وه لامیان بۆ به ده ست نه هیئیت و کاریان بۆ نه که یت، له ناو گوپ دا ناتوانیت وه لام بده یته وه و خه ساره تمه ند ده یت.

له (براء بن عازب) رضي الله عنه که پیغه مبه ر (ﷺ) باسی رۆح کیشان و پرسیاره کانی ناوگوپی کردوه بۆ ئیماندار و کافر، ده رباره ی نه وانه ی که وه لامی پرسیاره کانی گوپ یان لانیه فه رموویه تی :- (فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ، وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ، فَيَقُولَانِ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ، لَا أَدْرِي، فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ، فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ، لَا أَدْرِي، فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَنْ كَذَبَ، فَأَقْرَشُوهُ مِنَ النَّارِ، وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ "....") تخریج شرح الطحاویة /573

واتا : رۆحه که نه گه رپته وه بۆ ناو جه سه ته ی، دوو مه لائیکه ت دینه لای و دایده نیشین، پئی ده لئین:- په روه ردگارت کییه ؟، ده لئ:- هاه هاه نازانم، پئی ده لئین:- نه و پیاوه کیبوو نیردرا بوو بۆتان؟، ده لئ:- هاه هاه نازانم....

که واته بو ئه وهی توشی ئه م سهر شوپیهی ناو قه بر نه بین، پیوسته له دنیا خومانی بو ناماده بکهین و کاری پیکهین، له بهرته وهیه واجب به واجب یکی (عین)ی، خو مان له م سئ بنچینهیه شاردها بکهین، هیچ که سیکیش عوزری بو نیه که نه زانییت.

به چا وروونی:-

- کاتی که فهرموویه تی له سهر هه موو مسلمانیکی نیر و می واجب، مه بهستی ئه و که سانهیه که (مکلف)ن، واتا ته کلیف لیکراون و نوژیان له سهر واجب بووه :- (شیت نین، عاقلن، بالغ بوون).
- جیا وازی نیه که سه که کۆله بییت، یان ئازاد، ههر له سهری واجب.
- که وایه ئه بییت بهنده پهروهردگاری خو ی بناسیت، بزانییت توانا و دهسهلاتی ئه م پهروهردگاره چهندهیه، به تاکیشی رابگریت له ههر سئ جوهره که ی توحید :- (الألوهیة، الربوبیة، الأسماء والصفات).
- واجبیه بهنده ئایینه که ی خو ی بناسیت و شاردهای بییت، ئیسلامیش واتا ته سلیم بوون و خو رادهست کردن، واتا به ته وای ملکه چ بوون، شوینکه وتن و جیبه جی کردن داواکاریه کانی، و خو دوورگرتن له نه هیه کانی، به تایبه تیش خو دوورگرتن له سه رجهم یاسا و دهستوره دهستکرده کان که ئیسلام هه موویانی پوچه ل کردۆته وه

معرفة النبي محمد: {ﷺ} واتا :- ناسینی پیغه مبهری الله {ﷻ}

که پیشه وای و قودوه و پیشهنگی مرؤفایه تیه، ده بن هه رته و به پیشه وای خۆت بزانی، هه رته و به ئیمام و قودوهی خۆت بزانی.

ناسینی پیغه مبهره که ت {ﷺ} نه صلی سیه مه له وسئ ئه صل و بنچینهی که باسما نکردن، ئه فهرمویت {ومعرفة نبيه مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ناسینی پیغه مبهره که ی که محمد {ﷺ} ه.

- بۆچی ده بییت پیغه مبهره که مان {ﷺ} بناسین ؟ له بهرته وهی ئه ونیوه ندگیرو واسیطهیه له نیوان ئیمه و الله، له گه یاندنی ئه م دینه و ئه م ریسالهیه.

ئه بن تۆ ئه وکه سه ی که ریساله که ی بۆی ناردووی که {الله}یه بیناسی، ئه بن په یامه که ش بناسی که دینی {ئیسلام}ه، ئه بن ئه و واسیطهیه ی که ئه م په یامه به ئیمه ده گه ینیت که محمد {ﷺ}ه بیناسی بزانی ئه م دینه له کئ وه ته گری ؟ چونک هه رکه سیك پیغه مبهری الله {ﷻ} له دنیا دا نه ناسیت،

شۈبىنى نەكەۋىت ۋە ئىشى پى نەكات ئەۋا لە "قەبرا" كاتىك پىرسىيىرى لىدەكرىت {مَنْ نَبِيُّكَ} پىغەمبەر ۋە پىشەۋات ئەۋ پىياۋەى كەۋا بۆتان نىردىرەۋو كى بوو؟ دەلىيت:- {هَآ هَآ لَا أَذَرِي} ھاھا؟ نازانم، بەلام گويم لەخەلك بوو، قسەيەك دەكەن.

لەبەرئەۋەى كە لە دوونىا شۈبىنى نەكەۋتوۋە، بە پىشەۋاى خۇى نەزانىۋە كەسكىتىرى كىردوۋە بە پىشەۋاى خۇى ۋ شۈبىنى كەسكىتىر كەۋتوۋە ئەۋا لەۋىدا سەرگەردان ۋ سەرشۆردەيىت، ئىتر سزاو نارەحتى ۋ ناخۇشەكان دەست پى دەكا.

ناسىنى پىغەمبەر{ﷺ} تەنەئەۋە نىيە كەبزانى ناۋى مۇھە {ﷺ} بەلكو، پىۋىستى بەكۆمەلىك شتە، وردەكارى ژيانى پىغەمبەر {ﷺ} پىۋىستە بىزانىت ۋ ژياننامەى بخوئىتەۋە، بزانى پىغەمبەر {ﷺ} چۆن نىردىراۋە؟ چى كىردوۋە؟ دەۋەكەى چۆن كىردوۋە؟ سەرەتاچۆن دەستى بە دەۋە كىردوۋە؟ پاشان چۆن إعلانى دەۋەكەى كىردوۋە، لەدەۋەكەى نەينىۋە بۆدەۋەكەى ئاشكرا؟ چۆن ھىجرەتى كىردوۋە؟ چۆن جىھادى كىردوۋە؟ ھەلس ۋ كەۋتى چۆن بوۋە بە گشتى لەگەل خىزان ۋ دەرۋەر ۋ مۇسلمان ۋ كافىر ۋ منافىق؟ چۆن ئىسلامى لەخۇيدا بەرجەستەى كىردوۋە ۋ چۆن جىبەجىكىردوۋە؟

دىارە لىرەدا {شەيخ} ئىسلوبى "پىرسىيار" ۋ "ۋلامى" بەكارھىناۋە {فَإِذَا قِيلَ لَكَ} ۋاتا ئەگەر ۋات پىگوترا تۆش ۋا ۋەلام بدەۋە، ئەم جۆرە شىۋازە بۆئەۋەىە زىاتىر لەناۋ نەفس ۋ مىشك ۋ فكىرى تۆدا بىمىنىتەۋە، كاتىك پىرسىيارت لىكرا ۋا ۋەلام بدەۋە.

{فَإِذَا قِيلَ لَكَ : مَنْ رَبُّكَ؟}

رونكىردنەۋە:-

ۋشەى {رب} كۆمەلىك ماناى ھەيە بەلام ئەگەرھاتوۋ {ال} لەسەرىۋو ئەمەتەنھا ۋ تەنھا بۆ اللە{ﷻ} بەكاردەھىتەت، ۋە {رب} لەگەل {الإله} ئەگەر ھاتوۋ بەيەكەۋە ھاتن ماناىان جىاۋازە ۋەك {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ} لىرە دا {رب} ماناى خۇى ھەيە {الإله} ماناى خۇى ھەيە، بەلام ئەگەر ھاتوۋ بەتەنھا بەكارھات ئەمە دلالەت ھەم لەسەر {رب} دەكا ھەم لە {الإله}

وَإِذَا قِيلَ لَكَ : مَا دِينُكَ ؟ فَقُلْ : دِينِي الْإِسْلَامُ ، وَهُوَ الْإِسْلَامُ لِلَّهِ بِالتَّوْحِيدِ ، وَالْإِنْقِيَادُ لَهُ بِالطَّاعَةِ ، وَالْبَرَاءَةُ مِنَ الشِّرْكِ وَأَهْلِهِ .

واتا : ئەگەر پرسیارت لىكرا دىنت چىيە ؟ لەو ئەمدا ئەللى دىنى من {ئىسلام}ە .
ئەمە ھەروشەيەك نىيە كە تەنھا بە دەم بگوتىت، زۆركەس ھەيە ئىستا پرسیارى لىدەكەى دەلى دىنت چىيە ؟ دەلى دىنم {ئىسلام}ە لە ھەويەكەم نوسراو {مسلم} بەلام ئىسلامەتى ھەر ئەو نىيە!
بەلكو ئەو ھەيە كە كارت پىكردىت و ملكەچ بوبىت بۆ اللہ {ﷻ}، بەتاك و تەنھا {اللہ}ت پەرسىت، گەردن كەچ بوبىت بۆ فەرمانەكانى، بەرى بووبىت لە كوفر و شىرك وە لە ئەھلى كوفر و شىركىش، و ئەوكاتەش لە قەبر دەتوانىت وەلام بەدەیتەو.
جا بۆيە لەو پىناسەيەى شىخ كردوويەتى بۆمان پروون دەيتەو كە چ كاتىك دىنى تۆ {ئىسلام}ە چ كاتىك تۆ بە موسلمان حىسابى ؟

شىخ دەفەرموت : - ئىسلام ئەو ھەيە تۆملىكەچ بوبى بۆ اللہ {ﷻ} بە تەوھىدەو، تەنھا ئەوت پەرسىت ھەرچى عىبادەتە بۆ ئەوت كردىن، ھەرچى تايبەتيەكانى اللہيە {ﷻ} بە ئەوت دايىت، وەكو ئەو ھەى ھەر اللہ {الخالق} و درووستكارە، ھەرچى ھىز و توانا دەسەلاتە لە ژىر دەسەلاتى ئەودايە، ھەر ئەو رزق و رۆزى دەرە، كاروبار و بەرىبەردنى كەون ھەموى لە ژىر دەستەلاتى ئەودايە بە ئەمرى ئەو بەرىبەر دەچىت، ھەر ھەى ياسادانان و حوكم ھەر مولكى اللہى خاوەن عەرشە، ئەيت بە ھى ئەوى بزانی، نەو كەو پىت وايىت كەسىكىتر و شەخسىكىتر و سەرۆكىكى تر ياسادانەرە، دەسەلاتى "ياسادانان" بەدەى بە كەسىكىتر.

جا بۆيە دەبى ئاگادارى كاتىك دەلى دىنى من {ئىسلام}ە ئەبى ملكەچ بوبىت بۆ فەرمانەكانى اللہ {ﷻ}، ھىچ كەسىكت نەكردىتە شەرىكى اللہ لە {الربوبية} پاشان لە {الالوهية} ھەرچى عىبادەتە نايىت بۆ غەيرى اللہ {ﷻ}ى ئەنجامدان، گوپرايەلى تەنھا بۆ اللہ {ﷻ} دەكرى {إطاعة وسمع وطاعة} تەنھا بۆ اللہ {ﷻ}يە لە ھەموشتىكەبە {مطلق}ى.

{والأنقياد له بالطاعة} واتا ئەبى تۆ ملكەچى فەرمانەكانى اللہ {ﷻ}بىت، ئەو ھەى فەرمانت پىدەكا ھەموى چاكەيە، وە ئەو ھەى لى قەدەغە كردووى ھەموى خراپەيە.

جا بۆيە اللہ تعالى كاتىك تۆى دووست كردووە "رزق" و "رۆزى"ت ئەدا، ياساى بۆ داناوى، ھەر ئەو دەزانىت چۆن تۆ بەرىبەر ببات. ئەمە پەيوەندى بە توحيد الربوبية ھەبوو.
لە تەوھىدى {الالوهية}ش نابى ھىچ يەكىك لە جۆرەكانى عىبادەت بۆ جگە لە اللہ سەرف بكەيت.
چونكە نىشانەى ئەو ھەيە ملكەچ نەبوى بۆ فەرمانەكانى اللہ بە "تەوھىدەو"

له ته وحیدی {أسماء وصفات} یش نه بئ زور ناگدار بین.

زانایانی سه له ف به شیکیان به {تشریع} باسیان کردووه، واته: نه گهر هاتوو په نا به الله {ﷺ} که سیك سیفه تیک له الله نه فی بکا یان {تعطیل} ی بکا نه مانه {تشریع} ی کردووه، واتا شهرعیك و یاسایه کیان داناوه.

ئینجا دواى نه مانه ده بیت خوت بئ بهری بکهیت له کوفر و شرک وه له نه هله که شیان، کاتیک که وا تو که سیکی کافر و موشریکت به دوستی نزیکی خوت زانی، نه وه تو که ده لئی دینی من {ئیسلام} به راست ناکه ی و راستگو نیت له وتی.

پیغه مبهه ئیبراهیم {عليه السلام} نه و پیشه وا و پیشه نگی ئیمه یه له وه دا الله {ﷺ} باسی کردووه فه رموویه تی:- {وَقَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا الْقَوْمِ هُمْ إِنَّا بَرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ} واته: به راستی پیغه مبهه ئیبراهیم {عليه السلام} پیشه نگیکی جوانه جوانترین پیشه نگی و قودویه بو ئیوه، که هه لیبژیرن و شوینی بکهون، نه وانه شی که له گه لیابوون کاتی به قه ومه که یان ووت:- نه ی قه ومینه ئیمه به رین له ئیوه ته به پرایان لی کردن، خویان به ری کرد له و قه ومه، قه ومی خوشی بوو به لام خویان لی به ریکرد، وتی:- به ریم له ئیوه وه له وه شی ده پیه رستن جگه له الله ئیمه "کافرین" به ئیوه، کافرین به مه نهج ودینه که تان، کافرین به ربازه کوفریه که تان، به کافریشان ده زانده زانی، له به یی ئیمه و ئیوه رق و کینه هه یه هه تاوه کو ئیمان ده هیئن به الله {ﷺ}.

وَإِذَا قِيلَ لَكَ: مَنْ نَبِيُّكَ؟ فَقُلْ:- مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمَطْلِبِ بْنِ هَاشِمٍ، وَهَاشِمٌ مِنْ قُرَيْشٍ، وَقُرَيْشٌ مِنَ الْعَرَبِ، وَالْعَرَبُ مِنْ ذُرِّيَةِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ (عليهما و على نبينا أفضل الصلاة والتسليم)

لیرهش به پرسیار دهستی پئ کردووه که ناسینی پیغه مبهه ری الله یه (ﷺ)

کاتیک که پرسیارمان لی بکریت پیغه مبهه و پیشه وات کییه نه بئ وه لامت پیی که محمده (ﷺ) به لام نه وهنده به س نیه که به س بزانی ناوی محمده، چونکه نه بئ بیناسیت نه وه باسی (معرفه) یه واتا باسی ناسینه نه بئ پیغه مبهه و پیشه واى خوت بناسیت نه گهر مروف بیر بکاته وه له گه ل نه قلیش ناگونجیت که شوینی که سیك بکه ویت که نایناسیت نه مه چ شوین که وتنیکه تو پیغه مبهه (ﷺ) نه ناسیت نه زانیت کیه بللی شوینیشی نه که وم نه مه چ شوین که وتنیکه، واجبه له سه ر شانی هه موو موسلمانیکى پیاوو ئافرهت ئیمانی پئ بهیئت و خوشی بویت و گوپرایه لی بکات و به گه وره ی دابنیت و

به پرتز بیت به رامبهری به و په پری پرتزهوه ناوی به پینیت و صلاوات بدا له سهری (ﷺ) ئه مانه ی باسما ن کردن واجبن له سه ر شانی هه موو موسلمانیک که خو ی به موسلمان نه زانی و خو ی پئ شوینکه وته ی پیغه مبه ره (ﷺ).

ناسینی پیغه مبه ر (ﷺ) کۆمه لیک شت ده گرتته وه :-

یه که م: ناسینی نه سه بی پیغه مبه ر (ﷺ) که نه سه به که ی کپی ه کوپی کپی ه و باپی ری کپی ه و نه سه به که ی رونه به ئیتفاق.

دوو هم : ته مه نی پیغه مبه ر (ﷺ) بزانی چه ند ماوه ته وه له دونیا و که ی وه فاتی کردوه.

سیه م: پیغه مبه ر (ﷺ) به چی نیردراوه و له کو ی ژیاوه و هیج رته ی بو کو ی کردوه و گه وه ترین شتیش ئه وه یه ئه بئ بزانی ت بو ئه و دینه نیردراوه.

باوکی ناوی عبد الله یه به (ذبیح الثاني) و اتا سه رب راوی دوو هم ناسراوه چونکه ، پیغه مبه ر إسماعیل {علیه السلام} سه رب راوی یه که مه.

چیرۆکه که ش له وه وه هاتوو باوکی که ناوی عبدالله بوو نه زری کردبوو ئه گه ر الله 10 کوپی پئ به خشی ت یه کیکیان سه رب پرت، دوا ی ئه وه ی که 10 کوپی بوو، بریاریدا به وه فا بیت به رامبه ر نه زره که ی، دوا ی چه ند جار له تیروشک هه ر ناوی "عبدالله" ده رده چوو، له به ر ئه وه ی که منالیکی خوشه ویست بوو، سه ری نه بری و له به رامبه ردا {۱۰۰} حوشتی سه ربی.

عبد الله کوپی عبدالمطلب له ، که عبدالمطلب ناوی "شعبة" یه و به "شعبة الحمد" ناسراوه له به ر زوری سه خاوه ت و به خشنده یی له ناو قورده شدا.

هۆکار چی بوو پئی ده گوترا عبدالمطلب؟

- له به ر ئه وه ی مامی ناوی "المطلب" بوه ، کاتی که که هاتوو بو مککه شعبة ی له گه ل بووه له سه ر ئاژه له که له پشته وه ی مامی دانیشتوو، له به ر ئه وه ی که په نگی گۆراوه له سه فه ر و تۆز و خو لی بیابانی ئی نیشتوو و ماندوو بووه ، شیوه ی وه ک شیوه ی عبديک لپهاتوو وه کوو کۆیله یه کی لپهاتوو، خه لک وه یزانیوه عه بد و کۆیله ی مطلب له نه یانزانی "مطلب" مامیه تی و "شعبة" برازیه تی نه وه کو عب د، به لام له وه وه شعبة کرا به عبدالمطلب و هه ر به وجۆره ناسرا.

- باوکی عبدالمطلبیش ناوی "هاشم" له ، خو ی ناوی {عمرو} بووه.

- هاشم یش له (نضر) له ، ئه و شوینه یه که هه موو قورده ش له سه ری کۆبوونه ته وه ئه مه ه یچ خیلاف و راجیای له سه ر نیه له نیوان زانایان.

- هاشم کوپی {عبد المناف}ه و ناوی (مغیره) بووه.
- که واته نه سه به که ی به مجوره یه { محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان".
هه تا ئیره ئیتفاقی له سه ره له نیوان زانایانی "أنساب" خیلاقی تیدانیه، به لام له سه رووی {عدنان}ه وه هه ندیک ئیختلاف و را جیاوازی هه یه هه تا ده گاته إسماعیل {علیه السلام}
کاتیکی ده فه رمویتی هاشم له قوره یشه و قوره یش له عه ره به مه به ستی له عرب لیژده دا عربی (مستعربة)یه.

عرب سی به شه:-

1/ عرب البائدة

2/ عرب العاربة

3/ عرب المستعربة

عه ره بی بائدة نه مانه که زانیاریمان له سه ریان که مه و عه زه به کۆنه کان ده گریته وه، عه ره بی عاربة به عه ره به قحطانیه کان ناسراون چونکه نه وه ی ئه ون، وه عربی مستعربة به عه دنانیه کان ناسراون.
له ناویشیاندا عربی مستعربة فه زلیان زیاتره و باشتن له نه سه به هه ره گه وره و هه ره شه ریف و به رزه کانه کاتیکی که "هرقل" پرسیری له "ابو سفیان" کرد وتی ئایه نه سه بی پیغه مبه ر محمد {ﷺ} چۆنه؟

وتی: به راستی خاوه ن شکۆ و پیگه و نه سه ب و پله و پایه کی به رزه له ناو قه ومه که ی خویدا له به ر ئه وه ی "پیغه مبه ران" له پیگه و نه سه بی به رزه وه دین بوئه وه ی که س ره خنه له نه سه بیان نه گریته.
شیخ ده فه رمویتی:- {أَصْلُ الدِّينِ وَقَاعِدَتِهِ أُمْرَانُ:-الأول : الأمر بعبادة الله وحده لا شريك له، والتحريض على ذلك ، والموالة فيه ، وتكفير من تركه، الثاني : الإنذار عن الشرك في عبادة الله ، والتغليظ في ذلك ، والمعاداة فيه ، وتكفير من فعله}

به راستی قاعیده و بنچینه ی دین دوو خاله:-

یه که م:- ئه مرکردن و فه رمان کردن به په رستنی الله {ﷻ} به تاک و ته نها.

لا شريك له:- هیچ شه ریکی بوپیارنه ده یت.

والتحريض على ذلك:- هاندانی خه لک له سه ره نه مه.

والموالة فيه:- خو شه ویستی هه ر بو ئه وانه بیته که له سه ره نه م ته و حیده ن.

وتكفير من تركه:- وه به کافردانان و ته کفیر کردنی ئەو که سانهی ئەم ته وحیدهی الله {ﷻ} ته رک ده کهن و وازی لیدیئن

دووهم :- ئاگادار کردنه وهی خه لکی له سهر "شیرک" و "هاوبهش" دانان له:-

في عبادة الله:- په رستی الله {ﷻ} .

والتغليظ في ذلك :- وه توندی و زبری له سهر ئەمه و ئاگادار کردنه وهی خه لک.

والمعاداة فيه:- دووژمنایه تی ئەو که سانه بکهیت کهوا شه ریک بو الله {ﷻ} ته نجام نه دهن .

وتكفير من فعله :- وه ته کفیری ئەو که سانه بکهیت که ئەم شرک و هاوبه شییه ته نجام نه دهن.

شیخ ئەفه رمووئیت: {أصل الدين و قاعدته أمران} . واته: بناغه و بنچینهی دین ده کریته دوو بهش .

پوونکردنه وه له سهر ئەم دوو خاله:-

ئەوهی شیخ باسی کردوه هه مان مه فهم و بابتهی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} یه که ئەمه که لیمه ی ته وحید و ئیخلاصه.

ئەم دوو قاعیدهیهی شیخ یه که میان ئەم کردنه به عیبادهت کردنی الله، هاندانی خه لک له سهری و تکفیری هه رکه سیک بکهی که الله به تاک و ته نها نه په رستی، هه روه کو چۆن واتای {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} ته وهیه نه فی هه موو په رستراویک بکهیت جگه له الله ده په رستری و لپی دووور بکه ویته وه.

ئەم دوو قاعیدهیهی 'شیخ' ده گه رپته وه سهر ئەم دوو برپگه یه {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} .

شیخ لیره دا که ئە ئی اصلی دین و بنچینهی دین بریتیه له م دوو شته مه بهستی شیخ لیره دا ئەم دوو خاله یه ئەمه په یوهنی به {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} وه هه یه بوئه وهی شیخ سه رنجی تو رابکیشیت وتویه تی "أصلی دین"

شیخ دهفه رمووئیت:- ئەم کردن به عیبادهتی الله.

له پرووی زمانه وانیه وه: (عبادة) واته ملکه چی و گه ردن که چی و گوپرایه ئی.

له پروی شه پعه وه: (عیباده) ناویکی گشتیه بو هه موو شتی که الله {ﷻ} خوشی دهوی و لپی پازیه جا له وته بی یان کرده وه به 'ظاهری' یاخود به 'باطنی' ته نجام نه درئ وه کو (نوئیر ، دوعا ، ترس ، ئومئید ، محبة ، رق).

ئینجا شیخ دهفه رمووئیت: هاندانی خه لکی له سهر عیبادهتی الله به تاک و ته نها به بی شرک و خه لکی هان بدهی له سهر صبر گرتن له سهر "ته وحید"، به وهی تو هانیان بدهی به {ترغیب} و مووژده کان،

ههروهها {ترهیب} ترساندن خه لکی له وهی شوین ئه م مه نه جه نه که ون و به تاک و ته نه عیبادت بو الله {ﷻ} ئه نجام نه دهن، باسی ده که یت که ئه مه مه سپرتانه و سه رهنجامتان به مجوره ده یت، ئه مه ش پی ده گوتری ترهیب و ترساندن له سزای قه بر و دوزه خ.

ئینجا فهرمووی: **موالاة و خوشویستن و سه رخستن و موافه قه کردن و پشگیری کردنت**، هه مووی بو ئه م ته وحیده یت بو په رستی الله {ﷻ} یت به تاک و ته نه به بی شه ریک و هاوبه ش، له سه ر ئه م ته وحیده خه لکت خوش بویت له سه ر ئه م ته وحیده رقت له خه لک یت. ئینجا فهرمووی: هه رکه سیک ته رکی ته وحید بکات وازی لی به یت یا خود عیبادت بو الله {ﷻ} به تاک و ته نه ئه نجام نه دات **جا هه ر که سیک یت له دین ده رده چیت و کافر ده یت**

شیکردنه وهیه ک له سه ر عوزر به جهل

بابه تی (عوزر به جهل) شتی که ده یت به رگری ئیمه، زور جارن که سیک کوفریک ئه کات ده لین تو نابیت له خوته وه بلی ئه و که سه له دین ده رچوو خوتو له ناو دلیدانیت ئه م قسه یه ش که هه له یه کی باوی خه لکیه، واده زانن که هه بوونی جهل ده یت به رگر له وهی پی بگوتریت کافر یان نا، عوزر شتی که پیشتی مه سه له که و ناوه که ناکه ویت، واته هه بوونی عوزر نابیت هوی ئه وهیه که سیک که کوفریک یان شرکیکی هه بوو پی نه گوتریت کافر به هوی عوزر وه، به لکو عوزر ده یت به رگر له جیبه جیکردنی حوکمی کدا.

بو نمونه سهیره که ی که سیک دزی ده کات راسته وخو ئه و که سه کاتیک ئاشکرا ئه یت له سه ر دزیه که ی پی ده گوتری دز و ناوه که ی له سه ر جیگیر ده یت، ئه مه بابه تی یه که م پاشان بو جیبه جیکردنی حوکمی ده ست برینه که ئایه عوزری هه بوو یانیش نا؟ ئایا ده ستی بپردری یا خود نا؟ واته عوزر ته نه با جیبه جی کردنی حوکمه که یه نه وه ک بو ئه وه یت پی بلین دز یا خود نا.

هینانه وهی عوزر بو که سه که ئه صلی بابه ته که نه، که تو هه ر کوفر له که سیک ببینیت و بجیت عوزری بو به یت ته وه و بوی بکه یت به قه لغانیک که هیچ شتی که نه یبری به هیچ شیوهیه ک ئه مه مه نه جی اهلی سونه و جماعه نه بوو له سه رده می پیغه مبه ر {ﷻ} و هه تا ئیستاش.

{حاطبی کوپی ابی بلتعة} کرداریک ده کات کاتیک ده گه ریت ته وه له لای پیغه مبه ر {ﷻ} بابه ته که ئاشکرا ئه یت {إمام عمر} رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ یه که سه ر پی ده لیت مونا فیک لیم گه ری با له سه ری بده م

نه یگوت نه مه عوزری چیه پیغه مبه‌ر {ﷺ} نه یفه‌رموو ئه‌ی امام عمر {رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ} بۆچی په‌له‌تکرد له‌حوکمدانی به‌سه‌ریا بابزانین ئایه عوزری هه‌یه یاخود نا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک پیغه‌مبه‌ر {ﷺ} ئینکاری نه‌کرد له‌وه‌ی که ئه‌صحابه‌که‌ی پیه‌لێت {مونا‌فیک} به‌لام پاشان لی پرسی بۆچی ئه‌و کاره‌ی کردوو ئه‌ویش پروونکردنه‌وه‌یدا.

کێ عوزری به‌ نه‌زانین بۆ هه‌یه‌؟

له‌ باب‌ه‌تی شرک و کوفری گه‌وره‌ی ئاشکرا هیچ که‌سێک عوزری بۆ نه‌یه، چونکه‌ شتانێکی ئاشکران و پێویسته‌ هه‌موو خه‌لکی ئاگادار بن پێی، بۆ نمونه‌ باب‌ه‌تی تشریع و یاسادانان ئاشکرایه‌ که ئه‌مه‌ مافی الله یه، هه‌ر که‌س جگه‌ له‌ الله شه‌رع و یاسایه‌کی ده‌ستکرد دابنیت یان کاری پێ‌بکات ئه‌وه‌ شرکی ئاشکرای ئه‌نجامداوه‌ و عوزری بۆ نه‌یه، به‌لام هه‌ندیک جووری شرکی گه‌وره‌ هه‌ن شاراو‌ه‌ن، خاوه‌نه‌که‌ی هه‌ر ئیسلام ئه‌باته‌ ده‌ره‌وه‌ و ناوی کافری به‌سه‌ردا ئه‌دری‌ت، به‌لام جه‌هل و نه‌زانین بۆی ده‌بێته‌ عوزر له‌ جێبه‌جێکردنی حوکمه‌که‌یدا و پێویسته‌ (إقامة حجة) بکری‌ت. إقامة حجة: بریتیه‌ له‌ ئاگادارکردنه‌وه‌ی که‌سی مشرک و کافر له‌وه‌ی که ئه‌نجامیداوه‌ و پروونکردنه‌وه‌ بۆی.

شیخ له‌ خاڵی دووه‌مدا فه‌رمووی: **(الثاني: الإنذار عن الشرك في عبادة الله، والتغليظ في ذلك، والمعاداة فيه، وتكفير من فعله).**

واتا: خه‌لکی ئاگادار بکه‌یته‌وه‌ له‌ شرک له‌ عیباده‌ته‌کانیان، ئینزریان بکه‌یت و بیانترسی‌نیت، توندیش بیت له‌سه‌ر ئه‌م باب‌ه‌ته‌ و دوژمنایه‌تیشیان بکه‌یت و به‌رانه‌تیا لیبکه‌یت و موالات بۆیان نه‌بێت، وه‌ تکفیر ئه‌و که‌سه‌ بکه‌یت که‌ وتۆته‌ ناو شرکه‌وه‌.

باب‌ه‌تی ئینزار و ئاگادارکردنه‌وه‌ی خه‌لکی باب‌ه‌تیکی زۆر گرنگ و جێی بایه‌خه‌، کاری پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستمان بووه‌ صلی الله علیه وسلم دواي (سئ) سأل له‌ ده‌عوه‌ کردن به‌ نه‌ی، ئه‌وه‌بو الله تعالی پێی فه‌رموو: **(يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ (1) قُمْ فَأَنذِرْ (2) وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ (3) وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ (4) وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ (5) وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ (6) وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ (7))**

ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی خۆت داپۆشیوه‌ هه‌سته‌ له‌ناو نوێنه‌که‌ت و خه‌لکی بێدار بکه‌ره‌وه‌ و بیانترسی‌نه‌، له‌و شرکانه‌ی که ئه‌نجامیان داوه‌، په‌روه‌ردگاری خۆت به‌گه‌وره‌ دابنێ واتا به‌ ته‌وحیده‌وه‌ بپه‌رسته‌ و به‌گه‌وره‌ی زابگره‌، چونکه‌ ئه‌گه‌ر شه‌ریکی بۆ بزیار بده‌یت ئه‌وه‌ به‌ گه‌وره‌ دانان نه‌یه.

که واته الله تعالی فرمانی ئینزاری به پیغه مبه رمان کرد، ئینزارکردن و ئاگادارکردنه وهی خه لکی پیش بانگکردنی خه لکیه بۆ ته وحید، ههروهکو وشه ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) به شی یه که می ئیزا کردنی خه لکیه به وهی که هیچ شتیک نه که نه هاوه لی الله، نه فی هه موو په رستراویکه، ئینجا بانگی ده که یت بۆ ته وحید و ئه مهش به شی دووه می وشه که یه.

(التغليظ في ذلك) ئه بیئت توند بیت به رامبه ر ئه و که سانه ی که شرک ئه نجام ئه دهن، به هه موو جوړ رینگریان لی بکه یت، هه ر پئی گایه کیشیان لی بگریت که به ره و شرک و کوفریان ده بات به پئی توانا. (والمعاداة فيه) واتا دوژمنایه تیشیان بکه یت، هه م دوژمنایه تی شرکه که هه م ئه وانه شی که ئه نجامی ئه دهن، رقت لییان ده بیئت ئه گه ر چی زنیکتین که ست بوون، چونکه ئه مانه دوژمنی الله و پئی غه مبه ره که ین و ناکریت تۆ دوژمنی ئه وانت خووش بویت، الله ی به رز فه رموویه تی: (لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ) المجادلة: 22/ هیچ که سییک نابینیته وه ئیمانی به الله و رۆژی دواپی هه بیئت، دۆستایه تی که سان ئیک بکات، که دوژمنی الله و پئی غه مبه ره که ین، ئه گه ر چی ئه و که سانه باوکیان یان مندا ل و کوړ و نه وه یان یان برایان یان عه شیره ت و خزم و دۆستیان بیئت.

که واته ناکرئ و ناشیئت تۆ خووت به ئیماندار بزانیئت و دۆستایه تی و خووشه ویستیت بۆ که سانیک هه بیئت که شرکیان بۆ الله ئه نجام داوه، پیویسته هه مان کاری پیغه مبه ر إبراهیم (علیه السلام) دووباره بکه ینه وه کاتییک که به رایه تی له قه ومه که ی و له شرکه کانیا ن کرد، (وتکفير من فعله) وه ده بیئت تکفیری ئه و که سانه بکه یت که شرک ئه نجام ئه دهن و مشرکن، واتا ده بیئت رقت لییان بیئت، دوژمنایه تیان بکه یت، به کافریان بزانیئت.

ئه وه مان زانی که شیخ له بهر گرنگی ئه م دوو خاله ناوی لی ناوون ئه صلی دین، ئه مهش بۆته هوی ئه وهی که سانیک ئه مه بکه نه شو به بۆ ئه وهی که تفکیری عام ئه صلی دین بیئت.

ئایا تکفیری عام ئه صلی دینه؟

واتا ئه گه ر که سییک هه موو خه لکی به عام به کافر نه زانیئت ئایا خووی کافر ده بیئت؟ مه نه جه که یان به مجۆره یه تاوه کو ته وحید له که سییک نه بینن به مسلمانن نازانن به م مه رجه ی که ئه ویش هه مان فکری تکفیری عامی هه بیئت.

به مجوره وه لامیان نه دهینه وه :

۱: مه به سستی شیخ که وتویه تی نه صلی دین نه وهیه که بابه ته که یه کجار زور گرنگه و واجبه کاری پیبکری و تکفیری که سی مشرک بکهیت، نه وه کو مه به سستی نه وه بیئت تکفیری مشرکان نه صلی دین بیئت، چونکه نه صلی دین بابه تیکی زهروپیه له دین که به عه قل و فطرة پیی ده گهیت. له نه صلی دینیشدا هه ره له یه ک بکهیت به جه هل بیئت یان به ته ئویل هیج عوزریکت بو نیه، نه گهر بلین تکفیری مشرکان نه صلی دینه نه وه هه ره له یه کت له بابه تی تکفیر ده بیئت هوی نه وهی خوت کافر بیئت، که واته نه مهش هه له یه.

۲: له فه رموده دا هاتوو که پیغه مبه ره صلی الله علیه وسلم کو مه لئک شتی به نه صلی دین داناوه بو نمونه نویتز کردن له دواي هه موو مسلمانیک جا چاکه کار بیئت یان خراپه کار، یان جهاد کردن له گه لئ نه میر و نویتز کردن له سه ره جه نازهی نه هلی قیبله. نه مانه ی هه موو به نه صلی دین داناوه.

- ئیمام علی ده فه رمویت : نویتز نه صلی دینه و راگریه تی.
 - ابو عبیده قاسم بن سلام ده فه رمویت : طهارة و پاکی نه صلی دینه.
 - ابن بطه ده فه رمویت : ئاموژگاری نه صلی دینه.
 - ابن القیم ده فه رموئت : غیرهت نه صلی دینه
- که واته به کاره ئانانی وشه ی نه صلی دین له لای زانایان مه به ستیان لی گرنگی بابه ته که یه، نه ک به و واتایه ی که خه لکی لیکی ده ده نه وه.

وه لامی گومانیک تر له سه ره تکفیری عموم:-

استدلال ده که نه به م قه وله : (عن علي قال : قيل للنبي صلى الله عليه وسلم : هل عبادت و ثنا قط ؟ قال : لا . قالوا : فهل شربت خمرًا قط ؟ قال : لا وما زلت أعرف الذي هم عليه كفر، وما كنت أدري ما الكتاب ولا الإيمان . وبذلك نزل القرآن ما كنت تدري ما الكتاب ولا الإيمان).

واتا : پرسیار کرا له پیغه مبه ره (صلی الله علیه وسلم) ئایا پیش بوونی به پیغه مبه ره هه رگیز بتی په رستوو ه ؟ فه رمووی : نه خیر، پیان گوت : هه رگیز شه رابت خواردو ته وه ؟ فه رمووی : نه خیر، من تا ئیستا ده مزانی که نه وهی نه وان له سه رین کوفره، که نه وکات نه شمه زانی نه کتاب و نه ئیمان چییه، ئینجا نه م ئایه ته ی قورئان دابه زی : (مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ) الشوری: 52.

وه لامي ئەم گومانه ئه وهيه : ئەم فهرموودهيه هه لبه ستر او و (موضوع) له، درۆيه كه به ده می پيغه مبه ره وه
 كراوه (صلى الله عليه وسلم)، واحدي رپوايه تي كردوو له كتيبي (تفسير الوسيط 62/4)،
 له سه نه ده كهيدا (اسماعيل بن يحيى التيمي) تيدايه كه كه سيكي درۆزنه و به كذاب به ناوبانگه، له
 (ميزان الاعتدال) يشدا هاتوو كه زانايان يه كدهنگن له سه ر ئه وه ي فهرمووده كاني (اسماعيل)
 وه رناگيريت، كه واته ئەم فهرموودهيه وه رناگيريت.

چەند بە لگه يه كي تر هەن كه هەموويان به جوړي ك هه لده وه شي نرينه وه و ه ي ئه وه نين كه بيين بليين
 به لي تكفيري عام ئه صلى دينه، ئەمه ته نها ته فره قه يه ك و گومرا بوني كه كه ده بيت خو ماني لي بپاري زين.
 رپنگا كاني گومرا كوردي خه لكي هينده زورن كه له ژماره يه نايه ن، ئه وه ي له ئه ركي مسلمان ه له به رامبه ر
 ئەم بارودوخه بپيار نه دانه به بي علم، كه پانه وه يه كي حه قيق ي بو قورئان و سونه ت و سه له في ئيمه،
 به ناوي ئيسلام و ته وحيد وه فرقه ي تريش پهيدا بوون كه شي وينه ري عقيده راست و دروسته كه ن و
 خه لكي گومرا ده كه ن كه خو يان گومرا ن.

مه رجه كاني (لا اله الا الله).

شرط له زمانه وانيدا : واتا نيشانه.

له زاراوه ي زياندا : بشرط ئه وه يه شتي كه ئه گه ر نه بيت (مشروط) يش ناييت،
 واتا ئه گه ر مه رج نه بيت، به مه رج گيراو يش ناييت، به نمونه : شرط ئه و كو مه له شته ن كه بو
 (لا اله الا الله) دانراون، مشروط يش خودي (لا اله الا الله) كه يه، ئه گه ر بيت و مه رجه كان نه بن ئه وه
 لا اله الا الله كه شت ناييت و سودي ناييت و هه لده وه شي ته وه.

به م جوړه پينا سه ي شرط كراوه : (لَا يَلْزَمُ مِنْ عَدَمِهِ الْعَدَمُ، وَلَا يَلْزَمُ مِنْ وُجُودِهِ وُجُودٌ وَلَا عَدَمٌ لِنَدَاتِهِ).
 واتا ئه گه ر شرط نه بيت مشروط يش ناييت، به لام مه رج نيه به هه بووني شرط يش مشروط بيت ه جي.
 واتا : مه رج نيه كه سيك مه رجه كاني (لا اله الا الله) ي جيبه جي كرد ئه وه (لا اله الا الله) له كه ي قه بو ل بيت،
 بو نمونه :- كه سي وا هه يه علم يكي زوري هه يه له سه ري به لام لي شي قه بو ل نا كريت
 ليره دا حه وت مه رجي (لا اله الا الله) باس كراوه كه له (عبدالرحمن بن حسن بن محمد بن عبدالوهاب)
 وه رگرتوو ه، نه وه ي شي خ محمد ه و له (فتح المجيد شرح كتاب التوحيد) ئاماژه ي پي كرتوو ه، ئەم
 مه رجان ه ي له وي باس كرتوو ه.

ئايا ئەم مەرجانە ھېچ بەلگە يەكيان لەسەرە؟

ئەم مەرجانە لە قورئان و سونەت وەرگىراون و ھەلپىنجراون، بەھۆى خویندەنەو و بەدواداچوون و لېكۆلپىنەو ھاتونەتە بەرھەم، دەرکەوتوو كە (لا إله إلا الله) بەس وتنى بە زمان سود بە خاوەنەكەى ناگەيەنیت، كۆمەلپىك مەرجى ھەيە بۆ ئەوھى قەبۆل ببىت.

ھەرۆھەكو چۆن نوپژ كۆمەلپىك روكن و مەرج ھەيە، زانايان دايانپشتو و لەخودى پيغەمبەرۆھ(صلی اللہ علیہ وسلم) بەمجۆرە نەبوو، بەلام بەلگە و نیشانەكان ئاماژە بوونە بۆى، لەبەر ئەو زانايان بۆ ئاسانکردن لە خویندنىدا ھەلساون كۆيان كردۆتەو.

لە نحو و فقە و عقيدە ...ھتە، سەرچەم علمەكان زۆر شت ھەن كە زانايان دارپشتيان بۆ كردوو و، رپئكيان خستوو بۆ ئاسانکردن لەتيگەشتن و خویندن، دواى گەپان و لېكۆلپىنەو و كۆكردنەوھى بەلگەكان لەسەر ھەر بابەتئك، بۆ نمونە ھېچ فەرمودەيەكمان نيە بليت بەشەكانى تەوھيد سيان، بەلام دواى خویندن گەيشتون بەمە.

مەرجەكان گرنگيەكى زۆريان ھەيە بۆ قەبۆل بوونى (لا إله إلا الله)، ھەرۆھەكو چۆن دەست نوپژ گرنگە بۆ قەبۆل بوونى نوپژ.

بۆچى ھەول بەدين خۆمان لە لا إله إلا الله شارەزا بكەين؟

چونكە زۆر ھۆكار ھەن كە (لا إله إلا الله) بەتال دەكەنەو و وادەكەن قەبۆل نەبىت، بەمەش كەسەكە ھەموو كردەوھەكانى تری بەتال دەبنەو و ھېچيانى ئى قەبۆل نابىت، چونكە ئەمە كليلى بەھەشتە، ئەمە وشەى تەوھيدە، ئەمە ئەم ئامانجەيە كە لەپيئاوئى دروستكراوين و پيغەمبەرانى لەپيئاو ئێردراو، ئەمە سەرچاوەيە بۆ فاسد بوون يان صحيح بوونى عقيدە، ئەمە يەكەم روكن و داواكارى ئىسلامە، سەرچاوەيە بۆ قەبۆل بوونى سەرچەم عيبادەتەكانى تر.

بۆچى لەسەردەمى پيغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) ئەم مەرجانە بەمجۆرە بونيان نەبو؟

چونكە لەم سەردەمە خەلكى شارەزاييەكى زۆر باشيان لە زمانى عربى ھەبو، بەخویندەنەوھى قورئان و بەلگەكان دەگەيشتنە ئەو ئەنجامەى كە داواكارىەكانى (لا إله إلا الله) چين؟ چۆن قەبۆل دەبىت؟ بەلام خەلكى ئىستا تيناگات و زۆر بەشى زمانى عربى نازانىت، وا فيركراون ھەر بەزمان بليان (لا إله إلا الله) ئيتەر بەسيانە و مسلمانپكى عەيار 24-ن، بۆيە زۆر بەئاسانى رۆژانە دەليان (لا إله إلا الله) و لەگەلپدا

چه ندان کوفر و شرک و هه‌ئوه‌شینه‌ره‌وه‌یان هه‌یه، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی ئه‌م هه‌موو ئاسانکاریه کراوه هیشتا لێ شاره‌زا نین.

به‌لام له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) خه‌لکی ده‌یانزانی ئه‌گه‌ر بِلین (لا إله إلا الله) ئه‌وه ده‌ییت واز له‌هه‌موو په‌رستراویکی تر به‌ئین، واز له‌هه‌موو کوفر و شرکیک به‌ین، سه‌رجه‌م عیبادته‌کانیان بۆ (الله تعالی) به‌کلای بکه‌نه‌وه و (لا إله إلا الله) به‌جوانی جیه‌جی بکه‌ن و کاری پیکه‌ن، بۆیه به‌ئسانی خۆیان به‌ده‌سته‌وه نه‌ده‌دا و ئه‌م وشه‌یان نه‌ده‌گوت، ئه‌وه‌تا (ابو طالب) ی مامی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هه‌تا له‌سه‌ره‌مه‌رگیش ئاماده نه‌بوو ئه‌م وشه‌یه بلیت، چونکه ده‌یزانی واتای چیه.

ئایا ره‌وایه که سێک 60 ساڵ ژیاوه تا ئیستا نازانیت واتای لا إله إلا الله چیه؟
شیخ محمد بن عبدالوهاب له (کشف الشبهات) ده‌ییت [به‌راستی جی سه‌رسوپرمانه، که سێک بانگه‌شه‌ی ئیسلامه‌تی ده‌کات و خۆی به‌مسلمان ده‌زانیت، به‌لام نازانیت واتای (لا إله إلا الله) چیه؟، له کاتی‌کدا کافره نه‌زانه‌کانت سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌یانزانی واتای چیه].

مه‌رجه‌کانی (شرطه‌کانی) لا إله إلا الله

مه‌رجی یه‌که‌م (العلم)

واتا زانست و زانیاری که پیچه‌وانه‌که‌ی جه‌هل و نه‌زانینه، پیوسته‌ علم و زانیاریت هه‌ییت به‌به‌شی نه‌فی و ئیباته‌که‌ی و چۆنیه‌تی کار پیکردنه‌که‌ی و مه‌رجه‌کانی پیوسته‌ خۆتی لێ شاره‌زا بکه‌یت.

(لا إله إلا الله) له‌پرووی روکن و شرطه‌وه :

شرط : شتی‌که‌ داخلی بابه‌ته‌که‌ نابیت و له‌پیش بابه‌ته‌که‌یه، بۆ نمونه:- ده‌ستنویژ شرطیکه‌ بۆ نوێژ و له‌پیشیه‌تی.

روکن : له‌ناو بابه‌ته‌که‌دایه، بۆ نمونه:- خۆئندنی فاتحه‌ له‌نوێژدا روکنیکه‌ له‌روکنه‌کانی چونکه له‌ناو نوێژه‌که‌دایه.

(لا إله إلا الله) له‌پرووی روکنه‌وه : له‌دوو روکن پیکه‌تووه‌ که (نفي) و (إثبات) ن.

له‌پرووی شرطه‌وه:- هه‌وت مه‌رج دیاریکراوه.

روکنی یه که م/ نه فی کردن : بریتیه له نه فی کردن و خو بهری کردن له هه موو نه و په رستراوانه ی که جگه له الله نه په رسترین و باوه رت پی نه بیّت و به باتلی بزانیّت که نه مهش به شی یه که می وشه که نه گریتته وه که بریتیه له (لا اله) نه لپی هیچ په رستراویکی حه ق بوونی نیه ، نه مهش بریتیه له نه فی کردن هه موو په رستراوه کانی تر و مه سه له ی کوفر به تاغوت نه گریتته وه که ان شاء الله باسی نه کهین له داهاتوودا.

روکنی دووهم/ اثبات و جیگیر کردن : بریتیه له تایبته کردن و جیگیر کردن هه موو عیبادته کان بو الله به بن شرک و اتا تو یه کلای نه که یتته وه و جیگیر نه که یت که جگه له الله هیچ په رستراویکی حه ق نیه ، به شی دووهمی وشه که نه گریتته وه که بریتیه له (الا الله) و اتا جگه له الله که نه مهش مه سه له ی نیمان هینان نه گریتته وه به الله.

لا اله الا الله که ی سودت پیده گه یه نیّت و که ی قه بول ده بیّت؟

1. نه گهر بیّت و له مانا که ی تیّبگات و بزانی داوای چی ده کات و نه فی و اثباته که ی چیه .
 2. کار کردن به مانا که ی و داواکاریه کان و مهرجه کانی.
- که واته خالی یه که م نه وه یه علمت هه بیّت ده رباره ی، و اتا که ی بزانیّت و به بن علم لیّت قه بول ناکریت.

و اتای (لا اله الا الله) چیه؟

(لا معبود بحق الا الله) و اتا هیچ په رستراویک نیه به حه ق جگه له الله .

عیبادته تیش : هه موو نه و شتانه ده گریتته وه که الله پی خو شه و لی رازیه ، جا هه ر جوړیک بئیّت له جوړه کان.

سودی مهرچی یه که م (العلم) چیه؟

1. الله تعالی به تاک و ته نها ده په رستیت و هیچ هاوه لپیکی بو برپار ناده یت، چونکه ده زانیّت که (لا اله الا الله) له که ت هه لده وه شیته وه.
2. هاوار ناکه یتته جگه له الله ، و ته نها داوا له و ده که یت، فی رده بیّت که هاوار کردنه (شیخ و قه بر و مه لا و پیواچاک و جن و فریشته و پیغه مبه ر) (لا اله الا الله) له که ت هه لده وه شیته وه.

3. تهنه و تهنه داوا له الله تعالى ده کهیت و ههر لهو ده پارپیتته وه، له (دار و بهرد و قه بر و شه خس) ناپارپیتته وه بو رزق و منال و هاوسه رگیری هتد.

4. خوټ رادهستی هیچ یاسا و مهنه ج و پرؤگرامیکي تر ناکهیت جگه له شه ریعته تی الله، هه موو یاسایه کی ده سترکدی وه کو (دیموکراسیه، عه لمانیه، لیبرالیه، مارکسیه هتد) به کوفر نه زانیت و خوټی لی به دوور ده گریټ و تکفیری نه هله که ی ده کهیت.

سه بارهت به که سیکیش که خویننه واری نیه و ناتوانیت فی ریت و شاره زابیت، پیویسته ته وحیدی بو پروون بکریته وه، له شرک ناگادار بکریته وه، هیچ شک و گومانیکي لهو ئیمان نه بیټ که هه یه تی.

مه رچی دووه می (لاله الله) الیقین :-

الیقین : واتا دنیای، نه وه یه ته واری زانست و زانیاریت ده باره ی هه بیټ و دنیای بیت لی، پیچه وانه که ی شه ک و گومانه، پیویسته یه قینی ته ووت هه بیټ به واتی (لاله الله) و ناوه رۆکه که ی، هیچ شه ک و گومانیکت لی نه بیټ، چونکه نه گهر گومانت لی هه بیټ نه وه هه لده وه شیته وه، نه وه که سه ی ده لیټ (لاله الله) دنیاییه کی ته واری هه بیټ به وه ی که الله تاکه په رستراوی حه قه.

وه ک باسمان کرد مه رچی قه بول بوونی ئیمانی که سی مقلد یش نه وه که سه ی که خویننه واری نیه نه وه یه که یه قینی ته وواتی هه بیټ و گومانی نه بیټ، نه ک وه کو نه مانه ی ئیستا که وازیش له شرکه که یان له کوفر دین، که لی ده پرسن بو واده کهیت ده لیټ (والله نازانم سه رم لی شیواوه ههر یه که ی قسه یه ک ده کات، فلانه که س ده لیټ نه وها راسته بویه واده که م).

نه خیر به مجوره قه بول نیه با نه نجامیشی بدات و حه قیشی جیبه جی کردیټ، به لام قه بول نابیت، چونکه ده بیټ یه قینی ته وواتیت هه بیټ که نه وه ی ده یکهیت راست و حه قه، یه قینت هه بیټ که تو به هیچ په رستراویکی تر و هیچ یاسایه کی تر رازی نیت جگه له الله، به و په ری یه قینه وه نه فی هه موو په رستراویک بکهیت، پیویسته رپژه ی یه قینت له 100% بیټ، ته نانهت به رپژه ی زور که میش گومان تییدا جیگای نابیتته وه، گهر واتکرد نه وه لیټ قه بول ناکریټ.

الله تعالى نه فه رمویټ : (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ) (15) بیگومان باوه پداران نه وانه که باوه پریان به الله و به پیغه مبه ره که ی هیناوه و پاشان پاشگهز نه بونه ته وه واتا گومانیان بو دروست نه بووه، (چونکه

ئه گهر گومانت هه بیټ ئه وه مسلمان نیت) پاش ئه وهی که پاشگهز نه بونه وه و جهاد ئه کهن له پیناو خوا به مال نه فسیان، به راستی ئه مانه له راستگۆیانن.

ئه گهر هه موو ته مهنت له عیبادهت به سهر بهریت، لیټ قه بول ناکریت گهر به قهد مسقاله زهرهیه که گومانت هه بوو بیټ، یه قینیش ته نها له ڕیگای علمه وه به دهست دیت، پیویسته علمیکی باش و یه قینیکی کامل و ته واومان هه بیټ دهربارهی (لا اله الا الله).

نمونه یه که دهربارهی ئه وه که سانهی که ته نها به زمان ده لێن (لا اله الا الله) و نه ماناکه ی ده زانن و نه یه قینیشیان هه یه دهربارهی: ئه گهر تو ژمارهیه کی زور وشه ی ئینگلیزی له بهر بکهیت و ههر به زمان بیلێته وه به لام مانای هیچ کامی کیان نه زانیت و لێیان تیئه گهیت، ئایا ئه گهر بته ویت قسه ی پی بکهیت سودی بۆت هه یه.

مه رجی سییه می (لا اله الا الله) الإخلاص:

الإخلاص: واتا پاکی و بیگه ردی و بیخه وشه ی، دژه که ی شرک و هاوبه ش برپاردان.

هه بوونی (الإخلاص) له (لا اله الا الله) دا ئه وه یه که شرک بۆ الله برپار نه دهیت، پروویشه که شرک ههر ئه وه نیه بتيك دابنیت و سوجه ی بۆ ببهیت، نه خیر...، به لکو جوړه ها شرک هه ن و جوړه ها شت کراون به په رستراو و هاوول که ده بیټ ئاگادار بین (لا اله الا الله) هه لده وه شیئته وه.

نمونه له وه په رستراوانه ی که هه ن وه کو(دار، به رد، شیخ، مه لا، نه فس و هه واو ئاره زوو، یاسای ده سترکرد، سه روک، مه لائیکه...هتد).

له بهر ئه وه واجبه سه رجه م عیباده ته کانت کو بکه یته وه و سه رفیان بکهیت بۆ الله تعالی به بی شرک و رپا، هاوکات (لا اله الا الله) له کهت به پاکی و پوختی رابگریته له: (الربوبية، الألوهية، الأسماء والصفات) به هیچ جوړیک شرکیان تیکه ل نه کهیت.

پیناسه ی الإخلاص له پرووی زمانه وانی و شه رعه وه.

له پرووی زمانه وانی: بریتیه له (التصفية) پاک کردنه وه.

له پرووی شه رعه وه: بریتیه له خو شو یستنی الله تعالی، خوا مه به ست بوون له ههر عیباده تیک که ئه نجامی ئه دهیت واتا: (ئه نجامدانی عیباده ته کان به بی رپا)، کرده وه کانیشته پاک بکه یته وه له شرک.

الله تعالی فه رموویه تی: (إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ) [سوره تی الزمر: 2].

واته : بیگومان ئیمه ئەم کتیبەمان بەراست و هەق بۆ تۆ دابەزاندا، کەوا یە هەر الله به تەنها و به
إخلاصی و به بێ شرک بپەرستە و هەموو دین بە تاک و تەنها بۆ ئەو بێت.
کەواتە الله تعالى فەرمانی کردووە کە عیبادەتە کانمان بە إخلاصەو ئەنجام بدەین.

مەرجی چوارەمی (لا إله إلا الله) (الصدق) :

الصدق : واتا راستگۆیی، پێچەوانە کە ی درۆیه، ئەم خالە یە کە دوورت دەخاتەو ئە نىفاق و
دووڕوویی، چونکە ئەگەر راستگۆ نەبوویت لە وتی (لا إله إلا الله) ئەو دەبێتە کە سێکی منافق.
منافق کە سێکە کە بە پڕاڵەت شتیک دەردەخات و لە ناخیدا شتێکی تر هەیه، کە سێکە بە زمان دەڵێت
(لا إله إلا الله) و لە دڵیدا بە درۆی دەزانێت و دزایەتی دەکات، لە دنیا دا مامەڵە ی مسلمانان لە گەڵدا
دەکرێت چونکە نازانین کە چی لە دڵیدا هەیه، لە قیامەتیش لە (أسفل السافلين) دەسووتێت کە ژیری
ژێرەو ی دۆزەخە، تەنانەت لە ژێر کافرە ئە صلیه کانیشەو هیه، کاریگەری مونا فقان لە سەر مسلمانان لە
کافرە دیارەکان زیاتر بوو بە درێژایی میژوو.

راستگۆیی : بریتییه لە (مطابق) بوونی ئەو شتە ی کە تۆ دەڵێیت لە گەڵ واقعدا، لە گەڵ ئەو ی بە
کردار دەیکەیت و ئەو شت کە لە دڵ و دەروونتدا یە.

کەسانیک هەن بە زمان دەڵێن (لا إله إلا الله) بە لām بە کردەو کە یە یاسایەکی دەستکرد دەکەن، کە
ئەمە بە واتای راستگۆیی نایەت، بە لکو نیفاقێکی بەرچاو و زۆر دوبارە یە کە خە لکیکی زۆر تێیکەوتوون،
خۆیان بە لایە نیکی کوفریه و هە لواسیوه و کاری بۆ دەکات و چەکی بۆ هە لده گریت و خۆی فیدای
ئەکات، بە لām ئە لپت د لām پاکە و بە د لām لە گە لپان نیم، نە خیر...!، د لām هە رچیه کی تیاب لپت لە م کاتە دا
گرنگیه کی نیه، چونکە تۆ بە عە مە ل لایە نگری یاسا و لایە نیکی کوفریت کردووه و سەرت خستووه،
بە لکو بە مونا فاق حسابیت، بە لاتە و هە ئاساییه کە هەر لایەن و فکریه کی کوفری سە ر ب خەیت، بە لām
هەر کات د لپتە سەر ئەو ی حوکمی ئیسلام سە ر ب کە و لپت و بکریتە حاکم ئەو بە هە موو توانات دزایەتی
دەکەیت و پ لپت وایە کە گونجاو نیه.

باش بزانی هەروەکو چۆن الله تعالى داوای کردووه جگە لەو هاوار نە کە یته کە سی تر، هەر بە مجۆرەش
فەرمانی کردووه کە حوکم و دادوهری تەنها بۆ ئەو بێت (إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ) بە راستی حوکم و دادوهری
تەنها بۆ (الله) یە و هەر شایستە ی خۆیه تی، ناتوانیت شوین یاسایه کی تر بکە ویت کە عە قلی کە م و
کورتي مړوف دایرشتووه، ناتوانیت کاری پ لپت بکەیت ئەگەر کردت شرکت ئە نجامداوه و راستگۆ
نەبوویت لە وتی (لا إله إلا الله).

که واته درۆ له وتنی **(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)** ده‌رگای هه‌موو خراپه‌یه‌کت لێده‌کاته‌وه و له قیامه‌ت له‌هه‌موو کافره‌کان خه‌ساره‌تمه‌ندتریت و جیگات دۆزه‌خ ده‌بێت به‌ئه‌به‌دی. که‌سی راس‌تگۆ ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ به‌زمانی ده‌بێت و کرده‌وه‌ی پێده‌کات و له‌دلیشه‌وه ئیمانێکی پته‌وی هه‌یه، ئا ئه‌م که‌سه‌ هیدایه‌ت دراوه و هیدایه‌ت ده‌ریشه.

مه‌رجی پێنجه‌می **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** المحبة :

المحبة : واته‌خۆشه‌ویستی بۆ **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** و، بۆ هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی که‌ له‌خۆی ده‌گرێت له‌ پرووکن و، داواکاریه‌کانی، دژه‌که‌شی بریتیه‌ له‌ پێناخۆشبوون و رق لێبوونه‌وه. ئه‌بێت **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** که‌ت خۆشبویت و ئه‌هله‌که‌یشیت خۆشبویت، ئه‌وانه‌ی له‌ پێناویدا ئه‌جه‌نگن خۆشت بووین، به‌ زمان و کرده‌وه و دڵ بیسه‌لمینی و پشگیریان بکه‌یت و سه‌ریان بخه‌یت. شاعیر ده‌لێت (به‌راستی ئه‌گه‌ر خۆشه‌ویسته‌یه‌که‌ت راسته‌ قینه‌ بێت، ئه‌وه‌ گوێپراپه‌لێت ئه‌کرد، چونکه‌ ئه‌و که‌سه‌ی که‌ سیکی خۆشه‌وه‌یت گوێپراپه‌له‌ بۆی)، ئه‌بێت به‌مجۆره‌ش داواکاریه‌کانی **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** جیبه‌جی بکه‌یت، کاتیکی که‌ سیکت خۆشه‌وه‌یت چه‌نده‌ به‌دڵ خۆشه‌یه‌وه‌ کاره‌که‌ی بۆ ئه‌نجام ئه‌ده‌یت چه‌نده‌ خۆشه‌ویستی و محبه‌تت بۆی هه‌یه، پرسیار له‌خۆت بکه‌...! ئایا هه‌موو ئه‌وانه‌ی **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** داوای لێکردوویت به‌دڵخۆشه‌یه‌وه‌ فه‌رمانه‌کانی جیبه‌جی ئه‌که‌یت ؟ ئایه‌ که‌ سیکت دژایه‌تی **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** که‌ت بکات به‌ره‌نگاری ئه‌بیته‌وه‌ و دژایه‌تی ئه‌که‌یت هه‌روه‌کو چۆن به‌ره‌نگاری که‌ سیکت ئه‌بیته‌وه‌ که‌ دژایه‌تی خۆشه‌ویستیکت بکات ؟ ئه‌ی ئه‌گه‌ر که‌ سیکت رقی له‌ أهلی **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** بێت چۆن به‌ره‌نگاری ئه‌بیته‌وه‌ ؟ ئایه‌ خۆشه‌ویسته‌یه‌که‌ت بۆی راسته‌قینه‌یه‌ ؟ دڵنیایه‌ت ده‌توانیت له‌ پێناویدا گیانت به‌خت بکه‌یت و خۆت بکه‌یته‌ قوربانی هه‌روه‌کو چۆن بۆ خۆشه‌ویستیکت خۆت فیدا ده‌که‌ی، ده‌بێت خۆشه‌ویستی ته‌واومان بۆی هه‌بێت، الله‌ تعالی ده‌فه‌رمویت : **(وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ)** البقرة: 165، واته‌: که‌سانیک له‌ خه‌لکی شتانیکیان داناوه‌ کردویه‌نه‌ته‌ شه‌ریک بۆالله‌ تعالی، خۆشیان ده‌وێن و هه‌کو خۆشه‌ویستیان بۆ الله‌، به‌لام ئه‌مانه‌ی ئیماندارن به‌قه‌وته‌ترین و زۆرترین به‌شی خۆشه‌ویستیان بۆ الله‌ یه‌.

که‌ واته‌ ئه‌وانه‌ی که‌ شتانیکیان وه‌ک الله‌ خۆشه‌وه‌یت کافرن، چونکه‌ له‌ به‌شی دووهم الله‌ ئه‌فه‌رمویت: (وه‌ ئه‌وانه‌ی ئیماندارن) ده‌بینین زۆر که‌س خێزانه‌که‌ی له‌ الله‌ خۆشته‌ر ده‌وێت یان هه‌ر که‌ سیکی تر بێت، ئه‌زانیت چۆن....؟ سه‌یره‌که‌یت له‌ سه‌ری نوێژ ئه‌چوینێ عیباده‌ته‌کانی ئه‌چوینێ

ئامادەيە لەپىناو مەخلوقىك ھەمووشتىك بىكەت رۆژانە چەند اللەت لەبىرە و چەندەت كەسە خوشەويستەكانت لەبىرە؟ يانیش چەندەت ئالای و لاتەكەت خوشەوویت كەسىك سوکايەتى بە ئالای و لاتەكەت بىكەت ئامادەي لەپىناوى خۆت بە كوشت بەيت، بۆ ئالای و لاتىكى كوفرى بەلام، ئايە بۆ ئالای ئىسلام چەند جار دلتەنگ بوویت؟ چەند خەمت خواردو؟ چەند بۆي گریاوى كاتىك ئەيخەنە ژىر پىهەكانیان؟ ئايە تۆ راستگۆيت كاتىك ئەلپت **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}**؟ ئامادەيت لەپىناو خاكەكەت خۆت بە كوشت بەدى ئەي ئەو خاكەي بەدەستى كافران گىراو و حوكى اللەي تىدا ناكرى؟ ئايە رۆژىك لە رۆژان دلتەنگ بوویت ھەولتداو و حوكى اللە بگەپىنتەو و بۆ خاكى مۇسلمانان "ئەگەر دەسەلاتىشت نەبىت دزايەتيان بىكەيت" رۆژىك لە رۆژان بۆي گریاوى و دل تەنگ بویت بۆي؟ بىگومان نەخىر....!

ھەلبەتە دەتەوویت حوكى قورئان نەمپى و ئەم كوفرى بەردەوام بىت و ئىشى پى بىرىت و ھەتا پىت بىرىت دزايەتى **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** كەت ئەكەيت ئەمە كەي راستگۆيە؟ ئەگەر ھاتوو شوپىنىك فەتھ بىرىت بەدەستى مۇسلمانان و حوكى قورئانى تىدا بىرىت بگرە دلىشت پى تەنگ ئەبىت ھەزناكەيت حوكى قورئان لەھىچ شوپىنىك بىرى و دلىشت خوشە بە كوفرى و شىرك و ئەو شوپىنانەي حوكى قورئانىان لى جىبەجى ناكرىت! ئامادەيت لەسەر ئەو خاكەي كە حوكى قورئانى تىدا ئەكرىت خۆت بە كوشت بەيت بەلام ئامادەي لەسەر خاكىك پىرە لە عەلمانەيت خۆت بە كوشت بەيت، بۆ ھەموو ئەوانە دلتەنگىت و دەجەنگىت، بەلام بۆ ئىسلام نا.

كەواتە ئەمانەي باسمان كەردن خوشترت ئەوین لە **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** ھەموو كەسىك ئەزانىت....! كاتىك پىسار لەنەفسى خۆي بىكەت ئەزانى كامەي خوشتر ئەویت! ئەزانى **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** خوشتر ئەویت يان غەيرى ئەو، خوشەويستى و پىز گرتى زۆر زياترە بۆ ئالای و ولات و سەرۆك و حىزب، لە شىعارە دىنيەكانى وەكو:- (جەژن، بانگ، مزگەوت، پەمەزان...ھتد).

ئامادەيە بۆ ئالایەكى كوفرى لەسەر قاچاكانى چەند سەعاتىك بوەستى ئايە كەي بۆ **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** ئاوا وەستاویت؟ ھەرچەند بە زمان ئىقراي بىكەيت بلىت **{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}** كەم خوشتر ئەویت وانى تەنھا بە زمان درۆيەكە ئەيكەيت لەگەل نەفسى خۆدا رۆژىك لەرۆژان بەدەنگ نەھاتویت لەسەرى، بەلام ئامادەي لەسەر حىزب و نەتەو و خاك و وەتەن و ھەموو شتە كوفرىيەكانیان ئامادەي دەنگیان پى بەدەيت چاكيان بۆ ھەلگى خۆتيان لەسەر بە كوشت بەدەيت.

مه رجی شه شه می {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} الانقیاد :

الانقیاد : واتا ملکه چی بۆ حه ق و مافه کانی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} ئەو فرمانانە ی پیت ئە کات و ئەو نه هیانە ی که لیت قه دهغه ئە کات، ئەویش بریتیه له ئە نجامدانی کرده وه کان {إخلاصاً لله} به تاک و ته نهایی بۆ الله، کاتیک تۆ فرمانه کانی جیبه چی ئە کهیت ته نهها و ته نهها له بهر اللهت بیت به پاکی و به بئ شه ریک و هاوبهش {وطلباً لمرضاته} وهه روه ها بۆ ره زامه ندی الله {ﷻ} بیت و هه موو کار و کرده وه یه کی پیس که وازی لئ ده هیئت هه موویت له پیناو الله {ﷻ} بیت نه وه که له پیناو دونیا یان له پیناو شتی که که به دهستی بهیئت.

ئەم مه رجه هۆکاری که بۆ ئە وهی بیس له مینیت که تۆ به راستگویی ده لیئت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}، (أبو طالب) ی مامی پیغه مبه ر {ﷺ} پیغه مبه ری به راستگۆ ئە زانی ئە یزانی راسته و علمی پئی هه بوو، یه قینیشی به وه هه بوو که ئە وهی هیناویه تی حه قه و راسته، به لام گوپرایه ئی فرمانه کانی نه بوو، انقیاد و ملکه چ بوونی نه بوو، سه ره رای ئە وهی به رگریشی له پیغه مبه ر {ﷺ} ده کرد به لام خوشویستن و به راست زانیی هیچ سودی پئ نه گه یاند و به کافر و موشریکیش مرد و هه تا هه تایهش له دۆره خ مایه وه، ته نهها ئە وه نه ده یه سزا که ی له سه ر سوک کرا وه ته وه هه روه که له حه دیثی پیغه مبه ر {ﷺ} هاتوو که إمام {المسلم و البخاری} رپوایه تیان کردوو ته نهها ئە وه یه بهر شه فاعه تی رسول الله {ﷺ} که وهتوو هه سزا که شی ئە وه یه که جوتئ نه علی ده خرپته پیه کانی که میشکی سه ری له گه ل ئە کو لیئت.

هه بوونی الانقیاد و ملکه چی، نیشانه ی به راستدانانی مه رجه کانی پیشوشه، ئە گه ر ئەو مه رجه ت نه هینایه چی مه رجه کانی تر که تۆ ئیدعا یان بۆ ئە کهیت خۆت به درۆیان ئە خه یته وه و واده رده که ویت که راستگۆ نیت له وتی ئە وانی تردا "معاذ الله".

واجب و پیویسته ملکه چ بیت بۆ فرمانه کانی الله {ﷻ} که ئە مهش واتای ته واوه تی ئیسلامه، که بریتی بوو له:- {الإستسلام لله بالتوحيد، والإنقیاد له بالطاعة...} ئە بیت ته سلیم بیت و ملکه چیش بیت.

ئە مه واتای ئە وه نه یه که تۆ نابیت به هیچ جۆر توشی تاوان بیت، نه خیر...!، ته نهها پیغه مبه ران تاوان ناکه ن ئە گه ر نا غهیری پیغه مبه ران که سیان مه عصوم نین له تاوان کردن به لام ئە بیت تۆ ملکه چ بیت بۆ فرمانه کانی اللهی تاک و بهرز، به هه موو توانات، ئە گه ر توشی تاوان و لادانیش بویت به زوویی بگه رپیتته وه و ته وه به بکهیت، {ولله المثل الأعلى} ئە گه ر هاتوو دایکت یان باوکت فه رمانی که پئ بکات بلیت وابکه یان وامه که تۆش هه ر بلیت به سه ر چاو به لام هیچیان به قسه نه کهیت و جیبه جییان نه کهیت ئەوا بیگومان دایک و باوکت لیت قه بوول ناکه ن، به لکو به باشی

راستگویی به دهر نه که ویت له جیبه جی کردنیدا، تو هر بلیت نه مه نایه تی الله و رسول که یه تی ﷺ له سهر سهرمه به لام ملکه چی نه بیت نه وه هیج سودیکت پئ نا گه یه نیت، بویه له وانه یه به زمان بلیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} به لام ملکه چی نیت ملکه چی غیری نه ویت، نه وکاته وتی به زمان هیج سودت پئ ناگه یه نیت به بن گوپرایه لی و ملکه چی، نه بیت ته نه و ته نه ملکه چی فرمانه کانی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} بیت.

چه نده ها ساله له مزگه وت به خه لک نه گوتريت (راست راوهستن، پال پیک بدن، با که لین و بوشای له نیوانتان دانه بیت پریان بکه نه وه) نه وه چه نده ها ساله به خه لک نه وتری حدیثی پیغه مبه ره {ﷺ} که چی نه وان رپک ناوهستن و بن فرمانی حدیثی رسول الله (ﷺ) نه که ن! به لام بو برپاریک که برپار درا لیک دوور بکه ونه وه با بوشای له به ینتان هه بیت سهره که یه هه موویان لیک دوورن هه مووی گوپرایه لن و فرمانیان ناشکیئ مادام له سه روک و دهسته لاتداریک هاتووه، لیره بومان دهر نه که ویت تو گوپرایه ل و ملکه چ نیت بو فرمانه کانی الله {ﷻ} و نه و شتانه ی پیغه مبه ره {ﷺ} پی راگه یاندوویت و بوی هیناوی کوا ملکه چی و گوپرایه لیت ؟ چه نده ها جار به چه نده ها شیوه له قورنانی پیروز بوت هاتووه نه مه شیرکه نه مه کوفره نه مه تاوانه نه مه حه رامه نه مه دزیه نه مه زینایه مه یکه خوتی لی دوور بخه وه به قسه ی ناکات ملکه چی نیه که ده لین دنگ مه ده شیرکه چه کیان بو له شان مه که شیرکه مادام سه روکه که ی وتویه تی ده نگم پئ بده و چه کم بو له شان بکه بن فرمانی ناکات و ملکه چیه تی، که تو وت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} نه بن هه موو نه و رپازانه وه لا بنیت که غیری رپبازی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که تن.

نایه که تو نه لیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} راست گویت له وتی ؟ کاتیک نه لیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} خوی پئ له هه موو که سیک دیندار تره و خوی پئ له هه موو که سیک شه پزعزانه تره خوشی بو به هه شت داناوه....!، به لام به نیدیعا و بانگه شه کردن نیه نه بیت له حه قیقه تی خوت بکوئیه وه نایه راست گویت یا خود نا؟ نه بیت خوت یه کلا بکه یته وه بو {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که ت نه بیت ملکه چ بیت بوی، فرمانه کانی جیبه جی بکه یه و نه هیه کانی له خوت نه فی بکه یه نه وکاته تو راست گویت له وتنیدا.

مه رجی حه وته می {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} القبول :

القبول : واتا قه بوول کردن و وه رگرتن، پیچه وانه و دژه که ی بریتیه له ره تکرده وه. ئه وهیه که تۆ {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} قه بوول بکهیت و رتهی نه که یته وه، ئه وشته نه ی بۆی هیناوی و فره مانی پچ کردوویت هه موویت قه بوول بیت، نه وه ک به شیکی وه رگری به شیکی رته بکه یته وه، شتییک قازانجی تۆی تیابوو قه بوولی بکهیت و شتییک قازانجی دونیای تیدانه بوو رتهی بکه یته وه، ئه و شهرعی الله تعالی بۆی دابه زاندووی هه موویت قه بوول بیت و پیی رازی بیت، چونکه ئه گه روانه کهیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهت دانامه زری و به سهرت دا ئه دریتته وه.

جیاوازی نیوان قه بوول کردن و ملکه چ بوون چیه (القبول و الإنقیاد) ؟

ملکه چ بوون شتیکی دیاره به ظاهری واته تۆ بۆ شته که ملکه چ ئه بیت و گوپرایه ئی ئه بیت، له زمان و ئه عماله کانتا رهنگ ئه داته وه، به لام قه بوول کردن په یوهندی به دلیشه وه ههیه، کاتییک توشی تاقیکردنه وهیه ک ئه بیت به شهرعی الله {ﷻ} حوکت ده کریت له وانهیه تۆ ملکه چ بیت و گوپرایه ئی بیت بۆ شه ریه تی الله، به لام ئایه له دله وه قه بوولته، هه ربویه قه بوول په یوهندی به دهره وه و ناوه وه ههیه.

الله تعالی ده فه رمویت:- {فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ

حَرْجًا مِّمَّا قُضِيَتْ وَتُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا} النساء ٦٥

واته: تا شهرعی الله نه که نه به رنامه، موسلمان نین: نه خیر وه ک ئه وه نییه دوو پرووه کان دهیزانن، سویندبئ به پهروه ردگارت ئه ی پیغه مبه ر(ﷺ) نابنه باوه ردار تا بۆ یه کلا کردنه وه ی کیشه کانی نیوانیان تۆ ده که نه داوه ر و ئه وساش به رامبه ر به و برپاره ی تۆ داوته، هیچ ته نگیه کیان ده ست ناکه وئ له دهر وونیاندا و به چاکیش ته سلیم و ملکه چ بین. به ئی ده بئ ملکه چی و په زامه ندی ته واومان بۆه موو برپاره کانی الله و په یامبه ر(ﷺ) هه بئ گوپرایه ئی له هه موو {ئه مر} و {نه هی} یه کانی پیغه مبه ر(ﷺ) بکرئ، هه موو گوناخی گه وره و بچوو ک سنوور به زاندن و سته مه و ده بئ ته وه ی لیبکرئ.

هه رکه سییک رازی نه بیت به شهرعی الله (ﷻ) له هه ر کیشه و مه شاکیلێک که دێته پیشیان ئه وان له دین چونه ته دهر و کافر بوونه، چونکه الله خۆی ده فه رمووی ئه ی محمد (ﷺ) سویند به پهروه ردگاری تۆ هه ر کیشه یه ک که هاته پیشیان رازی نه بوون و به شهرعی الله چاره سه ری نه که ن ئه و ئیماندار نین و ئیمانیا ن نه هیناوه، زۆرکه س به زمان و وته و کردار ته و او {لَا إِلَهَ إِلَّا

الله {كهى قه بوولّه و له خویدا ده پینیتته جی به لّام له دلّه وه پپی رازی نیه و قه بوولّی نیه وه کوو مونافیه که کان یان هه ندیک کهس ئەلّیت من کی شه م له گه لّ ئەو بابته شه رعه نیه له وانیه جیبه جیشی بکات به لّام له دلّه وه پپی خوش نیه و قه بوولّی نیه و حه زی پپی نیه مادام له دلّه وه قه بوولّی نیه ئەوا {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهت لی قه بوولّ ناکریت و سودت پپنا گه یه نیت زور کهس هه ندیک حوکی اللهی قه بوولّه و هه ندیک قه بوولّ نیه له دلّه وه، وه ک: - برپنی دهستی دز ئە گهر هاتوو وت قه بوولتانه دهستی دز برپن یان زیندانی بکهین بزانه کی پپی خوشه دهستی دزه که برپی؟ قه بوولیان نیه هه م له دلّ هه م به کردار و ته سلیم نابن بو شهرعی الله {ﷻ}، یان ره جم کردنی پیاو و ژن واته: ئەوانه ی خیزاندان و زینایان کردوو شهرعی الله ئەوه یه به ردباران بکرین به زیندوی هه تا ئەمرن کیتان قه بوولتانه له دلّه وه ئەم حوکه م؟ بویه هه رکه سیک شهرعی اللهی قه بوولّ نه بن {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهی دانامه زری و لی قه بوولّ ناکرئ، ئایه تاچه ند رازی له جه نگی موسلمانان و کافران ئافرهت و مناله کانیا بگپرین و ئافره ته کانیا بکرین به که نیه ک؟ و مناله کانیش ببن به کو یله؟ ئایه ئەمهت قه بوولّه یاخود نا! ئەمه شهرعی اللهیه جا که تو {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهت قه بوولّه و به زمان ئەیلّیت ئەبیت ئەو حوکمانه شت قه بوولّ بیت ئە گهر نا ئەم لیت قه بوولّ نابن و دانامه زریّت.

زوری ک خه لک ئیسلامیان قه بوولّه به لّام حوکی قورئانیان قه بوولّ نیه، هاتوون له جیگای شهرعی الله یاسای دهستکردیان داناوه و پپی رازین خوشیان به موسلمان داناوه، ده بیت له ناخی دلته وه حوکی اللهت قه بوولّ بیت، نه وه ک به حوکمیکی الله بلّیت ئەمه درپدانه یه و ئەمه له گه لّ مافی مروّف یه ک ناگریته وه، و پیت و ابیت شهرعی الله زو لّی تیدایه و بئ ویزدانیه "په نا به الله" یان پیت وایه تو له الله (ﷻ) به ره حمتر و زانتری کاتی ک ئەو حوکمه ی داناوه، یان بلّیت حوکی الله بو ئەم سه رده مه ناگونجی، مادام له دلته وه قه بوولت نیه {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهت دانه مه زراوه.

به هه شت و دۆزه خ په یوه ندیان به {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} هه یه ئەو حهوت مه رجه ی که باسما ن کردن ئە گهر هاتوو یه ک دانهت لی نه هاته جی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کهت دانه مه زراوه هه ر که سیک ئەهلی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} بیت و مه رجه کانی لی هاتبیتته جی هه رچه ند تاوانی کردب هه ر ده چیتته به هه شته وه به لّام سزادانی له سه ر ئەو تاوانانه ی کردوونیه تی له ژیر مه شیئه تی الله دایه بیه وئ به بن سزادان ئە یخاته به هه شت بشیه وئ سزای ئەدات به پپی تاوانه کانی و دواتر ئە یخاته به هه شت الله اعلم،

به لام نه گهر هاتوو یه کییک لهو شهرط و مهرجانه ت نه هیئنا بیته جی نهوا بزانه {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که ت دانه مه زراوه و هه تا هه تایه اهلی جه هه نه می په نا به الله نهو {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} یه ی که چه نده ها سآله به دهم وتووته وه هبج سودت پیناگه یه نیئت و بو هه می شه له دۆزه خ نه مینیتته وه .

به لگه له سه رحه وت مهرجه که ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)

دوای نه وه ی که به درێژی باسی حه وت مهرجه که ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) مان کرد، دواتر شیخ هاتوه به لگه ی بو مهرجه کان هیئاو ته وه و نه فه رمویت : (أدلة هذه الشروط) به لگه کانی نهو حه وت مهرجه ی که باس مان کرد {أدلة} جه معی {دلیل} (دلیل) تاکه واته به لگه ، (أدلة) کۆیه واته به لگه کان.

زانایان به مجۆره پیناسه ی (به لگه) ده که ن : {نهو شته ی تو نه گه یه نی بهو شته ی که داوات کردوه} کاتییک ئینسان شهرط و مهرجه کانی زانی، پاشان به لگه کانی بزانی، ده گات بهو شته ی که وا پێ وسته بیزانی که ئامانجیه تی.

به لگه کان له کیتابی الله که قورئان و که لامی الله یه ، و مه خلوق نیه ، وه کو کافر و بی پرواکان وه سفی نه که ن که ده ئین مه خلوقه ، وه له حدیث و سونه تی رسول الله ﷺ هاتوو ه.

به لگه له سه ر (العلم) له قورئاندا :

به لگه بو خالی یه که م و شهرطی یه که م که زانست و زانیاری بوو فه رمووده ی الله یه که ده فه رمویت { فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرُ لِدُنْيِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ } [محمد: 19]

واته: نه ی محمد ﷺ بزانه که وا هبج په رستراوێک نیه به حه ق شایه نی په رستن بیئت ته نها الله نه بیئت، لێرهدا که ده فه رمویت (فاعلم) فه رمان ده کات به العلم.

العلم به مهرج گیراوه بو قه ول و عه مه ل، و اتا پێش هه موو شتی نه بیئت علمت هه بیئت، هه روه ک امام (البخاری) له صحیحه که ی خویدا نه فه رمویت: (بَابُ: الْعِلْمُ قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ) علم پێشی قول و عه مه له

شاعیر دهلیت :

وکل من بغیر علم یعمل *** أعماله مردودة لا تکمل

واتا : هه رکه سییک به بی زانست و زانیاری کردار بکات کرداره کانیا به سهردا نه دریتته وه و وهرناگیرئ، چونکه نه وکاته کردار و عه مهلت وهر نه گیرئ له سه ر بنه مای علم بیئت و له سه ر شه ریه تی ئیسلام بیئت

الله تعالی ده فه رموئیت :- {إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (86) الزخرف، واتا : تهنه ا نه وه که سانه نه بیئت که شاهیدی به {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} به حقه نه دهن له گه ل نه وه شا علمیا نه هیه ده رباره ی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} .

به لگه له سه ر (العلم) له سونه تدا :

پیغه مبه ر {ﷺ} فه رموویه تی : {مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ} صحیح المسلم: 26، واتا : عثمان رضي الله عنه ده فه رموئیت پیغه مبه ر {ﷺ} فه رموویه تی : هه رکه سییک بمری و بزانی و علمی هه بیئت به (لا إله إلا الله) ده چیتته به هه شته وه.

رونکردنه وه له سه ر نه م حدیثه : نه گه ر شه ریکی نه بیئت راسته وخو ده چیتته به هه شت به لام نه گه ر هاتوو تاوانی هه بوو نه وه یان له ژیر مه شیئته تی اللهیه بیه وئیت نه ی سوتیئ به پی گونا هه که ی و دواتر نه یخاته به هه شت بشیه وئ به بی سزادان نه یخاته به هه شت به لام به مه رج گیراوه نه بیئت علمی به {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} هه بیئت بزانی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} دوو به شه (النفي و الإثبات)، تو نفی هه موو خواجه ک بکه یت که له جیاتی الله نه په رستری نه فی هه موو طاغوتیک بکه یت و ئیثباتی هه موو نه وه په رستشانه بکه ی که تایبه تن به الله به تاک و تهنه ا و ناو صیفاته به رزه کانی بو جیگیر نه که یت نه وه کاته ده چیتته به هه شت.

به لگه له سه ر (اليقين) له قورئاندا :

الله تعالی ده فه رموئیت :- { إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ } الحجرات ١٥ واتا : بیگومان بروداره کان تهنه ا نه وه که سانه ن که باوه رپان به الله و به په یامبه ری الله {ﷺ} هیناوه له پاشا گومانیا نه نه بوو له ئیمانه که یاندا و به سامان و گیانیانه وه جهادیان کرد له ری الله دا هه ر نه وه که سانه شن راستگۆن.

له م ئایه ته دا به مه رج گیراوه له راستی و راستگویی و ئیمان نه که یان به الله {ﷻ} و پیغه مبه ر {ﷺ} هیچ گوومانی تیدا نه بیټ نه مه به مه رج گیراوه، نه و که سه ی که هه مووکات له دوو دلی و گوماندایه نه مه له مونافیق و دووروه کانه.

به لگه له سه ر (الیقین) له سونه تدا :

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فه رموو یه تی:- {أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، لَا يَلْقَى اللَّهُ هِمَا عَبْدٌ غَيْرُ شَالٍ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ}. صحیح المسلم: 27/ واته: شاهیدی نه ده م که هیچ په رستراویک نیه به حه ق ته نها الله نه بیټ بن گو مان و به تاکید منیش نیژدراوی اللهم هیچ عه بدیک به م دوو شاهیدی نه ناگاته وه به الله ئیلا ده چیت به هه شته وه، به مه رجیک هیچ گومانیک نه بیټ له م دوو شاهیدی نه.

الیقین سی مه رته به ی هه یه :

۱- العلم الیقین: علمیک بن گو مان ت هه یه که نه م شته بوونی هه یه.

۲- العین القین: به چاوی خۆت نه یبینی نه و شته بوونی هه یه.

۳- الحق الیقین: بچیت نه یو حه قیقه تی بابه ته که.

نمونه: ئیمه ده زانین به پپی قورئان و حدیث به هه شت بوونی هه یه و هیچ گوومانی تیدانیه نه مه (علم الیقین) ه، پاشان که به هه شت و جه هه نه م نه هیئرنه دهره وه و نیشان نه درین نه وکاته نه بیټه (عین الیقین) واته به چاوه کانت نه یبینی، کاتی که چوو یته ناویه وه (حق الیقین) له به حه ق نه یگه ی پی. له (أبی هریره) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رِوَايَةُ كِرَاوَهْ لَهْ حَدِيثِيْ كِيْ دَرِيْزَهْ وَهْ كَهْ وَآرِيْدْ بُوُوْهْ نَهْ فَهْ رَمُوِيْتُ:- (فَمَنْ لَقِيََتْ مِنْ وَّرَاءِ هَذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُسْتَيَقِنًا بِهَا قَلْبُهُ، فَبَشَرُهُ بِالْجَنَّةِ) (صحیح المسلم ۳۱)

پیغه مبه ر {ﷻ} به نه بو هریره ی فه رموو به هه رکه سی که گه یشتی له په نای نه م دیواره نه و نه و که سه شاهیدی بدات که و هیچ په رستراویک نیه به حه ق شایه نی په رستن بیټ ته نها و ته نها الله نه بیټ و یه قینی شی له سه ر نه مه دابمه زریټ له دلوه یه قینی پی هه بیټ نه وه موژده ی به هه شتی پی بدهیت

به‌نگه له‌سه‌ر (الإخلاص) له قورئاندا :

الله تعالى ده‌فه‌رمویت : { أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ } الزمر ٢٣

ئاگاداربە ئایینی پاک و چاک و بیگەرد تەنھا بۆ الله‌یە. واتە : الله تەنھا ھەر ئیخلاص وەردەگرێ و ، ھەرشتیکی دی وەلا دەنێ.

ئەو دیندارێی کەوا تۆ ئەیکەیت ئەم شەھادەییە کەوا تۆ دەیهێنت و دەلییت :- ھیچ پەرستراویک نیە بەحەق شایەنی پەرستن بێت تەنھا و تەنھا الله نەبێت ، نابێ ھیچ کەسێک بکەیتە شەریکی الله {ﷻ} چونکە ھیچ عەمەلیک و ھیچ کرداریک لێت قەبوول نابێت ئیلا ئەو عەمەلە نەبێت کە بە خالیسی بۆ الله {ﷻ} ئەنجامت داوہ بەبێ شەریک و ھاوبەش ، ئەمەش مانای {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} یە کەباسمان کردوہ.

الله تعالى ده‌فه‌رمویت {وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ} البينة ٥

فەرمانیان پێ نەدرابوو بە کافرەکان ئیلا بەیە ک شت نەبێت ئەویش الله بەتاک و تەنھا بپەرستن و شەریک و ھاوبەشی بۆ بریار نەدەن و لابدەن لەپێگای کوفر و شیرک و ھەموو دینیکی تر بگەرێنەوہ بۆ شەریعەتی ئیسلام ئەوہ مانای {حنفیة} بە کە باسمان کرد ، دەبێت لە ھەموو ئایینیکی ھیچ و پوچ لابدەن ھەر جوۆرە ئایینیک بێت بگەرێتەوہ بۆ ئیسلام و تەوحید و یە ک الله پەرستی.

به‌نگه له‌سه‌ر (الأخلاص) له‌سونه‌تدا :

پیغەمبەر {ﷺ} ده‌فه‌رمویت : (أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ، أَوْ نَفْسِهِ) صحيح: البخاري: 99

أبو هريره له پیغەمبەرەوہ {ﷺ} دەگێڕێتەوہ بەپراستی خوێش گوزەرانتەین کەس و دلخۆشتەین کەس بە شەفاعەت و تەکای من ئەو کەسە یە بێت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} ھیچ پەرستراویک نیە بە حەق تەنھا الله نەبێت بەلام ئەم {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} خالیص بێت لە دلێوہ بێت.

ئەبێت ئەو کەسە ھیچ شەریکی نەبێت و بە إخلاصی اللهی پەرستبێ شەریکی بۆ بریار نەدابێ و ھیچ کەسێکی نە کردبێتە ھاوبەش بۆ الله ئەوکاتە ئەوکەسە بەر شەفاعەتی رسول الله {ﷺ} ئەکەوێت ، ئەگەر شەریکی بۆ الله بریار دا بێت ئەوکاتە بەر شەفاعەتی رسول الله {ﷺ} نا کەوێت لەبەر ئەوہی ئەوکاتە تۆ بە مشرێک حیسابی ، شەفاعەتی رسول الله {ﷺ} تەنھا موسلمانان و ئیماندارا ئەگرێتەوہ.

پیغه مبه‌ر {ﷺ} فه‌رموویه‌تی : (فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ)

صحیح البخاری: 425

له عتبانى كورى مالیک هوه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ئه‌ویش له پیغه مبه‌ر {ﷺ} که فه‌رموویه‌تی بیگومان به تأکید الله {ﷺ} ناگرى حه‌رام کردووه له‌سه‌ر که‌سیک که‌وا بلیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و به‌وه ته‌ن‌ها مه‌به‌ستی په‌روه‌رگار بی‌ت.

الله تعالى دۆزه‌خى له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه حه‌رام کردووه که‌وا ته‌ن‌ها و ته‌ن‌ها اللهى په‌رستبى به‌بى شه‌ریک. النسائي له (عمل اليوم و الليلة) فه‌رموده‌ی دوو پیاوی صحابه‌ی پیغه مبه‌ر {ﷺ} هئى ناوده‌ته‌وه، ده‌فه‌رمویت:- (هه‌رکه‌سیک بلیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على شيء قدير} هېچ په‌رستروایک نیه به‌حق ته‌ن‌ها الله نه‌بی‌ت به‌پراستی تاک و ته‌ن‌هایه و هېچ شه‌ریکی نیه به‌پراستی هه‌رچى ده‌سه‌لات و هه‌ر سامانه مولکی الله {ﷺ} یه وه هه‌رچى سوپاس و ستایش‌یشه سابت و جیگیره هه‌ر بۆ الله‌یه و به‌پراستی هه‌ر ئه‌ویش به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک ده‌سه‌لات‌داره و توانای به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه، کاتی‌ک ئه‌مانه ئه‌لیت ئه‌بی‌ت خالیص بی‌ت، دلی هېچ شتی‌کی تری تیدانه‌بی‌ت هېچ شه‌ریکی تیدانه‌بی‌ت وه زمانیشی ئه‌مه به‌پراست دابنئ ئیلا الله ئاسمانی بۆ شه‌ق ئه‌کات به‌شه‌ق کردنی‌ک، هه‌تاوه‌کوو سه‌یری ئه‌م که‌سه بکات که ئه‌م وته‌یه‌ی وتوو له أهلى زهوى، وه به‌پراستی حه‌ق و مافی ئه‌و به‌نده‌یه‌شه کاتی‌ک ئه‌م وشه‌یه ئه‌لیت الله {ﷺ} کاتی‌ک که سه‌یری ئه‌کات چى داوا بکات الله {ﷺ} پپی ببه‌خشیت.

به‌نگه له‌سه‌ر {الصدق} له‌قورئاندا :

الله تعالى ده‌فه‌رمویت : {أَلَمْ* أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ* وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ} العنکبوت: 1-3/

ئاخۆ موسلمانان به‌تایبه‌تی موسلمانانی مه‌ککه، گومان وا ده‌به‌ن که ئه‌گه‌ر هه‌ر ئه‌وه‌نده بلین: بپروامان هی‌ناوه، ئیتر وازیان لیده‌هینری و، تاقی نا‌کرینه‌وه؟! نه‌خیر.. شتی وا نابن و نه‌بووه، به‌لکو پپو‌سته خه‌لکی موسلمان تاقی بکرینه‌وه‌و، له به‌رامبه‌ریشیه‌وه ئارامیان ببی، به‌هه‌قیقه‌ت ئی‌مه ئه‌وانه‌ی پپش ئه‌وانمان وه‌ک ئی‌براهیمی خه‌لیل و، چه‌ند گه‌لیکی دی تاقی کردنه‌وه به‌جۆره‌ها مه‌ینه‌ت و به‌لا، که‌جی کۆلیشیان نه‌دا، بۆ ئه‌وه‌ی به‌ده‌ریان بخات کئ پراستگۆیه و کئ درۆزنه. رونا‌کردنه‌وه له‌سه‌ر ئه‌م نایه‌ته :

الله {ﷻ} تاقیت نه کاته وه بۆ نه وهی نه وانهی که واپاستگۆن و نه و که سانهی درۆزن و مونا فیکم بۆ نه وهی له یه که جیا ببنه وه، نه وهی له ناخ و دلپانه ده ری بخه ن، الله علمی به دل و دهروونت هه یه که چی تیدا نه گوزهریت، خوشت نه زانی پاست گۆیت یان نا، به لام نه بیئت بۆ خه لکیش یه کلا بیئته وه و که شف ببیت، نه وه که خوشت زۆر به دیندار نیشان بدهیت و خوشت پێ موسلمان بیئت به حیسابی خوشت به شهرعی ئیسلام پازیت نه ته ویت ئیسلام سه رکه ویت و {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} سه رکه ویت به لام الله {ﷻ} تاقیت نه کاته وه بۆت نه نیڕی ئایه به عه مه لیش پازی یان دژی نه وه ستیته وه.

الله تعالی له سوپه تی البقرة باسی مونا فیکه کان نه کات نه فه رمویت : {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ} یخادعون الله والذين آمنوا وما يخدعون إلا أنفسهم وما يشعرون ﴿۱۰۸﴾ فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضاً ولهم عذاب أليم بما كانوا يكذبون {البقرة: 8-10/}

هه ندیک له خه لکی هه ن ده لپن ئیمانمان به الله و پۆزی دواپی هه یه، به لام له پاستیدا نه وان ئیماندارین، به حسابی خویان به مه ی که ده لپین فیل له الله تعالی ده که ن و خه لکی ئیمانداریش ده خه له ت ئنن، به پاستی ته نه نه فسی خویان ده خه له تین و هه ستیش پێ ناکه ن، نه مانه له دلپاندا نه خوشتی هه یه، و الله تعالی نه خوشتی له دلپاندا زیاد کرد، عه زاییکی به ئی ئش و ئازاریان بۆ هه یه به وهی که نه وان درۆزن و مونا فیک بوون.

بۆیه الله تاقیت ده کاته وه بۆت به دهر نه خات ئایه پاستگۆی له گه ل {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که ت یان نا، کاتی که نه یه ویت یه کلاپی ببیته وه به وهی که نه هلی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} یت یان نه هلی طاغوتی، کاتی که ده دۆرپیت و ده بیته نه هلی طاغوت نه وکات له و تاقیکردنه وه یه پێ نیشان دایت که واپاستگۆنیت له وتی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} به لکوو ته نه که سیکی درۆزن و مونا فیک بوویت، بۆ خوشت به دهرکه وت که واپاستگۆنی درۆزی، دژی {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و حوکه مه کانیت، بۆیه کاتی که نه وت موسلمانم درۆت نه کرد و مونا فیک بوویت.

به لگه له سه ر {الصدق} له سونته دا :

موعاذی کوپی جه به ل له پیغه مبه ر {ﷺ} ده گیرپته وه ده فه رمویت :- {مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ} صحیح البخاری: 128، هه یه که سیکی نه که واپاستگۆنی بدات که واپاستگۆنی که نه هه یه به حه ق ته نه نه الله نه بیئت وه به ت اکید و بێ گومان محمد {ﷺ} به نده و نێردراوی الله یه ، ئیلا الله {ﷻ} ناگری دۆره خت له سه ر حه رام نه کات.

به لگه له سهر {المحبة} له قورئاندا:

الله تعالى دهفه رمویت:- {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ

حُبًّا لِلَّهِ} البقرة ﴿٦٥﴾

واتا:- که سانیک هه ن له خه لکی، شتانیکیان داناوه جگه له الله، کردوویانه به هاوبه شی الله، خوشیان دهوین ههروه کو خوشه ویستیان بو الله، به لام ئهوانه ی وا باوه پان هیناوه، الله یان له هه موو شتیکی زیاتر خوش دهوئ.

رونکردنه وه له سهر ئه م ئایه ته:-

خه لکانیک شه ریکیان بو الله بریار داوه، ئه و بتانه یان خوشدهوئیت وه ک خوشه ویستی الله {ﷻ}، یاخود چه ندیان ئه و بتانه خوشدهوئین ئاواش الله یان خوشدهوئیت، ئیماندار ئه بیئت الله ی له هه موو شتیکی خوشتر بوئیت نابی که سی له الله خوشتر بوئیت گهر زیاتر خوشی ویست له الله، ئه و شه ریکی بو الله بریار داوه، زور که س ئه بینی خیزانی خوشتره وئ له الله، یان ماله که ی یان سیاره که ی یان حیزبه که ی یان پاره که ی یان مناله کانی، بو نمونه:- که سیکی پیت ئه لئ ئه م شته بکه وه ک دزی الله {ﷻ} فه رمانی پیت کردوه مه یکه تو به قسه ی ئه و که سه دزیه که ئه که بیت ئه و ئه و که سه ت خوشتر ئه وئیت له الله، چونکه به قسه ی ئه و ت کرد و فه رمانی الله ت شکاند هه رچه ند به زمان بلیت الله م خوشتر ئه وئیت درو ئه که بیت، چونکه تو به قسه ی الله ت نه کرد گوپرایه لئ غه یری الله ت کرد، ئه مه ش مانای ئه وه ئه گه یه نیئت ئه و که سه ت خوشتر ئه وئ له الله، چونکه گوپرایه لئ واته خوش ویستن.

به لگه یه کی تر له سهر {المحبة} له قورئاندا:-

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

أَعَزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ} المائدة ﴿٥٤﴾

واتا:- ئه ی ئه و که سانه ی باوه پتان هیناوه! هه رکه سیکتان له ئایینی ئیسلام پاشگه ز بیته وه و وه رگه پری و مورته د بیته وه، ئه وه الله له مه ولا که سانیک دینیئت، ئه وهنده به رفه رمانی ده بن و گوپرایه لئ ده که ن، الله خوشی دهوین و، ئه وانیش الله یان خوشدهوئ، ئه م جوړه که سانه له ئاست ئیمانداران خو به که مزان و به سوژن و به رامبه ر به کافرو بی باوه پان، زور به عیزه ت و سه رب لندو

دهروون به رزن و، توندوتیژو به هه لمه تن بو ره زامه ندی اللهش تیده کوژشن و جهنگ ده کهن و له ته شهرو لومه ی لومه که رانیش ناترسن و باکیان نابئ.

لیره دا الله {ﷺ} دهفه رمویت نه گهر هاتوو مورته د بویته وه له دینه کات الله قه ومیکی تر ده نیژی که الله یان خوشده وئ و له پیناوی جهنگ و کوشتار ده کهن، زورک هس ئه بیی به رامبه ر موسلمانان زور تونده هه له یه کی ئی ببینیت هه رگیز لئی قه بوول ناکات و لئی گه وره ئه کات، به لام له که سی کافر و بئ پروا هیچ نالی و کیشهی نیه، بگره ملکه چه بو هه له و تاوان و شیرکه که ی و هه قی به سه ریه وه نیه، به لام موسلمانیک حوکمیکی قورئان جیبه جئ بکات لئی قه بوول ناکات و به رنکاری ئه بیته وه و بگره جاری واهیه ئه شی کوژیت .

به لگه له سه ر {المحبة} له سونه تدا:-

أنس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ له پیغه مبه ر {ﷺ} ده گپرتیه وه دهفه رمویت:- (ثَلَاثٌ مِنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَ طَعْمَ الْإِيمَانِ : مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يَقْدَفَ فِي النَّارِ) سنن الترمذی، أخرجه البخاري، و مسلم.

واتا:- سئ شت هه ن هه رکه سییک ئه م سئ خاله ی تیدا بیئت ئه وه به راستی تام و چیژی ئیمان ده کات یه که م: ئه بیئت الله و پیغه مبه ر {ﷺ} له هه موو شتیکی تر خوشتر بوویت.

دووهم: ئه گهر هاتوو که سیکی خوشویست و خوشه ویستی بو که سیکی تر ده بری ئه وا ئه بیئت ئه و که سه ی ته نها له پیناوا الله خوش بویت.

سیهم: زور پئی ناخوش بیئت که وا که سییک بگه رتیه وه سه ر کوفر و گومرای و سه رلیشیواوی، پاش ئه وه ی اللهی به رز هیدایه تی دابوو، هه روه ک چون پئی ناخوشه بجیته ئاگری دۆزه خ ئه بیئت ئاوا پئی ناخوش بیئت بگه رتیه وه سه ر کوفر و شیرک و گومرای.

به لگه له سه ر {الإنقياد} له قورئاندا:-

الله تعالى دهفه رمویت:- {وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ} الزمر

واته: بگه رتیه وه بۆلای په روه ر دگارتان و ملکه چی فه رمانی ئه و بن.....

به لگه یه کی تر له سهر {الانقياد} له قورئاندا: -الله تعالى ده فهرمویت: {وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ} النساء ۱۲۵ واته: ئاخو دینداریک هه بئ ئایینی له وکه سه باشترو چاکتر بئ که خوی دابیتته دهستی الله و ملکه چی بئت و ئاکارچاکیش بئ.

به لگه یه کی تر له سهر {الانقياد} له قورئاندا:-

الله تعالى ده فهرمویت: {وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ} لقمان ۲۲

واته: هه رکه سیک که به ته واوی و به دلکی پاکه وه پرووبکاته الله و ملکه چی بئت و چاکه کاریش بئت بیگومان دهستی به په تیکی هه ره پته وه وه گرتوه که {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} یه و دهیگه یه نئ به الله، هه ر چوون که سیک به شاخیکدا سه رکه وئ، یان دابه زئ، دهست به ئالقه یه کی زور قایمه وه ده گری، دیاره نه میس به هیترین رینگاو رپبازی بو خوی هه لباردوه.

شیخ ده فهرمویت ئی: ب {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ

واته: دهست بگریت به {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}

به لگه یه کی تر له سهر {الانقياد} له قورئاندا:-

الله تعالى ده فهرمویت: {فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا} النساء ۶۵

واتا: سوئند به په روهردگارت نابنه باوهردار تا بو یه کلاکردنه وهی کیشهکانی نیوانیان تو ده که نه دادوهر و نه وساش به رامبه ر به وپریاره ی تو داوته به حوکی الله، هیچ ته نگیه کیان له دهروونیاندا نه بئت و به چاکیش ته سلیم و ملکه چ بئ، به ئی...! ده بئ ملکه چی و په زامه ندیی ته واومان بو هه موو برپارهکانی الله و پیغه مبه ر {ﷺ} هه بئ.

به لگه یه کی تر له سهر {الانقياد} له سونه تدا:

پیغه مبه ر {ﷺ} ده فهرمویت: {لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ} (جامع العلوم والحکم 393/2)، (معارج القبول 422/2).

واته: هیچ یه کی که له ئیوه ئیمانی نیه هه تاوه کوو هه وا و ئاره زوو دهکانی شوین نه وه نه که وئت که من هیناومه. له نه وامیر و نه واهیه کان، نابئ به حه زی خوی چی پئ خوشبئت نه وه بکات به لکو ئه بئت شوینکه وته ی پیغه مبه ر {ﷺ} بئت و ملکه چ بئت به و شتانه ی فهرمانی پیکردوون و ئه وشتانه ی نه هی لیکردوون.

رونکردنه وه له سهر ئه م حديثه :-

هه نديك زانا به صحيح دايا ناهه هه نديكي تر به زه عيفيان داناوه به لام حه ديته كه له روي ماناوه هيج ئيشكاليكي تيدا نيه و هه مان ماناي ئه م ئايه ته ي له پيشتر باسما نكرد ده گه به نيته كه الله فهرمويه تي:- {فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا} النساء ﴿٦٥﴾

به لگه له سهر {القبول} له قورئاندا :-

الله تعالى ده فهرمويته :- {وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ} ﴿٢٥﴾ قَالَ أُولُو حِجَّتِكُمْ بَاهُدُنِي مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٢٦﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظَرُ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ} الزحرف {٢٣-٢٥}

واته: پيش تو ئه ي محمد صلى الله عليه وسلم، ههر پيغه مبهه و ترسي نه ريكمان بو ههر قه وميک نارد بئته، ئيلا كه سه خو شگوزهران و ده سه لاتداره كان گوتويانه:- به راستي ئيمه باوو باپيرانمان ديتووه له سهر مه زههه و ئايينيک و ئيمه يش به شوين ئه واندا ده روين و پيره ويان ده كه ين . پيغه مبهه ره كه ش وتوويه تي: باشه ئه گهر من به رنامه و ئايينيکی با شترم له وه ي باوو باپيرانتان بو هي نان ئيو ههر نكو لي ده كه ن؟! له وه لامدا وتوويانه: بيگومان ئيمه به و به رنامه ي ئيوه پي ني رواون باوه ر ناكه ين!. ئينجا ئيمه ش تو له مان لي ساندن جا سه رنج بده، بزانه ده ره نجامي بي باوه ران و به درو خه ره وان چو ن بوو؟

رونکردنه وه له سهر ئه م ئايه ته :-

كاتيک كه وا ئيمه به كه سيک ده لي ن ئه وه ي ئه ي كه يت شي ركه يان كو فره ئه وان ده لي ن باو و باپيرانمان وا يان كرده وه ههر له كو نه وه، داننا ني ن به وه ي كه رپبازه كه يان هه له يه، نالي ن: ئيمه هه له ين..!، ئه وان باوك و باپيرانيان ده كه نه به لگه و ده لي ل ده لي ن ئه وان وا يان كرده وه ئيمه ش واده كه ين، جا به راستي قه ومه گو مپا و سه ر لي شي وا وه كان يش كاتيک پيغه مبهه رانيان بو ده چوون ئه وه وه لاميان بوو، جا ئه و كه سانه ي ئه و قسانه ده كه ن له م سه رده مه دا ئه گهر پيغه مبهه ر {ﷺ} بي ته ناوي شيان بانگه وازيان بكات بو ته وحيد هه مان وه لاميان ئه بيت، ده لي ن: ئيمه له سه ر رپچكه و رپبازي باو باپيرانمانين و ههر له سه ر رپچكه و رپبازي ئه وان يش ئه روين.

کاتیک تو {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و ته وحیدیان بو ړون نه که یته وه، پیاښه لیت: - حیزب په رست مه بن، یان شه خس په رست، یان قهبر په رست، یان شوین رېبازی غه یری ئیسلام مه که ون، ته نه الله بپه رستن، ده لېن: - ئیمه هه رومان هیناوه.

به لگه یه کی تر له سهر {القبول} له قورئاندا :-

الله تعالی ده فهرمویت: - {إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ} وَيَقُولُونَ أَإِنَّا لَتَارِكُو آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ {الصفات ۳۵-۳۶} واته : نه وان کاتیک پیاښه گوترا به هیچ په رستراویکی هه ق نیه ته نه {الله} نه بیت لوتبه رزیان ده کرد و خوین زور به زل ده زانی، و ده شیانگوت: نایا ئیمه بو شاعیریکي شیت و لیوهی وه کو محمد، واز له خوا کانمان بیښن؟!

ړونکر دنه وه له سهر نه م نایه ته:-

کاتیک پیاښه ده گووتن وهرن ته نه الله بپه رست به هه رسن جوړی ته وحیده وه {الربوبية، الألوهية، الأسماء و الصفات} واز بیښن له شیرک و کوفر، بلېن: - هیچ په رستراویک نیه به حق ته نه الله نه بیت، له سهر نه مه برؤن و شهریک بو الله برپار مه دهن، ته نه ئیسلامتان قه بوول بیت، نا نه وان رهدیان ده کرده وه ته که بوور دهیگرتن و شوین مه نه جی الله نه ده که ووتن، بویه به کافر زانران و خوین و مالیان حه لال کرا بو موسلمانان.

به لگه له سهر {القبول} له سونه تدا :-

عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه مرفوعاً: {مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ، كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا، فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ، قَبِلَتِ الْمَاءَ، فَأَنْبَتَتِ الْكَلَّاءَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ، أُمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَفَنَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ، فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى، إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا، فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ، وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمَ وَعِلْمَ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا، وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ} صحيح البخاري: 79/ أخرجه البخاري و مسلم/

واته: باوکی موسای نه شعهری رحمه الله له پیغه مبهه {ﷺ} ده گپړېته وه ده فهرمویت پیغه مبهه {ﷺ} فهرموویه تی: - نمونه ی ته وهی که وا الله منی پې ناردووه له هیدایه ت و علم و زانست و زانیاری، وه کوو نمونه ی بارانییک وایه، {غیث} بو بارانی په حمه ت به کار ده هیئرئ له زمانی عره بیدا، {مطر} بو بارانی غه زه ب به کار ده هیئرئ، ده فهرمویت: - علم و هیدایه تی من وه کوو بارانیکی په حمه ته

که الله منی پښ ناردووه کهوا ئه که ویتته سهر زهوی، زهوییه کی پاکه و زهوییه کی به پیتته، ئاوه که وهرده گری، زهوییه کی نه رمه، که ئاوه که ی وهرگرت گژوگیای لی سهوز ده بیته، سود ئه که یه نیته به که سانی تر، زهوییه کی تر هیه کهوا بارانی پښ ئه که ویتته رقه و وشکه به لام ئه م بارانه له خوئی ده گریته ئاوه که ی تپدا ئه مینیتته وه و خه لکی سوودی لیوهرده گرن بو ئاو خوار دنه وه و بو کشتووکالی زهوییه که خوئی سوودی لینابینئ به لام خه لکه که سوودی لیده بینیت، زهوییه کی تر کاتیپک ئه م بارانه ی پیده که ویتته ئه م زهوییه نه سوود ئه بینئ له ئاوه که و نه ئاوه که ش له سهری ئه وه ستی.

زهوی یه که م:- نمونه ی ئه و که سانه یه که له دینی الله {ﷺ} تپده گهن و دینی الله سودیان پیده که یه نیته ئه وه ی کهوا الله {ﷺ} منی پیناردووه، فی رده بن و خه لکیش فی رده که ن. زهوی دووه م:- نمونه ی ئه و که سانه یه که خوئی سود له علم نابین به لام دهعهوی بو ده که ن، ئاوه که ی له سهری کووده بیته وه سوودی بوخووت نیه، به لام خه لکی سوودی لی ده بین. زهوی سییه م:- نمونه ی که سیکه نه خوئی علم وهرده گریته و سوودی لی بینیت، نه خه لکیش سود له علمه که ی وهرده گرن. وه که ئه و که سه وایه نه بوخوئی دینی الله وهرده گری نه سودیش به هیچ که سیکه ئه که یه نیته له و هیدایه ته ی کهوا پیغه مبه ر {ﷺ} هی ناویه تی.

به کورتی ئه م حدیثه سی نمونه مان پښ ئه دات:-
یه که م:- هه م سوودی بوخوئی هیه هه میش بو خه لک که ئه مه ش گه وره ترین نیعمه ته.
دووه م:- سود به خه لک ده گه یه نی به لام بوخوئی سوودی نیه.
سییه م:- نه سود به خوئی ده گه یه نن نه به خه لکیش ئه م تا قمه ش خراپترین و پیس ترین تا قمن.

هه ئوه شینه ره وه کانی ئیسلام

شیخ ده فهرمویت: بزانه هه ئوه شینه ره وه کانی ئیسلام {۱۰} دانهن.
ئاگاداری: شیخ ته نها باسی {۱۰} خالی کردووه مانای ئه وه نیه کهوا {نواقض الإسلام} ته نها ده خال بن و ته واو به لکوو شیخ باسی خاله زور گرنه گه کانی کردووه، که له سه رده می خویدا زور به ربلاوبوونه، هه رکه سیکه یه کی که له مانه ی تپدابئ ئیسلامیه ته که ی هه لده وه شیته وه و مورته د

ئەبێتەو. بۆ نمونه : کاتیکی تۆ دەست نوێژ هەڵدەگری پاشان یەکیک لە هەڵوێشێنەرەوێکانی دەست نوێژ ئەنجام ئەدەیت ئەوا ئەوکات دەست نوێژەکت هەڵدەوێشیتەو، پێویستە دووبارە دەست نوێژەکت هەڵگریتەو ئەوکات نوێژ بکەیت، چونکە نوێژ بەبێ دەست نوێژ قەبوول نیە، جا بۆیە گەر تۆش یەکیک لە هەڵوێشێنەرەوێکانی ئیسلام ئەنجامدا شایەتوومانەکت هەڵدەوێشیتەو و هیچ عیبادهتێکت ئی قەبوول ناکرێ، پێویستە دووبارە شایەتوومان بەینیتەو.

هەندیک کەس ئەبێنی یەکیک لە هەڵوێشێنەرەوێکان ئەنجام ئەدا، کاتیکی دەلێیت ئیسلامەتی ئەم کەسە هەڵوێشاوەتەو دەلێن: - کاکە ئەمە شایەتومانی هێناوە کافر نیە، ئەو کەسە راستە سەرەتا هاتۆتە ئێو بازنە ی ئیسلام و شایەتومانی هێناوە، بەلام دواتر یەکیک لە نواقضەکانی ئیسلامی ئەنجام داوە، ئەوکاتە ئیسلامەتیهکی هەڵوێشاوەتەو.

خەلکی عەوام و تیگەشتونە کەوا کەسیک کە داخڵی ئیسلام بوو تەواو لە بازنە ی ئیسلام ناچیتەدەر و هەرچەند {نواقض الإسلام}یشی تێدا بێتەجێ جا بەراستی ئەمەش بێ مانترین شتە کە ئەوان ئەلێن.

تێبێنی : کاتیکی دەلێن هەڵوێشێنەرەوێکانی ئیسلام، مەبەست لێ ئیسلامیەتی کەسەکیە، واتا بەئەنجامدانی یەکیک لە مانە ئیسلامەتیهکی بەتال دەبێتەو و کافر دەبێت، نەک مەبەستمان خودی ئیسلام بێت بە واتا گشتیهکی.

شیخ دەفەر مویت: {اعلم} واتە : بزانه، بە (فعل أمر) دەستی پێ کردووە واتە : بابەتیکی گرینگە و بزانه واجبه لە سەر شانت، چونکە ئەمە پەيوەندی بە قیامەتی تۆو هەیه.

{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} هەروەکو چۆن ئەرکان و شرووط و مەرجی هەیه، بەهەمان شیوە هەڵوێشێنەرەوێشی هەیه، جا بۆیە هەرکەسیک کەوا شایەتومان دێت ئەبێت بزانی نەواقضەکانی ئیسلام چینی و خۆی ئی بپاریزی، ئەوکاتە ئەوکەسە {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}کە تەواو و لێ قەبوولە و بە موسلمان حیساب دەکرێ، پاشان داوای عیبادهتەکانی لێدەکرێت وەکو: نوێژ، پۆژوو، زەکات...هتد

نەواقضەکانی ئیسلام ئیجماعیان لەسەرە کەوا واجبه و زەرپوورەتە هەموو کەسیک بیانزانی و ئاگاداریان بێت، واتە: - عوزر بە جەل بۆ کەس نیە، بلیت نازانم، چونکە فێربوون و زانیانی واجبه، لە حالەتیکدا عوزرت بۆ هەیه لە ژێر {اکراه}دابێ، زۆریت لێکرا یەکیک لە {نەواقضەکانی ئیسلام} ئەنجام بەدەیت.

اکراه بە دوو مەرج بۆت دەبێتە عوزر:

یه که م: کوفره که تهنه به زمان بکهیت و به دَل نه یکهیت، واتا مه رجه دَلت له سهر ئیمان دامه زراو بیّت. دووهم: اِکراهه که تعدي تیدانه بئ بۆ که سی به رامبه ر، بۆ نمونه:- بجیته ریزی کافران به رامبه ر موسلمانان بجه نگی نه مه تعدي تیدایه بۆ سهر که سی به رامبه ر بۆت به عوزر حیساب نیه.

التعدي: واتا ته عدا و دهستدریژی و زوَلَم و زیاده پرهوی و زیان گه یاندن به که سی به رامبه ر جا له بابی تاواندا بیّت یان له بابی کوفر، اکراه بۆت به عوزر حساب نابیت. نه نجامدانی نه مه هه لوه شینه ره وانهش جیاوازی نیه چ به جدی یان به گالته یان به ترسیکی بئ اکراه نه نجامیان بدهیت، کافر نه بیت و له دین نه چیته دهر.

ئایه نه و ناقضانه ی باس کراون هه موویان اعتقادین و په یوه ندیان به بیرو باوه روه هه یه؟

به شیکیان په یوه ندیان به بیر و باوه روه هه یه به لَام به شیکیان په یوه ندی به کوفری عه مه لیه وه هه یه واته: (ناقضی عه مه لین) به شیکیان به زمان نه نجام نه درین به شیکیان به دَل و به شیکیان به عه مه لی نه نجام نه درین، به شیکیشیان به اعتقادی نه نجام نه درین، بۆیه شیخ هه مووی به یه که وه کۆ کردونه ته وه و لای اهلی سونه و جه ماعه کوفر هه م به زمان هه م به دَل هه م به جه سته و نه ندانه کانی نه نجام نه دری، جیاواز له مه نه جی جه می و گومراکان، نه مه ره دیکه بۆ مورجینه کان که ده لَین: (نه گهر که سیک کوفری کرد به لَام به دَل نه بوو به بئ اِکراه ده لَین کافر نیه و تهنه دَل شهرته و هه رچه ند کرده وه شی پینه کات:)

بۆیه شیخ لیږدا هه ندیک له نه واقضه کانی هیناوه و کوفری عه مه لین بۆ نه وه ی خه لک واتینه گهن که وه کوفر تهنه اعتقاده و په یوه ندی به دله وه هه یه نه گهر دَلت له سهری نه بوو با به زمانیش ده ری بریت و با به کرده وهش کاری پئ بکهیت نه مه عه قیده ی جه همیه کانه و عه قیده ی اهلی سونه و جه ماعه جیا یه له وان و وه ک نه وان نیه.

نه و نه واقضانه ی شیخ باسی کردوون زیاتر په یوه ندی به 'التوحید الألوهیه' وه هه یه، هه ندیکیش په یوه ندی به 'الربوبیه' وه هه یه به لَام زیاتر په یوه ندی به 'الألوهیه' وه هه یه چونکه به زوری کوفر له 'الألوهیه' نه نجام نه دریت هه رچه ند له سه رده می ئیمه له هه رسئ جوری ته وحیده که نه نجام نه دریت، به لَام له سه رده می پیغه مبه ر {ﷻ} له 'الألوهیه' کوفر نه نجام دراوه و له سه رده می {شیخ محمد بن عبدالواهاب} زیاتر له 'التوحید الألوهیه' بووه و که متر له الربوبیه نه نجام نه درا.

شیخ له هه ندیک له طبعه کان {بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ} به کار هیناوه و له هه ندیکی به کاری نه هیناوه، له الواجباتدا عبدالله القرعاوی کاتیک کۆی کردۆته وه {بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ} ی نه نویسه.

هه‌لوه‌شیننه ره وهی یه که م : شهریک و هاوبه‌ش دانان بۆ الله {ﷻ} له عیباده‌تدا.

ئه‌م خاله گه‌وره‌ترین و ترسناک‌ترین هه‌لوه‌شیننه ره وهی ئیسلامه که‌وا بریتیه له بابی “التوحید الألوهیة” واته شهریک برپار دان له عیباده‌تکردن بۆ الله {ﷻ}.

مه‌به‌ستی شیخ ته‌نها شیرکه له عیباده‌تدا نه‌وه‌ک شیرک به‌شیوه‌یه‌کی گشتی، مه‌به‌ستی ئه‌و مانا خاصه‌یه نه‌وه‌ک به‌شیوه‌یه‌کی عام، چونکه شیرک ته‌نها ئه‌و خاله نیه ئیمه شیرکمان هه‌یه له {الربوبیة و الألوهیة و الأسماء و الصفات و حاکمیه}.

عیباده‌ت دوو جووری هه‌یه: (خاص و عام)، مه‌به‌ستی له شیخ لێره‌دا مانا خاصه‌که‌یه، ئه‌وه‌یه که‌وا شیخ الإسلام پیناسه‌ی کردووه ئه‌فه‌رمویت: **(ناویکی کۆکه‌ره‌وه‌یه بۆ هه‌موو ئه‌وانه‌ی که الله تعالی پێی خو‌شه و لێی رازیه، له وته و کرده‌وه ظاهر و باطن له‌کان.)**

ئاگاداری : دوعا و عیباده‌ت ئه‌گه‌ر به‌جیا هاتن هه‌ر یه‌که‌ی مانای ئه‌وی تریش ئه‌دات، به‌لام ئه‌گه‌ر به‌یه‌که‌وه هاتن، عیباده‌ت:- (نوێژ، رۆژوو، سه‌رپین، النذر...هتد) ده‌گریته‌وه، دوعاش داواکردن و الاستعانة و الاستغاثة و ئه‌مانه ده‌گریته‌وه.

به‌لگه له سه‌ر شیرک له عیباده‌ت له قورئان:

قال الله تعالی: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} النساء/ ٤٨

واتا : بێگومان هه‌رگیز الله له‌دانانی هاوبه‌ش و شرک خو‌شناپی، و له‌خوار شیرکه‌وه له‌هه‌ر گوناهی‌ک ده‌بووری بۆ هه‌رکه‌سی‌ک خو‌ی بیه‌ویت.

به‌لگه‌یه‌کی تر له سه‌ر شیرک له عیباده‌ت له قورئان:-

الله تعالی ده‌فه‌رمویت:- {إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ} المائیده/ ٧٢

واتا : چاک بزانی که هه‌رکه‌سی‌ک شه‌ریک و هاوبه‌ش بۆ الله دابنێ، بێ شک الله به‌هه‌شتی له‌سه‌ر قه‌ده‌غه ده‌کا، و جێ و شوینی ناگه‌ر. سته‌مکارانی‌ش هه‌یج جو‌ره یارمه‌تیده‌ریکیان بۆ نیه و رزگار نابن.

به لگه له سهر شیرک له عیبادت له سونه تدا:-

پیغه مبهەر {ﷺ} له وباریه وه ده فهرموئ: {لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ} صحیح البخاری: 6606،
وأُخرجہ مسلم، وَاِتا: به دهر له موسلمان که سی تر ناچیت به هه شته وه.

ئینجا نمونه ی بۆ شرک هیناوه ته وه له عیبادتدا و فهرمووی: له وانه ش سهر برین بۆ غهیری الله {ﷻ} جا بۆ جن بیّت یان بۆ قه بر.

واته: به شیک له عیبادته که بۆ ئه وان ئه نجام ئه دات وه کو سهر برین بۆ جن و شه یاطین، تاوه کوو (به حیسابی خۆی) له شه پران خۆی بپاریزی، یان یارمه تی بدهن، یان که سانیک حه یوان سهر ئه برن به بۆنه ی ئه وه ی تازه مالکی نوپیان دروست کردوه که حه یوانه که یان سهر بری خویننه که ی به ناو مالّه که دانه که ن هه تاوه کو له شه ری جن و شه یاطینه کان بیانپاریزی، هه موو ئه و شتانه شیرکه و سهر برینه بۆ غهیری الله {ﷻ}، زۆریک له خه لکی ده بیخی له ژیر پی ده سه لاتداریک حه یوان سهر ده بری وه ک گه وره دانانیک، یان ئی نزیک بوونه وه یه ک، ئه م سهر برینانه به کوفر و شیرکی گه وره حیسابن و خاوه نه که ی کافر ده بیّت و ئه مه شه ریک دانانه بۆ الله له عیبادت و سه برین، ئه گه ر هاتوو ئه و که سه ی ئه م کاره ی کرد موسلمان بوو ئیسلامه تیه که ی هه لده وه شیته وه و کافر ده بیّت و حیسابی موسلمان ی بۆ ناکرئ ئه بیّت جاریکی تر داخلئ ئیسلامه تیه که ببیته وه و ته وه به له و کوفر و شیرکه بکات که بۆ الله ئه نجامی داوه

هه ئوه شیته ره وه ی دووه م:

شیخ ده فهرموئ: ﴿مَنْ جَعَلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ وَسَائِطَ يَدْعُوهُمْ وَيَسْأَلُهُمُ الشَّفَاعَةَ وَيَتَوَكَّلُ عَلَيْهِمْ؛ كَفَرَ إجماعاً﴾.

واتا: هه ر که سیک شتیک دابئی له به یخی خۆی و الله بیکاته ناوه ندگیر و هانا و هاواریان بۆ به ری و داوای شافه عه تیان ئی بکا و ته وه کو لی له سه ر ئه وان بیّت کافره به إجماع.

باسی جیاوازی نیوان دوعا و عیباده تمان کرد، له بهر ئه وه ی شیخ له خالی دووه م باسی {وَسَائِطُ} کردوو که هانا و هاوار بردنه بۆ غهیری الله وه ک قه بر و زیندوو و... هتد، ئه مه ش واتای دوعایه به مانا تایبه ته که ی (دوعای مسأله)، که واته ماده م هه ردووکیان هاتوون به یه که وه، له خالی یه که م عیبادت هاتوو و له خالی دووه م دوعا، ئه وه هه ر یه که یان واتای سه ره خۆی هه یه، له وه وه ده زانین که مه به ستی له خالی یه که م عیبادته عه مه لیه کانه نه ک مانا عامه که ی، وه ک نوێر سه برین نه زر... هتد، مه به ستیشی له دوعا داواکردن و هاناو هاواربردنه، ئه گه ر ته نها باسی خالی یه که می

کردبا و باسی خالی دووهمی نه کردبا نه واهه خاله شی نه گرتیهوه، لیره دا بۆمان دهر ده که ویت خالی یه که م: باسی شرک دهکات له عیبادته عه مه لیه کان، خالی دووهم: باسی شرک دهکات له دوعا و اتا عیبادته قه ولی که بریتین له: (الإستعانة، الإستغاثه، داواکردن و هانا بردن، طلب...هتد).
 نه م خالانهش ره دیکه بۆ جه همیه کان و مورجینه کان که پیا وایه کوفر و شیرکی عه مه لیمان نیه.

ئیمه لیره دا بۆمان پروون ده بیته وه به ئیتفاق هه موو زانایان ئیمه کوفری قول و عمل إعتقادیشمان هه یه، فرقه گومراکانیش اتفاقیان له سه ره نه وه هه یه که کوفری اعتقادی هه یه، به لام له کوفری عه مه لی تیکه وتوون به شیکیان وه کو جه هه ی و مورجینه کان.

پونکردنه وه له سه ره شیرکی واسطه:

شیرکی (واسطه) هه ره له کۆنه وه وجودی هه بووه، هه ره له سه رده می سه رجه م پیغه مبه ران و پيش هاتنی پیغه مبه ری خو مان صلی الله علیه وسلم نه مه هه ره هه بووه، و پیغه مبه ران بۆ نه هیشتنی هه موو جو ره شیرکیك نیرداون وه یه کیك له م شیرکانهش شیرکی ﴿واسطه﴾ بووه.
 یه که م شیرکی {واسطه} له سه رده می پیغه مبه ر نوح "عليه السلام" سه ری هه لداوه، پیاو چاک هه بوونه و کردونیانه ته واسیطه، له نیوان خو یان و الله {ﷻ}، و جیل له دوا ی جیل هاتوون سه ره تا په یکه ریان بۆ داتاشین و وتیان نه مانه پیاو چاکن و هه تا له بیر نه کرین دواتر هه تا وای له ات خو شه ویستیان بۆ نه م پیاو چاکانه بگاته هه دی په رستن و له کۆتایه کهش نه وانیان په رست و کردنیان به واسیطه، ده یان گووت ئیمه قه ومیکی گونا ه کارین و رومان نیه له {الله} بپارینه وه و داوای لی بکه ین بۆیه نه وان نه و پیاو چاکانه یان ده کرده واسیطه، که گوایه نه وان پیاو چاکن و دیندارن به لکو الله به هوی نه وان لیان خو شبی و وه لامیان بداته وه، به لام پیغه مبه ران بۆ نه وه نیردران تا خه لکی ئاگادار بکه نه له و شیرکه پیا واین نه مه شیرکه و کوفره و پی له دین ده رده چیت نه گه ره نه جامتدا و کافر ده بیت.

له سه رده می شیخ محمد بن عبدالوهابیش نه م جو ره شیرکه بوونی هه بووه، به تاییه ت له ناو که سانی کدا هه بوو که ئیدیعی تصوف و سۆفی گه رییه تیان ده کرد، نه م شیرکه زۆر له ناویاندا به ر بلاو بوو نه وان ده یان گووت ئیلا نه بیته بچه لای قه بری پیاو چاکان و داوایان لی بکه ن و لییان بپارینه وه.

ئیشکالیک دیته پیش له سهر نه م خاله :

ئه م خاله بابته شیرکه له عیبادهتی {قهول}ی، که چی ده فهرمویت: {وَيَتَوَكَّلْ عَلَيْهِمْ} باسی ته وه کول ده کات، له کاتیکدا ته وه کو عیبادهتیکي عه مه لیه و عه مه لی دلّه

بوچی عیبادهتی قهولی تیکه ل به عیبادهتی عه مه لی کردوه؟

یه که م: دوعا هوکاره که ی ته وه کوله که واته له ته وه کوله وه دوعا پهیدا ئه بیئت. دووه م: ته وه کول به رده وام مولایمه له گه ل دوعادا چونکه هه رکه سیک ته وه کولی هه بوو دوعاشی ئه بیئت و ته وه کولی نه بوو دوعاشی نابیئت. که سیک ته وه کولی به س له سهر الله بیئت هانا و هاوار ته نها بو الله ئه بات و ئه گهر ته وه کولی له سهر غه یری الله بیئت هانا و هاوار بو غه یری الله {ﷻ} ئه بات هه ر بویه شیخ له م خاله دا باسی ته وه کولی کردوه له بهر گرنگی بابته که.

چهند نمونه یه ک له سهر شیرکی واسیطه :

یه که م: داواکردن له که سی مردوو و هاناو هاوار بردن بو که سی مردوو جا قه بر بیئت یان مه رقه د یان هه ر شتیکی تر، وه ک: داوای شه فاعه ت کردن لییان، یان بلییت مندالم پی ببه خشه یان شیقام بده یان پزقم بدههتد، به ئیجماع کافر بوویت و له دین چووته دهر، ئه م شیرکه شتیکی نوئ نیه تازه سه ری هه لدا بئ الله دهر باره ی کافره کانی سه رده می پیغه مبه ر {ﷻ} ئه فهرمویت: {مَا

نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى} الزمر/۳

واتا: ئیمه هه ر بو ئه وه ئه و بتانه ده په رستین، که له الله مان نزیک بکه نه وه و، تکامان بو بکه ن لای.

ئیس تاش ئه م خه لکانه ی شه ریک بو الله بریار ئه دهن ئه لئین خو ئیمه ئه وان ناپه رستین ته نها بو ئه وه مانه له الله نزیکمان بکه نه وه و دامانه وئ به وئ ئه مانه که هانا و هاواریان بو ده به یین له الله {ﷻ} نزیک ببینه وه، ئه م شیرکه ش هه مان شیرکی موشریکه کانی سه رده می پیغه مبه ره {ﷻ} ئیس تاش ئه هلی ته صه وف و سوفیگه ری به شیکی هه ره زوریان هه مان ئیعتیقاد و بیروباوه ریان هه یه، خه لکی پیشتر هانا و هاواریان بو لای پیاو چا کانییک ئه برد به لام ئیس تاش شیرکه که زور خراپتره له جاران ئیس تاش خه لکی هانا و هاوار بو که سیکی زور پیس و بی دین و کافر و موشریک ئه بات.

دووهم : هانا و هاوار بردن بۆ که سی زیندوو له شتانیک کهوا له توانایان دانیه وهک شیفادان رزقدان و مندالدان... هتد، ئەمانه و زۆری تر ته نهها و ته نهها له توانای الله {ﷻ} مدایه ئەم خالەش پێی کافر ده بییت.

سییه م : داواکردن له که سی غایب واتا که سه که گوێی له دهنگت نه بییت تۆ هانا و هاواری بۆ بهریت با زیندووش بییت ئەم خالەش پێی کافر ده بییت.

ئاساییه داوا له مرقۆفیک بکهیت به م مه رجانه:-

یه که م: زیندوو بییت.

دووهم: ئەماده بییت واته گوێی لییت بییت.

سییه م: له توانایدا هه بییت داواکاریه کهت جیبه جی بکات، داوای مندال و باران بارین رزق دان و شه فاعهت و شیفادان نه کات، چونکه ئەمانه ته نهها و ته نهها له دهسه لات و توانای الله دان و به هیچ له بهنده کانی ناکریت.

هه لوه شینه ره وهی سییه م :

شیخ دهفه رموویت: (مَنْ لَمْ يُكْفِرِ الْمُشْرِكِينَ أَوْ يَشْكُ فِي كُفْرِهِمْ أَوْ صَحِيحَ مَذْهَبُهُمْ ، كَفَر)

واتا : هه ر که سییک تکفیری موشریکان نه کات یان گومانی هه بییت له کوفریان یان مه زهه ب و رپبازه که یان به راست بزانی ئەوه کافره .

هه ر که سییک کافر به کافر نه زانی، یان گومانی له کافربوونی که سه که هه بێ که له ئەصدا کافره، یان مورته د بوته وه ئەوا ئەو که سه کافر ده بییت، کافر بوونه که ی بۆ خوێ ده گه رپته وه ده بییت کافر به کافر بزانی و تکفیریان بکهیت، ئەم خالە پێی ده گوتری هه لوه شینه ره وهی تکفیری کافر.

تکفیر کردنی کافران کلۆکی کوفر کردنه به {طاغوت}، لازمی کوفر به {طاغوت} له و کوفر به {طاغوت} نایته جی هه تاوه کوو تکفیری کافران نه کهیت، به لام ئەم خالە لای ئیمه وهک أهلی سونه و جه ماعه ته فسیلی تیدایه و به و موطله قیه نیه کهوا أهلی غولو و عمومیه کان تی که وتوون و چونکه ئەوان به موطله قی هه مووخه لکی سه ر زهوی تکفیر ده کهن و ده بێ ئیلا ته وحیدی لی ببینن ئەوکات به موسلمانن دانه نین وه ده لپن هه رکه سییک ته کفیری هه موو خه لکی نه کات کافر ده بییت به پێی ئەم قاعیدهیه به لام ئەم قاعیدهیه به و جوړه نیه و ورده کاری پپوسته ئەم خالە له م سێ رپگه یه تیپه رنابیت:-

یه که م : تۆ ته کفیری ئەو که سانه ناکهیت کهوا شیرک و کوفریان ئەنجام داوه یان هەر به کافریان نازانی ئەوکات خۆت کافر ده بیت.

دووهم : گومانێ لێان ههیه له تکفیر کردنیان ئەوکاته خۆت کافر ده بیت.
سییه م : شوین پێباز و مه نه جه که یان ده که ویت و به راستیان ئەزانی ئەوکاته خۆت کافر ده بیت.

کافره کان کین؟

تاقی یه که م : ئەو که سانهن کهوا به لگهی قورئان و حدیثی له سه ره و إجماعیان له سه ره وه کوو یه هود، و نصارا، و مه جوس، عه لمانیهت، و دیمو کراسیهت، شوعیهت، مارگپرکسیهت، رافیضه کان، قه ومیه کان، ئیشتراکیه کان، قادیانیه کان، به هائییه کان، جه همیه کان، هتد.... ئەمانه پێچکه و پێبازانیکن کهوا ۱۰۰/۱۰۰ کافرن به إجماع. و هه رکه سییک تکفیریان نه کات خۆی کافر ده بیت.

تاقی دووهم : کۆمه له تاقمانیک هه ن کهوا پالده درین بۆلای ئیسلام و موسلمانان و مه نسوبن بۆلای ئیسلام به لام ناقیضیکیان ئەنجامداوه إجماعی له سه ره ئەو ئیشه ی ئەنجامیان داوه کوفره و پێ کافر بوونه. و تۆ پیت راگه یه نراوه کاکه ئەمه هه لوه شینه ره وه ی ئیسلامی ئەنجامداوه و کافربووه ئەوکاته بۆت پۆن بۆته وه کهوا کافره ئەگه ر هاتوو به کافرت نه زانی خۆت کافر ده بیت.

تاقی سییه م : بۆ نمونه تکفیر کردنی نوێژ نه که ر خیلای تیدایه هه رچه نده ئەمه إجماعی سه حابه ی له سه ره به لام بابته که مه حه لی نيزاعه و مونا قه شه هه لده گریت.

ئیمه وه ک اهلی سونه و جه ماعه نوێژ نه که ر به کافر دائه نیین و هه رکه سییک یه ک نوێژ یان دوو نوێژی به ئەنقه س بچوینێ به کافری ده زانی به لام که سییک نوێژ نه که ر به کافر نه زانی خۆی کافر ده بیت هه ؟ ئەمه یان خیلای تیدایه

زۆر جار که سه عه وامه کان نازانن له به ر ئەوه ی علمیان پێ نیه و موقه لیدن نوێژنه که ر تکفیر ناکه ن، بۆیه که سییک تکفیری ئەو عه وامانه نه کات کافر نابیت و ئەو عه وامانه ش تکفیر ناکرین هه تا وه کوو پێان نه گوترێ ئەو جه ماعه ته کافرن و له ناویان مه مینه گه ر هه ر سوربوو له سه ر مانه وه یان و تکفیری نه کردن خۆشیان کافر ده بن وه ک ئەوان حیسابن

تیبینی: ئیمه باسی عه وامه کان ئەکهین نه وه ک ئەوانه ی علمیان هه یه و بابته که باش ئەزانن .

هه‌لوه‌شین‌ه‌ره‌وه‌ی چواره‌م :

ئه‌م خاله پئی ده‌گوترئ هه‌لوه‌شین‌ه‌ره‌وه‌ی شیرکی حوکم. شیخ ده‌فه‌رموئیت: {مَنْ آعْتَقَدَا أَنَّ غَيْرَ هَدْيِ النَّبِيِّ ﷺ} أَكْمَلُ مِنْ هَدْيِهِ، أَوْ أَنَّ حُكْمَ غَيْرِهِ أَحْسَنُ مِنْ حُكْمِهِ كَالَّذِي يَفْضِلُ حُكْمَ الطَّوَاعِيتِ عَلَى حُكْمِهِ فَهُوَ كَافِرٌ} واتا: هه‌رکه‌سیک باوه‌ری واییت غه‌یری رپچکه و رپبازی پیغه‌مبه‌ر ﷺ} ته‌واوتره، یاخود باوه‌ری وایه حوکم و یاسای غه‌یری پیغه‌مبه‌ری الله ﷻ} باشتره له حوکم و یاسای پیغه‌مبه‌ر ﷺ} نمونه: وه‌کوو ئه‌و که‌سه‌ی طاغوت و طه‌واغیت زال ده‌کات به‌سه‌ر حوکمی پیغه‌مبه‌ر ﷺ} ئه‌و که‌سه‌ کافر ده‌بیّت.

هه‌رکه‌سیک پئی واییت رپچکه و رپبازیکی تر باشتره له هی پیغه‌مبه‌ر ﷺ} یاخود حوکم و یاسایه‌کی تر هه‌یه باشتر و چاکتره له حوکم و یاسای پیغه‌مبه‌ر ﷺ}، ه‌گومانی تیدانیه و کافر ده‌بیّت و له‌دین ده‌رده‌چیت .

زۆر فیرقه‌ی گومرا هه‌ن وه‌ک مورجیئه‌کان و جه‌همیه‌کان، ئه‌م باب‌ه‌ته‌ ئه‌ورژینن و هه‌رچی طاغوت هه‌یه کردویانه به‌ وه‌لی أمر به‌سه‌ر موسلمانانه‌وه و پپان وایه ئه‌مانه وه‌لی آمری موسلمانانن له‌کاتی‌کدا ئه‌مانه حوکم و شه‌رعی الله ﷻ} و پیغه‌مبه‌ریان ﷺ} گۆرپوه و هاتوون یاسایه‌کی ده‌ستکردیان داناوه حوکم و کار به‌و یاسه ده‌ستکرده ئه‌که‌ن.

رونکردنه‌وه له‌سه‌ر حوکم کردن به‌غه‌یری قورئان:

یه‌که‌م: حاکمیک یان هه‌ر که‌سیک بیّت حوکم بکات به‌غه‌یری قورئان {حکم بغیر ما أنزل الله}، و باوه‌ری واییت ئه‌م یاسایه‌ی که‌وا ئیشی پیده‌کات له جیاتی یاسای الله ﷻ} تۆکمه‌تره و کامل تره و باشتره و گه‌وره‌تره له حوکمی الله ﷻ} ئه‌وه ئه‌و که‌سه یان ئه‌و حاکمه‌ جا هه‌رکه‌سیک بیّت کافر ده‌بیّت و له‌دین ئه‌چیته ده‌ره‌وه.

دوو‌ه‌م: که‌سیک حوکم ده‌کات به‌غه‌یری قورئان و باوه‌ریشی وایه ئه‌و یاسا ده‌ستکرده‌ی ئیشی پیده‌کات له‌گه‌ل شه‌رع و یاسای الله وه‌ک یه‌که به‌کۆ ده‌نگی زانایان کافر ده‌بیّت.

سییه‌م: که‌سیک حوکم ده‌کات به‌غه‌یری قورئان وه باوه‌ریشی وایه ئه‌م یاسا ده‌ستکردانه باشترین له شه‌رعی الله ﷻ} و وه‌کو شه‌رعی الله نین، به‌لام ده‌لیت ئاساییه حوکمیان پئ بکه‌یت ئه‌مه‌شیان به‌ کۆ ده‌نگی زانایان کافره.

چوارهم: که سیځ حوکم ده کات به غه یری قورئان وه شهرعی الله به که م و سوک دائه نیټ حوکم نه کات به یاسایه کی ده سترکد نه مه ش به کوډه نگی زانایان کافره.

پینجه م: که سیځ حوکم ده کات به غه یری قورئان و یاسای الله په تده کاته وه و پپی وایه غه یری شهرعی الله {ﷺ} حه قتره کاری پیبکه یت و ئینکاری ده کات له شهرعی الله {ﷺ} و پشتی تیده کات نه مه شیان به کوډه نگی زانایان کافره.

نه م پینج خالهی باسکران اعتقادی نین، به لام زوربه ی له اعتقادی وه سه رچاوه ی گرتو وه با عه مه لی شی پئ نه کات، هر که سیځ باوه پ و اعتقادی به یه کیځک له م خالانه هه بیټ کافر ده بیټ، هه رچه ند ئیشیش بکات به شهرعی الله مادام بیر و باوه پری له گه ل نیه، هیجی ئی قه بوول ناکریت، چ به زمان چ به کرده وه چ به بیر و باوه پ دهری بپری پپی کافر ده بیټ به اجماع.

ابن عبدالبر اجماعی نه قل کردو وه له م باره یه وه، وه ابن کثیر دهر باره ی (ته تار) که یاسا و ده ستوریکیان هه بوو پپی ده گوترا (یاسق) فه رزیان کردبوو به سه ر موسلمانان.

دوای نه وه ی خیلافه تی عه باسی له ناوچوو، ته تاره کان هه لسان به دانانی (یاسق) بو نه وه ی بیکه ن به یاسای ده ولته، هه ندیک یاسایان له یه هودی وهرگرت هه ندیکی له نه صرانیه کان و هه ندیکی له ئیسلام هه موویان کو کربویه وه و ناویان لینابوو (یاسق) و ئیشیان پیده کرد گهر که سیځ زینای کردبا چ کوپبا یان کچ یان ژن هه مووی ته کوژرا یان نیربازی یان سحرکردن یا جاسوسی کردن هه موویان ده کوشتن، به دلنیایه وه شهرعی الله {ﷺ} ئاوانیه و ئه وان به کوډه نگی زانایان تکفیر کران و به کافر زانران.

شه شه م: که سیځ قانون و یاسا داده نیټ و مخالفی ئیسلامه به پئ نه وه ی اعتقادی شی له گه لدا بیټ کافر ده بیټ، وه ک شوینی یاسادانان و په رله مان هه ر ناویکی تربیت، که مه شروب خواردنه وه یان حه لال کرده که چی الله {ﷺ} حه پامی کردو وه یان زینا کردن الله {ﷺ} حوکمی داناوه بو زیناکه ر نه وان ده لئین زینا نازادیه یان دزی کردن، الله {ﷺ} حوکمی داناوه که وا دز نه بیټ دهستی برپریت نه وان چه ند مانگیځک ده یخه نه زیندان و دواتر نازادی نه که ن نه مانه و و زوریتر هه مووی مخالفی شهرعی الله بن و پپی کافر ده بن.

جا نه و یاسایانه ی که دائه نرین موخالفی شهرعی ئیسلام بن، اعتقادی دلی له گه لدا بیټ یان نا نه مه کوفرکی عه مه لیه و پپی کافر ده بیټ.

هه ندیک کهس هاتوون بۆ گومراکردنی خه لکی ده لّین : (پینگا و بان و هاتووچۆ و کارهبا و نهوت و... هتد) یاسای بۆ دانراوه و به لاتانه وه جائیزه، بۆچی جائیز نییه بۆ زینا و مشروب و دزی ... هتد یاسا دابنریت؟

له وه لامدا ده لّین:- رهوا نیه که یاسای دونیایی تیکه لّ به شهرع و یاسای الله بکریت، ئیمه قسه مان له سهر بابته دنیا ییه کان نییه که الله یاسای بۆ دانه نابیت، به لام نایا حه قه که شتیک الله تعالی یاسای بۆ دانا بیت و فه رمانی کردیت جیبه جی بکریت تۆ یاسای تری بۆ دابنیت، دزی یاساکه ی ئه و؟

{شیخ ابراهیم آل شیخ} موفتی ولّاتی سعودیابوو رپسالة یه کی هه یه به ناو {تحکیم القوانين} زۆر به وردی باسی ئه م خالانه ده کات هه تا باسی ئه و که سانه ده کات ژن بیت یان پیاو، له جیاتی ئه وه ی ره جی بکه ن، دین نیوچاوانیان داخ ده کهن و به ناو بازاردا ئه یانگپن وه کو سزا، {شیخ ابراهیم آل شیخ} ده فه رمویت ئه م یاسایه ی دایانناوه کوفره و پپی کافر ده بن.

الله تعالی ده فه رمویت:- {وَمَنْ لَّمْ يَخُكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} المائیده / ۴۴ واته: هه رکه سیک حوکم نه کات به و قورئانه ی الله ناردویه تیه خوار کافره.

هه ندیک نمونه له سه ر یاسای ده سترکرد و گوپینی حوکمی قورئان :

یه کهم: له قورئانی پیرۆز الله {سُورَةُ النُّورِ} ده فه رمویت

{الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةً جَلْدَةٍ} النور/ ۲

واته: ئه و کچ و کورهی زینا و شه روا لّ پیسی ده کهن، ده بی له هه ریه که یان سه د جه لّده «شه لاق» ی لّ بدهن. ئه مه تۆله ی هه ر که سیکه {نیر، یان م} پیشت به شیوه ی شهرعی جووت نه بووبن، واته: {کچ و کوپ} بن، به لام ئه و که سانه ی که به یه ک گه یشتبن «له نیکاحیکی سه حیحا» وه ئازادو، ژیربن، پیگه یشت و {بالغ} بن، موسولمان بن، ئینجا زینا بکه ن، ئه وه ده بیت به رده باران بکرین.

ئه وان ده لّین: ئه گه ر هاتوو هه ردوو ره گه زه که به ره زامه ندی یه کتر زینایان کردیت ئاساییه، په نا به الله و شهرعی الله ده گوپن.

دووهم: الله {سُورَةُ النُّورِ} ده فه رمویت:- {وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ} المائیده/ ۳۸.

واتا: ده ستی پیاوو ژنی دز، له تۆله و سزای دزیکردندا بپرن، برپاریکه له الله وه دراوه، ده بی ئه نجامی بدهن.

ئهوان دهستی دز نابرن به لکو زیندانییان ده کهن و دواتر ده پیننه دهره وه، که ئه م حوکمه ش پیچه وانه ی حوکمی اللهیه.

سبیه م: الله تعالی ده فره مویت : {يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ الْبَقَرَةُ/ ۲۱۹} لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى {النساء/ ۳۴}.

الله {ﷺ} ئاره قی چه رام کردوه و حوکمی بۆی داناوه و ئهوان ئاره ق خواردنه وه بیان چه لال کردوه و پبیان ئازادیه که ئه مه ش پیچه وانه ی حوکمی قورئانه.

چواره م: الله نیربازی چه رام کردوه له سوپه تی (الأعراف) ئهوان نیربازیان پی ئازادیه، و الله حوکمی داناوه بۆ نیرباز که ده بیئت بکوژری ئهوان پیچه وانه ی شهرعی الله ئه کهن بگره لاشیان گرینگ نیه و بانگه وازی شی بۆ ده کهن

زۆر حوکمی ترمان ههیه ته نها ئه و چوار خاله نین وه ک پونکردنه وه یه ک ته نها ئه و چوار خاله مان هینا هه ربویه تۆ به و حوکمانه کافر بویت نه وه ک حوکمه دونیا یه کان.

لای اهلی سونه و جه ماعه ته لازوم ههیه له نیوان ظاهر و باطن، هه رکه سیک به ظاهر کوفر بکات ئه مه ده لاله ت له سه ر دلشی ده کات، بۆیه به کافر ده زانری، یان له هه ندیک ئه قوال وارید بووه هه ر که سیک به رده وامبی له سه ر مه شروب خواردنه وه پی کافر ده بیئت، مه به ستیان ئه وه نیه که سیک مه شروب بخواته وه کافره به لکوو مه به ستیان به رده وام بوونه که یه له سه ر ئه و تاوانه و ئه م به رده وامبونه شیان به سوک سه یرکردنی شهرعی اللهیه {ﷺ}

حه وته م: که سیکه له هه ندیک شت حوکم به شهرعی الله {ﷺ} ده کات له هه ندیکیش نا، پیشی وایه شهرعی الله {ﷺ} ته واوتره و پیشی وایه ئه و تاوانباره ئیش به شهرعی الله {ﷺ} ناکات، به لام عاده ت و خوی به وه گرتوه که وا حوکم به غه یری شهرعی الله تعالی بکات ئه مه خیلافی له سه ره له لایان زانایان له حوکمدان له سه ری، به لام به مه رجیک که ئیش به شهرعی الله ناکات له زۆر بابه تدا شهرعی بۆ دانه ناوه نمونه :- دز دهستی ده پردری زیناکه ر یان جلده یان په جم مه شروب خۆر جه لدی لیده درئ... هتد، ئه مانه هه موو یاسای قورئانن به لام ئه و کاری پیناکات و له به ر هه واو و چه زی خۆی، به لام لای ئه و یاساکه ی هه ر یاسای قورئانه وه ک وتمان ئه مه یان خیلافی زانایانی له سه ره و په ئی ته صه ح وایه کافر ده بیئت، له به ر ئه وه ی بووه به عاده تیک لای و به رده وام دووباره ی کردۆته وه و ئه م به رده وامبوون و زۆربوونه له دینی ده رده کات ، ره ئی راجح ئه وه یه کافر ده بیئت،

بۆیه که سیّک شهرعی اللهی پښ پاست و حق بیټ و حوکمیشی پښ بکات، به لّام له هه ندیک بابهت و مهسه له حوکم به قورئان نه کات ته ویش زوړ به که می و شهرعیش لای ته و هه شهرعی اللهیه نمونه: که سیّک دزی بکات دهستی دهپرئ به لّام کاتیک خزمیّکی خوئی دزی ته کات چاو پوښی لیده کات دهستی نابپرئ ته مه یان پښی کافرناښی و (کفر دون کفر)ی نه نجامداوه که کوفری بچوکه.

(کفر دون کفر) چه ند خالیک له خوئی دهگری:

یه که م: ته بیټ خوئی پښ تاوانبار بیټ.

دووه م: کاتیک حوکم به شهرعی الله {ﷻ} ناکات له بهر نه وهی نه بیټ که و حوکم و شهرعی الله {ﷻ} به ناته و او یان به که م سهیری بکات و به حال لای سهیر بکات که حوکمی پښناکات به لکوو شوین هه و او ئاره زوی ده که ویت شیطان به سهیری زالده بیټ.

سییه م: ته بیټ زوړ به که می ته وه بکات نه وه که به زوړی و ده بیټ هه یاسای الله جیبه جی بکات نه وه که یاسایه کی تری له جیگادابنیت، له و حاله تانه ده بیټه کوفری بچوک له حوکم به غهیری قورئان.

{ابن القيم الجوزي} له مدارج السالکین دهفه رمویت: به مه رجیک ته و که سه پښی واجب بیټ حوکم به شهرعی الله بکات به لّام لی لاداوه و خوئی پښ تاوانبار ته مه لیږده شیرک و کوفری بچوکه که نه نجامی داوه.

ته شریع و یاسا دانان:

ته گهر هاتوو که سیّک هه موو یاسا و قانونی له ده و له تدا شهرعی الله بیټ، به لّام له یه که مهسه له دا یان یه که قانون یاسای دهستکرد دابنیت پیچه وانهی شهرعی الله {ﷻ} بیټ بیکات به یاسای ده و له ت ته و که سه کافر ده بیټ ته گهر به یه که یاساش بیټ الله دهفه رمویت: {أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ} الشوری/ ۲۱، و اتا: ئاخو ته وانه ریگهی الله ناسین ده گرن، یا خو چه ند هاو به شیّک بو الله داده نین، چه ند یاسا و بهرنامه یه کیان بو داهینان له ئاین که به هیچ شیوه یه الله مؤله تی نه دابن، خو شتی و نه بووه؟! ته گهر به لّینی الله نه با به دواختنی سزا بو روژی قیامهت هه زوو له دونیادا بریار درابوو

له نیوان ئه وان و ئیمانداره کاندای، و بیگومان بو سته مکاران به شیرک جه زره به و سزایه کی به ئیش ههیه.

الله تعالی {عَلَيْهِ} یاسادانانی به شیرک ناو بردوو هه که سیک یاسایه کی تر جگه له یاسای الله دابئی شیرکی نه نجامداوه و کافر بووه. ههروه که چون الله {عَلَيْهِ} دهفه رمویت : **{وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا}** {الکھف/ ۱۱۰}. واته: وه له په رستی په روه ردگاری خویدا هیچ که سیک نه کاته هاوتاو هاوبه شی و رووپامایی نه کات، چونکه الله ته نها دلسۆزی و ئیخلاص وهر دهگری، نه پیاو رووپامایی و شیرک و هاوبه ش دانان.

سه رباری ئه وه ش له هه مان سوهرت الله {عَلَيْهِ} دهفه رمویت : **{وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا}** {الکھف/ ۲۶}، واتا : (الله) ش له کارو بریاری خویدا هیچ که سی نه کردوو به هاوتاو هاوبه شی خو، بی شه ریک و بی وه زیرو بی هاوتایه، رازیش نابیت قسه ی ناحه زو نه یارانی بخریته پال قسه یه وه.

هه ئوه شینه ره وه ی پینجه م :

ئه م خاله پی ده گوتری هه ئوه شینه ره وه ی بغض و رق لیبوونه وه شیخ دهفه رمویت ا: **{مَنْ أَبْغَضَ شَيْئًا مِمَّا جَاءَ بِهِ الرَّسُولُ {ﷺ} وَلَوْ عَمَلٍ بِهِ؛ كَفَر}**

واتا : هه که سیک رقی له هه رشتیک ببیته وه که پیغه مبه ر {ﷺ} هیناویه تی ئه گهر کاریشی پی بکات کافر ده بیت.

هه که سیک رقی له یه ک شت ببیته وه که وا پیغه مبه ر {ﷺ} هیناویه تی جا هه ر شتیک بیت هه رچه نده کاریشی پی بکات کافر ده بیت، چونکه ئه و له دله وه رقی لییه تی و به روا له ت کاره که ی نه نجامداوه، وه ک وتمانیشمان ئیمان لای اهلی سونه و جه ماعه قه ول و عمل اعتیقاد، گهر وابکه یت له دله وه کافریت، با عه مه لیشی پی بکه یت.

خه لکی عه وام زور خراب تی که وتوون، ده بیی کاتی که حوکی قورئان په یره و نه کریت رقیان له حوکه که ده بیته وه، بو نمونه :- که سیک زینا ئه کات جا پیاو بیت یان ئافره ت کاتی که حوکی قورئانیان له سه ر ئه درئ و به ردباران ئه کرین رقیان له و حوکه مه یه و پیاو ناخوشه له دله وه به لام به دهم له وانه یه بلین شه ده ی الله مه قه بووه.

له سه رمان واجبه که هه ر شتیک پیغه مبه ر {ﷺ} هیناویه تی خوشمان بوویت و پی رازیبین ئه گهر نا کافر ده بین و له دین ئه چینه دهر، که سانی که هه ن رقیان له هه ندیک شت ئه بیته وه له دیندا، بو نمونه :- (ئه مر به چاکه و نه هی له خراپه، ریش و نیقاب، سیواک، جه ژن، حه رامکراویک... هتد)

رق لیبوونه وه له پیش :

یه که م : نه گهر هاتوو پښت خوشویست و رقت لی نه بوو و له بهر چه ز و ئاره زووی خوت تاشیت یان کورتت کرده وه نه وکات کافر نابیت به لام گونا م کاری.

دووهم : نه گهر پښت هیشته وه و رقت لی بوو نه وکات تو کافر ده بیت {وَلَوْ عَمِلَ بِهِ؛ كَفَرُ} هه چه ند کاریشی پی بکه یت مادام رقت لی بوو کافر ده بیت.

سییه م : که سانیک هه ن پشیان نیه به لام رقیان لییه تی نه وکات په نا به الله کافر ده بن.

چه ند نمونه یه که له سه ر نیقاب :

یه که م : نه بیی که سانیک رقیان له عه با و نیقابه جا پیاو بیت یان ئافره ت نه وکات په نا به الله کافر ده بن.

دووهم : ئافره تانیک نه بیی به هو ی نه خوشیه که نیقاب نه که ن هه تا وه کوو نه و نه خوشیه توشیان نه بیت نه گهر له بهر نه خوشیه که یان کردیان نه وه گونا م کارن چونکه به فه رمانی الله نه یان کرده به فه رمانی دکتوری که کردیانه ، که چی کاتی که ئیمه پیمان نه وتن نیقاب بکه ن واجبه فه رمانی الله یه ، ده یان وت :- والله ته نگه نه فه س نه بین و هه و امان بونایه و به رگه ی نا گرین نه ی بو به رگه ی نه و ده مام که نه گری که وا شه و و رور به ده مته وه یه هه تا وه کوو نه خوش نه که ویت و سه لامه ت بیت به قسه ی دکتوری که نه که ی به لام به گو ی فه رمانی الله و پیغه مبه ره که ی {وَاللّٰهُ} ناکه یت ؟ نه وکاته نه گهر پی ت واجب بیت و رقت لی نه بیت کافر نابی به لام هیشتان گونا م کاری. سییه م : که سانیک نه بیی نیقاب نه که ن و رقیان لییه تی نه وکات په نا به الله کافر ده بن.

دوو تی بیی گرنگ :

1- هه ر شتی که پیغه مبه ر {وَاللّٰهُ} هی نابیتی چه سونه ت بیت چه واجب تو رقت لی بیت نه وا کافر ده بیت.

2- که وتنه ناو تاوان و نه کردنی واجبی که به واتای رق لیبوونه وه نایه ت.

کاتی که شیخ نه فه رمو یت {مَنْ} و اتا هه موو که سی که نه گری ته وه جا ژن بیت پیاو بیت سپی پی سور بی رهش پی کورد بی عه جه م پی فارس بیت تورک بیت به گشتی هه ر که سی که بیت به کافر و موسلمان هه کان.

رق (بغض) عه مه لی کی دله و له دله وه نه نجام نه دریت.

{شَيْنَا} نه کپرديه له سياقي شهرط هاتووه نه مه بو عامه واته نه گهر له يه ک شت که واپيغه مبه ر
{ﷺ} هيناويه تي بو نييمه چ سونه ت چ واجب ييت نه م که سه رقي لي ييت کافر ده ييت.
{مِمَّا جَاءَ بِهِ} له م شته ي که پي هاتووه {مِنْ} حه رفي جه ره {مَا} اسم الموصول ه، به واتي {الذي} واته
{مِنْ الَّذِي جَاءَ بِهِ} له و شته ي که واپي هاتووه، نه مه ناويکي گشتيه بو هه موو نه و شتانه ي
پيغه مبه ر {ﷺ} هيناويه تي له ديندا نه وه ي له قورئان و حديث جيگريووه بو مان و واريده بووه رقي لي
بيته وه کافر ده ييت {وَلَوْ عَمِلَ بِهِ} هه رچه ند کاريشي پي بکات.

نه و شتانه ي پيغه مبه ر {ﷺ} هيناويه تي :

يه که م : عه قيده يه نه گهر رقي له هه ر بابه تيک بيته وه له عه قيده وه ک کوفر و ئيمان و قه زاو
قه دهر و رپوژي دواي... هتد، پي کافر ده ييت
دووهم : احکامه عه مه ليه کان که واجبه کان و سونه ته کان ده گريته وه نه گهر رقي له يه کيک
له م بابه تانه ييت پي کافر ده ييت.

چ کاتيک حوکم له سه ر نه و که سه نه دري رقي له شتيک نه بيته وه و چ کاتيک تو پي ده ليت
کافر؟

يه که م : نه ييت نه و که سه بزانيته نه م بابه ته له ديندا هاتووه و جيگري بووه و پي و تراييت جا واجب
ييت يان سونه ت نه گهر هاتوو رقي لي بويه وه کافر ده ييت.
دووهم : نه ييت نه و شته کو دنگ و اجماعي له سه رييت له نيوان زانايان نه گهر شتيک ئيختلافي
له سه ر بوو و خيلافي هه لده گرت و جيگاي تپرامان بوو، کافر ناييت.

ئاگاداري : هه ر ئافره تيک رقي له بابه تي چوار ژنه ييت پي کافر ده ييت چونکه رقي له شه رعه که يه
هه رچه ند سونه تيش ييت، هه شه پي خوش نيه ئيشه که بکات به لام رقي له بابه تي چوار ژن هينان
نيه نه مه کافر ناييت و ناچيته بابه تي کوفره وه.

هه لوه شينه ره وه ي شه شه م:

ئەم خالە پێی دەوتری هەلۆه شینەرەوهی استەزاً و گالته پیکردن . شیخ دەفه رمویت : (مَنِ اسْتَهْزَأَ بِشَيْءٍ مِنْ دِينِ الرَّسُولِ ﷺ أَوْ ثَوَابِهِ أَوْ عِقَابِهِ؛ كَفَرَ) وَدَلِيلُ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿ التوبة: ٦٥-٦٦ /

{مَنْ} واتا: هەركە سێك گالته بكات بە شتێك لە دینی پیغەمبەری اللہ {ﷺ} كە بۆ ئیمەى هیناوه گالته یان پێ بكات یان گالته بكات بە پاداشته كانی، كەوا لە شەرع دیاری كراوه كە پیغەمبەری اللہ {ﷺ} بۆی هیناوین چ لە قورئان چ لە حدیث یا خود گالته بكات بە سزاكان كە پیغەمبەری اللہ {ﷺ} بۆ ئیمەى هیناوه ئەوا ئەو كە سە كافر دەبێت.

بەلگە لە سەر {استەزاً} لە قورئان:

اللہ دەفه رمویت : ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿ التوبة: ٦٥-٦٦ /

واتا : ئەگەر لییان پیرسیت سەبارەت بە گالته كردن بە اللہ و ئایەتەکانی و پیغەمبەری اللہ ئەلین بە راستمان نەبوو، بەلکو تەنها گالته و گەپمان دەکرد.

(ابن عمر ، محمد بن كعب ، ابن أسلم، قەتادە) هەموویان رپوایه تیاری کردوو و دەلین لەو دەمەدا كە پیغەمبەر {ﷺ} سەرقالی خەزای {تەبووک} بوو، سواریك لە ئەصحابەکانی پیغەمبەر {ﷺ} وتی ئیمە نەمان دیوێ لە قار و قورئان خوینەکانی ئیمە زگیان گەورە تربیت و درۆزن ترین و لە کاتی رپووبەرپوو بوونەوه و لە شەڕیش ترسنۆکترین وتیان كە سی واما نەدیوێ تەبعەن مەبەستیان پێ ئەصحابەکانی پیغەمبەر و پیغەمبەری {ﷺ} بوو

پاشان {عەوف بن مالیک} گوێی لێدەبێت دەلێت درۆت کرد بە راستی تۆ مونا فیقی بۆیە ئەم قسەیه ئەکەیت و پێشی وت ئەبێت هەواڵ بدەم بە پیغەمبەر {ﷺ} لەسەر ئەم قسەیهی كە کردوێتە كاتیك {عوف} ویستی بچیت بۆلای پیغەمبەر {ﷺ} قورئان و وهی پێشی كەوتبوون پێش ئەوهی بگاتە لای پیغەمبەر {ﷺ} و پێی راگەیه نرابوو و پاشان پیغەمبەر {ﷺ} سواری حوشتەرەكەى ببوو دواتر وتی ئەى پیغەمبەری اللہ {ﷺ} ئیمە تەنها گالته مان ئەکرد مەبەستمان هیچ شتێكى تر نەبوو ئیمە لەرێگایەكى دوردا بووین وتمان هەر بۆخۆشی رێگا وتومانە با گالته و گەپێك بكەین ئێتر ئەم قسەیه مان بە سەرداهات كابرأ ئەیویست بیانو بەینیتەوه پیغەمبەر {ﷺ} تەنها ئەم ئایەتەى خویندەوه

{إِنَّا لِلَّهِ وَأَيَّاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ} ❀ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ { پاشان پیغه مبهه {ﷺ} هیچی تری پینهوت و وتی هیج بیانوو مه هینه وه کافر بوون دواى ئه وهی ئیمانان هی نابوو .

رونکردنه وه : ئه وان وتویانه ئیمه ته نها مه به ستمان گالته و گه پ بووه نه وه ک {إِسْتَهْزَأَ} کردن به هه قیه تی دین به لام شهرع هیج گوپی به مه به سستی ئه واننه دا و تکفیر کران .
ئه وانه ی {إِسْتَهْزَأَ} بیان کرد که سانیک بوون له گه ل پیغه مبهه {ﷺ} چونه بو جهاد' چون بو غه زای رۆم' پیغه مبهه {ﷺ} ئیمام و پیشه وایان بوو به لام له بهر یه ک گالته و گه پ الله {ﷻ} ئایه تی بو دابه زانندن و به کافری حیساب کردن .

ده بینین که وا خه لکیکی زۆر له ئیستادا له ئینته رنیت و غه یری ئینته رنیت {إِسْتَهْزَأَ} به دین ئه که ن یان به که سیکی دیندار و بوته عاده تو پیشه یه ک له ژیا نی رۆژانه یاندا وه لایان وه ک ئاو خواردنه وه یه ک له اتوو به گره گویشی پیناده ن و خوشیان پی موسلمان ه که چی بیئاگان به و {إِسْتَهْزَأَ} کردنه کافر بوونه و له دین چونه ته دهر و ئه گهر پیش مردن ته وه یی لینه که ن به ئه به دی له دۆزه خ ئه مپنه وه و ئه وه نده ی شاره زان به {إِسْتَهْزَأَ} کردن به دین ئه وه نده شاره زانین به دین به داخه وه

دوو جوړ {إِسْتَهْزَأَ} مان هه یه هه ردوو کیشیان هه مان حوکمیان هه یه:

یه که م : {إِسْتَهْزَأَ} سهریخ وه تا راشکاوانه هه روه ک حالی ئه و صحابانه ی {إِسْتَهْزَأَ} بیان کرد به دین ئه وکات کافر بوون .

دووهم : {إِسْتَهْزَأَ} ناراسته وخۆ واتا راشکاوانه نیه وه ک ئاماژه کردن به چاو یان به ده ست یان به برۆ یان به دهم یان به زمان دهره ینان و ئه مانه راسته و خو ده لاله ت بکه ن له سه ر {إِسْتَهْزَأَ} کردن به دین کافر ده بیته ئه وه ی ئه نجامی بدات .

حوکمی ئه و که سانه چیه که وا له گه ل که سانیک دائه نیشن که وا {إِسْتَهْزَأَ} به دین ئه که ن ؟

هه ر که سیکی له گه ل یان دابنیشی وه ک ئه وان هه روه ک الله {ﷻ} ده فه رمویت {إِنکمْ إِذْانْ مِثْلِهِمْ} واتا : له گه ل که سانیک و قه ومانیک دابنیشی که وا {إِسْتَهْزَأَ} ئه که ن به دینی الله {ﷻ} تۆش به رامبه ریان دابنیشی و پیبکه نیت تۆش وه ک ئه وان کافر ده بیت، له ئایه تیکی تر دا الله

دهفه رمویت {وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ: إِنَّكُمْ إِذَا مَثَلْتُمْ} النساء / ۱۴۰

واتا : خو به راستی الله {ﷻ} له م قورئانه دا به ئیوهی راگه یاندووه که هرکات زانیتان و بیستان نایه ته کانی الله که سانیک باوهریان پیناکه و گالته یان پیده کهن هه تا نه وباسه دهگورن و ده چنه سهر قسه یه کی ترو واز له وکاره یان دین، ئیوه له گه لیان دامه نیشن نه گینا ئیوهش له گوناح و تاواندا وهک نه وان ده بن.

حوکی نه و که سانه چیه کهوا گالته نه کهن به و حه دیتانه ی جیگیرن و دهفه رموون نه م زیکره بکه یت نه م پاداشته ی هه یه یان نه وشته بخوینی نه م پاداشته ی هه یه ؟
ههر که سییک {سَهْرًا} بکات به هر یه کییک له مانه کافره، یان باسی جه هه نه م و به هه شت بکات بلیت فلانه برادر له وی بیت تاوا نه که م، یان تاوا ناکه م نه و جوره نوکتانه ی له سهر جه هه نه م و به هه شت دانراون هتد....، نه مانه هه مووی کوفرن و ئینسان پی کافر ده بییت و نه م {سَهْرًا} کردنه ش هه م نایه تی له سهره هه م إجماع که هر که سییک بیکات کافر ده بییت .
که سییک بلیت نه م دینه دینیکی دواکه وتویییه یان نه م دینه سه به بی دواکه وتنه یان پیغه مبه ر {ﷻ} که سیکی شه هوانی باز بووه یان به هه شت و دوزخ هتد.... شتانیکی بی بایه خن یات شتانیکن نه صل و نه ساسیانیه جا وهک سوکایه تی بیت یان {سَهْرًا} کردن به دین بیت نه وای پی کافر ده بییت.

نایه چ کاتییک {سَهْرًا} کردن به دین نه بیته ناقضی ئیسلام ؟

یه که م : {سَهْرًا} کردن و سوکایه تی کردن به هر شتییک له دین و مه به ستی پی دین بیت کافر ده بییت.

دووهم : که سییک {سَهْرًا} به که سییک بکات، که مه به ستی پی دینه که نه بییت، وهکو که سییک ریشی هیشتوته وه یاخود شهروالی کورت کردوه، مه به ستی دینه که نه بییت و خودی که سه که بیت، نه وکاته کافر نابیت، به لام تاوانی گه وره ی کردوه، سه رباری نه وهش گهر مه به ستی دینه که بیت گومان که کافر بوونی نیه .

سییه م : که سییک شتییک ده لیت مه به ستی دینه که و هه لگری دینه که نیه، به لام قسه یه ک دهکات بوئه وهی خه لکی پیبکه نییت، بو نمونه هه ندیک عیبارت هه یه دروستی کردوو وهک خه وتوه کان خواردنتان بخون له م بابه ته خو ی حدیثی پیغه مبه ر {ﷻ} مان هه یه نه فه رمویت {أَكَلَا

طعامکم صائمون} ئینجا نه و هاتووہ کردویه تیه {نائمون} نه و مه به سستی پئی گالته کردنیه به دین و نه و که سه ی قسه که شی کردووہ به لام هر بوخوشتی وا ئه لیت نه مه ناچیتہ قالبی کوفره وه به لام نه ولاتره ئینسان خوئی لی بیارتیت به مه رجیک مه به سستی پئی سوکایه تی کردن نه بیت نه به دینه که نه به خودی قسه که که دینه که پیغه مبه ری الله {ﷺ} کردویه تی.

حوکمی سوکایه تی کردن به زانایان و طالبی علم نایه نه مه نه چیتہ قالبی هه لوہ شینه ره وه ی ئیسلام ؟

یه که م : کاتیک که سیک سوکایه تی ده کات به زانایان، یاخود طالب العلم ، نه گهر هاتوو مه به ستیان پئی سوکایه تی کردن بیت به خودی دینه که، نه وه هه لوہ شینه ره ویکی ئسلامه و له دین نه چیتہ دهر و کافر ده بیت .

دووہم : که سیک سوکایه تی به طالبی علم ده کات یان زانایاک له به رنه وه ی ناخوشیه که له نیوانیاندایه نه که له به ر دینه که نه مه کوفری بچوکه و ناچیتہ قالبی کوفری گهر وه . سییه م : که سیکه گالته جارہ و گالته نه کات به هر که سیک که وا دینداره ، واته گالته کردن به که سی دیندار بوته حادث و پیشه ی نه مه کوفری گهره یه و له دین دهر ده چیت .

حوکی نه و که سه چیه که وا به گالته به که سیک ده لیت توندیره ویان دواکه وتوو ؟

الله تعالی أعلم نه مه ناچیتہ قه لپی سوکایه تی کردن به دین چونکه نه مه وه کوو طه عنیکه له عه لمانیه کان و بیدینه کان و دیموکرپاسه خوازه کان کاتیک نه م وشانه به رامبه ر موسلمانان به کار دینن توش وه که گالته و ته علیق نه و وشانه به کار دینی و مه به ست پئی سوکایه تی کردن به دین و خودی که سه که نیه نه مه ش ناچیتہ قالبی کوفره وه الله تعالی .

سه رباری نه وه ش که سیک به که سیک نه لیت بو کورپه که ت فیری دین ناکه یت نه ویش به گالته بلیت ولله من له کورپه که م نه ترسم وشک دهر چیت یان هر شتیکی تر نه م بابه ته ش ته فاسیلی تیدایه .

نه گهر که سه که خوئی حه زی به دینداری بوو به لام بو خوشی نه م قسه یه نه کات نه وه {کفر دن کفره} واته : کوفری بچوکه به لام نه گهر هاتوو رقی له دینداری بوو و رقی له وه بیته وه کورپه که ی بیته دیندار نه مه کوفری گهره یه و له دین نه چیت دهر .

جگه له مه ش کاتیک که سیک باسی شیعاریک له شیعاره کانی دین نه کات، که سیک پیده لیت کاکه واز له مه بینه یان بلیت نه مه شتیکی وانیه جا نه مه به گالته بیت ، نایه پئی کافر

دهبیټ؟ ئەمە ناچیتە قالبی کوفرهوه بهلام هه‌له‌یه نابئ بوتریټ چونکه دین هه‌مووی گرینگه ، بهلام نه‌گهر پئی وایټ شتی گرینگ تر هه‌یه و نه‌و شتانه‌ی پئی بیکه‌لک بیټ نه‌وا کافر ده‌بیټ.

هه‌له‌شینه‌ره‌وه‌ی هه‌وته‌م :

ئەم خالە پئی ده‌وترئ هه‌له‌شینه‌ره‌وه‌ی سیحر و جادوو، شیخ ده‌فه‌رموئیت: ﴿السَّحَرُ: وَمِنْهُ الصَّرْفُ وَالْعَطْفُ، فَمَنْ فَعَلَهُ أَوْ رَضِيَ بِهِ: كَفَرَ﴾ وَدَلِيلُ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾ أَلْبَقَرَةُ: ١٠٢ .

﴿الصَّرْفُ﴾ واتا: لابر دنی دئی که سیټک له‌سه‌ر شتیټ که خو‌شی ده‌وئیت.

﴿وَالْعَطْف﴾ واتا: هینانی دئی که سیټک بو‌سه‌ر شتیټ که رقی لی‌ه‌تی.

﴿فَمَنْ فَعَلَهُ﴾ واتا: هه‌ر که سیټک “سیحر” بکات.

﴿أَوْ رَضِيَ بِهِ، كَفَرَ﴾ یاخود پئی رازی بیټ نه‌وا نه‌و که سه‌ کافر ده‌بیټ و له‌دین نه‌چیته‌ده‌ر.

به‌لگه له‌سه‌ر ﴿السَّحَرُ﴾ له‌قورئان:

﴿وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾ أَلْبَقَرَةُ: ١٠٢

واته: وه له‌هه‌مان کاتدا هه‌ر که سیټکیان فی‌ری جادوو ده‌کرد له‌سه‌ره‌تاوه پئیان ده‌گوت: ئەم کاره‌ی ئی‌مه ته‌نها بو‌تاقیکردنه‌وه جیا کردنه‌وه‌ی {موعجیزه} و {سیحره} و له‌لایه‌ن الله‌وه نێ‌ردراوین، که‌وابوو ئاگادار به‌! خو‌ت “کافر” مه‌که‌و فی‌ری جادوو نه‌بیټ.

پیناسه‌ی {سیحر} :-

له‌پروی زمانه‌وانی: به‌هه‌موو شتیټکی شاراو و نادیار نه‌وترئ سحر، ماده‌ی {س، ح، ر} ئەمانه‌ پیان نه‌وترئ شاراو وه‌ک نو‌یژی بیانی که پئی ده‌وترئ {سه‌حه‌ر} له‌به‌ر نه‌وه‌ی شاراو و نادیاره.

هه‌تا ئیستا پیناسه‌یه‌کی ده‌قیق و ر‌ون نه‌کراوه بو‌ {سیحر} هه‌ریه‌که‌و پیناسه‌یه‌کی بو‌ی کردوه له‌به‌ر نه‌وه‌ی {سیحر} جو‌ر و نه‌قسامی هه‌یه و ئی‌مه ناتوانین بو‌ هه‌مووی پیناسه‌یه‌کی گشتگیر دابنێن، به‌لام پیناسه‌یه‌کیان بو‌ی کردوو هه‌تا راده‌یه‌کی باش گشتگیره.

له‌پروی شهرع: ناویکی گشتیه بو‌ ئەم شتانه‌ی که‌وا تایبه‌تن به‌ فی‌ل و شته نادیاره هه‌رامه‌کان.

هه‌ندی‌ک زاناش وایان پیناسه بو‌ {سیحر} کردوه ده‌فه‌رمون : کۆمه‌له نووسراو و روقیه و گرێه‌که کاریه‌گه‌ری ده‌که‌نه سه‌ر د‌ل و عه‌قل و جه‌سته، به‌و هۆیه‌وه عه‌قل تی‌ک ده‌چیت و

خۆشەويستى يان رىق دروست دەكات لە نىوان ژن و مېرددا و جەستە نەخۆش دەخات و بىرى كەسەكە تېك دەدات و دەيشپۆنپۆت.

بەشەكانى سىحر:

يەكەم: سىحر كردن بە نوشتە و پوقىيە و شتە ھەلواسراوھەكان بۆ نمونە: ژن و مېردىكى پى لىك جىادەكرىتەوھ {بازن الله} يان دوو كەس پىك دەگەيەنن {بازن الله} وھەك وتمان ھەمووشى بە {بازن الله} ئەكرىت و بەبى {بازن الله} ھىچ شتپىك ناكرىت ئەم جۆرە سىحرەش برىتيە لە ھانا و ھاوار بردن بۆ جن و شەياطينەكان ئەم جۆرەيان شىركى گەورە و ناقضى ئىسلامە ھەركەسىك بىكات پى لەدين ئەچىتەدەر و كافر دەپت.

ئەم جۆرە سىحرەش لەناو {كورد} زۆر باوھ و زياتر بۆ جىاكردنەوھى ژن و مېرد بەكارى دىنن يان پىك گەياندىنى دووكەس و كردنى ئەم كارەش بەھەر جۆرپىك بىت خاوەنەكەى كافر دەكات.

ھەندىك نمونە لەسەر {سىحر} كەچۆن ئەنجامى ئەدەن: كەسانپىك دەچن تالەمووى كەسىك ئەبەن بە فەرمانى ساحىرەكە، جا پىاو بىت يان ئافرەت، دەيبەن بۆلاى ساحىرەكە و ئەويش بەجۆرپىك پەنا بە الله ئايەت و شت بە سەراو ژىر دەنوسىت و تالەموەكە بەجۆرپىك پىك دەخات، ھەتاژن و پىاوھەكە لىك جىا ببنەوھ {بازن الله}.

يان سىحر كردن لەبەر چاوى تۆ واتە فيلى چاوات لىدەكات شتەكە بە جىاواز لەوھى كە ھەيە بى بىنيت بۆنمونە: لەبەر چاوى تۆ وا دەرئەكەوئىت دارپىك بە مار بىنيت وھەك ساحىرەكانى {فىرەون} كرىيان يان ئەو جۆرە يارىە پالەوانيانە وھەك ئەلەابى {سپرك} يان لەبەر چاوى تۆ وادەردەكەوئىت سەرى كابر لىدەكاتەوھ دواتر تپى ئەخاتەوھ، يان لە كونى دەرگاوە دەچىتە ژوور، يان مار ئەخوات يان بە موى پرچى سەيارە پادەكيشى...ھتد

ئەمانە ھەمووى دەچنە قالبى كوفرى گەورەوھ و ھەركەسىك ئەنجاميان بدات كافر دەپت تەبەن لەبەر چاوى تۆ وا دەرئەخات ئەگەرنە لەئەسلا وانىە.

پرسىارپىك دىتە گۆر ئايە بۆچى كافر دەپت بەو كەردەوانە؟ لەبەر ئەوھى كەردەوانپىك دەكات كە لەئەسلا وجوديان نىە و لەتواناى مرقىشدا نىە.

هه نديک که س الله {ﷻ} توانای پيداون که و شتانییک بکه ن بو نمونه ئاسنییک بقوپینن ئەمه ناچیتە قالبی کوفره وه به لām رۆیشتن له هه و و فرین به ئاسمان ئەمجوره سحرانه له بهر چاوی خه لکه وه هه رکه سییک ئەنجامیان بدات کافر ده بیئت.

دووهم : سحر و جادوو کردن به درمان نه عشاب: ئەم سیحرهش به جوړه ده رمانییک ئەکریت که وا له که سه که ئەکه ن فیکر و هوژی له سه ر خوێ نه میئیت، ئەم قیسمه ئیختیلاقی تیدا یه له نیوان زانیان له مه زه به بی امام شافعی {رحمه الله} رپوا یه تییک ئەمه به کوفر دانانیت ده لیئت نه کاره که کوفره نه ئەو که سه ی ئەیکات کافره چونکه ئەمه یان هیچ په یوه ندی به شه یاطین و جنه کان نیه به لکو کۆمه له ده رمانییکه به کاری ئەهیئی کار له میشکی ئینسان ئەکات و زانیانی مه زه به بی امام {شافعی} ده فره موون تاوانه و تاوانیکی گه وره یه و حه رامه چونکه ده چیتە بابی زو لّم و ده ست درێژی بو سه ر که سی به رام به ر و خسته وه ی فه سادیه ئەمه ره ئی زانیانی مه زه به ب امام شافعی.

هه نديک زانیتر ئەفه رموون: ئەمه کوفره و ده فره موون ده چیتە بابی کوفره وه چونکه کۆمه لییک شتی نادیار که لای ئینسانه کان معروف و دیارن ئەو شتانه ئەنجام نادا به لکو کۆمه لییک شت هه یه دروستی ئەکات وا له که سه که ئەکات میشک و هوژی له سه ر خوێ نه میئی و ده فره موون ده چیتە بابی کوفری گه وره وه و پێی کافر ده بن ئەمه ره ئی دووهمی زانیان.

به لām شیخ سلیمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب، {رحمه الله} له شهرعی کتاب التوحید له باب به تی سیحر باسی جوړی یه که م ئەکات که هیچ خیلاقی تیدانیه هه رکه سییک بیکات کافر ده بیئت به لām له جوړی دووهمدا که به کار هیئانی ده رمانه ناچیتە بابی سیحره وه به لکو شتیکی حه رامه چونکه زه ر و زیانی هه یه و هه رکه سییک ئەنجامی بدات ئەبیئت ته عزیب بدری و ته مبی بکریت.

به شی دووهم وه ک وتمان خیلاقی تیدا، به لām ئیمه ناتوانین راسته وخو حوکی کافر بوونی بدهین له سه ر ئەوه ی ئەم کاره ی کردووه، به لکو {إقامة حجة} ئەکریت ئەگه ر هاتوو هه ر سوربوو له سه ر ئەو شته ی ئەیکات و پێی باش بوو و پێی حه لāl بوو ئیمه ئەتوانین حوکی کوفری به سه ردا بدهین الله أعلم.

شیخ باسی دوو جور سحری بۆ کردوون :

یه کهم: سحری عه مه لی، وه ک {الصَّرْفُ وَالْعَطْفُ} ئەمه کوفریکی عه مه لیه ئینسان ئەگەر هاتوو به عه مه ل ئەم کارهی کرد هه رچه ند باوه رپیشی پێ نه بیّت و إعتیقادی له سه ر نه بیّت پێ کافر ده بیّت.

دووهم: سحری إعتیقادی، {أَوْ رَضِيَ بِهِ} ئەمه ش کوفری رازی بوونه واته هه رکه سیّک رازی بیّت و إعتیقادی به م سحره هه بیّت هه رچه ند عه مه لیشتی پێ نه کات کافر ده بیّت.

چ کاتیک ئەتوانی چاره سه ره سحر بکهیت؟ ئەم بابەته ته فاسیلی تێدایه:-

یه کهم: هه ر که سیّک بچێته لای {ساحیر} باوه رپێ پێان هه بیّت و به راستگۆیان دابنیت وای دابنێ که ئەمانه {غه یب} ئەزانن ئەمه ئەوه که سه کافر ده بیّت جا بۆ هه رشتیّک چوو بیّت.

دووهم: که سیّک ده چێته لایان و مه به ستی ئەوه نیه برپای پێان هه بێ و به راستیان بزانی به لām بۆ عیلاج ئەچیت له هه مان کاتدا ئەوه ی ئەو ساحیرانه لێ داوا ده که ن بۆیان ئەنجام ئەدات جا سه ربپێی حه یوان بیّت بۆ جن و شه یاطین و بۆ غه یری الله {ﷻ}... هتد یان شتانیّک ئەنجام بدات که شه یاطین و جنه کان داوا له ساحیره کان ئەکه ن ئەمه شیان کافر ده بیّت هه رچه ند برپاشی پێان نه بیّت چونکه ئەو کارهی ئەیکات کوفره.

سێیه م: که سیّک ده چێته لایان بۆ عیلاج و چاره سه ره به لām به راستگۆیان نازانی و هیچ کرداریّکیش ئەنجام نادات که کوفری بیّت به لām له بهر زه روپهت چۆته لایان بۆ ئەوه ی رزگاری بێ له و نه خۆشیه ی گرتوویه تی ئەم خالّه ئیختلافی زانایانی له سه ره {حه نابیله کان} ده لێن له بهر ئەوه ی زه روپه ته جائیزه بچێته لایان به لām به و مه رجانه ی وتمان برپای پێان نه بیّت و هیچ کاریّکی کوفریش ئەنجام نه دات، هه ندیک زانی تر ئەفه رموون به هیچ شیوه یه ک جائیز نیه و حه رامه به نه صی ئەم حدیثانه ی {أبوهریره} که ده فه رمویت خۆتان له حه وت تاوانه به هیلاک به ره که بپارێزن، ئەم زانایانه شی به کوفری نازانن به حه رامی ئەزانن و ده فه رموون جائیز نیه .

وه ره ئی دووهم راجح تره که وا به هیچ شیوه یه ک جائیز نیه بۆ زه روپه تیش بچێته لایان و قه ولی حه نابیله کانیش قه ولیکی زۆر لاوازه و ضعیفه.

وه سحریش به ویستی الله {ﷻ} ده کریّت و کاریگه ریشی هه یه جیاواز له فیرقه گومراکان که باوه رپیان به کاریگه ری سحر نیه.

هه لوه شینه ره وهی هه شته م:

ئه م خاله یی ئه وتری هه لوه شینه ره وهی سه رخستی کافران به سه ر موسلمانان، شیخ ده فهرمویت: {مُظَاهَرَةُ الْمُشْرِكِينَ وَمَعَاوَنَتُهُمْ عَلَى الْمُسْلِمِينَ} وَالِدَلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى: {وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ} إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ المائدة: ۵۱

{مُظَاهَرَةُ} به واتای معاونه و مناصره، دیت واته یارمه تیدان و سه رخستن، جا هه رکه سیک کافر و موشریکان سه ریخات به سه ر موسلماناندا ئه واپه نا به الله کافر ده بیئت و له دین ئه چیته دهر. جا به راستی که سیک یه ک توژ ئیمانی راسته قینه ی له دلدا بیئت هه رگیز ناچیت لایه نگری کافران بکات و سه ریات بخات به سه ر موسلمانان، ته نها ئه و که سانه نه بیئت که و بوغض و قینه و پیسی و کوفر و نیفاق له دلیاندا هه یه، و به ظاهری خویمان به دیندار نیشان داوه و ئه م سه ر خستنه ش له مه وه سه ر هه لهدات ئینجا به هه ر شیوه یه ک یارمه تی کافران بدات چ به کرده وه چ به قسه چ به دووعا... هتد، ئه وکات په نا به الله کافرده بیئت و له دین دهرئه چیت.

به لگه له سه ر {مُظَاهَرَةُ الْمُشْرِكِينَ} له قورئاندا:

{وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ} إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ المائدة: ۵۱

واته: هه رکه سیک له ئیوه دوستانیه تی بکات له گه ل کافران. و بیانکا به یارمه تیده رو دوستی خو، وه یان هاوکاری و هاوپییان بکات بئ شک ئه وکه سه هه ر له وانه و به وان دادهنری، ئه گه رچی به ناسنامه شش موسلمان بیئت بیگومان الله هیدایه ت و رینمای گه لی ناحه ق و سته مکار ناکات.

یارمه تی دانی کافر و مورته ده کان و یه هودییه کان و نه صرانییه کان و جوله که کان و مه جوسییه کان و عه لمانییه کان و دیموکراسیه کان... هتد، هه ر جوړیکی تر له هه ر تاقم و گروپیکی کافر و موشریک یارمه تی دانی ئه مانه به سه ر موسلمانان ده بیئته شیرک و کوفر. زانایان إجماعیان نه قل کرده ده فهرموون: هه رکه سیک یارمه تی کافر و بئ پروایان بدات به هه ر جوړیک له جوړه کانی یارمه تیدان بیئت ئه و ئه و که سه وه کوو ئه وان کافر و بئ پروا ئه بیئت. هه روه ک الله {عَلَّاهُ} فه رمویه تی {وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ}

ئایه یارمه تی دانی کافران و {مُظَاهَرَةُ} به سه ر موسلمانان سه ر ئه کیشتی بو چ شتییک؟

یه که م:- سهرئه کیشی بۆ بهرز بوونه وهی شیرک و کوفر.
 دووهم:- سهرئه کیشی بۆ زهلیل بوون و په ک خستنی حوکمی ئیسلام و موسلمانان.
 سییه م:- سهرئه کیشی بۆ دهسهلات زالی کافر و بی پروایان به سهر عه قیده و بیر و باوهری
 موسلمانان.

جۆره گانی {مُظَاهَرَةٌ} به سهر موسلماناندا:-

یه که م:- که سه که بچیت یارمه تی کافر و موشریکان بدات به سهر موسلمانان له بهر
 دینه که یان کافر و بی پروایانی خو شه ویست یان شیعار و ناو نیشان و ئالا و مه نه جی کافر و بی
 پروایانی خو شه ویست، یا خود رازی به دینه که یان ئه وه ئه و که سه کافر ده بیست و له دین
 ئه چیته دهروه،

{ابن جریر طبری} له ته فسیری ئه و ئایه ته {وَمَنْ يَتَوَلَّهمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهٗ مِنْهُمْ} قسه یه کی زۆر جوان نه کات
 ئه فهرمویت: ههر که سیک یارمه تی کافر و بی پروایان بدات و سهریان بخات به سهر موسلماناندا
 ئه وه ئه و که سه له اهلی ئه وانه چونکه به راستی هیچ که سیک یارمه تی که سیکی تر نادات ئیلا
 رازی به بهرنامه که ی و مه نه جه که ی بۆ یه یارمه تیان ئه دا و ههر چه ند ئیدعای دینداریش بکات
 مادام یارمه تی کافرانی دا و سهری خستن به سهر مسلمانان ئه و کافر وه ک ئه وان، و
 هه ئه وشینه ره وه ی ئه و خاله ش ئه وه یه که سه که اقرار بکات به زمان ههر چه ند به دیش له گه تیان
 نه بیست ههر کافر و کوفره که شی عه مه لیه وه لامیک بۆ مورجیئه کان و جه همیه کان،
 پیغه مبه ر {ﷺ} ده فهرمویت: {مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مَنْ دُونِ اللَّهِ، حَرَّمَ مَالُهُ، وَدَمُهُ،
 وَحَسَبُهُ عَلَى اللَّهِ} صحیح رواه مسلم

واته: ههر که سیک بلیت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و کافر نه بیست به وه ی که له غهیری الله ئه په رستریت ئه وه
 {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که ی دانه مه زراوه ده بیست ههر دوو کی تیدا بیته جی هه م {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} که هه میش
 کافر بیست به وه ی له غهیری الله ئه په رستریت ئه وکات مال و سهروه ت و سامان و خوینی پارێزراو
 ده بیست.

دووهم:- که سیکه یارمه تی کافران ئه دات به سهر موسلماناندا به لام رقی له دینه ی کافران
 ئه بیته وه ببۆته وه یارمه تیان ئه دات هه تا سه رکه وتن و غه له به له ده ست ئه وان بیست ههر چه ند رقیشی
 لیان بیست ههر به کافر حیسابه چونکه کوفره که ی عه مه لیه.

یان کاتیک که سیکی به ناو موسلمان داوای یارمه تی له کافران ئەکات و کافره کانیش یارمه تیانان به سەر موسلمانان و قوهت و هیژ له دهستی کافران بوو وهک ئەمڕۆ که هه موو قوهت و هیژ له دهستی کافران و به ناو موسلمانانه کهش خۆی به وانه وه لکاندوه و هیچ قوهت و هیژی له دهست نیه، ته نه ئاله تی که نه وه ئەوکات که داوای یارمه تی له کافران کردوه بو پخواندی موسلمانان ناقضه و هه لوه شینه ره وهیه و خاوه نه که ی کافر ده بیّت.

به لّام ئەگەر هاتوو هیژ و قوهت له دهستی موسلمانانه که بوو و یارمه تی وه رگرت له کافران به سەر موسلماناندا زانایان ئەفه رموون {کبیره یه و نه و پهری فاسق بوونه و تاوانیکی گه ورهیه و هه رکه سیک بیکات له م حاله ته یا نه و کاته ی کافران زه لیلن له ژێر دهستی موسلمانان ئەوکاته تاوانیکی گه ورهیه و ناگاته دهره جه ی کوفر.

سێیه م:- هه رکه سیک یارمه تی کافر و موشریکان بدات به سەر موسلمانان هه رچه نده رقیشی له دینه که یان بیّت به لّام مادام قوهت و هیژ له دهستی کافران دابیّت پێ کافر ده بیّت.

جۆره کانی یارمه تیدانی کافران به سەر موسلماناندا:

یه که م: یارمه تیدانی عه سکه ری.

دوو هه م: یارمه تیدانی مادی و ماڵ و سامان.

سێیه م: یارمه تیدانی سیاسی.

چواره م: یارمه تیدانی فیکر و بۆچون و راو و مه شورهت.

کۆمه ئیک بابته ی سه رده م له {مُظَاهَرَةُ الْمُشْرِكِينَ}:

یارمه تیدانی حیزبه عه لمانیه کان و حیزبه شوعیه کان و حیزبه مارکسیه کان و دیموکراسیه کان له ناو و لاّتی موسلماناندا یارمه تی نه وانه بدهیت به هه موو جوړیک بۆ نه وه ی بگه ن به صوّلته و ده سه لاّت و حوکم به ده ست به یّن نه مه ش به هه مان شیوه یارمه تی دانی کافران به سەر موسلماناندا نه مه ش ده چیته قالبی کوفره وه.

یارمه تیدانی حیزبه عه لمانیه کان و حیزبه شوعیه کان و حیزبه مارکسیه کان و دیموکراسیه کانهتد، هه ر حیزبیک تری کافران بیّت و له ناو هه ر و لاّتی کدا که و لاّتی موسلمانانه یارمه تیان بدهیت بۆ نه وه ی بگه ن به ده سه لاّت نه مه ده بیته کوفرو و ناقض و له دین ئەچیته دهره وه جا هه ر جوړه کافرێک بیّت هاو زمانت بیّت یان له و لاّته که ت بیّت یان یارمه تیدانه که ت کاتی بیّت یان به رده وام هه مان حوکمی هه یه و پێ له دین ئەچیته دهر.

رونکردنه وه له سه ره نه م خاله:-

یه که م: یارمه تی دانی کافر و موشریکین به سهر موسلماناندا هه لوه شینه ره وهی ئیسلامه و ئینسان پیی کافر ده بیئت.

دووهم: یارمه تی دانی کافران به سهر ئه و موسلمانانه ی که مه عسیهت و تاوانیان هه یه به لام ههر له بازنه ی ئیسلامه تی دان ئه مه شیان کوفره و ئینسان پیی له دین ئه چیتته دهره وه.

سییه م: یارمه تی دانی کافران به سهر موسلمانانیک که وا {باغین} و هه لگه راونه ته وه بۆ نمونه له ناو {ده وله تی ئیسلامی} کۆمه لیک موسلمانن و دواتر هه لگه رپنه وه له {ده وله تی ئیسلامی} تۆ بجیت یارمه تی له کافران وهرگری به سهر ئه و موسلمانانه دابده ی که له {ده وله تی ئیسلامی} هه لگه راونه ته وه ئه مه ش ده چیتته قالبی کوفره وه ئینسان پیی کافر ده بیئت چونکه ئه مان ههر له ناو بازنه ی ئیسلامه تی دان.

ئایه حوکمی تاقم و فیرقه موبته دیعه کان چۆنه به موسلمان حساب ئه کرین؟

ئه م بابته ته فاسیلێ تیدایه، ئه گهر هاتوو ئه م بیدعه یه ی ئه وان تی که وتبوون کوفری نه بوو و پیی کافر نه بوون، ئه گهر هاتوو تۆ یارمه تی کافران دا به سهر ئه م تاقمه به هه مان شیوه کوفره و پیی کافر ده بیئت، به لام ئه گهر هاتوو ئه و بیدعه یه ی ئه وان گه شتبه و ئاستی کوفره وه و پیی کافر ببوون ئه مه ناچیتته قالبی کوفره وه ئه گهر تۆ داوای یارمه تیت له کافران کرد بۆ له ناو بردنی ئه م تاقمه گومرپیه هه رچه ند ناوی موسلمانیه تیشیان له خویان نابێ ئه وه پیی کافر نابیت و ناچیتته قالبی کوفره وه.

حوکمی موسلمانیک چیه که وا یارمه تی له کافر انیک وهرگری به سهر کافر انیک تر؟

جا کافری ئه صلی بن وه ک یه هود و نه صارا و جوله که... هتد، یان کافرانیک مونتیه سین بۆ ئیسلام وهك: عه لمانیهت دیموکراسیهت ئیشتیراکی شوعی... هتد، به لام پاشکویه کی ئیسلامی به خویه وه لکاندیئت یان هه لوه شینه ره وه یه کی ئیسلامی کردوو مادام کافر و بێ پروایه ئه م بابته ئیختلافی تیدایه له نیوان زانایان، هه ندیک زانا ده فهرموون به هیج شیوه یه ک دروست نیه یارمه تی دانی کافران به سهر کافران هه ندیک زانایتر ده فهرموون جائیزه به لام به مه رج.

به شیکی تر له زانایان به جائیزی نازانن به هیج شیوه یه ک وه به لگه ی ئه و زانایانه ی به جائیزی نازانن به قوه تره به لگه به و حه دیته ئه هینمه وه پیغه مبه ر {ﷺ} ده فهرمویت {إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ لِحَقِّ

بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَقَاتِلَ مَعَهُ، فَقَالَ: ارْجِعْ. فَقَالَ: إِنَّا لَا نَسْتَعِينُ بِمُشْرِكٍ { سنن أبي داود: ٢٧٣٢

بابه ته که ی ئیمه نه وه یه که و ا ئیه ده چټه قالبی کوفره وه یارمه تی دانی کافران به سهر کافران؟ نه خیر ناچټه قالبی کوفره وه نه و زانایانه ی ده فره مون جائیز نیه ده لټن تاوانی کی گه وره یه زانایه کانیت ریش به مه رج پټان جائیزه به لام ره ئی راجح جائیز نیه الله تعالی أعلم. کاتیک شهر له به یی کافر و موسلمانان دایه توش بچیت یارمه تی کافران بدهیت به سهر موسلمانان له م کاته دا پټی کافر ده بیت و له دین نه چټه ده ره وه.

نه گهر هاتوو شهر له نیوان دوو تاقم دابوو هه ردوو کیشی موسلمان بوون تاقمیک بچیت یارمه تی له کافر و بټ پروایان وه رگری بوسهر تاقمه که ی تری موسلمانان نه م بابته ته ته فاسیل له خو ی ده گریټ: نه گهر هاتوو نه م تاقمه موسلمانان ده چوون یارمه تیان له کافران وهر ده گرت به لام قوه ت و هیژ له دهستی خو یان دابوو و خاوه ن ده سه لات بوون و له کافر و موشریکه کان بټ هیژ تربوون، وه نه و موسلمانان به سهر موسلمانان کانی تر دا سه رکه وتبن و هیچ مه جالی ک بټ کافر و بټ پروایان نه بوو هه تا قسه له مه وزوعه که بکه ن، نه م بابته ته ئیختلافی تی دایه له نیوان زانایان به شیکیان ده فره مون جائیزه به لام جمهوری زانایان ده فره مون حه رامه و جائیز نیه له م حاله ته دا داوای یارمه تی له کافران بکه یت.

نه و زانایانه ی به جائیزی ده زانن نه و مه رجاننه یان بټ داناون:-

یه که م: هیژ و قوه ت و سهر په رشتی شهر له ده ست موسلمانان بیټ.

دوو هم: کافره کان لاواز ترین و نه مین بن له خیانه تی کافران.

سییه م: زه رپه ته که ش حه قیقی و پیویست بیټ.

به لام وه ک وتمان جمهوری زانایان ده فره مون جائیز نیه و حه رامه به لام ناچټه قالبی کوفره وه.

رونکر د نه وه: نه گهر هاتوو نه و موسلمانان ده داوای یارمه تیان له کافر و بټ پروایان نه کرد موسلمانان کان له کافران بټ هیژ تربوون و نه و کومه له موسلمانان به سهر کومه له موسلمانان کانر تر سه رکه وتن نه وکات کافره کانیش ره ئی و مه رجیان نه بټ و قسه له بابته ته که یا نه که ن وه ک نه وه ی ئیستا نه یینین هه موشتی ک به دهستی کافران و سهر په رشتی هه موو هاوپه یمانیه ک نه که ن نه وکاته ده چټه قالبی کوفره وه و به ناقض و هه لوه شی نه ره وه ی ئیسلام حیساب نه کری هه ر که سی ک نه نجامی بدات.

ئاگه داریه کی گرنګ: هه رکه سیځک هاوپه یمانی بیهستی له گه ل یه هود و نه صارپا یان جوله که یان دیمو کراسیهت یان عه لمانیهت یان شوعیهت یان مه پکیسیهت یان هه ر تاقم و گروپیک بن که واهلی کوفرن پپی کافر ده بیئت و له دین نه چیتته دهره وه.

به ستنی هاوپه یمانی له گه ل کافران وه ک ئه وانه ی باسما ن کردن تۆ بو ئه وه هاوپه یمانیان له گه ل بیهستی هه تا بگه یت به ده سه لات و ببیته سه روکی ولات ئایه ئه و هاوپه یمانیه ته حوکمه که ی چیه؟

ته به عن له پروی حه رامیهت گومانی تیدانیه که واهه رامه و تاوانی گه وره یه به لام ئایه ده گاته کوفر یاخود نا؟ وه ک ئه وه ی له سه ره وه باسما ن کرد ئه گه ر هاتوو قوهت و هیژ له ده ستنی تۆدابوو و ده سه لات گرتته ده ست و کافر و بی پرواکان هیچ ده سه لاتیان نه بوو له سه ر تۆ و ناشتوانن ته داخولی حوکمه شه رعیه کان بکه ن ئه مه هه ر له قالبی حه رامه تی دایه به لام ئه گه ر هاتوو تۆ لاواز بوویت و حوکم و ده سه لات له ده ستنی ئه وان دابوو و توانیان حوکم به سه ر تۆدا دهریکه ن و پیئت بلین ئه مه بکه و ئه مه مه که ن ئه وه ئه وکات ده چیتته قالبی کوفره وه.

کاتیک ئیمه ئه لین حه رامه ئه بیئت ئه وان له ژیر هاوپه یمانی تۆداین نه وه ک تۆ چونکه ئه وکات به بی گومان کوفره.

هه ئوه شیئنه ره وه ی نویه م : ئه م خاله پپی ده وتری هه ئوه شیئنه ره وه ی اعتقادی. شیخ ده فه رموویت: (التَّاسِعُ: مَنْ اعْتَقَدَ أَنَّ بَعْضَ النَّاسِ يَسْعُهُ الْخُرُوجُ عَنْ شَرِيعَةِ مُحَمَّدٍ ﷺ) كَمَا وَسِعَ الْخَضِرُ الْخُرُوجَ عَنْ شَرِيعَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَهُوَ كَافِرٌ.

واتا : هه رکه سیځک باوه ری وایت که واهه ندیک له خه لکی ئه توانی و بو ی هه یه دهریچ له شه ریه تی پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم، هه ره وه کو چۆن خضر دهرچوو له شه ریه ته که ی موسا علیه السلام، ئه وه کافر.

کاتیک شیخ ئه فه رموویت: {بَعْضُ النَّاسِ} زیاتر روو له سوفیه کان ئه کات چونکه ئه و سوفیانه باوه رپان وابوو هه ندیک له شیخه خواناسه کانیان که پپان ئه وتری {عاریف} هه ندیک له ته کلیفه کانیان له سه ر هه لده گیرئ و ئه توانن کار به شه ریه تی الله نه که ن چونکه ئه وان له خواترس بوونه و پیویستیان به وه نه ماوه، جا ئه م بابته له لای سوفیه کان زۆر باو بوو، ئیستاش له ناو خه لکی زۆر باوه له بواری حوکم و یاسا داناندا، باوه رپان وایه که واهه ئه توانن کار به

شهریعتی الله نه کهن {بَعْضَ النَّاسِ} واته: هه ندیک له خه لکی نه وه ک هه مووی به گشتی، {بَعْضَ} واته: هه ندیک له خه لکی

{يَسْعُهُ الْخُرُوجُ} واته: نه نوانیت و نه گونجی و له توانیدا هه یه دهریچی له شهریعتی پیغه مبهه {ﷺ}.
 نه م ناقیضه په یوهندی به شهریعتی پیغه مبهه {ﷺ} هه یه که وا بوئیمه ی هیناوه نه م ناقیضه ش
 ده چیته ژیر بابه تی ته وحیدی شوین که وتی پیغه مبهه {ﷺ} {التوحيد الإتياع} بویه نه گهر ته نها
 باوه رپت وایی نه توانی له شهریعتی پیغه مبهه {ﷺ} دهریچی هه رچه ند کار به و فکره بهت نه که بیت و
 دهرنه چیت کافر ده بیت یان پیّت وایی شهریعتی کی باشر هه یه له شهریعتی پیغه مبهه {ﷺ} پی
 کافر ده بیت، یان باوه رپت وایی که سیّک گه شتوته نه م قه ناعه ته نه وکاتیش کافر ده بیت یان
 باوه رپت وایی شیخ یان مه لا یان پیاو چاکیک گه شتوته نه و ناسته ی هه ندیک ته کلیفی له سهر
 هه لگیراوه له هه ندیک له عبادته ته کان پی کافر ده بیت.

{هه لگرتی ته کلیف} واته: هه لگرتی هه ندیک له عبادته ته کان وه ک نوژ یان رۆزوو یان هه ر
 داواکاریه کی تری شهرعی.... هتد

جا به راستی نه م مه سه له یه له ناو خه لکی عه وام زۆر زۆر باوه، ده بیینی کاتییک کی شه یه کیان
 توشه بیّت جا له سهر زهوی و زار ب یان هه رشتیکی تربیت، به حیساب که سیّک دیت {سولحیان}
 له به پندا نه کات به عورف و عه شایه ری خوین، دوور له شهریعتی ئیسلام، له سهر عورف و
 عه شایه ری خوین رپکه که ون باباته که چاره نه کهن، که نه مه ش پیچه وانه ی شهریعتی
 ئیسلامه و هه رکه سیّک بیکات کافر ده بیّت یان ده سه لاتداریک پی وایی ده توانی له شهریعتی
 ئیسلام لابدا و ئیش به یاسایه کی ده سترکد بکات نه وه نه و که سه مورته د نه بیّت و له دین
 نه چیته دهره وه.

شیخ الإسلام {ابن تیمیه} له موجه له د ۱۰ ۷. مجموع الفتاوی. ده فه رمویّت: هه رکه سیّک باوه ری
 واییت که وا نوژ هه لگیراوه له سهر هه ندیک له و شیخ و مه لایانه یان الله {ﷻ} کومه له
 خه واسیکی هه یه واته کومه له که سیّکی تاییه تی هه یه کومه لیک ته کلیفیان له سهر
 هه لگیراوه، یان باوه ری واییت الله {ﷻ} کومه لیک که سی تاییه تی هه یه که وا نه توانن شوین
 شهریعتی پیغه مبهه {ﷻ} نه که ون و بی پیوستان له شوین که وتی شهریعتی پیغه مبهه {ﷻ}
 هه رکه سیّک باوه ری به مانه هه بی که باسمان کردن کافره.

شیخ دهربارهی ئەوانه ئەفهرمویت {فَهُوَ كَافِرٌ}، بە إتفاقی ئەئیمەى ئیسلام کافر دەبیت و لەدین ئەچیتەدەر.

ئەم خالە بەپراستی زۆر گرینگە ئەبینین مەنەجی تەسەوف و سۆفیگەری و بال ئەکیشتی بەسەر {کوردستان} کۆمەڵە کەسانیک و نان ئەخۆن بەو مەنەجە و خەلکی گومرا ئەکەن وە هیچ زەر و زیانیان بۆ کافر و بێ پروایان نیە وە ئەمڕۆ ئەوان پێیان وایە لەگەڵ کافران برای یەکترن هاوبەیمانن هاوئاستن.

ئایە ئەو فکریە لەلای کى سەری هەلدا؟

لەلایان سۆفیەکان ئەو فکریە سەری هەلدا هەرچی خورافیاتە لەناو سۆفیەکان سەری هەلداوە و هەتا ئیستاش هەر ماوە و بگرە زیاتریش پەرهی پێدەدریت پۆژ لەدوای پۆژ خەلکانیکى زۆر گومرا ئەکەن بەو فکەرە کوفریەو و پوچەیان.

تصوف: واتە پاک کردنەوهی دڵ و دەروون و پازاندەوهی بە کرداری چاک جا بەپراستی ئەو سۆفیانەى خۆیان ناو ناوە ئەهلی تصوف دڵ و دەروونیان بە شیرک و کوفر پەزاندۆتەو جگە لە کوفر و پیسی هیچی تر لەدلیاندا بوونی نیە هەرچی ئەخلاق و پەوشت و عیبادهتە لەخۆیان دارانیووە خۆیان پۆشیووە بە شیرک و کوفر و گومرای.

شیخ الإسلام و خاوەنى الإقناع لە فیقهى حەنابیلەکان دەفهرمویت:- هەرکەسیک باوەری واییت کەوا بۆی هەیه لە شەریعەتى ئیسلام لابدا ئەوا لەدین دەردەچیت و کافر دەبیت

بابەتى ئەم شوپەیهى دەپێننەو بە {خَصِرٌ} علیه السلام بەلگەیهى کى زۆر پوچ و لاواز و باطلە چونکە پێغەمبەر {موسى} علیه السلام تەنها بۆ بەنى {ئیسرائیل} نێردراو بوو، پێغەمبەرانى پێشوو هەریەکەو بۆ قەومیک ئەنێردران بەلام پێغەمبەرى ئیسلام {ﷺ} بۆ هەموو قەوم و گەلیک نێردراوە بۆ هەموو پەنگیک نێردراوە بۆ هەموو زمانیک نێردراوە بۆ هەردوو پەگەز نێردراوە بەلگەشمان قوڵە

تعالى {قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا} الأعراف/١٥٨

واتا:- ئەى پێغەمبەر {ﷺ} بلى: ئەى خەلکینە! چاک بزانی کە: من پەيامبەرو نێردراوى اللهەم بۆلای سەرجهەم ئیو، نەک تەنها بۆلای هەندیکتان.

بەلگەیهى کى تر لە قورئان لەسەرئەوهى کە پێغەمبەر {ﷺ} بۆگشت جیهان نێردراوە:

قال الله تعالى {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ} الأنبياء/١٠٧

واته: ئیمه هه ر بویه تۆمان نارد که رهحمهت و بهزهیی و مههه بانیه ک بیت بۆ هه موو جهانیان بویه پیغه مبهه {موسی} علیه السلام ته نه با بۆ به نی {ئیسراییل} نیردرابوو و {خضیر} یش ههروهه ک له فهرمووده ی صحیح هاتوو و ئه ویش پیغه مبهه بووه و ئه ویش ته نه با بۆ قهومی خۆی نیردرابوو و نه بیه بووه به لگه شمان ئه و فهرمووده یه {لَقَالَ لَهُ الْخَضِرُ: يَا مُوسَى، إِنَّكَ عَلَىٰ عِلْمٍ مِّنْ عِلْمِ اللَّهِ عَلَّمَكَ اللَّهُ لَا أُعَلِّمُهُ، وَأَنَا عَلَىٰ عِلْمٍ مِّنْ عِلْمِ اللَّهِ عَلَّمَنِيهِ اللَّهُ لَا تَعْلَمُهُ} صحیح البخاری: 4727

واتا: خضر به موسای فهرموو: من له سهه علمیکم له لایان الله {ﷺ} تۆ نایزانی تۆش له سهه علمیکم که الله {ﷺ} پیداویت من نایزانم.

ئه مه به لگه یه له سهه ئه وهی که {خضر} علیه السلام وهی بۆ چوو و {النبی} بووه ههروهه زۆرینه ی اهلی علم له سهه ئه م رایه ن جا بویه دوو پیغه مبهه بوون هه ریه که و بۆ قهومی خۆیان نیردرابووون مولزهم نه بوو که وایه کیک شوین ئه وهی تر بکه ویت وه پیغه مبهه ی الله {ﷺ} زۆر له وه جیاواز تر بوو بانگه وازی ئه و بۆ هه موو جهانیانه

ئه وهی که رونه ئیمه ناگاداری بین هیچ که سیک هه تا رۆژی قیامه تیش بۆی نه له هیچ یه کیک له باب ته کانی شه ریه ته ی ئیسلام ده رچیت یان باوه ری واییت بۆی هه یه ده رچیت جا سونه ت بیّت یان واجب یان روکن...هتد. تۆ باوه ریت وای ده رچیت و ئیش و کار به شه ریه ته یکی تر بکه ییت جگه له وهی که پیغه مبهه {ﷺ} بۆی هی ناوین په نا به الله کافر ده بیت و له دین ئه چیه دهه ر.

هه ئه وه شینه ره وهی ده یه م و کو تایی : ئه م خاله پی ئه و ترئ هه ئه وه شینه ره وهی پشت تی کردن له دینی الله و خو فی نه کردنی و کار پینه کردنی، شیخ ده فه رمویت: {لْعَاشِرُ: الْإِعْرَاضُ عَنْ دِينِ اللَّهِ تَعَالَى؛ لَا يَتَعَلَّمُهُ، وَلَا يَعْمَلُ بِهِ} وَالِدَلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى: {وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ} السَّجْدَة/ ۲۲

{لِإِعْرَاضٍ عَنْ دِينِ اللَّهِ تَعَالَى} واته: پشت کردن له دینی الله {ﷺ} وه {لَا يَتَعَلَّمُهُ} خۆی فی نه ناکات، {وَلَا يَعْمَلُ بِهِ} وه کاریشی پینا کات.

به لگه له سهه رئه م خاله له قور ئاندا :

{وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ} السَّجْدَة/ ۲۲

واتا : کئ له وه که سه سه مکار تره که به ئایه ته کانی په ره ره دگاری ئامۆزگاری ده کریت که چی روویان لی وه ره ره رخینیت؟، به راستی ئیمه ش تۆله له سهه مکار و کافران ده سینین.

ئەم خالە باس لەو کەسانە ئەکات کەوا پشتیان لە دینی الله {ﷻ} کردوو و خویان فیڕناکەن و کاری پیناکەن، مەبەستی شیخ لەم خالە ئەو کەسانە یە دەلێن {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} بەلام کاری پیناکەن و خوشیان بە موسلمان دەزانن، سەیرەکەیت پشتی کردوو، نە خۆی فیڕەکات و نە کاریشی پیدەکات، وە کاتیەک دەلێت پشت تێکردن لەدین لەسەر شتانیک کەوا واجبە فیڕیان بیت و کاریان پێ بکەیت واتە لەسەر هەموو تاکیک واجبە بە فەرپی {عەینی} وە هەرکەسیک بگاتە ئەم ئاستە پشت هەلکات لە دینی ئیسلام و کاری پینەکات کافر دەبێت.

چ کاتیەک {الإِعْرَاض} دەبێتە شیرک و کوفری گەورە و ئینسان لەدینی ئیسلام ئەباتە دەرەو؟

یەگەم : پشت تێکردنی گشتی (کولی) :- شیخ دەفەرمویت هەرکەسیک بەشیوەیەکی {کولی} پشت لەم دینە بکات و خۆی فیڕنەکات و عەمەلی پینەکات کافر دەبێت، وە ئیمە مەبەستمان ئەو کەسانە یە کە دەلێن {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کەچی ئەبینی پشتی کردوو لە دینی الله و کاری پیناکات تەنها بە زمان {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} کە ی ئەلێت نە نوێژەکات نە پۆژوو ئەگرێ نە گۆی بە حەرامەکان ئەدا هتد بۆیە حوکمی ئەو کەسە ئەوێە لەدین دەرەچیت و کافر دەبێت.

دووهم : پشت تێکردنی جوزئی و بەشی :- پشت تێکردن لە دین بەلام لە بەشیکی وە ئەو بەشە ی پشتی تێکردوو بەبەتیک بیت لەو واجبانە ی کە بە تەرککردنی کافر ببیت، بۆ نمونە نوێژ ناکات و تەرکی کردوو کافر دەبێت هەرچەند بشلێت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}، چونکە ئەو عەمەلیکی تەرک کردوو کەوا مەرجه بۆ سیحەتی ئیمان، واتە ئیمانی ئەو بەپێ ئەو خالە قەبوول نیە، هەتا ئەو خالە لەخویدا تطبیق نەکات بە موسلمان دانانریت، هەرچەند تەرکردنی یەک جوزئیش بیت لە واجباتەکان یان کەسیک بە زمان دەلێت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و کردەوێش بە ئیسلام ئەکات بەلا پشتی کردوو لە زانیی عەقیدە و نازانی کوفر و شیرک و ئیمان چیه هەر بە زمان ئەلێت {لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} و نوێژ و پۆژوو و حەج و زەکات ئەمانە هەمووی ئەنجام ئەدات بەلام خۆی فیڕی علی عەقیدە ناکات و نازانی شیرک و کوفر چیه و گۆپی پینادات، وە ئەو گۆپی پینەدانەشی و خۆ فیڕنەکردنیشی توشی کوفر و شیرکی ئەکات بێ ئەوێ خۆشی بیزانی و کافر دەبێت، وە عوزریشی بۆ نیە بەهیچ جوریک، چونکە ئەو قورئانی بۆ هاتوو پێغەمبەری {ﷺ} بۆ هاتوو، وە ئیستا فیڕبوونی علم ئەوەندە ئاسان بوو هیچ ماندوو بوونیشی ناوی، هیجرەتی ناوی، سەفەری دووری ناوی، بگرە پارەیهکی ئەوتۆشی ناوی کە لەتواناندانەبیت، تۆ موبایلت هەیه، ئینتەرنێت هەیه، گەر

ئىنتەرنېتىشت نەيىت، ئەتوانى بەھى كەسپكى تر دايىبەزىنى و بىخەيتە موبايىلەكەت يان ميمورىيەكەت، جا بەھەر جۆرىك بىت بۆ فيربوونى علم ئەتوانى گوى لە مامۇستايەكى حەق بېژىگىرى، يان گوى لە وانه عەقىدەيەكان بگىرى، ھەر لەناو مالى خۇتدا خۇت فيردەكەيت، ھەموو رېنگايەكت بۆ ئاسان بوو، بەھىچ جۆرىك عوزرت بۆنيە لەدونيە و قىامەتیشدا، بۆيە ئاگاداربىن بەپراستى مەعقۇل نىە كەسپك چەند ساللە خۆى بە موحىد دائەنئىت كەچى ناشزانى كوفر و شىرك چيە وە كەوتۆتە ناويشى بى ئەوھى ئاگادارى بىت، پشتكردن لەدين و خۆ فيرنەكردى سەرشۆپيە بۆ كەسپك بەناو موحىد بىت، كەچى خۆشى فيرنەكات.

ئاگاداربىن بەھۆش خۇتان وەرنەوھ خۇتان فير ئەم تەوھىدە بكن پيش ئەوھى مردن بگاتە سەرتان چونكە بەپراستى لەپۆزى دوايى كەس بە فرياتان ناكەويىت جگە لە كردهوھكانتان كەستان لەگەل نىە {وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ} آل عمران/۱۹۲

واتا : بۆخەلكانى ستەمكار و بى باوھر ھىچ پشتيوانىك نىيە. الله {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَؤُلَاءِ هُمْ يَحِبُّونَ الْفِسْقَ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ} دەفەرمويىت: {إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ} المائدة/۷۲

واتا : چاك بزائن كە ھەركەسپك شەرىك و ھاوبەش بۆ الله دابى بى شك الله بەھەشتى لەسەر ياساغ دەكا جى و شوينى ئاگرە، و ستەمكارانىش ھىچ جۆرە يارمەتى دەريكيان بۆ نىيە و رزگار نابىن.

سپيەم : واز ھىنان لە ھەندىك واجب كە بە نەكرديان كافر نابىت وە پوكنى ئيمان نىە واتە ئيمانى لەسەر دانەمەزراوھ، بەلام برىتييە لە واجباتىك ئەگەر تۆ پشتى تىبكەيت و نەيكەيت تاوانبار ئەبىت و تاوانىكى گەورەت ئەنجام داوھ.

ئەگەر ئيمە ئەو خالەش بە كوفر دابىين وەك خەوارىجەكان و موعتەزىلەكانمان ليدى ئيمە وەك أهلى تەوھىد و أهلى سونە و جەماعە بەنەكردى ئەو واجباتانە ئىنسان تكفير ناكەين.

چوارەم : پشت ھەلكردن لە سونەتەكان:- كەسپك خۆى فيرى سونەتەكان نەكات كوفرنىە و ھەپاميش نىە بەلام {مەكروھە} ئىنسان خۆى فيرى سونەتەكان نەكات و كاريان پېنەكات.

شىخ ئەفەرمويىت : ھىچ جياوازيەك نىە لەم {۱۰} ناواقضە ھەركەسپك يەكپك لەم {۱۰} خالەى تىدابىت ئىسلامەتيەكەى ھەلدەوھشيتەوھ و كافر دەبىت، جا بەھەر يەكپك بىت لەم خالانە:-

یه که م: به گالته ی بیّت به گالته شتیک بلیّت له دین ئیسلامه تیه که ی پئ هه لوه شیتوه کافر ده بیّت به لگه ش له سهر ئه م خاله له قور ئاندا: {لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ} التوبة/ ٦٦
دووهم: که سیّک به جدی کوفره که بکات ئه مهش گومانی تیدانیه کافر ده بیّت.
سییه م: که سیّک له ترسان کوفریک بکات به بئ عوزر و بئ اکراه کافر ده بیّت.

جه هل و نه زانین:

یه که م: جه هلی اعراض و پشتیه لکردن: که سانیک ئه بیی پشتیان له م دینه کردوه که م تهرخه من و خویمان فیژنا که ن و ئه م دینه شیان پیگه شتوه ئه وه کافرن.
دووهم: جه هلی پئ نه گه یشتی حوجه و اتا {إقامه الحجة} نه کروایت ئه م جوړه که سانهش زوړ که من وه ئه وانه ی ئه م دینه یان پینه گه شتوه دوو جوړن:

1. که سیّکه تازه موسلمان بووه و هه موو دینی پینه گه شتوه و هه مووی فیژنه بووه.
2. که سیّک له ناو و لاتی کافران ئه ژیت هیچ پنگایه ک نیه بگاته موسلمانان و دینی ئیسلامی پینه گه شتوه یان که سه که شیت بووه پاشان له پاشی شیتیه تیدا ئه قلی هاتوته وه سه رخوی به لام شته کان شاره زان نه بوته وه ئه مه جیاوازه ئه و کات جه هلی نه گه شتی به لگه یه ئه و کات بویمان به عوزر حیسابه به لام وه ک {إسم} موشریکن به لام حوکی کوفریان به سهردا جیبه جئ ناکریت هه تا {إقامه حجة} نه کرین به لام له شیرک و کوفری گه وره عوزر به جهل نیه واته بلیّت به کافری نازانم نه خیر له پروی {إسم} کافره به لام له پروی حوکمدا ئه بیّت {إقامه حوجة} بکریت به لام ئه بیّت کوفره که ی خه فی بیّت نه وه ک ظاهر و ناشکرا.
عوزر و اتا: پئگری کردن له حوکی شهرعی نه ک له ناولینان، واته که سیّک شیرکیکی خه فی ئه نجام بدا به کافر ده زانری به لام له پروی حوکم {إقامه حجة} ئه کریت ئه گهر نه کرابیّت، به لام شیرکی گه وره ی ناشکرا {إقامه حوجة} ناوی به إجماعی زانایانی أهلی سونه و جه ماعه.

{ته ئویل}

ئه و شتانه ی إجماعیان له سهره {ته ئویل} تییدا قه بوول نیه و ته ئویله که ی به سهریدا ئه دریته وه و کافر ده بیّت وه ک ئه و ته ئویلانه ی صوفیه کان ئه یکه ن یان به ناو دینه کان ئه یکه ن ئه مپړو بو حه لال کردنی شرک و کوفر...

به لام {ته ئویل} له شتی کدا که رپی تیده چیت واته کۆدهنگی زانایانی له سهر نیه یان ئایه تی له سهر نیه یان نصی حدیثی له سهر نیه یان بابه تیکی ئیختلافی نیوان زانایانه لێره دا {ته ئویل که} قه بوول ده کریت به لام به مه رج نه وه ک که سیک به ویستی خوئی {ته ئویلک} درووست بکات. له گۆتای شیخ ده فهرمویت: نه وه واقضانه ی باس مان کردن له ههره خه ته ره کانن و گه وره ترین هه ئوه شی نه ره وه کانن له سهر موسلمانان.

جۆره کانی {ته وحید}

شیخ محمد بن عبدالواهاب {رحمه الله} ته وحیدی دابهش کردوه بو سئ جۆر {الربوبية، الألوهية، الأسماء و الصفات}.

ته وحید له زمانه وانیدا: - له م چاوگه وه وه رگیراوه: (وَاحِدٌ، يَوْحَدُ، تَوْحِيدًا)، واتا به تاک دانان. شیخ سئ جۆر له جۆره کانی ته وحیدی بو باس کردوین، زۆریک له گومراکان ده ئین ئه مه ته قسیمکی باطله و ئه مه شتی که هه یج به لگه یه کی له سهر نیه، زۆر جار ئه م شو بهانه ده هی نه وه، به تایبهت له لایه ن ئه شعه ریه کان و صوفیه کان، ده ئین: هه یج به لگه یه کی له سهر نیه و ئه مه داهینانی شیخ الإسلام {ابن تیمیة} یه، به لام ئه مه بئ ئاگای ئه وانه له به لگه کانی عه قیده و مه نه جی سه له ف و بیئاگایان له قورئان و حدیثه کانی پیغه مبه ری الله ﷺ.

بو نمونه له نحودا، (کلمة) دابهش کراوه به سهر سئ جۆردا، که سیک لیت پیرسیت به لگه ت چیه له قورئان و حدیث {کلمة} یان اسم "له یان فاعل" له یان حرف "له؟ ته بهن ئه وه هه مووی کۆدهنگی زانایانی له سهر وه {کلمة} ئه وسئ خاله یه وه به لگه ی له سهر نیه له قورئان و حدیث به لام به لیکۆلینه وه و و استقراء زانایان هاتن لیکۆلینه وه و به دوا داچونیان بو کرد سه یری هه موو زمانی عه ربیان کرد، و به سهر ئه م سئ جۆره دا دابهشیان کرد.

شیخ الإسلام که ئەفەرموئیت: تەوحد سێ جوړه هاتوو بە تەتەبوع و إستقراء بەدوا داچونی کردووە له ئایەتەکانی قورئان وەهەر وەها فەرموودەکانی پیغەمبەری الله ﷺ { بینویەتی تەوحد لەم سێ جوړه تینا پەریت واتە هەربا بەتیک کۆبکەیتەووە لە جوړەکانی تەوحد لە ژێر ئەم سێ جوړە ی تەوحد کۆدەبیتهووە.

تەنها شیخ الإسلام ئەم بابەتە ی نەو روژاندوو بە لکو زانایانی سەلەف {ابن مندە} ، وە زاناکانی تر تەلەبە ی {امام احمد} وە لە سەردەمی سەلەفیش ئاماژە بەواکراوە تەوحد ئەم سێ جوړە یە. هەندیک لە زانایانی تر هاتوون تەوحدیان کردۆتە دوو بەش وە ک {ابن القيم الجوزی} تەوحد الأسماء و الصفات و توحيد الربوبية کردوو بە جوړیک وە ناوی لێناو {تەوحد المعرفة والإثبات} وە تەوحدی الألوهية یثی ناوناو {توحيد الطلب والقصد} . بەشیکیش لە {معاصرین} تەوحدیان کردۆتە چوار جوړ توحيد الربوبية، توحيد الألوهية، توحيد الأسماء و الصفات، توحيد الحاکمية.

ئایە بۆچی تەوحدی حاکمیه، یان جیا کردۆتەووە لەم سەردەمە ؟

لەبەر گرنگی و پشتگوێ خستنی لەم سەردەمە و بیئاگابوونی خەلک لەم بابەتە کە تەوحدی حاکمیه، خەلکیکی زۆر پشتگوێ خستووە و لەبارە ی نازانن و خەلکیکی زۆر کەوتۆتە شیرکەووە لەو بابەتە وە زۆربە ی شیرکیش لەم سەردەمە لە حوکمدانە بۆیە ئەوان هاتوون تەوحدی حاکمیه، یان جیا کردۆتەووە، بەلام ئەسلدا هەم پەيوەندی بە الربوبية، الألوهية، الأسماء و الصفات، هەیه و خۆی لە ژێر هەرسێ جوړی تەوحدە کە ئەبێنیتەووە وە ک وتمان لەبەر گرنگیە کە ی جیا یان کردۆتەووە.

توحيد الربوبية

وهو الذي أقر به الكفار على زمن رسول الله ﷺ، ولم يدخلهم في الإسلام، وقاتلهم رسول الله ﷺ واستحل دماءهم وأموالهم، وهو توحيد الله بفعله تعالى.

یە کەم : التوحيد الربوبية: واتە بەتاک دانانی الله ﷻ لە کردارەکانیدا ئەو تەوحدەبوو کە کافرەکان دانیان پێدانابوو لە سەردەمی پیغەمبەری الله ﷺ { بەلام ئەو دان پێدانانە یان داخلی

ئیسلامه تی نه کردن و به موسلمان نه زانران وههروهها پیغه مه ری الله {ﷻ} شهری له دژ کردن وه خوین و مالیشی چه لال کردن، به تاک دانانی الله {ﷻ} له کردار و نه فعاله کانی. بویه زوریک له صوفیه کان و نه شعهریه تی ئیستا به شیکیان له ته وحیدی الربوبیه تیش تیکه وتوون به لام کافره کان به شیوهیه کی گشتی دانیان به ته وحیدی الربوبیه دانهنا، جا کافره کان دانیشیان به و ته وحیده دا دنا داخلی موسلمانیه تی نه بوون ئه ی نه و که سه ی به شیکی له نه فعاله کانی الله {ﷻ} بداته پال که سیکی چون داخلی ئیسلامه تی نه بیست؟ بویه هه رکه سیکی هه رسی جوړی ته وحیده که له خویدا نه هیئیتته جی داخلی ئیسلامه تی نایست به دانه یه ک یان دووان، وه خوین و مالیشی چه لاله بو موسلمانان هه تا بیکوژن وه واجبیشه شهری له دژ بکری و له ناو بردریت چونکه نه و له دائیره ی ئیسلامه تی دانیه و به کافر حیسابه.

به لگه له سه رته وحیدی الربوبیه له قورئاندا:

وَدَلِيلُ قَوْلِهِ تَعَالَى {قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْ مَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ} یونس/ ۳۱

واته: موشریکیش دان به تاک و ته نیای الله دانه نی الله ده فهرمویت ئه ی محمد {ﷺ} پبیان بلن کئ له م ئاسمان و زهوییه دا رزق و رۆزیتان ده داتی؟ کییه دروستکه ره خاوه نی نه وگوئ و چاوانه تانه؟ ئه ی کییه زیندوو له مردوو ده ردیئ؟ و مردوو له زیندو ده رده کا؟ وه کییه زور به وردی بوکاروباری نه م دونیا یه نه خشه ده کیئش؟ به زووی له وه لامی هه موو نه مانه دا ده لئین: هه ر الله یه هه موو نه وانه ده کات بلن ئه ی محمد {ﷻ} ده سا بو له الله خو ناپاریزن و ناترسن؟ به ئی.. {موشریک} هه کانیش دان به {الربوبیه} تی الله {ﷻ} ده نین، ده زانن به ده یینه ری بوونه وه به تیکرا هه ر الله یه.

به لگه یه کی تر له سه رته وحیدی الربوبیه له قورئاندا:

{قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ} سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣﴾ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ} المؤمنین/ ۸۴-۸۹

واتا: پبیان بلن: ئه ی محمد! {ﷻ} باشه! زهوی و گشت نه وانه ی له زه ویدان و ده ژین هی کییه؟ «کئ دروستی کردوون و، له نه بوونه وه هی ناو نیه خانه ی بووه کانه وه» نه گهر ئیوه نه زانن، ئاده ی پیم بلین، دیاره چاره یان نیه هه ر ده بن راستیه کان بسه لمینن، بویه له وه لامدا. ده لئین: نه وانه هه موو موک و تایبه تمه ندی الله ن پبیان بلن: جا که ئاوا یه، ئه ی بو بیر ناکه نه وه، تا بزنان زاتیکی ده سه لاتی ئاوا ی

هه بئ، هه ر هه مان دهسه لاتی شی ده بئ بۆ زیندوو کردنه وه. پێیان بۆ: ئه ی محمد {ﷺ} کئ پهروه ردگاری
حهوت ئاسمانه کانه؟ ئه ی کئ پهروه ردگاری {عرش ی مه زن و گه وره یه؟ له کو تایی سوره ته که دا
ده فه رموی: {رب العرش الکرم}. دیسان گشت ده لێن: هه ر الله یه پهروه ردگار و به دیه پنه ریان پێان بۆ
ئه ی محمد {ﷺ} باشه ئیتر بۆ له الله ناترسن تا هاو به ش و هاو له بۆ دانه نین؟. پێان بۆ ئه ی محمد {ﷺ} ئه ی
دهسه لاتی گشت بوونه وه ر به ده ست کیه و که ئه وه په نای په نا خواز ئه دات دژی ئه وه په نا نادریت
ئه گه ر ئه زانن کیه؟ ئاده ی پیم بۆین. دیسان ده لێن: هه ر بۆ الله یه {قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ} پێیان بۆ: ده سا
ئه ی چۆن فریو ده خوون و چاوتان له ئاستی راستیه کان به ستراوه؟!

پونگ کردنه وه: ئه بیی خه لکی ئه مپۆ زۆر زۆر له موشریکینی سه رده می پێغه مبه ر {ﷺ} خراپ ترن
باوه ریان به ربوبیه تی الله ش نه ماوه و که سیکی تریان له جیگای الله داناوه و کردویه به خوی
خویان و به رزق ده روو و ژینه ری خویانی ده زانن، وه ناماده شه هه موو شتیک بکات له پێناوی ته نها
بۆ پاره، جاسوسی بۆده کات دیوئی بۆده کات هه رچی تاوانی قیزه ونه له پێناوی ئه ی کات رزق ئیوه له
ئاسمانه له زهوی نیه الله {ﷻ} ده فه رموی {وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ} الذاریات/ ۲۲ رزق و رۆزیتان هه ر له
ئاسمانه.

ئه گه ر الله {ﷻ} رزقت نه دات هه رچه ند کوفر بکه یت هه رچه ند چه کیان بۆ هه لگری ویستی الله ی
له سه ر نه بئ رزقت نادا رزق تو الله ئه یدا نه وه ک عبدا، جا به راستی کافره کانی قوربه یش باوه ریان
وابوو رزق به س له ده ست الله دایه ئه وانه ی ئیستا ئه وه باوه ره شیان نیه.

شیخ محمد بن عبدالوهاب {رحمه الله} ده فه رموی:

ئه گه ر هاتو تو وات دانا الله {ﷻ} تاک و ته نه یه له کرده وه کانیدا و ته وحیدی الربوبیه تی بۆ جیگیر
ئه که یت که الله {ﷻ} هه رخوی خالق، رازقه، به دیه پنه ری که ون و کائیناته، ژیان و مردنی هه موو
مه خلوقیک له ده ستی الله یه، ئه وه ده بیئت له کرده وه کانی خوشتدا الله {ﷻ} به تاک دابئی که ته نها
الله بپه رستی به ته ک و ته نها و هیچ شه ریکی بۆ بریار نه ده یت.

بۆیه هه رکه سیک دان به ته وحیدی الربوبیه، دابئی ئه بیئت دان به ته وحیدی الألوهیه یش دابئی به لام
به داخه وه ده بیی خه لکی ئه مپۆ له هه رسئ جووری ته وحید تی که وتون وه شیرکی ئیستاش زۆر قورس
تره له وه شیرکه ی له سه رده می پێغه مبه ری الله {ﷺ} ئه نجام ئه درا شیرکی ئه وکات زیاتر له الألوهیه،
بوو به لام ئیستا له هه رسئ جووری تی که وتون.

پێناسه ی التوحید الربوبیه:

الربوبية:- له {رب} هوه هاتووه، ئهم {ى و ة} نيسبه ته بولاي الله {ﷻ}، الربوبية: واته وهسف كردنى الله {ﷻ} كهوا ههر الله خالقه، رازقه، مړينه ره، ژيه نه ره، دروستكهر و سوړينه رى كهون و كائيناته.

ئوهوى گرنكه ئه وهيه تو الله {ﷻ} به تاك راگرى له ئه فعاله كانى و كه ستر نه كه يته شهريكى له هيچ يه كيك له كرده وه كانى. ماناي الربوبية ش ئه وهيه تو هه موو كرداره كان كه تايبه تن به الله بو الله اثباتيان بكهيت به تاك و ته نها وه نه في بكهيت له مه خلوقات لهو شتانه ي ته نها له دهسه لاتي الله دان.

ماناي {رب} له پړوى زمانه وانى:

رب واتا ماليك واته خاوهن و گه وره ي گوپړايله ل كراو وه به ماناي چاكه كاريش هاتووه. يه كه م: المالك: الله {ﷻ} ماليكه، خو ي به پړوبه ر و گه وره و پادشا و خاوه نه. دووهم: خو ي خاوهن دهسه لات و شهرع دانانه وهيچ كه سيكي تر خاوهنى ياسا دانان و دهسه لات نيه، وه هه ركه سيك له جياتى الله شهرع و ياسا دابنئ و خو ي به خاوهن مولك و دهسه لات بزائى كافره وه ههر كه سيكيش پي وابن جگه له الله كه سيكي تر هه يه خاوهن مولك و دهسه لات كافره. سييه م: المدبر: ههر الله يه خالقه، رازقه، دروستكار و به پړوبه رى كهون و كائيناته، كه سيش بو نيه له ئيشه كانى الله دا قسه بكات يان بيان گوپړى ياسايه كى ترى له وشوئن دابنئ كه واته {رب} بو ئه م سئ خاله ئه گه پړته وه كه باسما ن كرد.

ناوه كانى توحيد الربوبية

لاى ئه هلى سونه و جه ماعه تهوحيد كوومه ليك ناوى هه يه:-
يه كه م: توحيد الأفعال الرب: به تاك دانانى الله {ﷻ} له كرداره كانى.
دووهم: توحيد الإعتقادي: بير و باوه ر.
سييه م: توحيد العلمي: علم و زانست و زانباريت هه بن به الله {ﷻ} و به گشت ئه فعاله كانى.
چواره م: توحيد المعرفة و الإثبات: ناسينى الله {ﷻ} و جيگرير كردنى هه موو ئه فعاله كانى الله {ﷻ}.
پينجه م: توحيد الخبري: خه به ر پيدان و سه مع ئه وان هى كه شهرع هه والى پيداوين.
شه شه م: توحيد الوسلة: ته وحيدي ربوبية وه سيله يه كه بو گه شتن به ته وحيدي الألوهية.

کرداره کانی الله {سجده}:

یه کهم : الخلق : هه ره الله خالقه و نهه مه کههون و کائیناته هه مووی الله {سجده} درووستی کردوه و هیچ کهس شهریکی نیه له دروست کردنی.

به لگه له سه ره {الخلق} له قورئاندا:

الله {سجده} دهفه رموئیت: {هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ} فاطر/۳

واته: ناخو ببجگه له الله به دهینه ریگ هه یه؟

دووه م : فعل التدیبر و تصرف فی الأمر:

به لگه له قورئاندا الله {سجده} دهفه رموئیت: {يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ} السجده/۵

واته: نهو الله یه یه که له سه رووی ئاسمانه وه بو زهوی، کاروباری خه لک هه لده سوپیئ و به ریوهی ده بات.

سییه م : الملك : هه موو مه لائیکه و نهوهی که هه یه هه مووی هی الله {سجده} وه.

• به لگه له سه ره {الملك} له قورئاندا:

الله {سجده} دهفه رموئیت: {تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ} الملك/۱

واته: به رزه، بلنده، گه وره یه نهو زاته ی ده سه لاتی هه موو بوونه وه ری به دهسته و هه ره نه ویشه تواناو ده سه لاتی به سه ره هه موو شتی کدا هه یه.

چواره م : الإحیاء و الإماتة : زیان و مردن هه مووی له دهست الله دایه.

به لگه له سه ره {زیان و مردن} له قورئاندا الله {سجده} دهفه رموئیت: {رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ} البقرة/۲۵۸

واته: په روه ردگاری من هه ره نهو زاته یه که زیان ده به خشیئ و، ده شمپیئ، واته: زیان و مردن هه ره به دهستی نه وه.

پینجه م : البعث و الحساب : زیندوو بوونه وه و حساب و کیتاب هه مووی له دهست الله {سجده} دایه.

به لگه له سه ره (زیندوو بوونه وه: البعث) له قورئاندا: الله {سجده} دهفه رموئیت: {مَنْ بَعَثْنَا مِنْ مَرْقَدِنَا} يس/۵۲

واته: هه ره الله یه زیندوو مان ده کاته له گوړه کانمان.

به لگه له سه ره (حساب) له قورئاندا الله {سجده} دهفه رموئیت: {وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ} الأنعام/۶۲

واته: به خیراتر له هه ره حسابگری کیش حسابی گشتیان ده کا.

شه شه م : النفع والضرر :- سودگه یانندن و زیان گه یانندن ته نها له ده سه لاتی الله دایه و هیچ که سی تر ناتوانیئ و ده سه لاتی نیه زیان یان سود بگه یه نیئ به بی وستی الله.

به لگه له سه ره {النفع والضرر} له قورئاندا: الله {سجده} دهفه رموئیت: {قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ

اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ} یونس/۴۹

واته: ئه‌ی پیغه‌مبهر {ﷺ} له وه‌لامدا بۆ: خو من له زیان و له‌سوودی خویشم هیچ نازانم و، ده‌سه‌لاتیکم نییه مه‌گهر ئه‌وه‌ی الله خۆی مه‌یل و ویستی له‌سه‌ربن، ده‌سا ئیتر من چۆن ده‌زانم نه‌و پۆژه که‌ی دیت؟ بۆ هه‌موو ئومه‌ت و نه‌ته‌وه‌یه‌ک، لای الله ماوه و کاتیک هه‌یه بۆ له‌ناوبردنی جاهه‌ر که ئاکامیان هات ئیتر ناتوان ته‌نها دهم و ساتیک دوا بکه‌ون و پێشیش ناکه‌ون له‌و ماوه‌یه بۆیان دیاریکراوه.

پرونگردنه‌وه: هه‌رجی زه‌ر و زیانه و قازانجه هه‌مووی به‌ده‌ست الله {ﷻ} و به‌هیچ که‌سیکی تر ناکرێ ئه‌گهر هانا بۆ هه‌زار بت و شه‌خس ببه‌یت هه‌زاره‌هان شیرک بکه‌یت هیچیان ناتوانن زیانت له‌سه‌ر لا بده‌ن ته‌نها و ته‌نها الله ده‌توانیت و به‌هیچ که‌سیتر ناکریت.

حه‌وته‌م: التصویة و الإبراء: ئه‌م جوړه دروستکردنه‌ی مرۆفه‌کان و دونیا و گشت مه‌خلوقانه‌کانی ناوی هه‌مووی الله {ﷻ} دروستی کردوه به‌م شیوه‌ جوان و ڕێک و بێ وینه‌یه.

به‌لگه له‌سه‌ر {التصویة و الإبراء} له‌قورئاندا قول تعالی: {هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ} الحشر/۲۴ واته: هه‌ر ئه‌وه په‌رستراو و دروستکار و به‌ده‌یه‌نه‌ری بێ وینه‌یه هه‌رئه‌وه وینه‌کیش و دیمه‌ن به‌خش، به‌هه‌ر شیوه‌یه‌ک خۆی بیه‌وێ نه‌خشه‌ی ده‌کیشتی: جوان، ناشیرین، کورته‌ بالā، که‌له‌گه‌ت، ره‌ش پێست.. هتد.

هه‌شته‌م: النصر: سه‌رکه‌وتن.

به‌لگه له‌سه‌ر {النصر} له‌قورئاندا: قول تعالی: {يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ} الروم/۵

واته: هه‌رکه‌سیک الله خۆی بیه‌وێ یارمه‌تی ده‌داو سه‌ریده‌خات.

نۆیه‌م: الرزق: رزق و پۆزی.

به‌لگه له‌سه‌ر {الرزق} له‌قورئاندا: قول تعالی: {قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ} یونس/۳۱

واته: کێ له‌م ئاسمان و زه‌ویه‌دا رزق و رۆزیتان ده‌دات؟

وقوله تعالی: {وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ} النور/۳۸

واته: الله به‌هه‌رکه‌سیک خۆی بیه‌وێ و هه‌ز بکا، پۆزی بێ ژماره‌ی ده‌دات.

ده‌یه‌م: الأمر والنهي و الحكم و التشريع: ئه‌مر و فه‌رمان و قه‌ده‌غه‌کردن و حوکم و یاسا دانان و ته‌شریع کردن هه‌لā و هه‌رام ئه‌مانه هه‌مووی مافی الله {ﷻ} بن هه‌ر الله بۆی هه‌یه هه‌لā و هه‌رام دابئی و حوکم و یاسا و شه‌رع دابئی ده‌ستور دانان مافی الله یه {ﷻ} که‌سیکی تر بۆی نیه ده‌ستو و یاسات بۆ دابئی ده‌ستوری ئیسلامیش قورئان و حدیثه‌کانی رسول الله یه {ﷺ}

به‌لگه له‌سه‌ر {حوکم و یاسا} له‌قورئاندا: الله {ﷻ} ده‌فه‌رمویت: {أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ} الأعراف/۵۴

واته: چاکیش بزائن! که دروستکردن و ته گببرو فرمانی بۆ به پوه بردنی هه موو بوونه وهر، ههر به دهستی اللهیه.

به لگه یه کی تر له سهر {حوکم و یاسا} له قورئاندا: قول تعالی: {شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ} الشوری/ ۲۱

واته: چه ند یاساو بهرنامه یه کیان بۆ داهینابن له ئایین که به هیچ شیوه یه الله مؤله تی نه دابن، خوشتی و نه بووه؟!

به لگه یه کی تر له سهر {حوکم و یاسا} له قورئاندا: قول تعالی: {إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ} یوسف/ ۴۰
واته: گشت حوکم و بریاریک ته نها و ته نها هی اللهیه، ده بن ته نها ئه و حاکم و بریار به دهست بیت.
به لگه یه کی تر له سهر {حوکم و یاسا} له قورئاندا: قول تعالی: {لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ} المائیده/ ۸۷

واته: ئه و شته پاكانه ی الله رهوای داوون بۆتان به ناوی زوه دو الله ناسییه وه له خوستانی حه رام مه که ن.

یازدهم: الإنعام: نیعمه ت و فه ضل له گه ل کردن، ئه مانه هه موو ئه فعاله کانی الله ن {عَلَّام} به لگه له سهر {الإنعام} له قورئاندا:

قول تعالی: {وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ} النحل/ ۵۳

واته: ههر رزق و رۆزی و نیعمه تیکتان هه بن، ههر له لایه ن الله وه یه.

دوازدهم: الإطعام والتأمن: ههر اللهیه رزق و رۆزی و طه عامت پیده دات.

به لگه له سهر {الإطعام والتأمن} له قورئاندا: قول تعالی: {أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ وَأَمَّنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ} قریش/ ۴
واته: ههر الله یه له کاتی برسیه تی طعامت پیده به خشی ت و له کاتی ترس ئه مان ت پیده دات.

رونکردنه وه: ئه گه ر الله {عَلَّام} ئه من و ئه مانه ت پینه به خشی هه موو دونیاش پال پشتت بن ناتوانن پیت بیه خشن ئه گه ر الله {عَلَّام} رزق و رۆزیت نه دات به هه موو دونیا رزق و رۆزیت نادرئ ئه گه ر الله {عَلَّام} نه ت مرئیی هه موو دونیا به ره نگارت ببیته وه ناتوانن زه رپیکت لیبدن ئه گه ر الله {عَلَّام} بارانت بۆ نه بارئیی به هه موو جیهان ناتوانن دلۆپه ئاوێک له ئاسمان به ینه خواره وه ... هتد بۆیه هه مووی به ده سه لاتی الله {عَلَّام} ده کریت به بن ویستی الله هیچ شتی ک رونا دا و نابیت

سیزدهم: علم الغیب: ههر الله {عَلَّام} علمی غه یب ده زانی ساحیر و شیخ و... هتد ئه وانه هیچیان علمی غه یب نازانن

به لگه له سهر {غه یب} له قورئاندا: قول تعالی: {قُلْ لَا يَعْلَمُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ} النمل/ ۶۵

واته: موشریکه کان بۆ هاتنی رۆژی قیامت زۆر ده پرسن، اللهش دهفه رموی: ئه ی محمد {ﷺ} پێیان بۆ: هیچ که سیک له وانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدان بێجگه له الله ئاگایان له غه یب نیه.

چواردهم : القضاء والقدر والهدایة والاضلال : قهزا و قه دهر و هیدایهت و گومرا کردن به دهستی اللهیه، ئه گهر الله ویستی له سه ر که سیک نه بێ هیدایهتی نادا ویستی له سه ر بێت هیدایهتی ئه دا ویستی له سه ر بێت گومرای ده کات چونکه تۆ مه خلوقی اللهیت و الله تۆی دروست کردوه کۆمه لێکی داناوه بۆ به هه شت و کۆمه لێکی تری داناوه بۆ دۆزه خ ئه مانه ش قهزا و قه دهری اللهن.

توحید الربوبیه وه سیله یه نه وه کو مه به ست:

توحید الربوبیه توحیدی وه سیله یه، وه توحید الالهیه توحیدی غایه یه، توحیدی الربوبیه هه رکه سیک باوه ری پێی هینا داخلی ئیسلامه تی نابێت، وه مه به ست و غایه نییه به لکو وه سیله یه. ده بێت ئیمانته به توحید الربوبیه هه بێت و له گه ل ئه وه شدا ئیمانته به توحید الالهیه هه بێت.

توحید الربوبیه دابه ش ده بێت به سه ردوو جۆر:-

1. الربوبیه العامل جميع الخلق.

2. الربوبیه خاصه بالمؤمنين.

1_ الربوبیه العام لجميع الخلق:- ربوبیه تیکی گشتیه بۆ هه موو مه خلوقات، که ئه مانه له خۆ ئه گریت: {دروست کردنیان، وه رزق دانیان، وه هیدایهت دانیان...}، ئه مه پێی ده گووتلێت ربوبیه تی قه ده ل و قه هر که الله (ﷻ) درووستی کردوون و رزق و رۆزی داوون هیدایه تیداوون.

2_ الربوبیه الخاصه بالمؤمنين: ئه م ربوبیه ته تایبه ته به ئیمانداوان، ئه ویش توفیقی په لوه دگاوه بۆ ئیمانداوانه وه یاله مه تی دانیانه له سه ل گوێپایه لی کردنی الله تعالی که ربوبیه تی شه رع و دین و ئه م و یاسا داناوه.

ئایه شوێنی ئیمان هینان به ربوبیه کوێیه؟

ئیمان هینان به ربوبیه ده که وێته ژێل بابی ئیمانیه الاعتقادی {واتای ئه وه یه که ئینسان له دله وه باوه ری پێبینیت} هیچ کرده وه عه مه لی تیدانییه، ئیمان هینان به ته وحیدی ربوبیه ته هه مووی ده که وێته ژێل بابه تی اعتقاد و بیلو باوه ر و دل و دهر و ئه وه ی که له دل دا جێگیر ده بێت، نه وه ک و کرده وه عه مه ل.

به لام شیرک له ربوبیه ته دا هه مانه اعتقادیه هه شمانه عه مه لیه هه رچه نده ئیمان هینانه که ی اعتقادیش بێت.

شرک له عه مه لدا له بابیه تی ربوبیه ت:-

شیرکی گه وره ی عه مه لی:- بۆ نموونه حوکم نه کاردن به و ده ستولو و یاسایه ی الله تعالی دایبه زاندوو. شیلکی بچوک:- وه کو هه لواسینی ئه لقه و چاوه زال و ئه م بابیه تانه، یان باوه رت و ابیت که ئه مانه سه به ب و هوکان، جویندان و قسه وتن به زه مان و کات و توپه بوون و رازی نه بوون به قه ده ل که ئه مانه به شیکیان ئه چنه قالبی شیلکی بچوو که وه، که واته بو مان پروون بووه شوینی ئیمان هینان به ربوبیه ت دله، به لام شیلک له ربوبیه هه م له دله و هه میش به عه مه له.

ئه و شرکانه چین که ده که ونه ناو توحیدی ربوبیه؟

یه که م/ ئینکالی کردنی هه بوونی الله تعالی:- وه کو فه لاسیفه و مولحیده کان قه ناعه تیان وایه و ئیستاش به داخه وه مولحید به تایبه ت له ناو کو له دا زۆل زۆل بوه و پرووی له ئیلحاد و بئ دینی کردوه. دووه م/ ئینکالی کردنی ربوبیه تی الله تعالی:- واتا باوه رت وایه که وایه په لوه دگال بوونی هه یه و وجودی هه یه به لام تۆ ئینکالی ربوبیتی بکه یت، ئینکالی ئه وه ده که ن الله تعالی خالقه و رازقه و یاسادانه له... هتد، ئینکالی کردنی ئه م بابیه تانه ش ئینکالی کردنه له ربوبیتی الله تعالی که ئه مه ش ده چیته قالبی شیلک له ربوبیه ت دا هه ل چه ندیش باوه رت و ابیت الله تعالی بوون و وجودی هه یه.

سییه م/ جیگی کردنی ربوبیه بۆ الله تعالی به لام به بئ توحید:- باوه رت وایه که الله تعالی خالقه، رازقه، یاسا دانه له... هتد باوه رت به هه موو ئه م بابیه تانه هه یه به لام شیرکت بۆ الله تعالی برپاله داوه په نا به الله. + وه ک ئه وه ی باوه رت وایه الله تعالی رازقه له هه مان کاتیشدا ئیعتیقادت له سه ر که سیکی تریشه که ئه و رزق و رۆزیت ده دات، واتا تۆ پئویسته بلئیت ته نها الله (ﷻ) رازقه و رزق به ده ستی هه یج که سیکی تر نه، و له ده ستی هه یج حیزب و لایه ن و تاقمیکی تله نه.

+ ئه مه له ناو خه لکیدا زۆل زۆل بۆ نمونه له ناو غولاتی صوفیه کاندا باوه رپان وایه ئه ولیا و شیخ و مه شایخه کانیا ن علی غه یب ده زانن و زه له لوزیا نیا ن به ده سته و توانای هه موو شتیکیان هه یه. + خه لکانیکی زۆلیش هه ن باوه رپان وایه به ئی حوکم و یاسادانا ن و خه لال و حه رام له ده ستی الله یه به لام له هه مان کاتدا داویه تی به که سانیکی تله و که سانیکی تله ی هه لبژاله دوه که بچن یاسا و ده ستولو شهرعی بۆ دیالی بکه ن و خه لال و حه رامی بۆ دیالی بکه ن.

که ئه مانه هه مووی ده چیته بوالی ئه وه ی که و تۆ شیرکت برپاله داوه له ربوبیه تدا هه رچه نده جیگیرت کردوه بۆ الله (ﷻ) به لام ده بی ت توحیدی له گه ل دابیت و نه فی دژه که ی بکه یت.

چوارهم/رهنه گرتن له کرداده کانی الله (ﷺ): به وهی کهوا جوین بدهیت به { زهمانه، کات، با ،...هتد } یاخود رهنه گرتن له قهزاو قهدهل و رازی نهییت به قهزا و قهدهل نهمانه هه مووی دهچیته بابی شلک له ربوبیتدا .

پینجه م/ وازهینان له حوکم کردن به شهرعی الله تعالی: وازی لییینیت و کادی پینه کهیت و پشتگوئی بکهیت، نه کهش شرکه له ربوبیه تدا.

شه شه م/ چواندنی الله تعالی به مه خلوقات: یاخود نه قس و که میه تی بدهیته پال الله (ﷺ)، بۆنمونه نه صارا کان که نه لپن الله (ﷺ) کورپی ههیه، یاخود الله (ﷺ) به گه وره دانه نییت و نهو ریزی بۆ دانه نییت که حه قی خویه تی، ده بییت گه وره تلپین حه ق و ته قدی و ریز بۆ الله (ﷺ) دابنیین که نه مه مان نه کرد شلک که .

حه وته م/ سحر کردن: و ئیدیعا کردنی علمی غهیب، نه مه هه مووی دهچیته قالبی شلک له ربوبیه تدا.

هه شته م/ نهو ئینکاریه ی که قه ده لیه کان و جه بریه کان نه نجامی ده دن:

قه ده ریه کان: فیرقهیه کی گومران لهو فیرقانه ی کهوا له جیهانی ئیسلامیدا سه لی هه لداوه، باوه رپان وابوو کهوا نه م کرد ده وانهی که عه بد و به نده نه نجامیان نه دات هیچ په یوه ندییه کی به الله تعالی وه نییه، و الله (ﷺ) نه م کرد دالانه ی دل و ست نه کردوه به لکو به نده خوئی نه م کرد دالانه نه کات، به بن وویست و ئی لاده ی الله (ﷺ)، نه مه قه ده لیه کانیان پ دگوت لپیت که نه مه شلک که له ربوبیتدا.

جه بلیه کان: به شیوهیه کی گشتی نه شعهریه کان و غه یلی نه مانهش نه گرتیه وه، که باوه رپان وایه هیچ نه سباب و هوکاریک بوونی نییه، به لکو هه موو شتیک هه ر په لوه دگاله، بۆنمونه که سییک ده کوژیت یا که سییک زینایه ک ده کات یا که سییک مه شرووب نه خواته وه یاخود که سییک چاکه یه ک ده کات هه مووی ده دنه پال الله تعالی باوه رپان وایه که عه بد هیچ تواناو هیژ و ده سه لاتیکی نیه به لکو په نا به الله (ﷺ) وابی ده که نه وه که الله نه م کالانه ی له سه ل نووسیوون و ده بن جیه جی بکات.

به لام مه نه جی نه هلی سوونه ده لپن الله (ﷺ) کرد ده وه کانی دل و ست کردوه له چاکه و له خراپه، به لام نه نجام دانی کرد ده وه کان هوکاره که ده دلپته پال به نده کان، مرووف به ده ست خویه تی چاکه بکات یان خراپه، تاوان بکات یان نا، ته نها نه وهیه که الله تعالی علمی پ ههیه.

به لئی الله (ﷺ) کوفله و ئیمان ، چاکه که یان خدایه که ی بۆ دروست کردووی به لام نه وه بهنده که یه که هلدسته تیت به نه نجام دانی باشه که یاخوود خدایه که. کوايه بۆمان پروون بۆوه که قه ده لیه کان و جه به لیه کان که وتونه ته شی که وه له به لیه نه م خاله.

نۆیه م/ئینکاری. کردنی. سیفه ته کانی الله (ﷺ): به وه ی که وا الله (ﷺ) له سیفه ته فعلیه کاندایاخود له سیفه ته خه به لیه کاندایا که هه وائی پیداوین که سیک ئینکاریان بکات یاخوود ته عطیلیان بکات له په ره وه دگاریان بستینیته وه وه بۆ الله (ﷺ) یان جیگی نه کات، یاخوود مانا کانیان تحریف بکات، یاخوود تأویلی بکات، هه مووی کوفر و شرکن.

تعطیل: بریتیه له په کخستن و له کار خستن و عاقل کردنت سه رجه م سیفاته کانی الله.

تحریف: هه شتی که که بگۆردیت، واتا تۆ بئیت مانایه کی تۆ بۆ سیفه ته کانی الله (ﷺ) دابنیت، یاخود تفیض یان بکهیت واتا تۆ بئیت نه مه که س نازانیت مانای چیه به س الله (ﷺ) ده زانیت و بیده یته پال الله تعالی و مانا که ی جیگی نه کهیت .

تأویل: تۆ بئیت مانای شتی که بگۆریت بۆنموونه تۆ بئیت بئیت نه مه [بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ] مائدة: 64/ مه به سستی پۆ له ده ست نییه به لکوو مه به سستی له قودرته، یاخوود بئیت الله (ﷺ) له سه ره عه رش نییه و به لکوو مه به سستی پۆ الله (ﷺ) به لزه و نه ک مه به سستی پۆ (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى [طه: 5] نه وه بیت که الله تعالی له سه ره عه رشه، تعطیل کردنی نه م بابه تانه و باوه ر نه بوون به م بابه تانه مه زه به ی جه همیه کانه، به هه موو فیرقه گو مپا کانیان، که نه مه ش ئینکاری کردنی سیفه ته کانی په ره وه دگاره که ده چیت به بابی شی که له ربوبیه.

به لام نه هلی سوونه و جه ماعه باوه رپان وایه که هه سیفه تیک که الله (ﷺ) له قوورئاندا یاخوود پیغه مبه ر [ﷺ] له حه دیته کاندایا باسی کردوه و جیگی ری کردوه ئیمه باوه رپان پییه تی وه جیگی ری نه کهین، باوه رپان وایه که الله (ﷺ) ده سستی هه یه، و دیته ئاسمانی یه که م ، و الله (ﷺ) له سه ره عه رشه باوا رپان به هه موو نه مانه هه یه و مانا کانیان جیگی نه کهین وه کو خۆی.

ده یه م/شیرک نه نجام دان له الوهیه دا:- که تۆ په ره وه دگارت به ته نها نه په ره ست و شیرکت بۆی ئانجام دا نه مه شیرکه له ربوبیه یشدا، چونکه تۆ مادام الوهیه ت له الله تعالی سهنده وه ده که ویت به شرک له ربوبیه تیش

نه مانه کۆمه لیک خال بوون له و موخاله فات و شیرکانه ی که وا له ربوبیه ت نه نجام نه درین، هه لبه ت جۆری تلپیش زۆره به لام لێ ده دا ته نها ناماژه مان به م چهن خاله داوه لێ.

هه لوه شانده وهی توحیدی ربوبیه ده گه پرتته وه بۆسن خائی سه له کی :

یه که میان:- ئینکادی کردنی ربوبیهی په له وه دگال، یاخوود تعطیل کردن و لی سهندنه وای سیه ته کانی الله {ﷻ} یاخوود نه فعاله کانی که نه مه پی ده گووتل پیت شی کی تعطیل .
دووه میان:- جیگی کردنی ربوبیه بۆ الله {ﷻ} وه بۆ غه ی لی الله {ﷻ}، به وهی که غه ی لی الله {ﷻ} به به الله ده چوینیت، که ده لپیت به لی الله {ﷻ} رازقه و که سیکی تلپشت کردوته شه لیک بۆ الله {ﷻ}، که نه مه ش پی ده گووتل پیت شی کی تمثیل .
سییه میان:- تانه دان و (ره خنه گرتن) له کرداله کانی الله {ﷻ}، بۆنمونه له (با، بالان، قهزا و قه دهه هتد) رازی نه بوون به مانه .

نایه شی کی بچوک و شی کی عه مه لی له توحیدی ربوبیه دا هه یه؟

به لی شی کی بچووکیشی تیدایه وه کو له سه له وه ئامازه مان پیدایه وه کو:- (هه لواسینی ئه لقه، چاوازال، جوین دان به زه مانه، جوین دان به با، توپه بوون له سه ر قهزا و قه ده لی الله {ﷻ}، وه نه و قسه یه که وه ده لپیت "نه گه له نه تو و الله ویستان له سه له بیت"، یان بلپیت: نه گه له خودا و تو نه بایت وام لی ده هات، که نه مانه هه مووی شی کی بچووکن) حوکم نه کردن به شه لی الله {ﷻ} له یه که بابه ت دا که ئامازه مان پین داوه له بابه تی شی کی حووکم،

نایه که س هه یه باوه ری به توحیدی الوهیه هه بیت به لام که وتبیتته شی کی له توحیدی ربوبیه دا؟ به لی بۆنمونه:-

1/ قه ده له یه کان:- که له الوهیه دا شی کیان بۆ الله {ﷻ} برپایه نه داوه به لام له ربوبیه دا که وتونه ته شی کی که وه وه کو باسماں کرد به وهی که وه عه بد خوی کرداله کانی خوی دلوست ده کات و الله {ﷻ} و دلوستکه لی کرداله کانی عه بد نییه وانا باوه رپان وایه الله {ﷻ} خالقی نه فعالی عه بد نییه په نا به الله تعالی .

2/ أصحابی تائم:- نه وانه که وه نوشته و نه لقه و چاوه زاله و نه مه بابه تانه هه لده واسن یاخوود له به لی ده که ن، بلین نه مه سه به ب و هوکالیکه بۆ نه وهی چاوه زالوو نه مه بابه تانه کادی لی نه کات، نه گه له بلپیت هوکالیکه بۆ نه وهی چاوه زاله و نه مانه کادی لی نه کات نه مه ده بیتته شی کی بچووک به لام نه گه له باوه ری واییت که نه مه ته ئس لی هه یه به خوودی خوی وانا خوودی نه نوشته یه کالیکه لی هه یه که چاوه زاله کادی لی نه کات نه مه ده چیتته قالی شیل کی گه وه وه .

3/نهم تاقمه نهوانه کوا ته به پروک نه کهن به (قهبل و گۆر و پهړۆ و ...هتد) ی پیاو چاکان نه مانه هه مووی نه چپته بابی شولک له ربوبیة دا.

باسی نه وه مان کلد کوا کاف و موشدیکه کان ئیقراپان کلدوه به توحیدی ربوبیة به لام له توحیدی الالهیة دا که وتونه شولکه وه، واتا به شیوهیه کی گشتی ئیمانیا به توحیدی ربوبیة هه بوو به لام نهوان له کۆمه لیک و ده کالی و ته فاصیلدا که له ژله توحیدی ربوبیة دا کۆ ده بیته وه که وتونه شولکه وه هه له یان هه بوه .

له و موخاله فاتانه ی کوا کاف و مشدیکه کان تییکه وتبوون:-

1_ باوارپان وابوو نهو بتانه ی که د دوستیان کلدبوون زه له وو زیانیا به دهسته که نه مهش ده چپته بابی شولک له ربوبیة دا .

2_ ئینکالی کلدنی پیغمبه رانی الله {ﷺ} که نه مهش ده چپته بابی شولک له ربوبیة دا

3_ ئینکالی کلدنی زیندوو بوونه وه.

4_ حه لال کلدن و حه لام کلدن و ته شریع و یاسادانان و حوکم نه کلدن به شهرعی الله {ﷻ} که نه مهش ده چپته شولک له ربوبیة دا

5_ شولک نه نجام دانیان له توحیدی الالهیة دا که باسما کلد شولک نه نجامدانیسه له ربوبیة دا چونکه کاتیک تۆ ته عطیلی توحیدی الالهیة کلد توحیدی ربوبیة یشته هه لوه شانده و ته وه .

6_ باوه رپان وابوو کوا نه م ساحلو کاهینانه علمی غه بیان پی بوو ، که نه مهش شولکه له ربوبیة دا.

7_ به شیکیان تشبیهی په لوه دگالریان به مه خلوقات ده کلد، به وهی کوا نسبه تی مندال و خوو و ماندوو بونیان ده دایه پال الله {ﷻ}.

8_ هیندیک له م موشدیکانه جوینیان به الله {ﷻ} ده دا په نا به الله تعالی .

9_ هه لواسینی پهړۆ و عه لقه و چاوه زاله ...هتد.

شیخ الاسلام ده فله رموویت:- توحیدی ربوبیة نه وهیه که هیچ که سیک له به نی ئاده م ئینکالی نه وهی نه کلدوه به لکوو له ته فاسیل و و ده کالیه کاند تی کوا وتبوون.

له شووینیکی تلدا نه فله رموویت (زۆلپیک له ته وائیفه کان که م ته رخه مییان کلدوه و که م و کولتیان هه بوه له ته فاصیله کان توحیدی الربوبیة دا) له م و ده کالیه کاند تی که وتبوون به لام

جیگی لای ئه وه بیان ده کرد که رپوبیه مافی په لوه دگاله و ئیساتیان ده کلد به شیویه کی گشتی به لام له هیندیک و لده کالیش تیکه وتبوون.

توحید الألوهية

دووه م جوړ له توحید: توحیدی الألوهية (توحیدی په سترای) واتا به تاک دانانی الله {ﷻ} له په ره ستندا.

توحیدی الألوهية: ئه م توحیده یه که وا کیشه و ئیختیلاfi تیډا دروست بووه هه م له زه مانی کوڼه وه هه میښ له ئیستادا کیشه و خیلافه که له سهر ئه م توحیده یه، ئه م توحیده به تاک دانانی الله یه {ﷻ} به کرده وی به نده کانی، واتا کاتییک به نده و عه بد کرده وه ده کات بو الله به تاکي راگریت، و له عبادته کانی دا شهریکی بو برپارنه دات، به تنه نا بو الله {ﷻ} ئه نجامیان بدات.

نموونه ی که میک له عبادته کان که بو الله {ﷻ} ئه نجامیان ئه ده یڼ به بی شیرک [دوعا و پارانه وه، نذر، سه برپڼ، ئومیډبوون، ترسان، پشت پڼ به ستن، زورگه رانه وه بو لای الله {ﷻ}، هتد] وه هر جوړیک له م جوړه عبادته تانه ده لیل و به لگه ی له سهره له قورئان که الله {ﷻ} باسی کرده.

ئهم ته وحیده پیښی ده گوتریت ته حیدی طلب و قصد، واتا داواکردن و مه به ست، چونکه (لا إله إلا الله) ش بریتیه له مه، به وه ی که هیچ په ره ستراییک نییه به حق جگه له الله {ﷻ}، وه هه موو مه خلوقات له پڼاو ئه مه دروست کراون. وه ک الله {ﷻ} ئه فه رموویت :- [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِعِبَادُونَ] الذاریات: 56/

واتا: مرؤف و جنوکهم دروست نه کردوا ئیلا بو عبادته نه بی، که ئه مه ده لاله تی حصری تیډایه، واتا ته نه اوتنه نا بو عبادته دروست کراون، وه ابن عباس رضي الله عنه ده فه رموویت:- (لیعبدون) واتا الله په ره ستن به تاک و ته نه نا به توحیده وه.

ئهمه ئه م توحیده بوو که یه که م جار شیرکی تیډا رویدا، واتا شیرک که یه که م جار سه ری هه لدا له الألوهية دابوو پیغه مبه رانیښ هه مووی بو ئه وه نیردراون.

وهك الله {ﷻ} ئەفه رمووئت:- [وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ] الأنبياء: 25

واتا: له پيش تو هيچ پيغه مبهريكممان نه ناردوه ئيلا وه حيمان بو كردوون كه به پراستی هيچ په راستراويكي حهق نيه جگه له من (الله) و عباددهتم بکهن به ته وحیده وه.

له سهردهمی ئادهمه وه (عليه السلام) تاوه کوو سهردهمی نوح عليه السلام كه دهكاتە (10) قه پرن له م ماوايه دا خه لکی له سهر توحیدو الله په رهستی بوون، به لام له سهردهمی پيغه مبهري نوح عليه السلام واتا دواي ئەم (10) قه پنه شیرک سهری هه لدا، وه يه کهم شیرکيش له الالهيه دابوو، بریتي بوو له تيپه پانندن و غلو کردن له پياو چاكاندا، هه موو ئەوانه ی که ده په ره ستران له پياو چاكان بوون، دواي ئەوه ی که ئەم پياو چاكانه مردن بو ئەوه ی ئەم پياو چاكانه يان بيرنه چيته وه هاتن ويته و په يکهريان بو داتاشين، دواي ئەوه ی که وا خويان مردن و نه وه کانين و خه لکی دی هاتن وایانزانی که ئەم ويته و په يکه رانه بو ئەمه درووستکراون که په ره سترين و عبادده تيان بو ئەنجامدان.

که وایه يه کهم شیرک که له سهر زهوی ئەنجامدرا هوکاره که ی غلو کردن بوو له پياو چاكان. وه تا ئيستاش ئەمه به رده وامه له سهر قه بری شیخ و پياو چاک و ئەمانه، به داخه وه زۆريک له مانه ی ده په ره سترين ئەسله ن که سانی موشریک و بيدين و پيسن ئيستا به پياو چاک ناسراون و هاناوها واريان بو ده برديت، هه روه ها خه لکی ديته سهرگۆره کانين و ته وافيان به ده ورداده کهن.

واتا يه کهم پيغه مبهري نوح عليه السلام تا کووتا پيغه مبهري محمد [ﷺ] بوئه وه نيژدراون تاوه کو ئەم شیرک و گومپاييه ی که خه لکی له الالهيه تي که وتون نه هيلن، وه له رپوبيه و اسماء وصيفاتي شدا به هه مان شیوه به لام مه به سته سهره که یه که توحیدی الالهيه بوو. که وایه يه کهم شیرک هوکاره که ی غلو کردن و تيپه پانندن بوو له پياو چاكاندا و وه نه زانين و جهه ل بوو به دينی الله {ﷻ}.

کوورته باسيک له سهر کافر و موشریکه کانی سهردهمی پيغمبهري [ﷺ]:

پيغه مبهري محمد [ﷺ] که نيژدرا 10 سال بانگه وازی کافر و مووشریکه کانی قوره يشی کرد بوئه م توحیده، وه ک گووتمان ئەوان به شیوه يه کی گشتی دانيان به م توحیدا ده هيناو کيشه يان

نه بوو، الله یان {ﷺ} به تاک راده گرت له کرده وه کانیدا به لام ئیستا خه لکی باوه پریان به مهش نه ماوه، کافره کانی سه رده می پیغه مبه ر [ﷺ] کی شه یان نه بوو له اقرار کردن به توحیدی ربوبیه به لام له توحیدی الالهیه دا نه وان که وتبوونه شیرکه وه.

کاتیک نه م قهر و بتانه یان ده په رست وه کوو نه مه نا که دژی الله {ﷺ} بن وه کوو نه وه نا باوه پریان به الله {ﷺ} نه بیئت مولحید نه بوون، نه وانه باوه پریان به الله {ﷺ} هه بوو ده یان گووت نه بیئت عبادت بو الله {ﷺ} نه نجام بدریت، به لام شه ریکیان بو الله {ﷺ} نه نجام ددها، ده هاتن خو یان پښ که م بوو خو یان پښ هیچ و زه لیل بوو ده یان ووت ئیمه چوډ ده بیئت به و هه موو تاوان و گونا ه، و هیچ و که میه مانه وه راسته وخو داوا له الله {ﷺ} به که یین، الله زور له وه گه وره تره، باوه پریان و ابوو که ده بیئت الله {ﷺ} به ره ستریت.

نه م فیرقه گومپایانه ی که ئیستا سه ریان هه لداوه وه له کوښیدا که ده لپښ به س دانپښان به وه ی که الله {ﷺ} به ره ستریت و هه ر خو ی خالق و رازقه ئیقرار کردن به مه به سه و تو به مه ده بیت به مووسلمان، نه خیر...! به وه نابیت به مووسلمان، وه با که س فیل له خو ی نه کات چونکه نه وانیش باوه پریان به وه هه بوو که ده بیئت الله {ﷺ} به ره ستریت به لام نه بوون به مووسلمان، نه وان باوه پریان به وه هه بوو که ده بیئت الله {ﷺ} به ره ستریت به لام به ته نها نا شه ریکیان بو برپار ددها که سانی تریان نه کرده شه ریکی الله {ﷺ}، که وایه نه ئینکاری نه وه یان ده کرد که الله {ﷺ} بوونی هه یه نه ئینکاری نه وه یان ده کرد که الله {ﷺ} رازق بیت و مه وجود بیت و هه موو شتیک له بهر دهستی نه و دابیت ئینکاری نه وانه یان نه ده کرد، به لکوو به پیچه وانه شه وه په روه ردگاریان ده په رست و ترسیان لپی هه بوو و خوشیان ده ویست و عباده تیان بو ی ده کرد، نه وه ی که ئینکاریان ده کرد عبادت کردنی الله {ﷺ} بوو به تاک و نها، وه شه ریکیان بو الله {ﷺ} برپار ددها وه نه و شه ریکه شیان که برپاریان ددها بو الله {ﷺ} له بهر نه وه نه بوو که الله {ﷺ} به که م دابنپښ یاخوود ئیمانه ی الله {ﷺ} بکه ن به لکوو مه به ستیان نه وه بوو که الله {ﷺ} به گه وره دابنپښ.

که وایه نه م گومانه باشانه هه رچه ند هه شتبیئت نابیتته رنگر له وه ی که و تو تووشی کوو فر بیت بو یه زوریک له و فیرقه گومپایانه ی که و سه ریان هه لداوه گومانی باشیان بو دینیتته وه به وه ی که و نه وانه مه به ستیان نه وه بوو که الله {ﷺ} به گه وره دابنپښ و گرنه که به گه وره دانانی الله یه، با له ره ئی خوشیان که وتبنه هه لوه نه خیر مادام که ته ئویله که ی گه یشته راده ی کوو فر، نیه ت باشی خو ی هیچ نه سل و نه ساسیکی نابیت، بو یه نه وانیش نیه تیان ئیمانه کردنی الله {ﷺ}

نه بوو بالکوو نیه تیان به گه وره دانانی الله {ﷻ} بوو، نه وانه ی که کردبویانه شهریکی الله {ﷻ} کردبویانه واسطه له نیوان خویان و الله {ﷻ} بوئه وهی که واه له الله {ﷻ} نریک ببنه وه. وه نه وان تشبیهی الله {ﷻ} یان ده کرد به مه خلوقات چوونکه نه وان ده یانگوت پاشا و گه وره و مه لیکه کان هه موویان هه ره سیان هه یه وه هه روه ها پیویسته واسطه هه بیته که تو بته ویت بجیت بۆلایان، واتا ده بیته له ریگه ی هه ره س و کاربه دهستی ده ورو به ریانه وه په یامه که ت بگه یه نیت به گه وره و پاشاکانی دنیا ده یان گووت الله {ﷻ} زور له و پاشا و مه لیکانه گه وره تره که نه م پاشا و مه لیکانه و ابن ده بیته الله {ﷻ} یش و بیته، که نه مه ته شبیه وو قیاسیکی باتله که کردویانه و شیطان بوی رازاندوونه ته وه و گوو مری کردوون. نیستاش به هه مان شیوه صوفیه کان باوه ریان وایه که ده لیته نیمه زور که م و زور تاوانبار و گونا هه بارین ناتوانین راسته و خو داوا له الله {ﷻ} بکه یین، و دین شهریک بو الله {ﷻ} بریار ده دهن، قه بری فلان شیخ و فلان ده که نه واسطه له نیوان خویان و الله {ﷻ}. نه م بابه تانه گرینگه مروف وه که خو ی لی تیبگات بو نه وهی بیانوو نه هیئته وه نه بو کافر و موو شریکه کان نه بو نه وهی بیکاته بیانوو به ده ست شیرک و کوفری خو شییه وه. واجبه له سه ر ئینسانی موسلمان که خو ی فیری دینه که ی بکات وه هه روه ها فیری توحیدی بیته شاره زای شیرک بیته، بو نه وهی خو ی لی بپاریزیته، به شاره زاییه کی ته واه و راسته قینه، هه روه که ئیمامی عمر رضی الله عنه نه فه رموو یته: (نه م په ته ی ئیسلام که توحیده پله پله و پین به پین هه لده وه شیندریته وه، له به رنه وهی هه ر کاتی که واه کومه له که سانیک هاتنه ناو ئیسلامه تییه وه که واه جاهیلیه تیان نه ده ناسی، "واتا نه یان ده زانی کوفر و شیرک و جاهیلیه ت چیه و شاره زای کوفر و شیرک نه بوون"). بو یه هه ر کاتی که تو جاهیلیه ت ناسی و شیرکت ناسی زانیت نه و شیرکانه ی الله {ﷻ} هه مووی یه که به یه که زه می کرده له قورئانی پیرۆزدا و باسی کرده تو نه وکاته مادام نه هلی شیرک و کوفرت ناسی، نه هلی توحیدیش نه ناسیت و توحیدیش نه ناسیت، نه و کاته ناکه ویه ناویه وه و خو تی لی نه پاریزیت

کومه لی که بابته و مه سه له ی زور گرنه له سه ر توحیدی الوهیه:

بابه تی یه که م: ئایه الالهیه له چیه وه هاتوه؟

الوهیه له (الإله) هوه هاتوه، وه موشتهقه و وه رگراوه له فعلی (أَلَّه) ه که به مانای (عَبَدَ) دیت و اتا (پهرهستی)، ئەم (یاء، ة) ئەی الالوهیه بۆ نیسبته و پالْدانه، پالْدانی عیبادهته بۆ خاوهن حهقه که و کئ خاوهنیهتی که و وتمان اللهیه {ﷻ}، کهواته مه بهست له توحیدی الالوهیه به تاکدانانی پهروه رگاره له عیبادهته کاند، که په یوهندی به کرده وه کانی عه بد و بهنده وه ههیه که ده بیّت به تاک و ته نها بۆ الله {ﷻ} ئەنجامی بدات.

ئایا مانای (الإله) چیه وه چۆن دروست بوه ؟

دیاره (ئیلاه) که مه صدهره له سهر وه زنی (فِعال) ه، وه فعال به مانای (مَفْعُول) دیت، و اتا مه عبود و په ره ستراو، و اتا (ئیلاه) و اتا (المألوه) و اتا په ره ستراو. ئەم مانالوغه و یانه په یوهندیان به عه قیده وه ههیه، چوونکه هیندیک له فیرهقه گومراکان هاتوونه دهستکاری ئەم باباتانیه یان کردوه، هاتوون ئەلّین ئەم (ئیلاه) به مانای مه فعول نایا به لکوو به مانای فاعل دیت، که ئەگەر بلیت به مانای فاعل دیت له وه وه تووشی شیرک و کوفری گه وره بوه، و ئاگاداری عه قیده بن چوونکه لوغەش په یوهندیه کی زۆری به عه قیده وه ههیه.

که وایه لای مه نه جی ئەهلی سونه وجه ماعه (ئیلاه) به مانای (مه ئلوه) دیت و اتا ئەوهی که به تاک و ته نها ئە په ره ستريت و عیبادهتی بۆ ئە کردیت. لیژدها بۆمان رۆن بۆوه که هه موو په ره ستراویک به مانای (ئیلاه) دیت، جا ئەم په ره ستراوه حه ق بیّت وه ک الله {ﷻ} که هه ر خۆی شایه نی په ره ستنه و عیبادهتی بۆ بکردیت، یاخوود باطل بیّت. ئەمه قاعیدهیه هه موو په ره ستراویک پئی ئە گووتریت (ئیلاه) وه ک گووتمان حه ق بیّت یاخوود باطل.

حه قیه تهی الالوهیه هه موو عیبادهتی که که و الله {ﷻ} ئەمری پیکردوه، و هه رکه سیک له پیناو ئە ویشدا بیکات، الله {ﷻ} پاداشتی له سهر ئە داته وه، ئەگەر ئەنجامی داییت به بی شیرک.

بابه تی دووهم/ ناوه کانی توحید الالوهیه:-

أ/ توحید الالوهیه و الإلاهیه

ب/ توحید العبادة

ج/ توحید العباد.

چونکه په یوهندی هه یه به کرده وه کانی عهد و بهنده کهوا نه نجامی نه دهن له پهره سته که کان بؤ الله {ﷻ} به تاک و ته نها.

د/ توحید الإرادة والقصد والنية والطلب.

و/ توحید الطَّلَب والقصد (مه به ست و داوا کردن).

ه/ توحید العمل والفعل، (کرده وه و کردار)

ح/ توحید شرع والأمر والنهي.

لیږده دا توحیدی حاکمیه و یاسا دانان دیته وه ناو نه م خاله کهوا مافی الله {ﷻ} یه، هه روه ک چوڼ له رپوبیه دا مافی الله {ﷻ} بوو، به هه مان شیوه له ناو الألوهیه یشدا جیگای نه بیته وه چوونکه هه الله {ﷻ} خاوه ن شهرع و یاسایه، هه خوی نه توانیت شهرع و یاسا دابنیت و هه نه واهرمان دهرده کات و حه لال و حه رام دیاری نه کات.

خ/ توحید الغایة (مه به ست).

وشه ی (الإله) له چییه وه هاتوه؟

هیندیک پای جیاوا زمان هه یه:

هیندیکیان نه لین (الإله) له (ویلا ه) وه هاتوه.

← هیندیکی تر نه لین له (وه لاه) وه هاتوه، که به مانای پوچوون و حه زووناره زوو بوچوون دیت.

← هیندیکی تر نه لین (الإله) له (ألّهت) وه هاتوه که مه به ستی پیی دل نارام بوونه پیی، نه و شته ی که وادل پیی نارام نه بیته له پرووی لوغه وه.

← به شیکی تر نه لین له (لاه، یه لهو) وه هاتوه که به مانای شاردنه وه دیت

← به شیکی تر نه لین به مانای: (لاه، یه لیهی) هاتوه به مانای به رزبوونه وه دیت.

← به شیکی تریش نه فهرموون له (نه لیه) وه هاتوه که به مانای سه رگه ردانی دیت.

← به شیکی تر نه لین له (نه له هه) وه هاتوه، که به مانای توانا بوون له سه ر په یدا کردنی شت و دروست کردنی شت.

که وایه لیږده دا بومان دهرکه وت که لوغه په یه وهندی به عه قیده وه هه یه.

هیندیک له فیرقه گومراکان ده لین الألوهیه و رپوبیه یه ک مانایه، چوونکه ده لین (الإله) یش له (ألّه) وه هاتوه، که به مانای توانا و هیز و ده سه لات دیت، وهاتوون الألوهیه و رپوبیه یان کردوه به یه ک، که وایه (الإله) لای نه وان نه وه یه که توانا و ده سه لات و هیزی هه بیته.

که وایه لای وان هه رکه سیّک باوه پری وایّت که الله {ﷻ} خالیقه و رازقه و به دیه پنه ری که و نه و توانا و هیژی هه موو له دهسته.... هتد ته و او نه وه موسلمان ه وه مو حیده لای نه وان. به لام لای نه هلی سونه توحیدی الألوهیه نه وه یه که و الله {ﷻ} به تاک و ته نیا دابنیت له عباد هتدا، وه هه ر که سیّکیش شهریکی بو بریار بدات له عباد هتدا نه و کافر و موو شریکه.

که وایه فیرقه گومراکان:-

← الألوهیة یشیان به ربوبیة لیّک دایه وه.
 ← به مجوره خه لکیان فیّر کرد که عباد هت نه وه یه که تو باوه پرت وایّت نه و که سه ی کرداره که ی بو ده که یت سود و زیانی به دهسته.
 بو نمونه:- هاوار بکه یت قه بر و شیخی مردوو، نه وه عباد هت نیه، به لکو کاتیک ده بیته عباد هت که باوه پرت وایّت نه م مردوو یان نه م شیخه یان نه م قه بره سود و زیانی به دهسته.

بابه تی سییه م/چه ند جوړ "الاله" هه یه؟

← ئیلاهی حه قمان هه یه که الله یه {ﷻ} هه ر خو ی شایه نی په ره ستنه، که نه مه ش مانای (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) یه، هیچ په ره ستر او یّک نییه به حه ق ته نها الله نه بیّت، هه رچی عباد هتیش هه یه نه بیّت هه مووی به تاک و ته نها بو الله {ﷻ} نه نجام بدریّت و شهریکی بو بریار نه دریّت.
 ← ئیلاهی باطل یش زوره، بو نمونه عباد هت بو پیغه مبه ران نه کریّت بو مه لایکه کان نه کریّت بو پیاو چا کان نه کریّت بو مردوان نه کریّت بو پاشاو سه رو که کان نه کریّت.... هتد، نه م ئالیهانه ئالیهه یه کی باطلن.

بابه تی چواره م/الألوهیة سیفاتیکه له سیفاتی الربوبیة:-

نه گه ر تو له الألوهیة شیرک نه نجام بده ی وه ک نه وه وایه له ربوبیة یشدا شیرکت نه نجام دابیّت، چونکه تو سیفه تیّک له سیفه تی ربوبیة له الله {ﷻ} سه ندو ته وه.
 الألوهیة له رویه که وه سیفه ته بو الله {ﷻ}، و له رویه کی تر سیفه ته بو به نده و عه بد:-

۱/اللوهیه سیفه تیکه بۆ الله {ﷻ} چوونکه عهبد مه بهستی له عیباده ته کانی ته نها الله {ﷻ} وه ههر خۆی شایه نی عیباده ته.

۲/اللوهیه سیفته بۆ عهبد و بهنده چونکه بهو کرده وه و عیباده تانه ی کهوا بهنده و عهبد هه لده ستیت به نه نجام دانی بۆ الله {ﷻ} به تاک و ته نها ده گووتریت اللوهیه.

بابه تی پینجه م/ توحیدی اللوهیه تحقیق ناکریت و به ده ست نایه ت ئیلا به دوو خال نه بیّت :-

۱/ عیباده ت کردن به تاک و ته نها بۆ الله {ﷻ} بهو جوړه ی کهوا پیغه مبه ر [ﷻ] بۆی هینا وین.
۲/ بهری بوون و به پائته ت کردن له عیباده ت کردن بۆ غه یری الله {ﷻ}، و کوفر بکه یت به طاغوت.

ههر که سیّک ئه م دوو خاله جیبه جی نه کات یان واز له دانه یه کیان بیّنیت ئه مه کافره و له دین ده رچوه.

بابه تی شه شه م/ روکنه کانی توحیدی اللوهیه:-

۱/ وته ی دل: که ناسینی الله {ﷻ} وه به راست دانانیه تی.
۲/ عه مه لی دل: کرده وه ی دله که ئه ویش دانپیدانانه به تاک و ته نها ی الله {ﷻ}.
۳/ وته ی زمان: ده بیّت تۆ شه هاده بیّنیت و به زمان دانی پیدایه ت، و زیکری الله {ﷻ} بکه یت و مه دحی بکه یت.....هتد.
۴/ عه مه لی جه سته: کرده وه ی ئه ندامه کانه به وه ی کهوا له پینا و الله {ﷻ} نوێژ بکه یت و سوژده به ریت....هتد.

بابه تی چه وته م:- توحیدی اللوهیه جیگیر و راست و درووست نابیت ئلا به جیگیر کردنی سیفاته کان نه بیّت بۆ الله {ﷻ}:-

واتا تاوه ک و تۆ هه موو ئه و سیفه تانه ی کهوا الله {ﷻ} باسی کرده له قورئاندا یاخود پیغه مبه ر [ﷻ] له چه دیشه کاندایه باسی کرده بۆ الله جیگیری کرده، تۆ ئه بیّت ئه م سیفه تانه بۆ الله {ﷻ} جیگیر بکه یت، ئه گه ر ئه م سیفه تانه جیگیر نه که یت توحیدی اللوهیه که ت جیگیر نابیت.

بابه تی هه شته م/ ولاء و براء داخلی اللوهیه ده بیّت و په یوه ندی پیوه ی هه یه:-

ده بیّت تۆ سه رخستن و خو شویستن بۆ الله {ﷻ} بیّت، هه روه ها ولاء بۆ ئه هلی ئیسلام و مو حید و ئیمانداران بیّت، و براء بۆ ئه هلی کوفر و شیرک هه بیّت، که وایه ولاء و براء په یوه ندی به اللوهیه وه هه یه، ههر که سیّک ولاء بۆ کافران هه بیّت و براء بۆ موسلمانان هه بیّت ئه و له اللوهیه دا که وتۆته شیرکه وه.

حووكم و ياسادانانیش داخلی توحیدی الالهیه ئه بیّت، به گه رانه وهت بهو شهرعی الله {ﷻ} دایناوه له کیشه کانداهه مووی الله ئه مری پیکردوه، وه ئه بیّت ئاگاداری ئه م خالانه بین شهریک برپاردان له ته شریع و ياساداناندا جا به ههر هوکاریک بیّت به هه لباردن بیّت یا خود به پشتگیری کردن بیّت به ههر هوکاریک بیّت بیکه یته شهریکی الله {ﷻ} یاسات بو دابنیت و شهرعت بو دابنیت، ئه بیّ ئاگادار بیت ئه مانه هه مووی شهریک ئه نجامدانه له الالهیه دا وه له ربوبیه یشدا وه له اسماء صیفات یشدا، چوونکه ووتمان ئه گهر له الالهیه دا شیرکت ئه نجامدا ئه و له ربوبیه یشدا ئه نجامت داوه، وه ئه گهر له الالهیه دا شیرکت ئه نجام دا ئه بیّت بزانی اسماء و صیفات یشت جیگیر نه بووه، چوونکه هه موویان رهبتیان به یه که وه هه یه. توحیدی الالهیه ئه م توحیده یه که و به هه شتی پێ به ده ست دیت و ئینسان نابیته موسلمان نیلا به جیگیر کردنی نه بیّت.

په یوهندی نیوان توحید الربوبیه و الالهیه:-

جیاوازی چیه له نیوان توحیدی ربوبیه و توحیدی الالهیه؟
ئهم پرسیاره وه لامی تیدایه بو ئهم فیرقه گومرایانه ی به یه که شتی ئه زانن و جیاوازی ناکه ن له نیوان توحیدی ربوبیه و الالهیه.

یه که م: توحیدی ربوبیه په یوهندی به کرده واکانی الله {ﷻ} هه یه، وه که [دروستکردن، ژياندن، مردن، ياسادنان.... هتد] هه مووی به دهستی الله یه {ﷻ} و له کرده وه کانی الله، وه سیفه تیکه بو ی، به لام الالهیه په یوهندی به کرده وه کانی مه خلوق و عه بده وه هه یه، بو نهمونه [ترس، سوژده بردن، نوێژ، رۆژوو.... هتد].

سێ جوړ دیلاله تمان هه یه:-

۱ - **دیلاله تی موطابه قه:** وه تا ئه وشته ی که تو باسی ده که یت به ته واوه تی هه مان ئه و شته بیّت که هه یه.

۲ - **دیلاله تی التضمن:** واتا ئهم شته شتیکی تر له خو ئه گریت له ناو خویدا.

۳ - **دیلاله تی ئیلتیزامی:** واتا ئهم شته به بیی شتیکی تر نابیت

دووه م: توحیدی الالهیه، له ناو خویدا توحیدی ربوبیه ی له خوگرتوه به دیلاله تیکی تضمونی، به لام توحیدی ربوبیه به ده لاله تیکی ئیلتیزامی توحیدی الالهیه ی له خو ئه گریت.

سپیه م : توحیدی رپوبیه په یوهندی به ئیعتیقاد و بیروباوهره وه هه یه، به لام توحیدی الالهیه په یوهندی به کرده وهی دل و ئه دامه کان و وتهی دل و زمان هه یه.

چواره م : توحیدی رپوبیه، ته وحیدی ناسین و جیگیر کردنه، به لام توحیدی الالهیه توحید مه به ست و ویست و داوا کردنه.

پینجه م : رپوبیه په یوهندی به ئه مره که ونیه کانه وه هه یه، به لام الالهیه په یوهندی به ئه مره شهرعیه کانه وه هه یه.

شه شه م : رپوبیه له وشه ی (رب) وهرگیراوه، که به مانای گه وره و سهردارو به خپوکهره به رپوبهر دیت، به لام الالهیه له وشه ی (الاله) وهرگیراوه که به مانای په رستراو دیت.

حه وته م : توحیدی رپوبیه، به دیلاله ټیکی تضمونی ئیمان له خو ده گریټ که و باوهرت به وه هه بیټ الله {ﷻ} هه رخوی خالق و دروستکهری هه مووشتی که، وه توحیدی الالهیه یش ئیمان له خو ئه گریټ به وهی که و عیبادت نابیت بگریټ به تاک و ته نها بو الله {ﷻ} نه بیټ.

هه شته م : توحیدی رپوبیه، زۆربه ی مووشریکه کان دانیان پیدانابوو، به لام توحیدی الالهیه شیرکی ټیکه وتوه له کوڼ و له ئیستاشدا.

نویه م : رپوبیه ده لیله له سهر الالهیه، به لام الالهیه مه دلوله له سهر رپوبیه. ده لیل: به لگه.

مه دلول: به لگه بو هیندراوه یه.

دهیه م : توحیدی رپوبیه که سیک ئیمانی پپی بیټ پپی داخلئ ئیسلامه تی نابیت، به لام ئیمان هینان به توحید الالهیه ئینسان پپی داخلئ ئیسلام نه بیټ

یازدهیه م : الالهیه و رپوبیه له و وشانه ک که و ئه گهر هاتو به یه که و هاتن هه ریه که ی مانای سهر به خو ی هه یه، به لام ئه گهر به جیا هاتن هه ریه که و ده لاله ت له سهر ئه وی تر ئه کات.

وه لامیک بو ئه وانه ی که و واده زانن توحیدی رپوبیه و توحیدی الالهیه به یه ک مانا دین: ۱/ وشه ی (الاله) جیاوازه له گه ل وشه ی (رب)، به ئیجماع و کوډهنگی زانایان له بواری لوغه و ته فسیر وشه رع هه م له پروی لفظی وو شه که وه هه م له پروی ماناوه جیاوازن.

۲/ الله {ﷻ} وشه ی (رب) و (الاله) به یه که وه کوډهنگی ته وه به دوا ی یه کتریدا، بو نموونه الله {ﷻ} ئه فه رموویت [قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾].

۳/ نه گهر بانگه شه که یان راست بیټ که نه لیت الالهیه و ربوبیه به یه ک مانادیت، که وایه هر که سیک بلیت هیچ په روه ردگاریک نییه ته نها الله نه بیټ به گوتنی نه مه داخلئ ئیسلامه تی ده بیټ، وه ک دیاریشه له لای هه موو که سیک که به {لا إله إلا الله} مروف داخلئ ئیسلامه تی نه بیټ، نه گهر به قسه ی نه وان بیټ هر که سیک بلیت هیچ په روه ردگاریک نیه جگه له الله نه و داخلئ ئیسلامه تی بوه، به لام نه وان خوشیان نه زانن که به مه داخلئ ئیسلامه تی نابیت به لکوو به {لا إله إلا الله} داخل نه بیټ.

۴/ کافره کان که پیغه مبهریان بو چوه باوهریان به وه هه بوه که هر الله {ﷻ} ره ب و خالق به تاک و ته نه یه، به لام کی شه که یان له وادابوو که نابیت به تاک و ته نه یه ره ستریت. الالهیه و ربوبیه نه گهر به یه که وه هاتن له رسته یه کدا نه و مانا که یان جیا وازه، و الالهیه به مانای عبادت دیت و ربوبیه یش به مانای خهلق و دروست کردن و ده سه لات دیت. به لام نه گهر به ته نها هاتن له رسته دا نه و هه ردووکیان ده لالهت له سه ر یه کتری نه که ن، ره ب هات ده لالهت له سه ر ئیلاهیش نه کات، و ئیلاهیش هات ده لالهت له سه ر ره ب نه کات. شیخی ئیسلامیش (رحمه الله) ناماژهی به م بابه تهش داوه و نه فه رموویت: **نه گهر هاتوو ئیلاهیه ربوبیه له خو بگریټ، وه ربوبیه یش ئولوهیه تی لی لازم بیټ، نه و هه ریه کیک له مانه نه وای تر له خو نه گریټ کاتیک که و به ته نیا هات، وه هچ ریگریکیش نییه که هه ریه که و به مانای خو یان دین کاتیک که و به یه که وه هاتن .**

نه و خالانه ی که و ده یسه لمینن توحیدی ربوبیه داخلئ توحیدی الالهیه نه بیټ:

یه که م: الالهیه ربوبیه ی لی لازم دیت: چونکه نه وه ی که په ره ستراره و مه عبوده ده بیټ ره ب و خاوه نیکی به ده سه لات بیټ و زهره رو سوودو زیانو قازانج و هه موو شتیکی به ده ست بیټ. و به هه موو سیفه تی کامل و ته و اوته ی وه سف دار بگریټ، وه هه موو سیفه تیکی که مال و ته وای هه بیټ و نابیت هیچ سیفه تیکی نه قس بیټ.

دوو هم: ئیمان هینان به ربوبیه ی الله و به تاک دانانی الله {ﷻ} له ربوبیه دا عبادته ته: که وایه ئیثبات کردنی ربوبیه بو الله {ﷻ} عبادته تی که له عبادته ته کان که لیږده دا داخلئ الالهیه بوه. سییه م: الله {ﷻ} پی خو شه وه سف دار بگریټ به هه موو سیفه تیکی که مال و به تاک و ته نها دابنریت له ربوبیه دا، و نه م که لیماتانه ش خو شوویستن و پیخو ش بوون هه مویان له توحیدی الالهیه ن.

چوارهم : الله {ﷻ} داخل بوونی دینی داناوه به وشه ی {لا إله إلا الله}، و مرؤف به مه داخل ی ئیسلامه تی ئه بیّت، جا ئه گهر ئه و وشه یه که {لا إله إلا الله} به ده لاله تی له سه ر ته وحیدی ربوبیه و الالهیه نه کردایه به یه که وه ئه و وشه یه کی تری ئه هیّنا.

پینجه م : ناوی الله {ﷻ} ده لاله ت له سه ر الالهیه ئه کات به موطابه قه، وه ناوی الله {ﷻ} ده لاله ت له سه ر ربوبیه و اسماء صیفات ئه کات به ده لاله تی کی تضمونی هه میش به ده لاله تی کی ئیلتیزامیش.

شه شه م : ئه و که سه ی که و الله {ﷻ} به تاک و ته نها داده نیّت له عیباده تدا پیویسته له ربوبیه یشدا الله {ﷻ} به تاکو ته نها دابنیت، مادام توّ زاتیک به تاک و ته نها ئه په ره ستیت و شه ریکی بو بریار نادهیت ئه بیّت به هه مان شیوه ش الله {ﷻ} به تاک و ته نها دابنیت له ربوبیه یدا.

ئه و خالانه ی که و ئه ی سه لمین که توحیدی الالهیه داخل ی توحیدی ربوبیه ئه بیّت:

یه که م : ربوبیه الالهیه ی لی لازم دیت: چونکه ره ب پیویسته ئیلاهی ش بیّت و په روه ردگار ئه بیّت په ره ستراویش دیت.

دووه م : توحیدی الالهیه مانا که ی ئه وه یه که و الله {ﷻ} هه ر خو ی شایه نی عیباده ته به تاک و ته نها، ئه م سیفته ش سیفته تی که مالی الله {ﷻ} ه، که ئه م سیفته ش په یوه ندی به ربوبیه ی الله {ﷻ} هه یه.

سییه م : یه کی که له سیفته ته کانی الله {ﷻ} خو شوویستن و رازیبوونه، ئه مانه ش ئه بیّت له الالهیه یشدا هه بیّت.

چوارهم : الالهیه فطره له قه زاده خوازیت، چونکه "ربوبیه و فطره" په یوه ندیان به الالهیه هه یه و له وه وه وهرده گیرین، که الله {ﷻ} درووستی کردوویت و په روه رده ی کردوویت هه ر ئه ویش ئه بیّت به ره ستیّت و شه ریکی بو بریار نه دریّت، ئه و عه بده ی که و دروست کراوه و په روه رده کراوه ناگات به دروست که ره که ی و خالقه که ی ئیلا به عیباده ت نه بیّت.

ته لازووم هه یه له نیوان ربوبیه و الالهیه، هه ر زاتیک که خو ی شایه نی په ره ستن بیّت، ئه بیّت هه ر خو شی خالق و رازق بیّت و ربوبیه ی کاملی له بهر ده ست دابیت.

جوړی سییه م له جوړه کانی توحید: توحید الأسماء والصفات :

ئەم تەوھیدە تەوھیدی زاتی‌الله {ﷻ} و ناوھ‌کان و سێفاته بەرزەکانیەتی، الله {ﷻ} تەئەفەر مۆیت: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝۴﴾ [الإخلاص: ۱-۴]

وہ الله {ﷻ} ئەفەر مۆیت: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۰]

وہ الله {ﷻ} ئەفەر مۆیت: ﴿فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا لَّيَذَرُوكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ [الشورى: ۱۱]

شێخ هاتوووە ئەم ئایە تانە ی کردووە بە بەلگە لە سەر توحیدی الأسماء والصفات، مەبەست لەم تەوھیدە ئەوێە کەوا زاتی الله {ﷻ} بە هیچ زات و هیچ کەسیکی تر ناچیت، وە خاوەن کۆمەڵێک ناوی جوانە، خاوەن کۆمەڵێک سێفەتی بەرزە ئەم سێفەتانەن کەوا لە قورئاندا الله {ﷻ} وەسفی خۆی پێکردووە و باسی کردووە، یاخود لە پێغەمبەر {ﷺ} وارید بوو، ئەوێ کەوا ئەهلی سونە و جەماعە جیگیریان کردووە، ئەم سێفەتانە بۆ الله {ﷻ} جیگیر ئەکەن بە وجۆری کە لە زاتی خۆی ئەوێ شێتەو، بە وجۆری کەوا شایەنیەتی، بە بێ ئەوێ هاو شێوێ بۆ دابنێن و بە بێ ئەوێ تەحریف و تاویلی بکەن، بە بێ هیچ یەکیک لە مانە جیگیری ئەکەن، وە ناشلێن مانای ئەم سێفەتە نازانین بەس الله {ﷻ} ئەزانیت.

ئەم تەوھیدە بابەتیکی زۆر گرنگە خەڵکانیکی زۆر لەم بابەتەدا گومرا بوە، بە تاییبەت گەورەترین سێفەت کە فیرقە گومراکان نەفی ئەکەن بریتیە لە سێفەتی علوی الله {ﷻ}، ئەم بابەتەش ئیجماعی سە لە فی لە سەرە کەوا هەر کەسیک نەفی علوی الله {ﷻ} بکات پێی کافر ئەبێت و لە دین دەرئەچیت پەنا بە الله {ﷻ}.

کۆمەڵێک هاتون هەموو ئەم سێفەتانەیان ڕەت کردۆتەو، یاخود ناوھ‌کان ڕەت ئەکەنەو، یاخود کۆمەڵێک تەعطیلی سێفەتەکانی الله {ﷻ}یان کردووە، یاخود هیندیکی لە فیرقە گومراکان تەنھا حەوت سێفەتیان بۆ الله {ﷻ} جیگیر کردووە.

ئەم فیرقە گومراکانە هەموویان بوونیان هەیه بۆنموونە [مۆعتەزێلە، ئەشاعیرە، ماتوریدی، هەموو فیرقە گومراکانیتر] کە دەستکاری مەنەجی سە لە فیان کردووە.

بە بیانیوی ئەوێ کەوا دەلێن مەنەجی سە لە ف (أسلم) ترە واتا سەلامەتەرە، بەلام مەنەجی خە لە ف لاینەوان ئەحکەمترە بەوێ کەوا هاتون تاویل ئەکەن.

یه کیك له وگومراییانه ی ئه و فیرقه گومراییانه تی كه وتوون ئه وه یه كه وا ده لپن مه نه جی سه له ف ته فویضه په نا به الله {ﷻ}

تفویض: واتا مانا كه ی نازانین الله {ﷻ} ده زانیت مه به ست له و مانایانه چیه.

ئه مه مه نه جی ئه هلی سونه و جه ماعه نیه به لكو ئه مه ئه شاعیره ن كه دوو رپځاو رپځكه یان هه یه

١/ رپځچه ی تاویل

٢/ رپځكه ی تفویض

ئه مه هه ردوو ك رپځای ئه شاعیره بوو وه دابه ش بوونه سه ر ئه م دوو تاقمه.

مه نه جی ئه شاعیره كان ئه و فیرقه گومراییه ن كه وا گه وره ترین مه زه بن له به رده م ئه هلی سونه و جه ماعه، وه له هه موو رپځاو شوینیکه وه هاتوون ته له یه کیان بو ئه هلی سونه و جه ماعه داناوه، له ناو هه موو کتیبیک و علمیک ته له کیان داناوه ته وه، ئه م فیرقه گومراییه زالبوون به تایبته له دوا ی سالی (٤٦٩) و له دوا ی ئه مه وه بلا بونه وه به تایبته له سه رده می (صلاح الدینی ئه یوبی).

هیندیک جار تو کرده وه یه ک ئه که یت به رامبه ر به ئه هلی بیده ع زورجار به هو ی ئه و کرده وه یه وه گومراییه کی زور پرووده دات، هه ر بو یه ش سه له ف خه لکیان ئاگادار کردو ته وه له دانیشتن و کو مه لک بابه ت که ئه نجامی ئه دهن.

کورته یه ک له میژووی ئه شعریه ت:

ئیمامی دارالقطنی (غفرالله له)، له ناو به غدادا که (أبو ذر الهروي) ئه ویش له سه ر ئه هلی سونه و جه ماعه بوو، له ناو به غدا کاتیک که وا (ابو بکر باقلانی) ئه بینیت، ئیمام (دار القطنی) ماچی ئه کات، ئه م روداوه کاریگه ریه کی زوری هه بوه چونکه که سیك پشه وایت و بیت و ئه هلی بیده ع ماچ بکات ده ورکی گرنگی هه بووه، له به ر ئه وه ی (ابو بکر باقلانی) زور په دی کافرو موو شریکه کانی ئه دایه وه، وه ئه و کاته ش مه نه جی ئه شاعیره مه نه جه کیان وه ک ئیستا نه بوو که (ابو بکر باقلانی) ئه شعری بوو.

و له و کاته ی ماچی ئه کات و (ابو ذر الهروي) پی سه رسام ئه بیت ئیمامیکی وه ک داره قوتی ناوچاوانی پیاویکی وه ک (ابو بکر باقلانی) ماچ ئه کات، بو یه (ابو ذر الهروي) ئه چیته لای و

دهرسی لانه خوینیت، وای لیدیت که فکری نه شاعیره وهرئه گریټ و ده بیټ به نه شعهری، خه لکانیکی زور له سهر دهستی نه و نه بیټ به نه شعهری، نه مهش ته نها به هوئی یه ک ماچ بوو. جا لیره دا له بلاو بوونه وهی یه ک ماچیک که نیمامی نه هلی سونه و جه ماعه له که سیکی نه شعهری نه هلی بیدعهی کردوو، که خه لکیکی زور بوونه قوتابی (**ابوذر الهروي**) و یه کیکی له وان (**ابن التومرت**) بوو، که چوو بو مغریب و له ویش دهستی کرد به بلاو کردنه وهی نه م فکریه و خه لکیکی زور له دهووری خوئی کوډه کاته وه، که نه وکات له مغریب دهو له تی (المرباطین) حوکمیان ده کرد که که سانیکی پاک بون و له سهر مه نه جی نه هلی سونه و جه ماعه ت بوون، (**ابن التومرت**) هه لسا جولانه وهیه کی دروست کرد و کوده تایان له سهر دهو له تی (المرباطین) کرد و ده سه لاتیان گرتنه ده ست، نه وهی نه هلی سونه بوو کوشتی، ئافره ته کانی کرده که نیزه ک و مناله کانی کرد به کوپله، نه مه کوشتاری نه شعهریه کان بوو بو نه هلی سوننه، که ئی ئستا نه وان دین و ره خنه له شیخ محمد بن عبدالوهاب ده گرن، له سهر مه نه جیه که ی و به توندرو ناوی ده بن، له کاتی کدا به هه موو شه ره کانی شیخ محمد، به قه د (**ابن التومرت**) خه لکی نه کوشتوو.

نه شاعیره ی سه رده می جو هینی و نه شاعیره کانی دواتریش نه وان ه ی تی که لی فه لسه فه و که لام و تصوف بون، وایان لیهات مه نه جی نه هلی سوونه یان به موسلمان نه زانیون، وه ته کفیری نه و که سانه شیان کردوه که له سهر غه یری مه زه به ی نه شاعیره بیټ و نه هلی سوننه یان به (مجسمه) ناو بردوو، هه روه کو (**ابو اسحاق الشرازی**) که خاوه نی کتیی (المهذب فی فقه الشافعی) یه، له یه کیکی له رساله کانیدا پی وایه هه ر که سیکی اعتقادی غه یری نه شعهری هه بن مسلمان نییه. وه (رازی) که فه یله سوف بوو، نه شعهری بوو، کتابی (التوحید) ی (ابن خذیمه) به کتابی شرک ناوده بات، له کاتی کدا (**ابن خذیمه**) نیمامی سه له فه و گه وره زانای مذهبی امامی شافعیه، که نه مهش تکفیر کردنی سه له فه و هه موو زانا کانیش که له سهر نه م فکریه بون به کافری ده زانن.

مه زه به ی نه شعهریه ت له پروی بابه تی ئیمان وه جه همین، له پروی بابه تی قه ده ره وه جه برین، له بابه تی الأسماء والصفاتدا به شیکیان مفویضه ن و به شیکیان معطله ن، و موشه بییه شن، و نه وان باوه رپان وایه که وا قورئان مه خلوو قه په نا به الله {ﷻ}، وه نه فی حه رف و سه وتی الله {ﷻ} نه که ن، واتا نه وان (جه همین، جه برین، موشه بییه شن، موعه طيله شن.....)

نه شعهریه کان یه کیکن له و فیرقانه ی که وا زور زور به ربلاون وله دوا ی فیتنه ی قوشه یری له (٤٦٩) بو (٤٧٠) سه ریان هه لدا، کاتیک (**ابو اسحاق الشیرازی**) و (**القشیری**) یه کیان گرت، که نه وکات ابو اسحاق وا خوئی ده رده خست که نه هلی سوننه ت بیټ.

له م سهردهم (شريف أبو جعفر) قازی و موفتی دهوله تی ئیسلامی بوو، عقیده ی ئه هلی سونه و جه ماعه ی هه بوو، جا قوشهیری و ابو اسحاق جه ماعه تیکیان له ئه شعهری دروستکرد به نهی، چونکه به ئاشکرا نه یانده توانی دهنگ هه لپرن، ده یانه ویت بچن به سهر مزگه وتی (قازی شریف ابو جعفر) دا بدهن، به لام پییان ده زانی و بو سه یان بو داده نی و شهر دروست ده بی و ئه شعهریه کان شکست ده هینن.

دوا به دوا ی ئه وانه خه لیفه ده یه ویت هه ره یه که له (ابو اسحاق و قوشهیری و شریف ابو جعفر) پیک بی نه وه، ئه وه بوو ابو اسحاق دهستی قازی شریفی ماچ کرد و داوا ی لیبوردنی کرد، به لام قازی شریف وتی تو منافق بویت هه تا ئه وکاته ی قوشهیری نه هات فکهری خو و به دهر نه خست....
ئا له م ساتانه وه ئه شعهریه ت پهری سه ندووه و فراوان بووه.

سیفاته کانی الله له نیوان نفی و اثبات دا:-

ئه م سیفه تانه ی که الله {ﷻ} وه سفی خو ی پیکردوه له نیوان نه فییه کی کورت و موجه له دایه به پوختی نه فی کردوه له اثباتی کی موفه سه ل، و اتا ئه و سیفه تانه ی که الله {ﷻ} وه سفی خو ی پیکردوه به پوختی سیفه ته خراپه کانی له خو ی نه فی کردوه وه به درپژ و به وردی سیفاته کامل و ته واده کانی بو خو ی جیگیر کردوه.

بو نمونه به شیوه یه کی گشتی نه فی کردوه له هه موو سیفه تی که واه نه قس و عه بی تی دایت، نه فی شیرک و هاوشیوه ی کردوه و نه فی ئه وه کردوه که الله {ﷻ} بخه ویت یان بمریت، ئه مانه به شیوه یه کی کورتی نه فی کردوه به لام سیفاته که ماله کان سیفاته به رزه کانی به ته فاسیل و به درپژ جیگیر کردوه له قورئان و له حه دیشدا.

زانایان زور گرنگیان به م بابه ته داوه بو نمونه: (ابن تیمیة، ابن القیم الجوزیة، القحطانی... هتد) کتیه کانی سه له فیش هه مووی پرپه تی له م بابه ته، چونکه ئه وکاته فیرقه گومراکان زور سهریان هه لدا بوو.

ابن القیم الجوزیة (رحمه الله) نه فه رمویت:-

أسماءه أوصاف مدح كلها ... مشتقة قد حملت لمعان

إياك والإلحاد فيها إنه ... كفر معاذ الله من كفران

وحقيقة الإلحاد فيها المي... لا بالإشراك والتعطيل والنكران

فالمحددون إذا ثلاث طوائف ... فعليهم غضب من الرحمن. "نونية لابن القیم: 216/1"

ئه سمائه کانی الله {ﷻ} هه موویان وه سف و مه دحی الله {ﷻ} ن و هه موویان وه گیراون، گێرداون به سهر کۆمه لێک مانا، ئاگاداربه نه که ی لابه دی له ناو و سیفه ته به رزه کانی الله (لادان؛ وانا تو شتییک بو الله جیگیر بکهیت هی ئه وه نه بییت، یاخود شتیکی لی بسینه وه که هی ئه وه بییت یاخود شتییک هی ئه وه بییت و جیگیری نه کهیت، یاخود ته مثیل و ته شبیهی بکهیت، ئه مانه هه مووی ئه بیته ئیلحاد و لادان، وه ئاگادارین لادان کوفره! په نا به الله {ﷻ}

حه قیقه تی ئیلحاد و لادان به وه ده بییت که شهریکی بو بریار بدهیت و ئه م سیفه تانه ی الله {ﷻ} بو که سیکیتر جیگیر بکهیت، یان تعطیلی سیفه ته به رزه کانی الله {ﷻ} بکهیت، یاخود ئینکاری ئه مه بکه ی که وا ئه م سیفه تی هه بییت

که وایه بزانه مولحیده کان سی تا قمیان هه به:

یه کیکیان:- شهریکی بو بریار نه دات، بۆنموونه ته شبیهی الله ئه کات به که سیکی تر به وه ی که سیفه ته کانی الله {ﷻ} بو که سیکی تر جیگیر نه کات. دوه میان؛ ئه وانه ن که وا تعطیلی سیفه ته کانی الله ئه که ن و لی داده رن. سییه میان؛ ئینکاری سیفه ته کانی الله ئه که ن. غه زه بی الله له سهر هه موویان بییت.

وه له شوینیکی تردا ئه فه رموویت: ﴿هه رکه سییک الله ته شبیه بکات به مه خلوقات، ئه و به راستی توشی شیرک بو، وه ک موو شیریکی نه صرانی وایه به وه ی که وا الله {ﷻ} ته شبیه کردوه به مه خلوقات به وه ی که وا باوه ریان وایه که چۆن مه خلوقات و مروّف مندالیان ئه بییت، مندالبونیان داوه ته پال الله په نا به الله هه روه ک چۆن ئه وان موو شیریک و کافر تویش پال ئه دریت بۆلای ئه وان وه ک وان کافر و موو شیریکی، یاخود تعطیلی سیفه ته کانی الله {ﷻ} بکهیت ئه مه ش کافره و هیچ ئیمانیکی نییه {

یه کییک له و خالانه ی که وا ئه شاعیره تییکه وتوه هاتون ته شبیهی الله ئه که ن به مه خلوقات بۆیه ش نه فی سیفه ته کانی الله {ﷻ} ئه که ن، ئه وان ته نیا حه وت سیفه ت بو الله جیگیر ئه که ن، بۆنموونه کاتییک که ئه لێن الله زیندوه و سیفه تی (الهی) بو الله {ﷻ} جیگیر ئه که ن، باشه خو مروّفیش هه ر زیندوه؟، به لام لیڤه دا ده لێن زیندویه تی الله {ﷻ} جیاوازه له زیندویه تی مروّفه کان، وه ئه وان سیفه تی (الهی) بو الله جیگیر ئه که ن با مروّفیش سیفه تی زیندویه تی هه بییت به لام هی

الله {ﷻ} جیاوازه له هی بهنده کانی، ئەم قسه ی خوشیان گه وره ترین به لگه یه له سه ر خویان، مه نه جی ئەهلی سونه وجهه ماعه ئەلین الله {ﷻ} دهستی هه یه، به لام ئەشعه ریه کان ئەلین نه خیر ئەمه ته شبیه به مه خلوق چون الله {ﷻ} دهستی هه ییت له کاتییدا مرؤفیش دهستی هه یه، ئەهلی سونه ش ئەلین چون حه یاتی الله {ﷻ} جیاوازه له هی مه خلوق و له هی به شهر به م جوړه ش دهستی الله {ﷻ} بۆی جیگیر ئەکهین و وه ک هی مه خلوق و به شهر نییه.

حافظی حه که می ئەفه رمووئیت:-

(في بيان التوحيد المعرفة والإثبات)

وكل ما له من الصفات..... أثبتها في محكم الآيات

أو صحف ما قاله الرسول.... فحقه التسليم و القبول

نمرها صريحة كما أتت مع.... اعتقادنا لما له اقتضت

من غير تحريف ولا تعطيل... وغير تكيف ولا تمثيل

بل قولنا قول أئمة الهدى.... طبع لمن بهديهم قد اهتدى

هه موو ئەوانه ی کهوا سیفه تی الله و به گشتی کهوا له ئایه ته کانی الله جیگیر کراوه یاخوود به صه حی له پیغه مبه ر [ﷺ] هاتوه، حه ق وایه تو ته سلیم و ملکه چ بیت و هه روه ها قه بوئی بکه ییت، به سه ریدا ئەپۆین هه روه ک چون هاتوه به صه ریچی به لئ هه موو وشه کان مه به ست پی خویه تی، به لام باوه رپشمان وایه چون له الله {ﷻ} ئەوه شیته وه به م جوړه، نه ته حریف و نه تعطیلی ئەکهین، نه هاوشیوه و چۆنیه تی بۆ دانه نیین، قه ولی ئیمه قه ولی زانا هیدایه ت دراوه کانه، به راستی سه ربه رزی و خوشحالی بۆ ئەو که سه ی کهوا شوین هیدایه ت و پچکه و پبازی ئەوان ئەکهوئ که رپبازی حه قه که مه نه جی ئەهلی سونه و جه ماعه یه.

شیخ به لگه ی هیناوه ته وه له سه ر جوړی سییه م له توحید و ئەفه رمووئیت:

قول الله تعالى: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) {الإخلاص: ۱}

واتا:- ئە ی محمد [ﷺ] بلی: الله تاک و ته نه یه.

(اللَّهُ الصَّمَدُ) {الإخلاص: ۲}

واتا:- هه ر الله گه وره یه، و هه موو سیفاتیک ی به رزی هه یه، وه (صَمَدٌ) واتا هه موو خه لکی پیویستیان به ئەوه و ئەویویستی به که س نییه.

(لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) {الإخلاص: ۳}

واتا:- نه که سی لئ بوه و نه که سی شی لئ ئەییت و نه له که سیش بوه.

ئه مه رده له سهر نه صارا و موشریکه کان که ئه یانگوت الله کورپی هه یه.

{وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} {الإخلاص : ٤}

واتا: - الله هیچ هاویننه و هاوشیوهیه کی نییه.

قول الله تعالى ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ {الأعراف : ١٨٠}

واتا: بۆ الله هه یه کۆمه ئیک ناوی جوان به تاک و ته نها، کهوا له وپه ری جوانی و پاک و که ماییه تی دان که هیچ شهریکی نییه بۆیه به ز بۆ الله {ﷻ} هه یه ئه م ناوانه.

{فَادْعُوهُ} داوا بکه به م ناوانه، {بِهَا} به م ناوانه ی الله ته وه سۆل بکه، داوا بکه له الله.

ته وه سۆل به سیفه ته کانی الله {ﷻ} دروسته، وه ته وه سۆل به زیندویه کی حازری ئاماده بیته له لات دروسته، به لام ته وه سۆل کردن به مردوان جائیز نییه.

به لگه ش له سهر ناوه کانی الله زۆره بۆنموونه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) {إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ} رواه البخاري

واتا: الله (٩٩) ناوی هه یه هه رکه سیك سه ر ژمیریان بکات ئه چیت به هه شته وه.

هه لبه ت ئه م (٩٩) ناوه واتای ئه وه ناگه یه نیته که الله {ﷻ} به س ئه وهنده ناوه ی هه بیته، به لکوو ناوه کانی الله {ﷻ} زۆر زۆرن، و نا ژمیردین و له ژماره نایه ن.

{وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ} واز بین و لییانگه پین له وانه ی کهوا له ناوه کانی الله {ﷻ} لاده ده ن، ئیوه پشت له وان بکه ن، ئه وان پاداشتیان ئه دریتته وه له سهر ئه و کرده وانه ی که ئه نجامیان ئه ده ن، لادان له سیفه ته به رزه کانی الله {ﷻ} ئیلحاده، وه له سه له فیش ئیلحاد به کۆمه له مانایه ک هاتوه.

وه ناوه کانیش وه ک گوتمان زیاتره له (٩٩) ناو به پپی ئه م هه دیته؛ {...أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ اسْأَلْتُكَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ...} رواه أحمد

واتا داوا ده که م له تۆ ئه ی الله به هه ر ناویک کهوا ناوی تۆیه و به حه قی هه موو ناویک که هه ته و خۆت پی ناوانه، یان له کتیبه که ت ناردوته خواره وه (بۆ سهر یه کیک له پیغه مبه ران عله م السلام)، یان فیتری یه کیک له دروستکراوه کانت کردوه (له پیغه مبه ران و مه لایکه ت)، یان له علمی غه ییدا له لای خۆت هه لته گرتوه و ته نها خۆت ئه یزانیت.

له م هه دیته دا بۆمان ده رکه وت کۆمه له ناویک هه یه کهوا ئیمه نای زانین.

وه الله {ﷻ} ئەفه رموویت: **[لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ]**

واتا: هیچ شتیك وهكو الله {ﷻ} نییه، و هیچ شتیك هاوشیوهی نییه نه له ناوهکانی نه له سیفه تهکانی نه کرده وهکانی، وه هه ره خوی هه رشتیك که بیستریت له سه ره ئه م دوونیایه هه ره مووی ئه بیستی و دهوری داوه، هه ره خوی سمیع و بیسه ره و هه موو شتیك ئه بیستی، وه بینه ره و بینینی الله {ﷻ} دهوری هه موو بینراویکی داوه و هه موو شتیك ئه بینتی و هیچ شتیك وهك الله {ﷻ} نییه.

فیرقه گومراکان له ئه شاعیره و غهیری ئه وانیش هاتوون به ئه هلی سوونه و جه ماعه ئه لێن (موشه بیه)، گوایه ئیمه الله {ﷻ} ئه چوینین به مه خلوقات به وهی که ئه لێن دهستی ههیه یان له سه ره عه رشه.... هتد

ئه هلی سوونه و جه ماعه مووشه بیه نین و نایه ن به مه خلوقات بچوین، به لکو ئه لێن به وجۆرهی که له زاتی الله {ﷻ} دهووشیته وه، که وایه ئه وان موشه بیه ن واگومان ئه به ن که الله {ﷻ} وهكو مه خلوقات و له میشکی خویانا ته شبیهیان کردوه به مه خلوقات بویه ئه لێن نابیت دهستی هه بی، ئه مه ئه لێن الله {ﷻ} دهستی ههیه به و جۆرهی له زاتی خوی ئه وه شته وه، ئه ی چۆن ئه وان له کاتی که ئه لێن نابیت الله {ﷻ} به مه خلوق بچوینی هاتوون سیفه تی ژیان و حه ی ئه ده نه الله {ﷻ} له کاتی که مرۆفیش زیندوه، که وایه ئه وان موشه بیه ن.

[لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ] ئه مه ره ده به وهی که و الله {ﷻ} به هیچ که سیك و به هیچ شتیکی تر ناچیت، پاشان الله {ﷻ} دوو سیفه تی جیگیر کردوه بۆ خوی.

که وایه الله {ﷻ} سیفاتی ههیه به لام له هی که س ناچیت، ئه هلی سوونه و جه ماعه هه موو ئه و سیفه تانه ی که الله {ﷻ} بۆخوی برپاری داوه یاخوود پیغه مبه ر [ﷻ] هه وایی لێ داوین و سه له ف جیگیریان کردوه ئیمه هه مووی بۆ الله {ﷻ} جیگیر ئه که ی و ئیمانمان پییه تی وه یه قینمان له سه ریته ی، وه ئه واشی به لگه ی له سه ره نییه له سیفه ته به رزه کان که سیفه تی که مال بیت ئیمه بۆ الله {ﷻ} جیگیری نا که ین وه نه فیشی نا که ین و نالین هی ئه و نییه به لام بۆشی جیگیر نا که ین مادام به لگه ی له سه ره نه هاتی و ئه هلی سوونه له سه ری کۆک نین، وه هه موو سیفه تیکی نه قص و نوستانانی له الله {ﷻ} نه فی ئه که ین به گشتی.

ضد التوحید الشریک

شیرک پیچه وانه ی ته وحیده، گه وره ترین تاوان وه گه وره ترین زوئم و خه ته ترین کردار که ئینسان نه نجامی بدات بریتیه له شهریک برپاردان بۆ الله {ﷻ}، به داخه وه نه مپۆ خه لکی زۆر به شتیکی کهم و ئاسان وه ریان گرتوه و واده زانن شتیکی زۆر ساده و سانایه، وه بیئاگان له وه ی شیرک گه وره ترین تاوانه.

ناسینی شیرک و ناسینی ته وحید گه وره ترین عیلمه که وا تۆ خۆتی ئی فیڑیکه یته، له سه روو هه موو عیلمه کان و زانست و زانیاریه کانه، پیویسته نه م عیلمه گرنگترین شت بیته خۆتی پیوه سه رقالب که یته.

وابیر نه که یته وه که تۆ داخلی ئیسلام بوویت هه رگیز لی دهرناچیت په نا به الله {ﷻ} وه ک ئیژیديه کان، به لکوو یه ک کوفر نه نجام بدهیت و یه ک شیرک نه نجام بدهیت نه م ئیمانیه شی که هیناوته هه لئه وه شیته وه، هه روو ک چۆن دهست نوێز هه لئه گریته و پاشان به یه کی که له م شتانه ی دهست نوێزی پینه شکیت، دهست نوێزه که ت شکا نه وا دهست نوێزه که ت هه لئه وشاوه ته وه و دهست نوێزته نه ماوه، بۆیه بزانه ته وحیدیش وایه هه ر شتی که له و شیرک و کوفرانه ی که وا شیرک و کوفری گه وره ن نه نجامی بدهیت نه وا ته وحیده که ن هه لئه وه شیته وه په نابه الله {ﷻ}.

نایه چونه دهر له ئیسلامدا هه یه؟

بیگومان به ئی!! نه گه ر هه لگه پانه وه نه بوایه له ئیسلامدا نه ی بۆچی له هه موو کتیه عه قیده یه کانه باسی مورته د و حوکمه که ی کراوه؟ نه ی بۆچی زانایان باسی مورته دیان کردوه؟ له به ر نه وه ی دیاره که سی که هه یه که وا داخلی ئیسلام بووه لی دهرده چیته، به لام خه لکی نه مپۆ به تایبته خه لکی عه وام وای دانه ئین که حوکمی مورته د هه ر بونی نه مابیت و هیچ که سیکیش نه مابیت به ناوی مورته د.

نایه نه و که سانه ی که که س تکفیر نا که ن دلسۆزی تۆن یاخود نه وانه ی که وا ئاگادارت نه که نه وه له و شیرک و کوفره ی که که وتویه ناویه وه؟

نه بیته ئاگاداری نه و که سانه بین که خه لکی گومرا ده که ن به ناوی دینه وه نه مپۆ نه ئین "که س کافر نییه" و نابیت که س تکفیر بکریته، نابیت به که س بگوتریت کافر، نه وان نه یانه ویت په رده یه ک بدهن به سه ر نه م هه موو نه حکام و حوکمه شه رعیه نه ی که وا الله {ﷻ} باسی کردوه، وه پیغه مبه ر [ﷺ] باسی لیوه کردوه، وه گه وره زانایان و ئیمامه کانمان له سه له فدا باسیان

کردوه، ئەم هه موو ئە حکامانه ی کهوا له سهر مورته د باس کراوه له کۆن و له ئیستاشدا، ئەوانه ی ئەلین نابیت کهس تکفیر بکریت و نابیت به کهس بگوتریت کافر، ئەیاناویت په رده یه کی به سهر دابدهن و فیل له چاوی خه لکی بکه ن، بۆیه ئەمانه دل سۆزی خه لکی نین و ئەیانه ویت بچیه دۆزه خه وه و به ئەبه دیش تییدا بمینیت، به لام ئەوه که سه ی ئەلپت تۆ کافریت و تۆ مورته د بویه وه و تۆ له دین دهرچوویت، ئەوه بزانه ئەمه دل سۆزی تۆیه، ئەو بۆئه وه یه تی ته و به بکه یت و په شیمان ببیه وه، بۆیه به سۆزترین خه لکی ئەوانه ن ئەلین تۆ کافر بوویت به م کوفره و وه ره ته و به یه ک بکه

شیرک:-

له زمانه وانیدا: به مانای هاوالایه تی و به ش هه بوون و تیکه ل کردن و پپوه لکان دیت، وه پپچه وانیه ی (تاکه) و پپچه وانیه ی ته وحیده.
وه ک الله {وَإِشْرَکُهُ فِيْ أَمْرِی} (طه : ۳۲) واتا؛ بیکه به شیرک له ده عوه که مدا.

نایه جیاوازی هه یه له نیوان عیبادت کردنی غه یری الله {وَإِشْرَکُهُ} له گه ل شیرک ئەنجام دان؟
شیرک گشتگیرتره و له یه ک ئاست دانین، به ئن هه ردووکیان شیرک و عیباده تی غه یری الله {وَإِشْرَکُهُ} ن، به لام شیرک گشتگیرتره، چونکه که ئەلپی شیرک هه م عیباده تی غه یری الله {وَإِشْرَکُهُ} ئەگریته وه هه میش شیرکه کانی تریش ئەگریته وه، به لام عیباداتی غه یری الله {وَإِشْرَکُهُ} به س شیرک له الالهیه دا ئەگریته وه.

نایه جیاوازی چیه له نیوان (شُرک بالله) وه (شُرک مع الله) ؟

أ/ (الشُرک بالله) له م وشه یه دا پیتی (ب) به کۆمه لپک مانا دیت یه کیک له ماناکان پپوه لکاندنه.
(الشُرک مع الله) وه له م وشه یه شدا (مع) به مانای له گه ل بوون دیت و هاوه لداریتیه.

ب/ (الشرك بالله) شیرک ئه نجام دان له وشتانه ئه گریته وه که وا په یوه ستن به الله {ﷻ} و به ربوبیه تی الله {ﷻ}.

(الشرك مع الله) ئه و شیرکانه ئه گریته وه که په یوه ستن به عهبد و بهنده وه، له ئه نجام دانی عیاده تی.

ئه وده سته واژه ی که له بابی شیرک هه مانه:-

۱_ (مه عبوود): بریتیه له په ره ستراوه که.

۲_ (عیاده ت): بریتیه له کرداره که.

پیناسه کانی شیرک له پرووی شهرعه وه:-

یه که م: بریتیه له لادانی عیاده ت بو غه یری الله {ﷻ}، وانا عیاده ت بو غه یری الله {ﷻ} ئه نجام بدهیت جا له [دوعا کردن، سه ربین، نه زکردن، ئومید بوون، پشت پی به ستن.... هتد] له مانه بی ت.

دوو ه م: هاوتاکردنی غه یری الله {ﷻ} به الله، که سی ک شتی ک به ینیته ئاست و هاوتای الله له و شتانه ی که وا تای به تن به الله {ﷻ}.

سییه م: چواندنی مه خلووقات به الله {ﷻ} یا خوود چواندنی الله {ﷻ} به مه خلووقات.

یان:- تو تای به تمه ندیه کی الله {ﷻ} بدهیته که سی کی تر، و که سی کی تر بکه یته شهریکی الله {ﷻ}، وه هی نانه یه ک ئاست و لی ک چواندنه له نیوان دوو شتدا جا له کرده وه یه ک بی ت یا خوود له سیفه تی ک.

جیاوازی نیوان کوفرو شیرک چیه؟

به شی یه که م له زانایان ئه فه رموون: کوفر و شیرک به یه ک مانا دیت، ئه لپن هه موو کوفری ک شیرکه و هه مووی شیرکی کیش کوفره، مانا کانیان یه ک شته، بو یه ش شیرکی گه و ره کوفری گه و ره یه وه شیرکی بچوک کوفری بچوو که، به پیچه وانه شه وه، ئه مه ش قه ولی ئیمامی شافعیه (رحمه الله) و به شی کی تریش له زانایان

به شی دوو ه م له زانایان ئه فه رموون: کوفر گشتیره له شیرک، ئه لپن هه موو شیرکی ک کوفره به لام هه موو کوفری ک شیرک نییه، وه ئه لپن کوفر له کومه له سیفه تی ک پی ک ها توه که شیرک به شی که له وان.

به شی سییه می زانایان نه لّین: وشه ی کوفر وه وشه ی شیرک له و وشانه ن کهوا به یه ک ماناش دیت و به مانای جیاوازیش دیت، واتا نه گه رهاتوو به یه که وه هاتن نهوا کوفر به مانای خویدیت و شیرکیش به مانای خو ی دیت.

که وایه بۆمان پروون بویه وه کهوا شیرک دوو دهسته واژه ی هه یه، دهسته واژه یه کی گشتی و دهسته واژه یه کی تایبه تی.

تایبه تیه که ی: هه موو عیبادت کردنیکی غه یری الله {ﷻ} ده گریته وه.

گشتیه که ی: هه مان مانای کوفر نه گریته وه.

له چی پروویه که وه زانایان نه لّین هه موو کوفریک شیرکه؟

یه که م: هه موو کافریک تعطیلی الله {ﷻ} نه کات له و شته ی که حه قی خو یه تی، لی دادهرنیت و حه قی خو ی پینادات.

دوو وه م: نه و که سه ی کهوا کوفر نه نجام نه دات، نهوا ته شبیه ی الله {ﷻ} ی کردوه به مه خلوقات، بویه ش تووشی کوفر بووه.

شیرک به دوو پنگا نه نجام نه دریت:

۱_ نه فی کردنی نهو شتانه ی الله {ﷻ} بوخوی جیگیری کردوون، به گشتی هه ر سّ جو ری ته وحیده که نه گریته وه.

۲_ جیگیر کردنی نهو شتانه ی الله {ﷻ} له خو ی نه فی کردوه، بۆنموونه [نه قس، مردن، هاوتابوون، لیکچوو...هتد].

هیچ شتیک پی ناگووتریت تاک ئیلا به دوو روکن نه بیّت نه وانیش نه فی و ئیباتن، واتا تۆ هه موو نهوو شتانه ی تایبه تن به خو ی له غه یری خو ی نه فی بکه یت، وه نهوو شتانه ی تایبه تن به خو ی بۆ نهوی جیگیر بکه یت.

نایه ته وحید و ئیمان له گه ل شیرک کو نه بیته وه؟

که سانیک نه لّین کو ده بنه وه وه ک الله {ﷻ} نه فه رموویت: (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ

مُشْرِكُونَ [یوسف: 106])

ئهوان ئیمانیان نه هیئاوه به پهروهردگار ئیلا زۆربه یان مووشریکن.

سه له ف له مه دا دوو ته ئوویلیان ههیه:

به شیکیان ئه ئین ئیمانیان هه بووه به لام شیرکیان تیدا بریار داوه، وه ئه ئین ئیمانیان به ربوبیه هه بووه و شیرکیان له الالهیه ته نجام داوه، بۆنموونه ابن عناس (رضی الله عنهما) رای وایه و ئه فهرموویت: **(ئیمانی ئهوان به جوړیک بوو پرسپارت لی کردبان دهربارهی خه لقی ئاسمان و ئه رز کئ درووستی کردوه؟ له وه لامدا ئه ئین الله، به لام له گه ل ئه مه شدا شیرکیان ته نجام ئه دا و عباده تیان بۆ غه یری الله ئه کرد).**

وه موو جا هیدیش (رحمه الله) فهرموویه تی: **(ئیمانی ئهوان ئه وه بوو کاتییک ئه یان گووت الله خالقی ئیمه یه، به لام ئه مه ئیمان بوو له گه ل شیرک چوونکه عباده تیان بۆ غه یری الله ئه کرد).**

به شیکی تر ئه ئین ئه و ئیمانیهی که وایه باس کراوه لیژده ئیمانی ئه سلیه و شیرکه که ش مه به ست پی شیرکی بچووکه

شیرکی بچووکه دژی ته وحید نییه، وه ته وحیدیش هه لئاوه شیئیت ته وه، به لام ناگه یت به که مائی ته وحید، واته له که مائی ته ته وحیده که که م ئه کاته وه، به لام شیرکی که وره له گه ل ته وحیدا هه رگیز به یه که وه کۆنابنه وه.

کهسانی مووشریک و کافر له چهن حاله تیک ئیمان ده هیئن به ته وحیدی الله {ج}:

یه که م: شایه تی ئه دهن به ته وحیدی ربوبیه به شیوه یه کی گشتی.

دووه م: که سی مووشریک و کافر زۆر جار له حاله تی ته نگانه و له حاله تی ناخۆشی ده بیته موحید و ده بیته الله په ره ست، تا ئه و کاته ی ته نگانه که ی له سه ر لا ده چیت.

سلیه م: هه لده ستیت به ئه نجامدانی کۆمه لیک عبادت به تاک و ته نها بۆ الله {ج} ئه نجامی ئه دات، له به شیکی موحیده به لام له به شیکی تر شیرکی هه یه.

په یوه ندی شیرک به باب ته شه رعیه کانه وه

یه که م: په یوه ندی نیوان شیرک و ئیلحاد چیه؟

په یوهندی نیوان شیرک و ئیلحاد ههروهک په یوهندی نیوان شیرک و کوفر وایه که پښتر باسماں کرد، ههروهک چۆن گووتمان شیرک دوو دهسته واژه ی ههیه تایبه تی و گشتی، وه شیرک به واتا عامه که ی کوفریشی ئه گرتوه به هه مان شیوهش شیرک به مانا گشتیه که ی ئیلحادیش ئه گرتوه وه، وه ههروه ها شیرک به دهسته واژه تایبه تیه که ی ئیلحاد ناگرتوه وه، بویهش به دهسته واژه تایبه تیه که ی مولحید پئی ناگووتری مووشریک، به لام به مانا گشتیه که ی مولحید و مووشریک له یه ک ئاستدان.

مووشریک کییه؟

ئه و که سه یه که و عبادت بۆ الله {ﷻ} ئه کات و بۆ غهیری الله {ﷻ} یش ئه یکات، واتا له گه ل الله {ﷻ} شتیکی تر ئه په ره ستیت.

مولحید کییه؟

ئه و که سه یه دان به عبادت الله {ﷻ} نانیت، و دان به هه بوونی الله {ﷻ} نانیت به هیچ شیوهیه ک و عبادتیشی بۆ ناکات.

ئیلحاد به مانا تایبه تیه که ی: ئینکاری کردن و نکۆلی کردنه له هه بوونی الله {ﷻ} یاخوود نکۆلی کردنی عبادت الله {ﷻ}.

ئیلحاد به مانا گشتیه که ی: هه موو کوفریک ئه گرتوه وه، جا عبادت کردنی غهیری الله {ﷻ} بیّت، یاخوود هه موو سیفه تیک و حه ق و مافیکی الله دابرنیت، و بۆی جیگیر نه که یه.

دووه م: په یوهندی نیوان شیرک و ته شبیه و ته مثیل چییه؟

شیرک له ته شبیه دا پرووه دات چونکه به شیکی شیرک پیچواندن الله یه به مه خلوقات، بۆ نموونه وای دابنیت الله {ﷻ} پیویستی به واسیته ههیه یاخوود وای دابنیتی پیویسته که سانیک دابنیت تاوه کو لای الله {ﷻ} شه فاعه ت بۆ بکه ن واتا دانانی واسته له نیوان خۆت و الله {ﷻ}، وای لیک بدیه ته وه چۆن مخلوقات بۆ چوونه لای گه وره کانیاں پیویستیاں به واسطه یه، بۆ الله ش به هه مان شیوه، که ئه مه ته شبیژی الله یه به مخلوقه کانی.

به شیکی تری شیرک ته شبیه کردنی مه خلوقات به الله {ﷻ}، بۆ نموونه شتانیک که و حه ق و مافی الله بیّت بیان دهیته مه خلوقات جا له بابته تی الالهیه دابیت یاخوود الربوبیه.

سییه م: په یوهندی شیرک و تعطیل چییه؟

تعطیل: واتا لیدارنیاں و په کخستن، به رامبه ری ته شبیه.

ته شبیه مرادفه له گه ل شیرک.

تعطیل مرادفه له گه ل کوفر.

له رویه که وه له تعطیلدا شیرکیش هه یه وه ته شبیه و ته مثیلش هه یه، به تعطیلکردن ویچواندننی الله {ﷻ} و سیفه ته کانی الله {ﷻ} په ک بخهیت و نه و حه ق و مافانه ی تایبه تن به الله له الله دایبرنیت و په کی بخهیت نه مه شیرکی تپدايه.

له رویه کی تریشه وه، که سی موعطیل ته وحیدی الله په ک نه خات و بو اللهی جیگیر نه کردوه، هه ربویه ش موعه طیل مووشریکه، چونکه نه و حه ق و مافانه ی هی الله هم په کی خستوه. به هه مان شیوه ش مووشریکیش موعه طیله چوونکه که سی مووشریک سبیه ته کانی الله {ﷻ} و ته وحیدی الله ی په ک خستوه.

چواره م: په یوه ندی شیرک به جحود و ئینکاری کردنه وه چییه؟

ئینکاری کردننی الربوبیه ی الله یان ئینکاری کردننی الله یان ئینکاری کردننی الالهیه ی الله یان ئینکاری کردننی شهرعی الله و یاساو ده ستوره که ی، یان ئینکاری کردننی نه مر و فه رمان و قه دهغه کراوه کان و هه واته کانی، یان ئینکاری کردننی توانا و هیژه که ی یان ئینکاری کردننی نپردراوه کانی هه موو نه م ئنکاریانه و نکۆلی کردن له مانه پپی نه گوتری جحود. وه په یوه ندی نیوان جحود و شیرک هه مان په یوه ندی نیوان شیرک له گه ل ئیلحاد که باسمان کرد جحود په یوه ندی به کوفری خو به گه وره دانان و پشت هه لکردن هه یه.

پینجه م: په یوه ندی شیرک به فیسق و زو لیم چییه؟

شهریک برپاردان بو الله فیسقه، وه فیسقیش ده رچونه له گوپرایه لی الله، کاتیک تو شیرک نه نجام نه دهیت له گوپرایه لی الله ده رچوویت، بویه فاسق مووشریکه. "نه و که سه ی فسقی گه وره ی هه یه"

زو لیم واتا دانانی شتیک له غه یری جیگای خو ی، هه لبت شیرکیش نه وه یه تو دیت عیبادت بو غه یری الله نه که یت شتیک که واهه قی نه وه نییه که تو بیپه ره ستیت به لام نه ی په ره ستیت و عیبادته ی بو نه که یت.

شه شه م: په یوه ندی شیرک به هه لوه شینه ره وه کانی ئیسلام چییه؟

شیرک یه کی که له هه لوه شینه ره وه کانی ئیسلام، وه په یوه ندیشی هه یه به زۆربه ی هه لوه شینه ره وه کانی تریش، چونکه هه لوه شینه ره وه ی حوکم و هه لوه شینه ره وه ی ده رچون له شه ریه ته ی پیغه مبه ر[ﷺ]، یاخوود شیرکی یاسا دانان و ته شریع و شیرکی خو شو یستن و رق لی

بوونه وه و هه لوه شینه ره وهی سحرکردن و بانگه شهی زانینی علی غه یب هه موو ئه م هه لوه شینه ره وانه په یوه ندیان به شیرکه وه هه یه، که وایه شیرک داخلی حه وت هه لوه شینه ره وهی ئیسلام ئه بیّت، ته نها داخلی هه لوه شینه ره وهی رق لیبوونه وه له دین و سووکایه تی کردن به دین و پشت لی هه لکردن له دین نابیّت.

مه به ستمان له شیرک به مانا تایبه تیه که ی بوو که داخلی ئه م حه وت هه لوه شینه ره وه یه بوو، به لام شیرک به مانا گشتیه که هه موو هه لوه شینه ره وه کانی ئیسلام له خو ئه گریت.

حه وته م: په یوه ندی شیرک به مهرجه کانی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ چیه؟

- 1_ یه کیک له مهرجه کانی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ئیخلاسه که پیچه وانه ی شیرکه.
- 2_ شیرک مهرجی عیلم و زانست و زانیاری هه لئه وه شینه وه و ئه یکات به جه هل.
- 3_ شیرک خوشویستن هه لئه وه شینه ته وه و ئه یکات به رق و دژایه تی کرد.
- 4_ شیرک صیدق و راست گوئی ئه کات به درؤ.

5_ شیرک یه قین ئه گوړپیت بو گومان.

6_ شیرک قه بوول بوون و وه گرتن ئه گوړپیت به ره تکرده وه.

7_ شیرک ملکه چی ئه گوړپیت بو پشتلی هه لکردن و هه لگه رانه وه.

هه شته م: په یوه ندی شیرک به کوفرکردن به تاغوت چیه؟

شیرک به مانا حه قیقه ته که ی کافر بوونه به الله و ئیمان هیانه به تاغوت. چونکه ئیمان هیان به تاغوت بریتیه له شیرک به لام کوفر کردن به تاغوت بریتیه له ته وحید.

نویه م: په یوه ندی شیرک به جوړه کانی کوفر چیه؟

به شیویه کی گشتی کوفر ئه بیته پینج جوړ [کوفری پشت هه لکردن، کوفری ئینکاری کردن، کوفری ئیستیکبار، ئیمتیناع، شه ک، نیفاق، ته کذیب] شیرک له هه موو ئه مانه دا جیگه ی ئه بیته وه و په یوه ندی به هه موویانه وه هه یه.

دهیه م: په یوه ندی شیرک چیه به ئیسلام و ته وحید و شه هاده ؟

شیرک پیچه وانه ی ته وحیده و پیچه وانه ی شه هاده یه و هه رگیز به یه که وه کؤنابنه وه، هه رکاتیک مروّف ته وحیدی له خوئی هینا یه جئ و شاهاده ی هینا و هاته ناو ئیسلام به لام بیّت و شیرک ئه نجام بدات ئه وانه ی هیچ نامینیت و ئه بیّت جاریکی تر داخلی ئسلامه تی بیته وه، شیرک ئیسلامه تی هه لئه وه شینه ته وه وه شیرک ئیمانیس هه لئه وه شینه ته وه.

ئه وشتانه ی که واه یوه نندیان هه یه به ته وحید و شیرک:

یه که م: ته وحید له گه ل شیرک په یوه نندیان به الله هه یه، و پیوه ی ئه لکین. دووهم: ته وحید و شیرک به الوهیه و الربوبیه و الاسماء والصفات ئه لکین، به وه ی که ئه لئی ته وحیدی الربوبیه یان ته وحیدی الوهیه یان ته وحیدی الاسماء والصفات، و به هه مان شیوه ش شیرک له الربوبیه و شیرک له الوهیه و شیرک له الاسماء والصفات. ئاگادار بن نابیت بگووتریت شیرک له ته وحیدی الربوبیه یان شیرک له ته وحیدی الوهیه یانیش شیرک له ته وحیدی الاسماء والصفات، به لکو ئه بیت بلیت شیرک له الربوبیه و شیرک له الوهیه و... هتد

سییه م: ته وحید و شیرک به عبادته تیشوه ئه لکین، بۆنموونه که ئه لئی ته وحید له عبادته کردن بۆ الله {ﷻ}، یاخوود ئه لئی شیرک له عبادته تدا.

چواره م: ته وحید و شیرک به ئیسلامه وه ئه لکیت، بۆنموونه که ئه لئی ته وحیدی ئیسلام بۆ الله {ﷻ}.

پینجه م: ته وحید و شیرک به دینیشوه ئه لکین، که ئه لئی ته وحید له دین یان شیرک له دیندا.

شه شه م: ته وحید و شیرک به شه ریه تیشوه ئه لکین، واتا ته شریع و یاسا دانانیش ئه گریته وه، بۆنموونه که ئه لئی ته وحیدی شه ریه ت یان شیرک له ته شریعدا.

حه وته م: ته وحید و شیرک به ره سو ل و نیردراویشوه ئه لکین، بۆنموونه ته وحیدی موتابه عه ی ره سولی الله [ﷺ] یاخوود شیرک له موتابه عه.

هه شته م: ته وحید و شیرک به ئیمانیشوه ئه لکین، بۆنموونه ته وحیدی ئیمان هینان به الله {ﷻ} یاخوود شیرک ئه نجام دان بۆ الله {ﷻ}.

نۆیه م: ته وحید و شیرک به ملکه چی و گوپرایه لیشوه ئه لکین، بۆنموونه ئه وکه سه ی که ته نها گوپرایه له بۆ الله {ﷻ} که ئه مه ته وحیده، یان گوپرایه له بۆ غه یری الله {ﷻ} که ئه مه یان شیرکه.

ده یه م: ته وحید و شیرک به خوشویستن و دوعا و هاناو هاوار و دروستکردن و یاسا دانان به هه موو ئه وانه وه ئه لکیت به شیوه یه کی گشتی.

شیرک سی جو ره:

1_ شیرکی گه وره.

2_ شیرکی بچوک.

3_ شیرکی شاراو.

جۆره کانی شیرک دیاری ئه کرین له پرووی دهره جات و پله وه که ئه م سئ جۆره مان ههیه، وه له پرووی چۆنیه تیه وه که شیرکمان ههیه له الوهیه دا شیرکمان ههیه له الربوبیه دا شیرکمان ههیه له الاسماء والصفات دا ئه مه له پرووی چۆنیه تی بوو.

جۆری یه که م له جۆره کانی شیرک:

شیرکی گه وره: هه رکه سیّک شیرکی گه وره ئه نجام بدا الله {ﷻ} لئى خوش نابیت، وه هیچ کرده وهیه کی چاکت لئى وه رناگیریت.

هه روه ک الله {ﷻ} ئه فه رموویت: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ، وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) النِّسَاء: ۱۱۶

وتا: بیگومان الله له وانه خوش نابئ هاوئل و هاو به شی بۆدانین، تاوانی که متر له شیرک بۆ هه رکه سیّک خۆی بیهوئ وشایسته بیت ئه بئه بورئ.

وه هه روه ها الله {ﷻ} فه رموویه تی: (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ) المائدة: ۷۲

واتا: ئه وانه یان ده لئین: الله خۆی مه سیحی کوپی مه یه مه- بیگومان کافرن، چونکه الله بۆ خۆی تاک و ته نیایه و، مه سیحیش کاتئ ره وانه کرا گوئی: ئه ی نه وه کانی یه عقوب! ده بئ ئیوه هه ر ئه وه بپه رستن که په روه ردگاری من و په روه ردگاری ئیوه شه، چاک بزانی که هه رکه سیّک شه ریک و هاو به ش بۆ الله دابنئ، بئ شک خوا به هه شتی له سه ر قه دهغه ده کا، جئ و شوینی ئاگره...

وه هه روه ها الله {ﷻ} فه رموویه تی: (وَقَدْ مَنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا) الفرقان: ۲۳
واتا: هاتین هه ر کرده وهیه کی باشیان کردبوو هه موویمان وه ک تۆزو گه ردی بلاوه پیکراوی به ربا پیکرد، واته: هیچ سوودیکی نه بوو بۆیان.

[لَنْ أَشْرَكَتَ لِيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ] نه گهر گريمان به هاوبه ش قايل ببيت بو الله، نه وه بيگومان هه موو کرده وه کانت پووجه ل دهين.

هه لبت پيغه مبهه [ﷺ] زور له وه بهرتر و گه وره تره که شيرک نه نجام بدات، به لام په يامه که بو ئيمه يه، وانا نه گهر پيغه مبهه [ﷺ] که گه وره ترين مه خلوقاته وه نه وه موو فه زله گه وره ي هه يه و له هه موو پيغه مبهه ران فه زلي گه وره تره نه گهر نه و شيرک نه نجام بدات حاشا له مه قامي پيغه مبهه [ﷺ] نه گهر نه و نه نجامي بدات کرده وه کاني هه لبو ه شيته وه و ببيت يه کيک له زهره ر مه ندان، نه ي چي له که ساني غه يري پيغه مبهه [ﷺ]؟، چون کرده وه يان به تال نابيته وه و چون له زهره ر مه ندان نابن.؟

زانايان له سه ربه تال بووني کرده وه کان دوو رايان هه يه:

به شيک له زانايان نه لين نه گهر شيرکي نه نجام دا راسته و خو نه و کرده وانه ي که کردويه تي هه لته وه شيته وه،

به شيکي تر له زانايان نه لين کاتيک که شيرکه که نه نجام نه دات و کوفر نه کات نه و کاته کرده وه کاني به تال نه بيته وه که له سه ري بمریت و وه فات بکات و ته وبه ي لينه کات.

نه بيت بزاني خه ته ريه تي نه م بابه ته له کوئ دايه، تو نه م هه موو کرده وه چاکه ي نه نجامت داوه نه م هه موو نويزه و حه جت کرده و مالو سامانت له پيناو الله {ﷻ} سه رف کرده و، پاشانيش له قيامت ببيني ده ست به تال و نه م هه موو کرداره ي کردوته وه ک پوشي بهر با هه مووي رويشته وه هيچيت به ده سته وه نه ما، به راستي نه مه زور ناخوش و سه خته، وه له قيامت چيدي ده رفه تيکي تريت پينادريت و بللي ته وبه ي لي نه که م و عيبادت نه که م و ديمه وه سه ر ته وحيد، له وي هيچ که س به هانات نيا له وي ده ربازت نابيت، بويه ش بزانه نه و که سه ي پيت ده لپت نه م کاره مه که کوفر و شيرکه و پيت نه لپت که وتويه ناو کوفره وه نه و نايه وپت له قيامت چاوت له کرده وه کانت بکه ي هه مووي به به لاش نه روا ت بويه ش پيت نه لي کافر بوويت و له دين ده رچووي وه ره ته وبه بکه له سه ر نه و کوفره ي نه نجامت داوه.

توکاتيک له سه ر نه و کوفر و شيرکه نه مریت الله {ﷻ} ليت خوش نابيت به هيچ جوړيک، وه تو به هه شت له سه ر حه رامه و به هيچ شيوه يه ک ناچيته به هه شته وه، به نه به دي له جه هه نه مدا

ئەمىنىتەۋە، ۋەھەر كىردەۋەيەك كەكرىدۈۋەتە ھەموۋى بەتال ئەيىتەۋە، ۋەئەيىتە زەرەر مەندىرىن كەس لە دونيا ۋ لە قىيامەتدا.

بەپراستى ئەمە جىي ھەلۋىستە لەسەر كىردنە بۇ ئەۋەي پەنجەرۋ نەبىن، بۇ ئەۋەي بەدبەخت ۋ چارە رەش نەبىن، بۇ ئەۋەي بۇ ھەتاھەتايە نەخرىپەنە دۆزەخەۋە ۋ كىردەۋەكانمان بەتال نەبەنەۋە، ئەيىت شىرك بناسىن ۋ خۇشمانى لى بپارىزىن، ۋە ئەۋەكەسانەئى ئاگادارمان ئەكەنەۋە لە شىرك ۋ كوفىر بەقسەيان بىكەين گۈپراپەئىيان بىكەين، باتەۋەش بىكەين لەسەر ئەۋەي كە كىردۈمانە، ۋەدلىنىش بە ھەرتاۋانپىك كەئەنجامت داۋە غەيرى كوفىر ۋ شىرك كۆتايەكەي ھەر ئەجىتە بەھەشت بەرەحم ۋ فەزلى اللہ {ﷺ} مادام توشى كوفىر ۋ شىرك نەبوۋىيە، بەلام ئەگەر بىت ۋ ھىچ تاۋانپىكىشت ئەنجام نەدايىت تەنيا شىرك ۋ كوفىر گەرەت ھەيىت ئەۋە ھەر دەچىتە جەھەنمەۋە ۋ بەھەشت نابىنىت

كۆمەلپىك بابەت لەسەر شىركى گەرە:

شىرك كە موخالەفەي تەۋھىدە پەلەي ھەيە، ۋ اتا ھەندىكى گەرەترە لە ھەندىكى تر: پەلەي يەكەم: ئىنكارى كىردن ۋ نكۆلى كىردنى ھەبوۋى اللہ:- كەئەمەش مەنەجى شىۋەيەكان ۋ دەھرىەكان ۋ فىرەۋەنە.

پەلەي دوۋەم: ئىنكارى كىردنى الربوبىيە اللہ:- ئىمانت بەۋە ھەيەكە اللہ {ﷺ} بوۋى ھەيە بەلام ئىنكارى الربوبىيە ۋ ئەفعالەكانى اللہ {ﷺ} بىكەيت، كەئەمەش مەنەجى فەلاسيفە ۋ فەيلەسووفەكانە.

پەلەي سىيەم: ئىمان ھىنان بە الربوبىيە اللہ بەلام بەتاك ۋ تەنھا نا:- ۋ اتا باۋەپريان بە بوۋى اللہ {ﷺ} ھەيە ۋ باۋەپريان بە الربوبىيە اللہ {ﷺ} ھەيە بەلام شەرىكىان بۆى بپار داۋە، ئەۋان ئەللىن اللہ {ﷺ} خالقه ۋ رازقه بەلام لەھەمان كاتىشدا كەسانىكى تريان پى رزقەدەرە.

پەلەي چۈارەم: ئىمان ھىنان بە الربوبىيە اللہ بەلام لەھەندىك ئەفعالەكانى اللہ {ﷺ} شەرىك بپار ئەدات:- بۆنموۋە ۋەك ياسادانان ۋ تەشرىع.

پەلەي پىنچەم: الربوبىيە بۇ اللہ جىگىر ئەكەن بەلام ئىنكارى اللوھىيە اللہ ئەكەن:- ھەربۆيەش عىبادەت بۇ غەيرى اللہ {ﷺ} ئەكەن.

پەلەي شەشەم: اللوھىيە بۇ اللہ جىگىر ئەكەن بەلام بە تاكوتەنھا نا بەلكو شەرىكى بۇ بپار ئەدەن.

پلهی حهوتهم: ئیمان به الربوبیة و الالهیةیش دههینن و بۆ الله ی جیگیرئه کهن، بهلام لههیندیك بابهتی الالهیة تیکهوتون و شهريک بۆ الله {ﷻ} ئه نجام ئه دهن. ئه مانه هه موویان شیرکی گه وره بون و ئینسان پیی له دین ده رئه چیت و ئه م خالانهش پله کانیا ن بوو، که پلهی یه که م له هه موویان خه ته ر تره.

بۆچی شیرک گه وره ترین تاوان و سته مه؟

له بهر ئه وهی شیرک و حه قیقه تی شیرک پیچواندی الله یه به مه خلوقیکی لاواز و به ییز و که م، یا خوود مه خلوقیکی به ییزی زه لیلی لاواز و هیچ به الله {ﷻ} ئه چووینیت، ئه مه ش کاره ساتیکی زۆر گه وره یه له بهر دوو هۆکار:

1_ که سی موو شیرک سیفه ته به رزه کانی الله له الله دایده رنیت و ده داته که سانیکی لاواز و زه عیف و به ییز که توانایان به سه ر خو شیان نییه.

2_ که سی موو شیرک دوا ی ئه وهی سیفه ته کانی دایه پال مه خلوق ئه مه ش خو ی له خویدا به که م دانانی الله یه په نا به الله.

شیرک له چه ن پرویه که وه دابه ش ئه کریت:

یه که م: شیرک له پرووی بابه ت و جو ره وه دابه ش ئه بیت به سه ر:

1_ شیرک له الربوبیة.

2_ شیرک له الالهیة.

3_ شیرک له الأسماء والصفات.

دووهم: شیرک له پرووی خه ته ری و گه وره ی و ترسناکی بابه ته که وه دابه ش ئه بیت به سه ر:

1_ شیرکی گه وره.

2_ شیرکی بچوک.

سییه م: شیرک له پرووی دیار و شاراوه یه وه دابه ش ئه بیت به سه ر:

1_ شیرکی ئاشکرا: بۆنموونه (سووژده بردن بۆ غهیری الله).

2_ شیرکی شاراوه: بۆنموونه (ریاء).

ئىجىاوازى ھەيە لە نىوان شىركى خفى و شىركى باطن؟

بەشىك لە زانايان ئەفەرموون شىركى خفى ئەوھىيە كەوا كەسەكە ھەستى پىناكات كەئەنجامى داوھ و ھەست بەوھىيەنات كەكەوتۇتە شىركەوھ ئەوھىيە شاراوھىيە، بەلام پەئى ئەھەھى زانايان ئەوھىيە كە شىركى خفى لەبەر ئەوھىيە خەفە چۈنكە بۇ غەيرى اللہ ﷻ ئەنجام دراوھ و تايبەتە بە پىاء و بەنسبەت ئىمە شاراوھىيەوھ.

بەشىك لە زانايان ئەفەرموون شىركى باطن ئەوھىيە كە پەيوھىيە بە دلاھوھ ھەيە، كە بۇ غەيرى اللہ ﷻ ئەنجام ئەدرىت وھەك [ترس، بەگەورەدانان...ھتد] كەلە دلدائەنجام ئەدرىن. **چوارەم:** شىرك لەپرووى ئالەت و پىكارەوھ واتا بەوشتەي كەوا پىئەنجام ئەدرىت دابەش ئەبىت بەسەر:

1_ شىركى كردارى و فعلى: وھەك [سوژدەبردن].

2_ شىركى قەولى: وھەك [ھاناو ھاوار].

3_ شىركى ئىعتىقادى: وھەك [خۇشويستن، ترسان].

پىنچەم: شىرك لەپرووى شىواز وچۇنيەتيەوھ دابەش ئەبىت بەسەر:

1_ شىركى تعطيل: كەوتمان لىدارىن و بۇجىگىر نەكردن و ئىثبات نەكردن و لىسەندەوھىيە.

2_ شىركى پىچواندن و ھاوتاست كردن.

بەپىي ئەم خالانەي باسما كەرد بۇمان دەرئەكەويت كەشىرك دابەش ئەبىت بەسەر چەن جۇرپىكى تر بۇنموونە: [شىركى دەعوھ، شىركى ھاناوھاوار بردن، شىركى خۇشويستن، شىركى ئىپادە، شىركى گوپرايەلى، شىركى كمان ھەيە پەيوھىيە بە مردوھوھ ھەيە، شىركى كمان ھەيە پەيوھىيە بە زىندوويەوھ ھەيە، شىركى كمان ھەيە پەيوھىيە بە قەبرەوھ ھەيە، شىركى عىناد، شىركى نەزانى، شىركى پشت لى ھەلكردن، شىركى بەدرۇخستەوھ، شىركى سەربەخۇ....ھتد].

رېگاي ترەھىيە بۇ دابەشكردنى شىرك و دەتوانىن بلىين شىرك لە چوار جۇر دەرناچىت:

يەكەم: ئىنكارى كردنى اللہ ﷻ وھ تعطىلى اللہ ﷻ لە اللوھىيە، جا بەشىوھىيەكى گشتى بىت يانىش ئىنكارى كردنى بەشىكى بىت.

دوھەم: ئىنكارى كردن و نكۆلى كردنى الربوبىيە اللہ ﷻ، جابەشىوھىيەكى گشتى بىت ياخوود لە بەشىكى دابىت.

سۈيەم: جىگىر كىرىمى الربوبىيە بۇ غەيرى اللە، جا بە شىۋەيە كى گىشى بىت ياخوود لە ھىندىكى دابىت.

چوارەم: جىگىر كىرىمى اللوھىيە و عىبادەت كىرىمى بۇ غەيرى اللە، جا بە شىۋەيە كى گىشى بىت يا بە شىۋەيە كى دابىت.

جۆرى تىرى شىرك بەرنگە تىر لە غەيرى ئەۋرىگەيەنە لە سەرۋە باسما كىر ئەبەنە شەش جۆرىتەر:

- 1_ شىركى ئىخلاى و نىەت.
- 2_ شىركى واسطە و نىۋەندىگىرى.
- 3_ شىركى سوژدە و تەۋاف و عىبادەتەكان.
- 4_ شىركى خۇشۋىست و پىشتىن بەستىن و سەرخىستىن.
- 5_ شىركى ياسادانان و ھوكم.
- 6_ شىركى الربوبىيە بە تەعطىل كىرىمى سىفەتەكانى اللە ياخوود پىچۋاندنى مەخلووقات بە اللە يانىش پىچۋاندنى اللە بە مەخلووقات.

بەپى ئەۋرىگەنە بە شىركەۋە ئەلكىن شىرك دابەش ئەبىت بەسەر:

- 1_ شىرك لە الربوبىيەدا.
 - 2_ شىرك لە اللوھىيەدا.
 - 3_ شىرك لە الاسماءوالصفاتدا.
- ❖ ۋە شىرك لە ۋەۋى ھەقىقەتەۋە دابەش ئەبىت بەسەر:

- 1_ شىركى تەمىل.
- 2_ شىركى تەعطىل.

جۆرەكانى شىركى گەرە:

- شىخ محمد بن عبدالوھاب (رحمە اللە) بەشەكانى شىركى گەرە دابەش كىردە بەسەر:
- 1_ شىركى دەۋە.
 - 2_ شىركى ئىرادە و مەبەست.

3_ شیرکی گوپراهی و طاعة.

4_ شیرکی خوشویستن محبة.

جوړه کانی شیرکی گه وره

جوړی یه کهم : **الشرك الدعوة**: شیرکی هانا و هاواربردن و لپارانه وه و دوعا، له بهر نه وهی دوعا عبادته وه هه عبادته ټیکیش بۆ غه یری 'الله تعالی' نه نجام بدریت نه بیته شیرک. شیرکی دهعه و دوعا یه کیکه لهو شیرکانه ی کهوا له کوڼ و له ئیستاشدا له ناو خه لکی نه نجام نه دریت و بهربلاوه.

به لگه له سهر جوړی یه کهمی شیرکی گه وره، والدلیل قوله تعالی: **(فَإِذَا رَكَبُوا فِي الْفُلِكِ دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ) العنكبوت: ٦٥**

واته: له کاتی خوشی و ئاساییشدا دهینی نهو خه لکه یه بی باوهرن و نکولی قیامهت ده کهن،،! که چی کاتی سواری که شتی دهبن و ترسی نقوم بوونیان لی دهنیشیت، زور به کوئل سهر داده نیڼ و ملکه چی و یه کلابوونه وهی خوین بۆ "الله" دهرده برن و تنهها لهو داوا ده کهن و باسی بته کان نامین، به لام کاتی الله {ﷻ} پزگاریان دهکا و دهگه نه وشکانی، دووباره دهچنه وه سهر بیره پووجه له کهی خوین و به هه مان جوړ شه ریک و هاوئل بۆ 'الله' داده نیڼ.

نه م ئایه ته ش په دیکه بۆ مووشریکه کان و صوفیه کان چوونکه نه وان هانا و هاوار بۆ غه یری "الله تعالی" نه بن.

که واته دوعا عبادته وه وهک له م حه دیشه که رسول الله ﷺ [نه فهرمویت: (الدعاء مخ العبادة)

واته؛ دوعا مؤخی عبادته.

یان نه فهرمویت: (الدعاء هُوَ الْعِبَادَةُ....)

واته؛ دوعا و پارانه وه خودی به ندایه تیه.

دوعا به مانا گشتیه کهی دوو جوړی هه یه:-

1_ دوعای عبادة: که عه مهل و کرده وه کانه وهک (سهر برین، نه ذر، نویت...).

2_ دوعای مه سئه له و طلب: که داواکردنه کان ئه گریته وه، وهك (الإستعانة، الإستغاثة، الإستعاذة).

به لام دوعا به مانا تایبه تیه که ی ته نه ا دوعای هانا و هاواربردن ئه گریته وه. که وایه زانیمان دوعا عیبادته مادام عیبادته ئه بیته ته نه ا و ته نه ا و بی شیرک بو 'الله تعالی' ئه نجام بدریته، ئه گهر بیته بو غهیری الله {عَلَّهِ} ئه نجام بدریته ئه و بکه ره که ی که وتوته شیرکه وه.

الله {عَلَّهِ} ئه فه رموویت: (وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ) غَافِر: ٦٠

واته: داوا له من بکه ن و له من بهارینه وه، منیش وه لامتان ده ده مه وه!! بیگومان ئه وانه ی خو به که و ره ده زانن له په رستنم به ته نیا بیگومان به سه ر شوپی و به بچووکی ده چنه دوزه خه وه. وه الله {عَلَّهِ} ئه فه رموویت: (وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ) الْمُؤْمِنُونَ: ١١٧

واته: ئه وه ی له گه ل الله هانا بو خوایه کی تر ده بات و ده په رستن هیچ به لگه یه کیش نیه له سه ر شیاوی بو په رستنایه تی ئه وه هه ر پرسینه وه ی کاروکرده وه کانی لای په روهردگاریه تی، وه نایگه یه نیته به به ختیاپی، چونکه کافر و بیباوهره ده یخو بیباوهره کان هه رگیز به ختیار و رزگار نابن،.....

شیخ باسی ئه م جوهری کرد له عیبادته که بریتی بوو له "دوعا"، وه شیخ له (القواعد الأربع) باسی جیاوازی مووشریکه کانی سه رده می پیغه مبه ری الله [عَلَّهِ] و مووشریکه کانی سه رده می شیخ و سه رده می ئیمه ش، که واه ی سه رده می ئیمه شیرکه که یان قورستره و خه ته رتره، چونکه مووشریکه کانی سه رده می پیغه مبه ر [عَلَّهِ] شیرکه که یان به س له کاتی خوشیدا بوه!! له کاتی ناخووشی ده بنه موه حید، به لام مووشریکه کانی ئه م سه رده مه و مووشریکه کانی سه رده می شیخ له خووشی و له ناخووشیدا هه ر کافرن!.

مانای دعاء چییه؟

له پرووی زمانه وانیه وه: دوعا به مانای هانا و هاوارکردن بانگکردن دیت.

زۆر جار (يا) لە پېش دىئە بۆنمۇنە { يا شېخ فلان، يا رسول الله هاوار، يا شېخ عبدالقادر گەيلانى.... هتد } پەنا بە "الله تعالى"، ئەمانە كە بەم ناوانە بانگ دەكرين تۆ داوايان لى دەكەيت و هانا و هاواريان بۆ دەبەيت لە برى ئەوئى هانا و هاوار تەنھا بۆ الله {ﷻ} بەریت.

وہ دوعا لە (دعا، يدعو، دعوة) هاتوہ لە لوغەى عەرەبیدا.

لەرپووى شەرعهوہ: بریتىە لە چوون بۆ لای الله تعالى بە ملکہ چىهوه، وههروهها خو بەكەم زانیين و داواکردن لە الله {ﷻ}، داواکردنى ئەو شتەى كەدەتەوئى يان داواکردنى لابرەنى ئەو نارەحتەى و ناخۆشیەى كە لەسەرته.

دوعا كردن بۆ غەيرى الله {ﷻ} مەبەست لەوہىە تۆ داوا لە غەيرى الله {ﷻ} ئەكەيت لەوشتەى كەلە توانیدا نىيە ياخوود گوئى لى نىيە، كاتىك تۆ خەرىكە ئەخنكىت و كەسێك ئەبينى و هانای بۆ ئەبەى ئەوہ لە توانیدا هەيە و گوئى لىتە و دەتوانىت دەستت بگریت و دەرت بەپىنیت ئەمە نابىتە شىرك، بەلام كەسێك كەلپت ديار نىيە و غایبە و دەنگت پى ناگات تۆ بپیت هانا و هاوارى بۆ دەبەيت كە ئەو لەتوانیدا نىيە يارمەتیت بدات ئەسلەن گوئى لىت نىيە ئەمە ئەچىتە بابى شىركەوہ، ئەگەر بپت و كەسەكە ئامادەش بپت بەلام تۆ داواى شتىكى لى بكەيت كەوا لە توانای نىيە بۆ نموونە داواى لىبكەى "شەفاعەتت بۆ بركات يان مندالت پىبدات" پەنا بە "الله تعالى" ئەمەش هەر شىركە با كەسەكەش هەر ئامادەبپت.

داواکردن بەكۆمەلپك دەستەواژە دەكریت:

جارى واھەيە بەدەستەواژەى **ئەمر و فەرمان** دوعا ئەكەيت و ئەلپى ﴿ يا الله لىم خوش بە ﴾ ئەمەش لە قورئاندا هاتوہ وهك [رب اغفرلي].

وہبەدەستەواژەى **نەھىش** دىئە بۆ نموونە ئەلپى :- ﴿ يا الله بە تەنھا مەم هپلەوہ، مەمان گرەبە تاوانى خوئمانەوہ، يان وامان لىمەكە ﴾ لىرەدا ئەمە نەھىە.

وہجارى واھەيە بە (مصدر) دىئە كە لە جىگای فعل دادەنىشپت بۆنمۇنە [غُفِرَانَكَ رَبَّنَا].

دوعا بە كۆمەلپك شتەوہ دەلكپت:- (دعاء بالله، دعاء لله، دعاء في الله، دعاء إلى الله).

لە زمانەوانیدا (لغة) بۆكۆمەلپك شت بەكارديت:-

1_ بۆ هاناوہاواروداواکردنولپنزيكبونهوہ و شەفاعەت بەكاردەھپندريت.

- 2_ بۆ عیبادهت و تهو حید و ئیمان به کار دههیندریت.
- 3_ بۆ نه سه ب به کار دههیندریت.
- 4_ بۆ هاندان به کار دههیندریت.
- 5_ بۆ مه کانهت و به رزی و سوود و وه لامدانه وهش به کار دههیندریت.

دوعا کۆمه ئێک مورادیف (هاومانای ههیه:

- 1_ عیبادهت.
 - 2_ زیکر (الذکر).
 - 3_ نوێژ (الصلاة).
 - 4_ الإستعانة، الإستغاثه، الإستعاذه.
 - 5_ داوای په نادان و سوود پیگه یاندن.
 - 6_ الاستغفار و داوای لیخۆش بوون.
 - 7_ شه فاعهت بۆ کردن.
 - 8_ سوئال و داوا کردن و بانگ کردن.
- وشه ی دیکهش زۆره وهك {سلام، ابتهار، جنار}.
- دوعا داخل عیبادهت ده بیته، گه ورهترین مه قام و پله ی عیبادهت بریتیه له «دعاء»، بۆیهش ئه وکه سه ی هانا و هاوار بۆ غهیری الله {ﷻ} ئه بات گه ورهترین مه قامی عیبادهتی بۆ غهیری الله {ﷻ} ئه نجام داوه و که وتۆته گه ورهترین شیرکه وه.

ئه و خالانه ی که وه ده ی سه لمین دوعا عیبادهته و داوا کردن له غهیری "الله تعالی" شیرکه :

یه که م : ئه و نه هی و قه ده غانه ی که وا له قورئاندا هاتوه به کۆمه ئێک ئسلوب هاتوه که وا داوا کردن له غهیری الله {ﷻ} هه مووی نه هی لیکراوه و به عیبادهت ناو براوه، وه عیبادهتیش نه هی لیکراوه بۆ غهیری الله {ﷻ} و نابیت ئه نجام بدریت و ئه وکه سه ی ئه نجامیشی ئه دات کافره و زهره رمه نده ئه م ده سته واژانه زۆر له 'قورئانی پیرۆزدا' هاتوه و به کوفر ناوبراوه ئه وهیشی ئه نجامی بدات خه سارهت مه نده وه ده خریته جه هه نه م به زه لیلی و سه رشۆری، که وایه دوعا بۆ "الله تعالی" عیبادهته و بۆ غهیری "الله تعالی" شیرکه.

دووهم : الله {ﷻ} دوعای به عیبادهت ناو بردوه.

سییه م : ئەو کەسەى کەوا هانا و هاواری بۆ ئەبدریئەت الله {ﷺ} بە پەرەستراو ناوی بردووە، و بە (الاله) و بە (مەعبود) ناوی بردووە، کەواتە بزانه عیبادهتی غەیری الله {ﷺ} دەچیتە بابی شیرکەوێ.

دوعا پلەیهکی بەرزى هەیه له دینی ئیسلامدا چونکە:-

دوعا و هانا و هاواری و داواکردن هەموو عیبادهتێک ئەگرێتەوێ، چوونکە مۆخ و کلۆکی عیبادهتە ئەسڵەن دوعا خۆی عیبادهتە و گەورەترین مەقامی عیبادهتە.

و هەر هەر هەموو دوعا شەموولی هەموو عیبادهتێک ئەکات و دوعا خۆشووێستنی تێدایە بۆ الله {ﷻ} و تورەبوونی الله {ﷻ} پێبەدەست دینی ئەگەر داوا لە الله {ﷻ} نەکەیت هەر هەر کە پێغەمبەر [ﷺ] فەرموویەتی: (مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ) أخرجه الترمذي ٣٣٧٣، حدث حسن /

واتە: ئەوێ لە الله ناپارێتەوێ، الله لێی تووێ دەبیێ.

و هەر کە سێک واز لە دوعا بێنێت و بۆ غەیری الله {ﷻ} ئەنجامی بدات ئەو کەسە کافر دەبیێ، و دوعا کردن خۆزەلیل کردنی تێدایە ئەم خۆزەلیل کردنە بۆ غەیری "الله تعالی" بیێ ئەبیێتە کوفر.

کۆمەڵێک بابەتی تەرلەسەرشیرکی الدعوة (هانا و هاواری و دوعا):-

قاعیدەیهێ هەیه دەبیێ:- هەر کرداریێک ئەنجام بدریێ و بێنا بکریێ لەسەر (خۆزەلیل کردن) و (بەگەورەدانان) و (خۆشووێستن) ئەوێ عیبادهتە.

هەر کرداریێک لەسەر ئەم سێ کۆڵەکەیه ئەنجام بدریێ و دابمەزێ ئەوێ عیبادهتە، و ئەنجامدانی بۆ الله {ﷻ} عیبادهتە و ئەنجام دانی بۆ غەیری الله {ﷻ} شیرکە.

بۆ دوعا دەبیێتە شرک؟

یە کەم: دوعا داواکردنی تێدایە، ئەگەر داوا کردنە کە لە غەیری الله {ﷻ} بوو بەشتیێک لە توانیدا نییە، و هەر کە سێک و هێچ شتیێک ناتوانیێ ئەم کارەت بۆ بکات جگە لە "الله تعالی" ئەوێ شیرکە.

دوو هەم : ئەم دوعایەى تۆ لە غەیری الله {ﷻ} داواى دەکەى ملکەچى و خۆبەکەم دانان و گەرانەوێ تێدایە کە ئەمەش دەبیێ تەنھا و تەنھا بۆ "الله تعالی" ئەنجام بدریێ.

ئایە پەيوهندی نێوان شیرک و دعاء چیه ؟

یه که م: دوعا ئه چیتته بابی شیرک له الالهیه دا جا چی به (مطابقة) چی به (تضمن) بیٔ، چونکه دوعا په یوهندی به کرداری به نده کانه وه هه یه که ئه نجامی ئه دهن.

دووهم: دوعا ئه چیتته بابی شیرکی الربوبیه و شیرکی الاسماء والصفات به ده لاله تی ئیلتیزامی. سییه م: دوعا ئه چیتته بابی شیرکی تعطیل چونکه ئه و که سه ی هانا و هاوار بۆ غه یری الله {ﷻ} ئه بات ئه و شتانه ی که و تاییه تن به الله، له "الله تعالی" ی سه ندۆته وه و تعطیلی کردوه و لییدار نیوه بۆ غه یری الله ی جیگیر کردوه.

چوارهم: دوعا ئه چیتته ناو شیرکی پیچواند و ته مثیل، چونکه ئه و که سه ی هانا و هاوار بۆ مه خلوقیک ئه بات ئه م مه خلوقه ی چواندوه به الله {ﷻ} په نا به الله، و ئه و که سه ی که و هانا و هاواری بۆ غه یری الله {ﷻ} بردوه 'الله تعالی' ی به مه خلوقات چواندوه.

قاعیده یه کمان هه یه ده ئیت:-

دوعا و هانا و هاوار بردن بۆ غه یری الله {ﷻ} که شیرکه له الالهیه دا، شیرکی له الربوبیه دا لیلازم ده بیٔ.

دوعا و هانا و هاوار شیرکه له الالهیه دا له بهر ئه وه ی عبادته و په یوهندی به کرده وه کانی به نده وه هه یه، وه به هه مان شیوه ش شیرکه له الربوبیه دا له پرووی ئیلتیزامیه وه:- چونکه کاتیک تۆ هانا و هاوار بۆ مه خلوقات ده به یت جاهه ر که سییک بیٔ داوای لیده که یت که شتیکت پیببه خشیٔ، تۆ تاییه تمه ندیه ک یان سیفاتیک ی الله {ﷻ} یت به خشیوه به م مه خلوقه ی که و هانا و هاواری بۆ ئه به یت.

شیرکی دوعا به نیوه ی شیرک حیسابه، و اتا به قه د نیوه ی شیرکه کانی سه رزه وی هه یه له دوو پرووه وه:

أ_ به رامبه ره به شرکی فه لاسفه کان و ئه وانه ی خۆر و مانگ ده په رستن.
ب_ به رامبه ره به و که سانه ی که و ته شریع و یاسا داده نین، و اتا وه که ئه وه ی شیرکی دوعا و شیرکی ته شریع نیوه به نیوه بیٔ.

شیرک که له به نی ئاده م سه ری هه ئدا وه به شیوه یه کی گشتی له سه ردوو بنچینه یه:

- 1_ به گه و ره دانانی قه بر و ته به پروک پیگردنیان، که شیرکی قهومی ((نوح)) بوو 'علیه سلام'.
- 2_ شیرکی په ره ستنی ئه ستیره و مانگ.

بابه تی دوعا بۆ غه یری "الله تعالی" شیرکه، ئەمەش بەبەلگە ی ئایەتەکانی قورئان و بەبەلگە ی
 حەدێشەکانی پێغەمبەر [ﷺ] و ئیجماعی زانیان، کە ئیجماعی لەسەر باس کراوە وەک {شیخ
 الإسلام ابن تیمیة....} باسی کردووە، وە بەبەلگە ی ئەقلیش سەلمپندراوە کە دوعا بۆ غه یری "الله
 تعالی" شیرکه و زانیانی مەزەهەکان کۆمەڵیک زانای زۆر زۆر هەیه بە رونی باسی ئەوەیان
 کردووە کە هانا و هاوار بردن بۆ غه یری الله {ﷻ} شیرکه و ئینسان پێی لە دین دەردەچێت.
 بەلام ئەهلی کوفر کە دژی قورئان و إجماعی زانیان و ئەو کە سەنە ی عەقڵی خۆیان لە دەست
 داوە دین هانا و هاوار بۆ غه یری الله {ﷻ} ئەبەن.

هیندیک لەو عیبادهتە قەلبایانە ی کە بەدل ئەنجام دەدرێت:

أ_ **ملکە چی و گەردەن کە چی:-** کاتی ک تۆ دوعا و هانا و هاوارت برد ئەم دوانە لەخۆ دەگریت
 جا بۆ الله بێت یان بۆ غه یری الله.

ب_ **ئوومێد بوون و تەماح بوون:-** لەوێ کەوا سوود و قازانج پێگە یە نیت، کاتی ک تۆ دوعا و
 هانا بۆ "الله تعالی" ئەبەیت ئوومێد و تەماحت هەیه کەوا وەلامت بداتەو، بەهەمان شیوەش بۆ
 غه یری "الله تعالی" ی بەریت ئوومێد و تەماحت هەیه.

ج_ **بەگەورە دانانی ئەو شتە ی تۆ هانا و هاواری بۆ ئەبەیت:-** کە ئەمەش عیبادهتە جا بۆ الله {ﷻ}
 بێت یانیش بۆ غه یری الله {ﷻ} بێت.

ح_ **دوعا ترس و خەوف'یش لەخۆی ئەگریت:-** کاتی ک تۆ داوا لە الله {ﷻ} ئەکەیت ترست لێ
 هەیه، بەهەمان شیواش داوا لە غه یری الله {ﷻ} بکەیت ئەم ترس و خەوفەت لەم هەیه.

خ_ **پەنادان و چون بەرەولای و خۆدانە پال:-** بۆ الله بێت ئەبێتە عیبادهت و تەوحید، بەلام ئەگەر بۆ
 غه یری الله {ﷻ} بێت ئەچیتە بابی شیرکهو.

د_ **خۆشویستن و تەوہ کول لەسەر ئەو شتە ی تۆ داوات لێی کردووە:-** کەوا یە تەوہ کول و
 خۆشویستن بۆ الله {ﷻ} بێت تەوہیدە بەلام بۆ غه یری الله {ﷻ} شیرکه.

ئەحکامەکان و حوکمی دوعا:

یە کەم: دوعای واجب:- بریتیه لە هانا و هاوار بردن بۆ "الله تعالی" بەتەنها و بەبێ شرک.

دووهم : دوعای حه پام:- بریتیه له داواکردن له الله {ﷻ} به وهی کهوا توشی تاوانیک ببیت یان سیله ی رحم بچرپنیت له گهل مووسلمانیکدا ئه مهش حه رame ئه م داواپانه له الله {ﷻ} بکهیت.

سییه م : دوعای موباح:- داواکردنه له الله {ﷻ} به مهسلحه ته دونیاپه کان ئه مهش شتیکی موباح و رپپیدراوا.

چوارهم : دوعای بدعة:- نابیت ئه نجام بدریت، ئه ویش داواکردنه له الله {ﷻ} به ته وه سوّل، چونکه ته وه سوّل مان ههیه شهرعیه به وهی کهوا داوا بکهی له الله {ﷻ} به ناو سیفه ته به رزه کانی یاخود به کرده وهی چاک ته وه سوّل به مانه جائیزه، به لام ته وه سوّل بیدعه ته وهیه کهوا داوا له الله {ﷻ} ئه کهی بۆنموونه له بهر خاتری ئه و شوینهی کهوا تپی دایه یان له بهر خاتری فلانه کهس ئه م دوعایه بیدعهیه و نابیت بکریت.

پینجه م : دوعای شرکی:- ئه ویش داوا کردنه له غهیری الله {ﷻ} له شتیکیدا که ته نها له توانای الله {ﷻ} دایه.

ئه و کاتانه ی داوا کردن له غهیری "الله تعالی" ئه بیته شیرک :

یه که م : داواکردن له مردوو یان له و که سه ی غائیبه و نادیاره، هانا و هاوار بردن بۆ ئه مانه بیگومان شیرکه و له دین ده چیه دهره وه.

دووهم : داواکردن له که سیکی زیندوو له شتیکیدا که له توانایدا نییه و داوای شتیکی لیده کات که هیچ که سیک ناتوانیت و له توانای دانییه بیکات ته نها الله {ﷻ} نه بیت. بۆنموونه داوا له که سیکی زیندوو ده کهیت (رزق و رۆزیت پیبه به خشیّت، یان داوای لیده کهی مندالت پیدات، یان داوای لیده کهی باران ببارینیت...) با که سه که ئاماده ش بیت ئه مه شتیکه له توانایدا نییه و ده چیته بابی شیرکه وه

ئه و کاتانه ی کهوا دروسته تۆ هانا و هاوار بۆ مه خلوق بهریت :

یه که م : ده بیت ئه م مه خلوقه ی تۆ داوای لیئه کهیت زیندو بیت. دووهم : ئاماده بیت.

سییه م : کاتیک تۆ بانگی ئه کهیت ئه و بییستیت.

چوارهم : ئه وشته ی تو داوا ی لیئه کهین توانای جیبه جی کردنی هه بیئت، شتی که نه بیئت له سهروو توانای خو به وه بیئت.

هیندی که کات داوا له که سی که ئه کهیت دوعات بو بکات کهوا زیندوه و پی ئه ئی بوم له الله {ﷻ} بپارپوه، له لای سه له ف پیا یان خو ش نه بوه و هه زیان پی نه بوه، بو نموونه به که سی که بلیت "دوعای خیرم بو بکه و بوم له الله بپارپوه" سه له ف ئه م جو ره باب هه تانه یان هه ز پی نه هه اتوه و له لایان {مه کرو هه} بووه و نا په سه ند بوه و پیا یان خو ش نه بووه، چونکه کاتی که هه لکانی که داوا یان له سه له ف ده کر دوعایان بو بکه ن ئه وان له وه لامدا ئه یان ووت؛ ۵ ئیه ئیه پیغه مبه رین؟ ۶ واتا هه زیان به باب هه ته که نه بوه.

واز هینان له داوا کردن له هه لک به شیوه یه کی گشتی ئه مه که مالی ته وحیده، واتا به هه چ جو ری که داوا له که س نه کهیت کهوا دوعات بو بکات به س خو ت ته نها و ته نها داوا له الله {ﷻ} بکهیت و له بهر الله {ﷻ} بپارپیته وه ئه مه که مال و ته واویتی ته وحیده کهوا تو ئه نجامت داوه.

چونکه پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فه رمویه تی: (إذا سألتَ فاسألِ اللهَ) أخرجه الترمذي: 2516 واتا:- ئه گه ر داوات کرد ئه وه به س داوا له الله بکه.

ئه و جو ره انه ی دوعای هه رامن !:

.تو بچی داوا له الله {ﷻ} بکهیت له لای قه بر و له وشوینانه ی شیرکی لی ئه نجام ئه دریت تو بچی له وئ داوا له الله {ﷻ} بکهیت، ئاگاداره،،! مه به ستمان ئه وه نیه داوا له قه بره کا بکهیت و داوا له شوینه که بکهیت، به لکو ده چی له م شووینانه داوا و دوعا له الله {ﷻ} ئه کهیت ئه مه هه رامه، دوعا کردن به وه ی کهوا تاوانی که بو بره خسیت وه ک با سمان کرد هه رامه.

جو ره کانی داوا کردن که شیرکن:-

داوا کردن له مردوان یان پیاوچا کان یان پیغه مبه ران [علیهم السلام] له مانه که داوا یان لی ده کهیت و هانا و هاواریان بو ئه بهیت جا داوا یان لی بکه ی شه فاعه تت بو بکه ن یان هه رشتی کی تر ئه مه شیرکه، جا با ئه و که سه ش پیاو چاک بیئت یان پیغه مبه ر بیئت ئه مه شیرکه له الالهیه و شیرک له الربوبیه ی شی لی لازم دیئت.

یان داوا کردن له جنۆکه و مه لایکه کان بلیت ئەم کارەم بۆ بکەن و ئەم شتەم بۆ ئەنجام بدەن یان بلیت ڕزق و ڕۆزیم بدەن یان فلانم بۆ بکوژن ئەوانە هەمووی دەچنە بابی شرکی گەورەو.

وەداواکردن له ئینسانێکی زیندوو بەلام غایبە و گوێی لێت نییە داواى لێئەكەیت و هانا و هاواری بۆ ئەبەیت ئەمەش شیرکی گەورەیه.

ئەموخالەفاتانەى كه پروودەدەن له بابەتى دوعادا :

یەكەم : دوعا كردن و داواکردن له غەیری الله {عَلَّهِ}.

دووهم : پشت هەڵکردن له دوعا كردن له الله {عَلَّهِ}.

سێهەم : باوەڕت وابێت كەوا دوعا و داواکردن هیچ سوود و هیچ زیانیکی نییە.

چوارەم : ئەو دوعایانە ئەنجام بەدەى كە حەرەم و بێدەن جا هەر جۆریك بێت.

حیکمەت چیه کاتیك الله {عَلَّهِ} وەلامی داواکاریه کانی مووشریک ئەداتەو:

بۆنموونە کاتیك دەبینی كەسێك چۆتە لای فلان قەبر یان چۆتە لای فلان شیخ و هانا و هاواری بۆ بردو و وەلام دراوەتەو و حیکمەت لەم وەلام دانەوێهە چیه؟

هەڵبەت لای ئەهلی سوونە ئەو شتانەى جگە له الله {عَلَّهِ} هانا و هاواری بۆ ئەبردری وەك [شیخ، قەبرى پیاو چاكان...هتد] هیچ شتیکیان بەدەست نییە، ئێمە گوومانمان لەو نییە.

حیکمەتەکان:

یەكەم : تاقیکردنەوێ "الله تعالی" یە بۆ ئەم كەسە.

دووهم : جاری واهیه كە "الله تعالی" وەلامی ئەم كەسە مووشریکە ئەداتەو له ناخیدا ئیلتیجا و ئیلحاح و داكۆکی كردن دەبینیت، كەسە مووشریکەكە زۆر بە راستگۆیی ئەپارێتەو و هانا و هاوار ئەبات بۆی و زۆر ملكەچە، "الله تعالی" كە ئەمە له دڵیدا ئەبینیت وەلامی ئەداتەو.

بۆنموونە کاتیك "الله تعالی" باسی مووشریکە کان ئەكات ئەفەرمویت (فَإِذَا رَكِبُوا فِي

الْفُلْكِ دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ) العنكبوت: ٦٥

ئەوانە مووشریک و کافر بوون و الله {عَلَّهِ} ئەیزانی کافرن بەلام کاتیك كەوا سواری كەشتی دەبوون ئەوو مووشریکانە ئەوێندە پڕ بەدڵ ئەپارانەو و ئەوێندە بە دڵ دوعایان ئەکرد کاتیك الله {عَلَّهِ} ئەمەى ئەبینی نەجاتی دەدان، الله {عَلَّهِ} وەلامی دوعاکەى ئەدانەو لەبەر ئەوێ زۆر بە موخلیسی و پڕبەدڵ داویان ئەکرد بۆیەش كەسى مووشریک زۆر جار دوعاکەى

قه بوول ئه بیئت ئه وهنده به ئیلحاحه وه دوعاکه ئەکات و ئەپارێته وه و الله {ﷻ} دوعاکه ی قه بوول دهکات.

سێیه م : رهحمهت و میهره بانی "الله تعالی" ئه وهنده زۆره وا له قهزا ئه خوازێ که تهواویه تی و که مائیتی 'الله تعالی' یه ئه وهی که داوای لی ئه کریت به مهخلووقاتی خوێ ببهخشیت، جا مووسلمان بیئت یان مووشریک الله {ﷻ} پێیان ده بهخشیت.

چوارهم : جاری واهیه شهیتانه کان له جنۆکه دین ئه وو شتهی کهوا ئه وه بهندهیه هانا و هاواری بۆ دهبا، ئهوان دین شتیکی بۆ درووست دهکهن ئه و وادابنێ و وابیر بکاته وه که به لی ئه م شته بووه، بۆنموونه وای بۆدینن کهتۆ هانا و هاوار بۆ فلان وهلیه بهریت و بۆ لای ئه م قهبره هانا بهریت کاره کهت بۆ جیبه جی دهکات و وادهزانی ئه مه عیبادته وه ئیدی الله {ﷻ} یارمه تی دهریه تی و کارئاسانی بۆ دهکریت بۆیه ش هانا و هاوار بۆ فلان کهس و قهبر دهبات و زیاتریش ته شجیع ئه بیئت بۆ ئه وهی داوا له غهیری الله {ﷻ} بکات، ئه مه ش کوفر و شیرکه، جنۆکه و شه یاطین هاندهری خه لکن بۆ کوفر و کرده وه که ی بۆ دهرازینه وه.

جا ئه م شه یاطینه وه همیکی وای بۆ درووست ئه کهن که به مه زیاتر کارئاسانی بۆ دهکریت، ههروهک له سه رده می پێش پێغه مبه ر [ﷺ] جنۆکه کان و شه یاطینه کان له سه ر زمانی بته کان مووشریکه کانیا ن زیاتر به ره و هیلاکیهت برد، و جنۆکه ده هان له سه ر زمانی ئه و بته قسه ی ده کرد و وای ده کرد کهوا خه لک زیاتر لییان بترسیت و زیاتر هانا و هاواریان بۆ بهریت و وادابنیت که ئه م بتانه زه ره ر و سوود و قازانجیان به دهسته.

"الله تعالی" ئه مانه ی تاقی کرده وه، نه وه ک الله {ﷻ} دوعای قه بوول کرد بیتن و به حه قی دانابیت و پێی وابیت کهوا کاریکی باشه کهوا ئه و که سانه ئه نجامی ئه دهن، نه خیر...!، به لکو الله {ﷻ} تاقیکرونه وه و ئه وان توشی کوفر بوون و کوفریان ئه نجام دا و سنوری الله {ﷻ} یان به زاند، بۆیه ش کاتیک تۆ ئه م زو لمه به رامبه ر "الله تعالی" ئه کهیت ئه ویش تۆ تاقی ئه کاته وه و مۆله تت ئه داتی.

داوا کردن له غهیری الله {ﷻ} بنچینه ی کوفر و شیرک بووه له جیهاندا و له کۆن و له نویدا وه دینی هه موو مووشریکان بوه که هانا و هاواریان بۆ غهیری الله {ﷻ} برده و.

ئاگادارب ن وه ئه نه خه له تین له لایه ن که سانیک...!

گۆپىنى ناو ھىچ كارىگەرى لە ھوكم ناكات، واتا ئەوان بلىن داواكردن لە (لات و عوزا) و ئەمانە شىركە، واتا بلىن ئەوھى ئىمە ئەيكەين ھانا و ھاوار نىيە بۇ غەيرى اللہ {ﷻ} بەلكو ئەمە تەوھسولە، ھەرۆك چۆن ئەمپۆ مووشىركەكان ناوھكانيان گۆپىوھ و ئەلىن «كاتىك ھانا و ھاوار بۇ فلان شىخ ئەبەين ئەمە تەوھسولە ئەيكەين خۆ ئەمە عىبادەت و پەرەستن نىيە» ئەم جۆرە ناو گۆپىنانە ھىچ لە مەوزووعەكە ناگۆپىت و ھوكمەكە گۆپانكارى بەسەردا نايت، بەلكو ھەمووى كوفى و لەدىن دەرچونە.

جىاوازى نىوان مووشىركەكانى سەردەمى ئىستا و مووشىركەكانى سەردەمى كۆن زۆر زۆرە، كەباسمان كەردوھ، شىركى مووشىركەكانى ئىستا زۆر خەتەرترە و ناوھكانيان گۆپىوھ بىتەكانيان گۆپىوھ كەدەيان پەرەستن و شىوازەكانيان گۆپىوھ، كەكۆمەلىك بەناو زانا و دىندار و عولەما ھاتون فەتوايان بۇ داوون بۆيان ھەلەل كەردوون و يارمەتیدەريانن و دەست پىشخەريانن لە كەردارى كوفى و شىركى كە ئەمان ئەنجامى بەدن، و ئەو بەناو دىندار و عولەمانە شىركەكانيان بۇ مووشىركەكان پازاندۆتەوھ ھەرۆك شەياطينەكان، ئەمپۆ شەياطينى ئىنس بەناوى عولەما و زانا و بەرگى عولەمادا ھاتون ئەم ھەموو شىرك و كوفى بۇ خەلكى دەپازىننەوھ و زىاتەر خەلكى توشى شىرك و كوفى ئەكەن، جا ھەر جارە و بەناوىك و ھەر جارەو بە شىوازىكى نوئ و دەيانەوئەت خەلكى گومراپكەن.

جۆرى دووھم لە شىركى گەورە:- شرک النية والإرادة والقصد:-

النية واتە ﴿مەبەست﴾

الإرادة واتە ﴿مەيل و بۆلاچوون﴾

القصد واتە ﴿داواكردن﴾

ئەمە جۆرى دووھمە لە جۆرەكانى شىركى گەورە كە شىخ (رحمە اللہ) بۆى باس كەردوون، زۆرىك لەزانايان ئەفەرموون 'القصد' و 'الإرادة' و 'النية' مورادىفى يەكن و ھاومانان و ماناكانيان لەيەكترى نىكە، ئەم جۆرە شىرك مەبەستى پى ئەوھىە كەوا تۆ كەردارىك ئەكەيت يان ئەو عىبادەتەى تۆ ئەنجامى ئەدەيت و ئەو ئىمانەى كەوا تۆ ھەتە مەبەستە لى قىامەت و پۆزى قىامەت و پاداشت وەرگرتن نىيە، بەلكو مەبەستە لەم كەردارە چاكانە جا ئىمان بىت يان تەوھىد بىت بەس بۇ دونىايە و بۇ پىايە، تاوھكو پىت بلىن كەسىكى چاكە و كەسىكى دىندارە و تاكو پىت بلىن موھىدە يان مەبەستە بەدەست ھىنانى مال و سامانى

دونیا یه و بو پیگه ته، یان بو به ده ست هیانی ئافره ته...! به داخه وه ئیمرو خه لکی بو نه وه هه ولده دات نه م شته دونیا یه نه به ده ست بیئیت، نه گهر نا نه سللی ته وحید و ئیمان له دلیدا نییه، که نه مه ش شیرکی الإرادة و القصد و نیه ته، وه ک موونا فیه که کان نه و ئیمانه ی ده یان هیان به س بو مالی دونیا بوو، نه گهر نا هیج مه به ستیکی قیامه تیان نه بوو.

به لگه له قورئاندا له سه رجووری دووهمی شیرک :

الله تعالی ده فه رمویت:- (مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَتَهَا نُوفٍ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُنْخَسُونَ ﴿٥١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦١﴾ [هُود]

واته: هه رکه سیک ته نها ژیا نی نه م دونیا یه و جوانیی و زه رق و به رقی نه وی بوئ و پاشه روژ پشتگوئ بخا، نه وا ئیمه ش هه ر له م دونیا یه دا به تیر و ته سه لی پاداشی گشت هه ول و کرده وه چاکه کانیان ده ده یه نه وه، به ته ندروستی و ئاسووده یی و روژی و ناوو شوهرتی دنیا هیچیشیان لی که منا کریته وه.

نه وانه له دوا روژدا -جگه له ئاگر- هیج به ش و به هره یه کیان نییه و هه ر هه ول و چاکه یه کیشیان له دونیا دا کردی، گشتی به فیرو و بیهووده ده چیت و باتل و ناحه ق و نارویه نه وه ی کردیان.

نه م شیرکه زور زور خه ته ره و زور کاره ساته شیرک له نیه ت و مه به ستدا کاره ساتیکی گه وره یه ئینسان تی بکه ویت.

شیخ ابن القيم الجوزية (رحمه الله) نه فه رمویت: «شیرک نه نجام دان له مه به ست و نیه ته کاند، نه مه به حریکه که لیواری نییه، واته نه وه نه ده فراوانه نه م سه ر و نه و سه ری دیار نییه، به راستی زور که من نه وانه ی لی دهرده چن، هه رکه سیک مه به ست له و کرده وه یه ی که وا نه نجامی نه دات غه یری الله {ﷻ} بیت و نیه تی شتیک بیت جگه له نزیک بونه وه له الله {ﷻ} نه وه شیرکی له نیه ت و ئیراده و مه به سته که ی نه نجام داوه»

که وایه بالیره نیه تی خو مان یه ک لای بکه یه نه وه و لی ره ئیش له سه ر ئیخلاص و نیه تمان بکه ین و نیه تمان ته نه ان بو الله {ﷻ} خالص بکه ین، زور قورسه خالص کردنه وه ی نیه ت ته نها بو الله

{ﷺ} نه وه تاسفیانی الثوري (رحمه الله) نه فه رموویت: «بیست سأل کارم له سهر نیه تم کرد تا توانیم نیه تم یه کلا ی بکه مه وه ته نها بو الله {ﷺ}».

ابن القيم الجوزية (رحمه الله) نه فه رموویت: «هه ریه کیک له ئیوه که ویستی کرده ده وه یه ک بکات با پیش هه موو شت دوو پرسیار له خو ی بکات "بوکی؟" و "چون؟" نایه له پیناوی الله {ﷺ} بوو و له پیناونه و نه نجامت دا؟ و چون نه نجامت دا؟ نایه به و شیوه یه بوو که پیغه مبه ر [ﷺ] نه نجامی داوه؟

یه که میان پرسیاره له سهر ئیخلاصت و دوو میان له شوینکه وتنی رسول الله یه [ﷺ]
جوړی سییه م له جوړه کانی شیرکی گه وره: -الشرك الطاعة: واته شیرکی گوپراهی، نه مه خالیکی زور گرنگه، و شیخ (رحمه الله) که ئاماژه ی پچ داوه له بهر گرنگی نه م خاله یه و له سه رده می شیخیش خه لکانیکی زور که وتبوونه ناو نه م شیرکه، به هه مان شیوه ئیمپروش خه لکانیکی زور له م شیرکه تیکه وتوه، سه یر ده که ی خه لکانیکی زور به شوین به ناو مه لا و به ناو ماموستا که وتوه که خه لآیان بو حه رام ده که ن یانیش حه رامیان بو حه لآل ده که ن، خه لکه که ش گوپراهی ده کات و به قسه ی نه کات، و کاتیک ئاگاداری نه که یه وه نه مه کوفر و شیرکه له وه لآمدا پیټ نه لیټ ماموستا فلان ده لی حه لآله هه رچه نده اخ پیی ده لی نه مه نایه تی له سه ره و حه دیتی پیغه مبه ری (ﷺ) له سه ره، به لآم نه وه هه رنای سه لمینیت، ئاگادار به....! که وتویت شیرکه وه کاتیک تو له حه لآل و حه رامدا پیچه وانه شه رع ی الله {ﷺ} بیټ و شوینیان بکه ویت.

هه رگیز دینی "الله تعالی" ناگوپیت و گوپانی به سه ر دانیات، پیغه مبه ر [ﷺ] وه فات ی کرد و کوټایش به هاتنه خواره وه ی وه حی هات، بویه ش نه مه ی که دوین کوفر و شیرک بوو نه مپرو نابی به ته وحید و به ئیمان.

به لگه له سه ر شیرکی طاعة له قورئاندا :

(اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا إِلَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ) **【التوبة: ٣١】**

واتا:- له بری الله مه لا و ره به نه کانی خو یانیا ن کرده خوا! حه رامیان بو حه لآل کردن، و

عیسای کورپی مه‌ریه‌میان کرده خوا...! خو وا فه‌رمانیشیان پیدرابوو که: ده‌بی هه‌ر 'الله'ی تاک و ته‌نیا بپه‌رستن، که جگه له‌خوی هیج په‌رستراویکی تر به هه‌ق نیه، الله له‌و شتانه پاک و بی‌خه‌وشه بی باوه‌ره‌کان ده‌یکه‌نه هاوتا و هاوبه‌شیی.

پاشان شیخ نه‌فه‌رموویت: ته‌فسیری نه‌م ئایه‌ته هیج ئیشکالیکی تیدانیه چونکه پی‌غه‌مبه‌ر [ﷺ] خوئی بوئی ته‌فسیر کردین، واتای گوپرایه‌لی کردنی زانایانه له‌تاواندا، نه‌وه‌ک مه‌به‌ستی پی ئه‌وه‌بی‌ت تو هانا و هاواریان بو به‌ریت، لیره‌دا شیخ مه‌به‌ستی پی ئه‌وه‌نیه تو نه‌م زانایانه بپه‌ره‌ستی و هانا و هاواریان بو به‌ریت و سوژده‌یان بو به‌ریت، ناگاداری نه‌م خاله‌بن هه‌روه‌ک چون پی‌غه‌مبه‌ر [ﷺ] ته‌فسیری کرد بو (عدي بن حاتم).

هه‌ر له‌سه‌ر نه‌م ئایه‌ته (عدي بن حاتم) که کابرایه‌کی نه‌صرانی بوو هاته لای پی‌غه‌مبه‌ر [ﷺ] و پی گووت: خو ئیمه سه‌روک و گه‌وره‌کانی خو‌مان نه‌کردوه به‌خوا و نه‌مان ده‌په‌ره‌ستن، بو چی "الله تعالی" نه‌فه‌رموویت: [اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ] له‌بری "الله" مه‌لاکان و سه‌روکه‌کانیان کردبو خودا..!

پی‌غه‌مبه‌ر [ﷺ] پی فه‌رموو: ئایه نه‌وان هه‌لایان بو هه‌رام نه‌ده‌کردن و هه‌رامیان بو هه‌لای نه‌ده‌کردن؟؟ پیاوه ناصه‌رانیه‌که‌ش ووتی: به‌لی، پی‌غه‌مبه‌ریش [ﷺ] پی فه‌رموو: ده‌ی ته‌واو هه‌لای و هه‌رام کردن ته‌نها کاری "الله تعالی" یه هه‌رکه‌سیک نه‌و کاره‌بکات و ئیوه‌یش پی پازی بن کردوتانه به‌خودای خو‌تان جگه له‌الله {ﷻ}. (والحدیث عند الترمذی برقم ۳۰۹۴).

(عدي بن حاتم الطائي) یه‌کیکه له‌و پیاوانه‌ی کوچی کرد بۆلای پی‌غه‌مبه‌ر [ﷺ] له‌مانگی (شه‌عبان ۹_ کوچی) و نه‌و مووسلمان بوو، یه‌کیکه له‌و پیاوانه‌ی که زور ژیاوه، (۱۲۰) سال ژیاوه، له‌سالی (۸۲) هیجری وه‌فاتی کردوه.

له‌م ئایه‌ته‌الله {ﷻ} باسی -أَحْبَار- و -رُهْبَان- ده‌کات که زانا‌کانیان بوون و نه‌وه‌که‌سانه‌ی خو‌یان یه‌کلای کردبووه بو عیباده‌تی الله {ﷻ} به‌لام ده‌کرئ کافریش بن. (أَحْبَار): زانا‌کان بوون، ده‌کرئ زاناش بی‌ت و کافریش بی‌ت. (رُهْبَان): نه‌وه‌که‌سانه بوون که خو‌یان یه‌ک لای کردبووه بو عیباده‌تی الله {ﷻ} ده‌کرئ کافر بی‌ت.

که واته مه رج نیه نه وهی ناوی زانا بوو، نه وهی ناوی مه لا بوو، ئیتر ته و او علمییکی بئ خه وشی لایه و بو به هه شته، خو که سیان له ابلیس علمیان زیاتر نیه و کافیش بوو، بویه ئیتر ناگادار به گوپرایه لی کئ ده که یت..!

کۆمه لێک بابته له سه ر شیرکی الطاعة :

شیرکی الطاعة و شیرکی حوکم په یوه ندیان به یه که وه هه یه، چونکه که سانیک هه ن حوکم و یاسا ده رنه که ن، که سانیک تریش گوپرایه لی نه و حوکم و یاسایانه ده که ن که و نه مان ده ری ده که ن. جائه م حوکم و یاسایانه نه گه ر هاتو پیچه وانه ی [قورئان، فه رمو و ده ی صحیح، ئیجماعی زانایان] بوو، نه و که سه ی شوین نه و حوکمانه بکه ویت که و تۆته ناو شیرکی (الطاعة) وه.

شیرکی الطاعة و شیرکی حوکم په یوه ندیان به (الالوهیه) هه یه، چونکه شیرکی الطاعة و شیرکی حوکم به کرده وه کانی عه بد و به نده وه لکان و به وان به ستراون، چونکه عه بد و به نده هه لده ستیت به نه نجام دانی نه م کرده وانه، به م نه نجام دانه ش نه که و نه ناو شیرکی گه ورده وه.

شیرکی الطاعة و شیرکی حوکم له ته و حیدی (الربوبیه) یش خو ی نه گریته و، پئی نه گو تریت شیرکیکی ((اعتقادی قه لبی))، واته هه م په یوه ندی به دلّه وه هه یه، هه م په یوه ندی به قه ول و وته وه هه یه و په یوه ندی به شیرکی عه مه ل و کرده وه شه وه هه یه، واته شیرکی الطاعة و شیرکی حوکم هه رسیک جو ری له خو ی گرتوه [قه ول، اعتقاد، عه مه ل] له هه رسیک بو ار خو ی نه بینیتته وه.

نه و که سه ی که و یاسا داده نیت جا به اعتقاده وه بوو بیت یان به س به زمان بوو بیت یان به س به کرده وه، به هه ر کامیان بوو یاساکه ی داناو جیگیری کرد نه مه تووشی شیرک بوو و هه رکه سیکیش شوینی بکه ویت نه ویش تووشی شیرک بوو.

شیرکی حوکم نه م خالانه ی خواره وه نه گریته وه :

یه که م : شیرکی ته شریع و یاسادانان:- واته حه لّال و حه رام کردن و قانون دارشتن، واته نه وهی یاسا داده نیت و نه و که سه ی حه لّال و حه رام دیاری ده کات و نه و که سه ی قانون داده نیت نه مانه ده گریته وه که تووشی شیرک بوون.

دوو هه م : شیرکی حوکم کردن به غهیری یاسی "الله تعالی"

سییه م : شیرکی الطاعة و گوپرایه لی، و حوکم و یاسا بر د نه وه بو لای نه م یاسا ده ست کردانه.

بوچی شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] هاتوه به تایبته له ناو شیرک باسی نه م جو ره ی کرده و جیای کردو ته وه له شیرکه کانی تر..؟! له بهر چه ن هو کاریک نه مه ی کرده و : یه که م : چونکه زور به ربلاو بووه له ناو خه لکید، هه روه ک چو ن نه مرپوش له ناو خه لکید زور بلاوه، بویه ش ئیمه ئیستا که ته رکیز له سه ر هیندیک بابته زور ده که ین ئیشی

زانایانپیشتریش هەر وابوه، شیرکی الطاعة و حوکم و یاسادانان ئەمپۆ ژۆر بهربلاوه و پێویسته ژۆر قسهی له سەر بکریت و وهلامی شوبوهات بدریتهوه و پرووی راسته قینهی چه واشه کاران بۆ خه لکی پروونبکریتهوه تاوه کو خه لکی گومرانه بن.

دووهم : چونکه نه زانی و جههل و نه فامی به ناو خه لکدا په ره ی سه ندوه، خه لک به ره و نه فامی و نه زانی چوه و ئاگای له علمه که نه ماوه، خه لکه که گوینادات به وه ی بێت خۆی شاره زای عه قیده بکات بۆیه ش خه لکی ئاوا که وتۆته ناو شیرک و کوفره وه.

سێیه م : چونکه شیرکی الطاعة و حوکم داخلێ ژۆربه ی یان هه موو به شه کانی شیرک نه بێت، له ناو هه موو به شه کانی شیرکدا خۆی ئەبینیته وه، له بهر ئەم تایبه تمه ندیه ش شیخ [رحمه الله] هاتوه جیای کردۆته وه.

بۆچی ئێمه ده لێین شیرکی الطاعة و حوکم یاسادانان له ناو هه موو جوړه کانی شیرک خۆی نه بینیته وه؟ له بهر چه ن خالێک :

یه که م/ داخلێ شیرکی (الربوبية) و (اسماءوالصفات) ده بێت، له پێی حوکم و یاسادانان و گوێراپه لیه وه، چونکه م ئەم حوکم و یاسادانانه فعلى الله {ﷻ}یه، هه روه ک الله {ﷻ} ئەفه رموویت: **[أَلَا لَهُ الْحُكْمُ] [الأنعام: ٦٢]**

واته: ده با گشت هۆشیار بن!! که دادوه ری و برپار هه ربه ده ستی ئەوه [الله].
ئهمه ش له فعلى الله {ﷻ} وه و په یوه ندی به الربوبية هه یه، کاتی که تۆ شیرک له حوکم و یاساداناندا نه نجام ئەدهیت که واته شیرکت له (الربوبية) نه نجام داوه.
وه هه روه ها الله {ﷻ} ئەفه رموویت:

[أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ] چاکیش بزانی! که دروستکردن و ته گبیر و فه رمانی بۆ به پێوه بردنی هه موو بوونه وه ر، هه ر به ده ستی ئەوه [الله].

که وایه یاسادانان له فعله تایبه تیه کانی الله {ﷻ} ه و تایبه ته به ئەو، ئهمه ش په یوه ندی به الربوبية و الأسماءوالصفات هه یه.

الله {ﷻ} ناوی له م که سه ناوه که وا شهرع و یاسا و هه لال و هه رام دیاری ئەکات ناوی لێناوه (رب)، هه روه ک له م ئایه ته ی که باسما ن کرد:

[اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ...]، لێره دا الله {ﷻ} (أَرْبَابًا) ی به کار هیناوه که (أَرْبَابًا) جه معی (رب) ه، الله باسی کردوه که وا جوله که کان (یه هودی) زاناکانی خۆیان و گا وره کان

(نه صارا) خواپه رهسته کانی خوین کردوه به (رب) جگه له الله {ﷻ}، چونکه نه وان یاسایان بو دانه نان که وایه نه مه په یوهندی به ته وحیدی (الربوبیة) هوه هیه.

دووهم/ شیرکی الطاعة و حوکم یاسادانان داخل ته وحیدی (الالوهیة) ده بیّت، چونکه حوکم و یاسادانان و گوپراهی و حوکم بردنه وه بو لای یاسا و ده ستوره ده ستکردیه کان نه مانه کرده وهی عه بدن و کرده وهی عه بدیش په یوهندی به الالوهیة هیه، عه بد کاتیک که سانیک هه لده بیژی حوکم و یاسای بو دابنن جگه له الله {ﷻ} و تو گوپراهی بیّت بو نه م یاسا و ده ستوره ده ستکردیانه و شوینیان بکه ویت نه مانه هه مووی له شیرکی (الالوهیة) دا جیگای نه بیته وه.

الله {ﷻ} حوکم و ته حاکومی ناوانوه عیبادت بویه ش په یوهندی به الالوهیة هیه، هه روه که الله نه فه رموویت: **[إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ]** **[يُوسُف: ٤٠]**

واته: بیگومان گشت حوکم و برپاریک ته نه و ته نه هی الله یه، ده بی ته نه نه و حاکم و برپار به ده ست بیّت، ئیوه ده بی ته نه نه و به رستن و گوپراهی هه ر له و بکه ن، نه ک له سه رۆک عه شیرت...! نه ک له گه ل و نه ته وه...! نه ک له ولات و نیشتمان...! نه ک له حیزب و گروپ و خیل... هتد.

الله {ﷻ} فه رمان بردنه وه بو لای غه یری خووی و گوپراهی غه یری خووی به شیرک ناو بردوه هه روه که نه فه رموویت: **(وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا)** **[الکَاف: ٢٦]**

واته: "الله" یش له کار و برپاری خویدا هیچ که سی نه کردوه به هاوتا و هاوبه شی خووی، بی شه ریک و بی وه زیر و بی هاوتایه، رازیش نابیت قسه ی ناحه ز و نه یارانی بخریته پال قسه یه وه.

بویه نه که ن گوپراهی مووشریکان بکه ن له یاساداناندا، چونکه نه گه ر گوپراهی لیّتان کرد نه و ئیوه مووشریکن هه روه که الله {ﷻ} نه فه رموویت: **[وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ]** **[الأنعام: ١٢١]** واته: خو نه گه ر به گویتان کردن له گوته و کار و بو چوونه کانیاندا، دلنیابن ئیوه یش مووشریک و هاوبه شدانه رن، چونکه په پره وی کردنی غه یری به رنامه ی "الله"، کوفر و هاوه لدانانه بو "الله".

که واته هه رکه سیک حوکم و یاسا بوخه لکی دابنیت نه و شیرکی له (الربوبیة) نه نجام داوه، و هه رکه سیکیش فه رمان به ریته وه بو لای نه م یاسا ده سکرده نه و شیرکی له (الالوهیة) یش نه نجام داوه، جابویه ش ئاگادارین...! نه که وینه ناو شیرکه وه له م بابه تانه دا.

هیندیک له زانایان شیریکی حوکم کردن به غهیری شهرعی الله {ﷻ} یان داخل کردوته ناو شیریکی طاعة، به لام به وره هایه نییه چونکه شیریکی حوکم و یاسادانان گشتگیر تره له شیریکی طاعة، چونکه سهره تا یاساکه داده نریت پاشانیش خه لکه که شووینیان ده که ون و گوپراهه لیان ده که ن.

سییه م/ شیریکی طاعة و حوکم داخل شیریکی تعطیل (لیدارنن) ده بیت، چونکه نه و که سهی که وا یاسا داده نیت شهرعی الله {ﷻ} په که خستوه، له وهی که ئیشی پیبکات و فه رمانی پیبکات به لکو هاتوه شهرعیکی دیکه ی داناوه و توشی شیرک بوه، وه هه روه ها نه و که سهی گوپراهه لی غهیری الله {ﷻ} نه کات و گوپراهه لی نه و حه رام و حه لاله نه کات و له شهرعی الله {ﷻ} لای داوه و شوین یاسا و ده ستوری ده ستکرد که وتوه به هه مان شیوه که وتوته ناو شیریکی (تعطیل).

چواره م/ شیریکی طاعة و حوکم داخل شیریکی ویچواند و ته مثیل نه بیت، چونکه تو کاتیک یاسا دانه نیت نه و تو خوت چواندوه به الله {ﷻ}، چونکه مافی تایبه تی اللهیه و تو هاتوی یاسات داناوه خوت چواندوه به الله {ﷻ}.

یاخوود که گوپراهه لی که سیک ده که یت له حه لال و حه رامدا تو نه وت چوندوه به الله {ﷻ} واته غهیری الله {ﷻ} ت چواند به الله، وه که وتویه ناو شیریکی طعنه وه چونکه کاتیک تو شوین زانا و ماموستایه ک یان سهرؤکیک نه که ویت و گوپراهه لی ده که یت له حه لال و حه رام، تو که گوپراهه لی نه مانه ت کردوه نه و طه عنت داوه له الله {ﷻ} و له پیغه مبه ر [ﷺ] و له دین و شهرعه ت.

الله {ﷻ} نه فه رموویت: (فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ) المائدة: ٤٣ واته: خویشان (تهورات) یان لایه و بهروونی حوکم و برپاری خوی تیدایه و کاریشی پیناکه ن، دین بو دادوه ری، که چی دوی دادوه ریبه که ی تو پشت هه لده که ن و رازی نابن و پرو وهرده گپن دیاره نه وانه هه ر پروادار نین.....!

جوری چواره م له جوره کانی شیریکی گه وره: شیریکی (المحبة) و خوشویستن:- نه م جوره شیرکه ش که سانیک تی که وتون به جوریک که وا که سانیکیان خوش ده ویت چی پی بلیت به قسه ی ده کات، تاوه کو نه و ئاسته ی که سانیک هه ن نه گه ر نه و که سهی خوشی ده وئ پی بلئ نویتز مه که ده لیت نای که م، نه ونده نه و که سهی خوشده وئ تا وای لیها توه که یاندوویه تی به ئاستی الله {ﷻ}، نه مه ش جوریکه له جوره کانی شیریکی گه وره که وا

خه لکانیکی زۆر ئیستا و له سهردهمی شیخ و سهردهمی پشتریش تی کەوتون بۆیه ش پۆیسته ئاگاداربین...! و بزانی خۆشه و یستیمان بۆ کپیە و چۆنه.

شیرکی گه و ره زۆر خه تهره و پۆیسته زۆر ئاگادار بی له بهر نه م خالانه:

یه کهم : هیچ عوزرکت نییه بلی نه مزانی، چونکه خۆت کهمته رخه می له نه زانینه که و خۆت فیڕ نه کرد.

دووهم : کرده وه چاکه کانت هه ره مووی به تال ده بیته وه.

سییه م : تۆ ده خرپیه ناو جه هه نه مه وه و هیچ ره حم و سۆز و به زه ییه ک ناتگریته وه.

چواره م : له ناو جه هه نه می ش بۆ هه تا هه تای نه مینیته وه و هیچ کاتی ک لێ نایه یته ده ره وه.

«نه مه ش جگه له نه زیهت و ئازاری گۆر و ساحه ی مه حشر په نا به الله {جَلَّ}، به راستی کاره ساتیکی زۆر زۆر گه و ره یه، ئینسانی خاوهن عه قل نه بی ت بیر بکاته وه لێ، هیچ تاوانیک و هیچ گوناخیک ناگاته شیرک، خه لکی ئیستا تاوانه کانی زۆر لاگه و ره تره له شیرک و تائیستا شیرک نانا سیت و نازانیت به چی کافر ده بی ت، خه لکانی ئیستا پۆژانه چه ندان کوفر ده که ن و هه ره سته یی پیناکه ن چونکه نازانیت کوفر چییه، له لای نه و تاوانه کان نه وه یه [که سی ک زینا بکات، که سی ک مه شروب بخوات، که سی ک زولم له که سی ک بکات، یان که سی ک له گه ل جیران و دایک و باوکی خراپ بی ت.... هتد] واده زانیت تاوان و کاره سات ته نها نه وه نده یه، تا ئیستا به دوا یدا نه چوه و نه گه راوه وخۆی فیڕ نه کرده

خه لکانیک ده بی نی نه مپۆ دایک و باوکی له هه موو شت و که سی ک خۆشتر ده ویت، گه یشتۆته ئاستیک نه گه ر نه وان فه رمانی پیبکه ن به تاوانیش نه نجامی نه دات، نه وه نده خۆشی ده وئ به گوئی ده کات.

یان که سانی ک هه ن ئافره تیکیان خۆش ده ویت به وئاسته ی ئافره ته که پی بلی خۆت بکوژه ده لئ خۆم ده کوژم، و پی بلی نوێژ مه که نه و نایکات مادام نه م ئافره ته وای پیگوتوه، جا به شه رع ی بی ت یا خوود نا شه رع ی واته هاو سه رت بی ت یانیش به نا شه رع ی په یوه ندیت له گه ل هه بی ت. یا خوود که سانی ک هه ن که وا ما مۆستایه ک یان سه روکی حیزبه که ی یان به رپۆ به ره که ی نه وه نده ی خۆش ده ویت که وا هه رشتیکی پی بلی ت به قسه ی نه کات، که نه و خۆشه و یسته ی

به گه وره دانان و ملکه چی تیدایه، نه وکاته ش گه یشتویته ناستیک له دین دهرچیت و توشی کوفر و شیرک بیت.

به لگه له سه رشیکی (المحبة) له قورئاندا :

والدلیل قوله تعالى: (وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرْوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ) [البقرة:

۱۶۵] واته: هه ندی له م خه لکه هه یه له گه ل نه وه شدا تینافکری تا "الله" به ته نها بپه رستی، هیشتا چه ند هاوتا و چه ند هاوبه شیکی بو داده نی، خوشیان دهوین وهک خوشه ویستی "الله"، به لام نه وانه ی ئیماندارن، "الله" یان له هه موو شتیک زیاتر خوش دهوی...

کومه لیک بابه ت له سه رشیکی (محبة):

بابه تی یه که م : نه مه جوړی چواره مه له جوړه کانی شیرکی گه وره، مه به ست له م خوشه ویستی، خوشویستنیک که وا به گه وره دانان و خوزه لیل کردن بوی تیدایه، که نه مانه ش ته نها و ته نها ده بیئت بو الله {ﷻ} بیئت، تو ده بیئت ته نها و ته نها ملکه چی الله {ﷻ} بیت و خوت ته نها و ته نها له به رده م نه ودا زه لیل بکه ی، نه وهک خوت بو که سانی تر زه لیل بکه یت [معاذ الله]، هه رکاتییک که سییک یان شتییکت خوشویست جگه له الله {ﷻ}، و خوشه ویستی که مت بو الله {ﷻ} هه بوو نه وا هه ر هیچ گومانیک نییه که که وتویه شیرکه وه، به لام نه گه ر ها تو الله {ﷻ} ت خوشده ویت به لام له گه ل نه ویش که سیکی ترت له و ئاسته دا خوشده ویت یان زیاتر له الله {ﷻ} ت خوشویست نه وا گومانی تیدانیه تو توشی شیرکی گه وره بویت و له دین دهرچوی.

به لام خوشه ویستی که طبیعی، جا خوشه ویستی که دویای بیئت و ژیا نی خوشده ویت و پیی خوشه، یان خیزانی خوشده ویت، یان مال و مندالی خوشده ویت، یان دایک و باوکه موسلمان هه که ی خوش ده ویت، خوشه ویستی که طبیعی نه مه ئاساییه و شهرع ریگه ی پیداه، به لام به (دوو) مه رج:

أ_ نه م شته ی خوشت ده ویت زیاتر نه بیئت له خوشه ویستیت بو الله و له وت خوشترنه ویت، و له پیغه مبه ر [ﷻ] ت خوشتر نه ویت.

ب_ خوشه ویستت نه گاته ناستیک که وا سه ریچی الله {ﷻ} و پیغه مبه ر [ﷻ] بکه یت. خوشه ویستی پیغه مبه ر [ﷻ] له دوا ی خوشه ویستی الله {ﷻ} دیت، که لازم و مه لزوومی یه کترین.

بابه تی دووهم : ئیمه که ده لیین خوشویستن شیرکه مه به ستمان له و خوشه ویستیه که و (عیباده ته)، چونکه خوشه ویستی که گه یشته ئاستیک ملکه چی و گه ردنکه چی تیدابیت له گه وره ترینی عیباده ته کانه، بویه ش هه ر که سیک بو غه یری الله {ﷺ} نه نجامی بدات، نه و توشی شیرک بووه.

الله {ﷺ} که نه فه رموویت: **[وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ]** باسی حالی نه و که سانه ده کات که و مووشریک و کافر له دونیادا، که هاتوون کۆمه له بتانیک و کۆمه له شتیکیان کردوه به خوا به سه ر خویانه وه، و کردویانن به (أنداد) واته؛ هاوئاستی الله {ﷺ} که ده یان په ره ستن به ﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ﴾ هه روه ک چون الله یان خوشده ویت به و جو ره ش نه و بتانه یان خوشده ویت، که نه مه ش شه ریک دانانه و نابیت هیچ که سیک بکریته شه ریکی الله {ﷺ}.

وه الله {ﷺ} که باسی ئیمانداران نه کات و نه فه رموویت: **[وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ]** واته؛ ئیماندارانی راسته قینه هه موو خوشه ویستیان بو الله {ﷺ}.

ابن القيم (رحمه الله) نه فه رموویت: «نه بیئت بزانیان که و ئیمه {چوار} جو ره خوشه ویستیان هه یه، که بریتین له:

① _ محبة الله: خوشویستنی الله {ﷺ} یه، که نه مه ش به ته نها به س نییه، و به ته نها ده ربازت ناکات، و بلی الله م خوشده ویت و ته و او ده ربازم بوو، چونکه مووشریکه کانیش الله {ﷺ} یان خوشده ویست، و جوله که و گا وره کانیش الله {ﷺ} یان خوشده ویت، به لام که سانیکیان کردوه ته شه ریک له م خوشه ویستیه.

② _ محبة ما يحب الله: ده بیئت نه وه ت خوشبوویت که و الله {ﷺ} خوشیده ویت، که به مه داخل (ئیسلامه ت) ی نه بیئت، نه مه یه ده تخاته ناو ئیسلامه تی، بویه ش نه وه ی الله {ﷺ} خوشیده ویت ده بیئت تۆیش نه وه ت خوشبوویت، وه نه وه یش که الله {ﷺ} رقی لی ده بیئت، به هه مان شیوه ش تۆش ره قت لی ببیته وه.

③ _ الحُبُّ لله، والحُبُّ في الله: خوشوویستن له پیناوی الله {ﷺ} و خوشویستن بو الله.

④_ المحبة مع الله: خوشویستن له گهڼ الله {ﷻ}، واته له گهڼ الله {ﷻ} که سیکی ترت خوشبوویت، ئەم خوشه ویستی هه یشتبیته ئەو ئاسته ی به گه وړه ی دابنئی و ملکه چ بیت بو ی، که ئەم خوشه ویستیه ش، خوشه ویستی هه کوفریه که یه و ئینسان پئی له دین دهرده چی.»

بابه تی سییه م: ووشه ی (محبة و حب) له پرووی زمانه وانیه وه پیچه وانیه ی رقلیبونه وه یه، مه به ست له محبة و خوشه ویستی، ئەو روکنه ی ته وحیده که واه له شړطی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ شه، که واه تۆ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ت خوشبوویت، و ئەوه ی که ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ فه رمانت پیده کات خوشت بوویت، ئەوه ی که ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ لیت قه دهغه ده کات ئەوه شت پئی خوش بیت، به خوشه ویستیت بو ئەمانه تۆ له الله {ﷻ} نزیک ده بیه وه.

ئیمه که ده لئین خوشه ویستی بو که لیمه ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ مه به ستمان ئەو (زات) یه که وه سفدار کراوه به وه ی که واه هر خوی تاک و ته نه یه، هه رخوی خاوه نی (الربوبية) ه، هه ر خوی شایه نی په رسته شه به تاک و ته نه یه.

بابه تی چواره م: خوشوویستی الله {ﷻ} و خوشویستی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ له سه ر دوو ئەسل و بنچینه یه:

بنچینه ی یه که م/ خوشوویستی الله {ﷻ} و به تاک دانانی له هه رسیک ته وحیده که دا [الربوبية، الالهية، الأسماء والصفات]، وه به هیچ جوړیک نابیت رهقت لئی ببیته وه، نابیت به هیچ جوړیک رهقت له وانه بیت که الله {ﷻ} خوشی دهوین، و به هیچ شیوه یه که نابیت شتانیکت خوشبوویت که الله {ﷻ} رقی لئی ئەبیه وه.

بنچینه ی دووه م/ به تاک دانانی الله {ﷻ} له خوشه ویستیدا، به وه ی که واه شه ریکی بو برپار نه دهیت و هیچ که سیکی تر به قه دهر الله {ﷻ} خوشنه وویت و نه یه یینیته ئاستی الله {ﷻ}.

بابه تی پینجه م: وته ی زانایان دهر باره ی شیرکی المحبة:

شیخ الإسلام (رحمه الله) له {تحفة العراقية} دا ئەفه رموویت: « خوشه ویستی الله {ﷻ} و خوشه ویستی پیغه مبه ر [ﷺ] له گه وړه ترین واجباتی ئیمان، وه له گه وړه ترین بنچینه کانی ئیمان، وه بنچینه ی هه موو کرده وه یه که له کرده وه کانی دین، هه روه که چۆن دانپیدانان بنچینه ی هه موو وته یه که که واه ئینسان دهری دهری، چونکه عیبادت هه موو خوشه ویستی هه که له خو ده گری، وه هه موو ملکه چی و خو به که م دانانیک له خو ده گری.»

ابن رجب (رحمه الله) لە شەرحى ئەم فەرموودەيە [دەمى بە قورابچى و سەرشۆر بى، ئەوكەسەى كە عەبدى دىنارە، و ئەوكەسەى بۆتە كۆيلە و بەندەى دىنار و درەم، وە زەليل و سەرشۆر بى ئەوكەسەى بۆتە كۆيلە و بەندەى خۆجوانکردن و جوانكارى]، ئەفەرموويت: « ئەم فەرموودەيە دەلالەت لەسەر ئەو دەكەت كەوا ھەركەسێك شتێكى خۆشبویت و گوپرايەلى بكات وەمەبەست و ويستى ئەوشتە بێت بەدەستى بېنيت، و لە پېناو ئەوشتەش خەلكى خۆشدەوئ و لەپېناويدا رقى لە خەلكى، ئەوا لەوكاتەدا مادام شتێكت خۆشويستەو يان كەسێكت خۆشويستەو وە ھەموو ويست و ئارەزووت بەدەست ھېنانىەتى، ئەوا بزانه تۆ عەبد و بەندەى ئەو شتەى، وە ئەو شتەش دەبێتە خواى ئەو و تۆش دەبىيە بەندەى ئەو 'معاذ الله'.

كەوايە ھەركەسێك شتێكى خۆشويست و ئەم شتە وای لێكرد ملكەچ بێت بۆى و گوپرايەلى بكات لە فەرمانەكانى ئەگەر چى پېچەوانەى ئەمرى "الله تعالى" ش بېت ئەوا ئەو شتەى كردو بە خوداى خۆى و دەپەرسى و بوتە عەبدى ئەم شتە.

بابەتى شەشەم: ئايە پەيوەندى (محبة) بە عىبادەتەكانى ترەوە چىيە؟

خۆشەويستى ھەموو عىبادەتێكى لى لازم دىت، ھەموو عىبادەتێك كەوا ئىنسان ئەنجامى ئەدات لە خۆشەويستى وە سەرچاوەى گرتو، كە شتێكت خۆشويست ئەبێت ملكەچ بېت بۆى، و عىبادەتى بۆ بكەى و دەبى خۆشت بوويت، عىبادەتەش بەبى خۆشەويستى قەبوول نىيە، و خۆشەويستى لە خودى خۆيدا عىبادەتە.

بابەتى ھەوتەم: ئايە پلەكان و بەشەكانى (محبة) چۆنە؟

خۆشەويستى وەك ھەرچۆرێك لە جۆرەكانى عىبادەت زىادى و كەمى ھەيە، خەلك جياوازە لەبابەتى خۆشەويستىدا، كەسى واھەيە تەنھا ئەسلى خۆشەويستى ھەيە، كەسى واھەيە كەمال و تەواویتی خۆشەويستى ھەيە، كەوايە ئىنسانەكان لەم بابەتەدا جياوازن، ھەروەك چۆن ئيمانى ھەموو كەس وەك يەك نىيە بەھەمان شىوہش خۆشەويستىيان وەك يەك نىيە.

ئەسلى و بنچىنەى خۆشەويستى برىتيە لە؛ خۆشەويستى ((التوحيد)) كە ئەمەش مەرج و شەرتە بۆ ئەوہى تەوھىدكەت سەلامەت بېت، ھەركەسێك ئەم خالەى نەبېت، لە دىن دەردەچېت كە خۆشەويستىيە بۆ تەوھىد و ئەھلى تەوھىد، ئەمەش پېى دەگوترى ئەسلى محبة، .

كەمال و تەواویتی خۆشەويستى برىتيە؛ لەو خۆشەويستى تەواوہى كەوا رەزامەندى و يەقىنى لىلازم دىت..

(که مالی محبة) ئه وهیه کهوا محبة ی واجب و موسته حه ب به دست بیخی:

① ئه سلی محبة: ئه وهیه کهوا تۆ **{لا إله إلا الله}** ت خوش ویت و ئه هله که یشیت خوش بوویت، به گشتی.

② محبة ی واجب: ئه وهیه کهوا ده گاته ئاستیک ئه مانه ی خوشدهوئ، ئه وهی الله {ﷻ} خوشی دهوئ ئه وهشی خوش دهوئ، به گشتی رقی له هیچ مووسلمانیک نابیتته وه و دژایه تی هیچ مووسلمانیک ناکات له بهر دونیابیت یان غهیری دنیا.

③ محبة ی مسته حه ب: ئه وهیه کهوا تۆ تاك تاكه ی مووسلمانانیش رقی لئ نه بیت به هیچ شیوهیه که هیچ رقیکت بۆ دروست نابیت بۆ ئه وکه سه ی موحیده و له سه ر ئه م ته و حیده یه، و هه موویانت خوشدهوئ.

خه لکی له بابته ی محبة دا (۳) جۆرن:

که سانی واهه ن کهوا محبة ی واجب و موسته حه بیان هه یه، که ئه م که سانه ش پێشبرکئ ده که ن بۆ چاکه یه کی هه ره گه وه که به ده ست هینانی که مال و ته و اویتی محبة. که سانیکی تر هه ن ته نه ا و ته نه ا محبة ی واجبی هه یه.

که سانیکی تر هه ن کهوا زو لمیان له نه فسی خو یان کردوه، جا یان که موکورتی هه یه له محبة ی واجیدا، یان به ته و اوته ی نه گه یشته ته محبة ی واجب جا هیندیگ شتی کردوه یان رقی له هیندیگ مووسلمان ده بیتته وه به ورا ده یه محبة و خوشه ویستیه واجبه که ی ناقسه و کامل نیه.

بابته ی هه شته م: **خه لکی له ته و حیدی محبة دابه ش ده بن به سه ر چه ن به شییک:**

یه که م/ به شییک له خه لکی ته و حید و ئه هلی ته و حیدی خوش دهوئیت، و رقیان له کو فره و رقیان له ئه هلی کو فره، ئه و جۆره که سانه ئه هلی ته و حیدن. دو وه م/ به شیکی تر له خه لکی شیرکی خوشدهوئیت، وه رقیشی له ته و حید ده بیتته وه، ئه مانه ش موو شیرکن.

سییه م/ جۆریکی تری خه لکی هه ن کهوا ته و حیدی خوش ناوئیت به لام رقیشی لئ نابیتته وه، ئه مانه ش کافره کانن کهوا پشتیان له دین کروه یان گومانیان له دین هه یه. چواره م/ ئه وکه سانه ن کهوا ته و حیدیان خوش دهوئیت به لام رقی له ئه هلی ته و حید ده بیتته وه، ئه مه ش کافره و به مووسلمان حیساب نا کریت.

پېنجه م/ ئەو كەسانەن كەوا رقيان لە شىركە بەلام ئەھلى شىركيان خۆش دەوئىت، ئەمەش بەكافر حىسابە.

ئاگاداربىن...! ھەرگىز خۆشەويستى بۆ تەوھىد و خۆشەويستى بۆ شىرك بەيەكەو و لەيەك كاتدا كۆنابنەو.

بابەتى نۆيەم : جۆرەكانى خۆشەويستى:

يەكەم : **محبەتى طبيعى:-** خۆشەويستىەكى سروشتى و ئاسايە كەلە فيطرەتى مرقۇدا ھەيە، بەمەرجىك خۆشەويستىەكە نايىت بەگەورەدانان و ملەكى تېدايىت، ئەمە محبەتىكى ئاسايە.

دووەم : **محبەتى پەرەستن:-** كەئەم خۆشەويستىە بۆ اللە {ﷻ}، ئەم خۆشەويستىە ملەكى و گەردەنكەچى تېدايە، و خۆپالدا ھەلا و ترسان و ھەموو ئەم بابەتانەي تېدايە بۆ ئەم زاتەي كەوا خۆشت دەوئىت، ئەمەش تايبەتە بە اللە {ﷻ} بەھىچ شىوہيەك دروست نيە بۆ غەيرى اللە {ﷻ} سەرفى بکەيت، ئەم محبەتىە واجبە.

سێيەم : **محبەتىەكى لزومى:-** خۆشەويستىە لەپيناو اللە {ﷻ} و بۆ اللە {ﷻ}، ئەم خۆشەويستىە كەوا خۆشەويستى و رقل بونەو (ولاءوبراء)ى لەسەر دادەمەزرى، ئەم محبەتىە واجبە.

چوارەم : **محبەتى شىركى:-** كە ئەمەش خۆشويستى كەسانىكە كەملەكى بۆيان لە غەيرى اللە {ﷻ}، ئەمەش محبەتى مووشىركەكانە و كوفەرە.

پېنجه م : **محبەتى ھەرام:-** ئەويش خۆشويستى ئەو شتانەي كەوا اللە {ﷻ} رقى لىيەتى، ئەمەش خۆشەويستىەكى ھەرامە و شەرى نيە، وەكو خۆش ويستى كافران لەبەر دنيا نەك لەبەر دینەكەيان.

بابەتى دەيەم : بەشەكانى خۆشەويستى كە تايبەتن بە اللە {ﷻ}:

يەكەم/ خۆشەويستىەكى گشتىە، كە موشتەرەكە لەنيوان اللە {ﷻ} و بەندەكانى، كە ئەمەش (۴) جۆرى ھەيە:

أ_ محبەتى طبيعى، بۆنموونە لە طبيعەتدا و ئەسلى فيطرەتدا خۆشويستى ھەيە.

ب_ خۆشويستى رەحمەت و سۆز.

ج_ بەگەورەدانان و بەقەدردانان.

د- خوښه ویستی دلنه وایی.

نهم (۴) جوړه مووشته ره ک بون له نیوان الله {ﷻ} و بهنده کانی.

دووه م/ خوښه ویستی کی تعبودی و ملکه چیه، که نهمه ش تابیه ته به الله {ﷻ} و نابیت بو هیچ که سیکی تر نه نجام بدریت.

بابه تی یانزه: جوړه کانی خوښه ویستی که په یوه ستن به الله {ﷻ}:

یه که م: خوښه ویستی الله {ﷻ}.

دووه م: خوښو یستی نه و شتانه ی الله {ﷻ} خوشی دهوین.

سییه م: خوښو یستی الله {ﷻ} و نه و شتانه ی که و الله {ﷻ} خوشی دهوین و خوښو یستنیش له پیناو الله {ﷻ}.

چوارهم: خوښو یست له گه ل الله {ﷻ}، که نهمه ش بابیه تیکی شیرکیه و ناماژمان پیداوه.

بابه تی دوانزه: (محبة) دابه ش ده بی به سه رچه ند جوړ؟

① محبة ی مثبتة و جیگیر (خوښه ویستی کی سوود به خشه): که خوښه ویستی به بو الله {ﷻ} و له پیناو الله {ﷻ}.

② موحبة ی نه فی کراوه و قه دهغه کراوه (خوښه ویستی کی زیان به خشه): نهمه ش خوښه ویستی کی شیرکیه که و له گه ل الله {ﷻ} که سانی تری خوښو یست.

بابه تی سیزدهیه م: نایه خوښه ویستی واجب بو که لیمه ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ و ته وحید چی له خو ده گریت...؟

یه که م: خوښه ویستی الله {ﷻ}.

دووه م: خوښه ویستی [الالهیه، الربوبیه، الاسماء والصفات، کرداره کانی الله، سیفه ته کانی الله] خوښه ویستی به تاک دانانی الله {ﷻ} له هه موو نه وانه دا.

سییه م: خوښو یستی فه رمانه کانی الله {ﷻ}.

چوارهم: خوښه ویستی شهرع و دینه که ی، و خوښو یستی ئیسلام و ملکه چ بوون بو ی، وه عبادت و په رستش و گوپرایه لی.

پینجه م: خوښه ویستی پیغه مبه ر [ﷺ]، و شوین که وتن و گوپرایه لی کردنی.

شەشەم : خۆشەویستی ئەوشتانە ی اللّٰه {ﷻ} خۆشی دەوین و رق لیبوونەو و لەو شتانای اللّٰه {ﷻ} رەقی لیبی ئەبیتەو.

هەوتەم : خۆشویستی ئەولیاکانی اللّٰه {ﷻ} و رق لیبوونەو و لە دووژمنانی اللّٰه {ﷻ}.
ئەم (هەوت) خالە ی کەوا باسما کرد هەمووی داخلی خۆشویستی کەلیمە ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ دەبن، کاتیەک تۆ دەلێت ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ م خۆشەوێت و تەو حیدی اللّٰه م خۆش دەوێت و اجبە لەسەرت ئەم (هەوت) خالەت تێدا بێتە دی.

بابەتی چوار دەیه م : خۆشەویستی اللّٰه {ﷻ} چی لێ لازم دێت؟

یه کەم / گوێپایە لێ اللّٰه {ﷻ} و بە تاک دانانی لە هەر (س) تەو حیدە کەدا، وە هەروەها وازەینان لە شیرک و پەرەستنی اللّٰه {ﷻ} و ملکە چ بوون بۆی و گوێپایە لێ فەرمانەکانی و ترست هەبێت لە اللّٰه {ﷻ}، هەروەک شاعیر دەلێت: [ئەگەر حب و خۆشەویستیه کەت راستە قینه بێت، ئەوا گوێپایە لێ دەکە ی، چونکە بێگومان ئەو کەسە ی کە سێکی خۆشەوێت گوێپایە لێ دەکات].

دوو هەم / پێویستە ئەو شتانەت خۆش بووین کە اللّٰه {ﷻ} خۆشی دەوین، و ئەو کەسانەت خۆش بووئ کە اللّٰه خۆشیدەوێت، بۆنموونە [تەو حید، کەلیمە ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ت خۆش بووێت، دینه کەیت خۆشبووێت، پێغەمبەرە کەیت [ﷺ] خۆشبووێت... هتدا]،

و ئەوشتە ی اللّٰه {ﷻ} رقی لیبی تۆ رقت لێ بێت و رقت لە کوفر و شیرک بێت.
سێیه م / شووینکەوتنی پێغەمبەر [ﷺ] و گوێپایە لێ کردنی، و قەبوول کردنی دینه کە ی، و بۆی تەسلیم بیت و مەلکە چی فەرمانەکانی دینه کەت بی.

چوارە م / ولاء و براءیشی لێ لازم دێت، بەو هە ولاءت هەبێت بۆ ئیمانداران و سەریان بخەیت و خۆشت بووین، بەرێت بیت لە کافران و رقت لێیان بێت و سەریان نەخەیت و دووژمنایەتیان بکە ی.

بابەتی پانزە : خۆشەویستی اللّٰه {ﷻ} لە ئەسڵ و بنچینەدا شتیکی "فیطریه" و سروشتیه لە هەموو دروستکراوەکانیدا، بەلام بەندە و عەبد بەم خۆشەویستیه سرووشتیه پاداشت وەرناگرێت هەتاوەکو خۆشەویستیه کە ی وەک عیبادەت نەبێت.
خۆشەویستیه کە دەبێت ملکە چی و گەردەن کە چی و گوێپایە لێ و بەگەورە دانان و ترسی لە گەل بێت

بابه تی شانزه : یه کیکی تر له وخاله ی که وا داخل مه رجی خوشویستن ده بیټ، ئه وه یه که وا کوفر به طاغوت بکهیت و ته کفیری مورته ده کان بکهیت، کوفر به طاغوت و ته کفیری کافره کان داخل شرطی محبة ده بی، ئه گهر ته کفیری مورته ده نه کهیت و ته کفیری طاغوت و ئه هله که شی نه کهیت ئه وا الله {ﷻ} ته خوشنه ویستوه، ده بیټ ئه و طاغوتانه ی ده په ره سترین تۆ کافر بیت پیان ئه و کاته الله {ﷻ} ته خوشویستوه.

ههروه ک شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] ئه فه رموویت: ((هه رکه سیک وا گومان به ری ئیمه عیاده تی الله {ﷻ} ناکهین به ته کفیر کردنی مورته ده کان، و الله {ﷻ} پرسیارمان لی ناکات ده باره ی ته کفیری ئه وانه، ئه وه به راستی گه وره ترین درۆی کردوه له سه ر الله {ﷻ}!!)).

بابه تی حه فده : خوشه ویستی و محبة سیفاتیکه له سیفه ته کانی الله {ﷻ}، ئیمه وه ک ئه هلی سوونه ئه م سیفه ته بو الله {ﷻ} جیگیر ئه کهین، الله تعالی فه رموویه تی: (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) (222) البقرة.

بابه تی هه زده : حوکی خوشه ویستی و گرنگیه که ی له داخل بوون له ئیسلام: خوشه ویستی پیگه که ی ئه وه نده گرنگه ئه بیټ بزانی هه موو عیاده تی که له سه ر خوشه ویستی داده مه زریټ، بۆیه ش الله {ﷻ} ئه مری پیکردوو و ستایشی کردوه و وه سفی کردوه به یه کی که له روکنه کانی عیاده ت، ههروه ک شیخ الاسلام [رحمه الله] ئه فه رموویت: [خوشوویستنی الله {ﷻ} وه پیغه مبه ر [ﷺ] له گه وره ترینی واجبه کانه و له گه وره ترین واجبه کانی ئیمانه و گه وره ترین بنچینه کانیه تی.].

بابه تی نۆزده : هه لۆه شی نه ره وه کانی (محبة) چیه ..؟

یه که م: رقی لیبوونه وه له الله {ﷻ}، یان رقی لیبوونه وه له پیغه مبه ر [ﷺ]، جا به دل بیټ یان به زمان یان به کردوه یان به قسه پیکوتنیان و به هه رکرداریک که وا رقی لیبوونه وه له الله {ﷻ} یان له پیغه مبه ر [ﷺ] لیلازم دیټ.

دووهم: خوشه ویستی شیرکی، واته غهیری الله {ﷻ} ته خوشبوویت وه ک چۆن الله {ﷻ} ته خوشده ویت.

سییه م: خوشوویستنی ئه وشتانه ی که وا الله {ﷻ} رقی لی ده بنه وه و پی ناخۆشه.

چوارەم : خۆشووۋىستى دوزمنانى الله {ﷻ}، خۆشووۋىستى ئەۋكەسانەى طاغوتى و ئەھلى طاغوتى، تۆ ئەۋانەت خۆشبوۋىت و يارمەتيان بەدەيت بەھەر جۆرىك لەجۆرەكانى يارمەتيدان، ئەۋا (محبة)كەت ھەلدەۋەشيتەۋە.

پېنجەم : رىق لېبوۋنەۋە لەۋشتانەى الله {ﷻ} خۆشى دەۋىت، يان رىق لېبوۋنەۋە لەۋشتانەى لەلەى الله {ﷻ} ھاتوون.

شەشەم : رىق لېبوۋنەۋە لە ئەۋلياكانى الله {ﷻ}.

ھەۋتەم : پېشخستى ھەۋاۋ ئارەزوۋى خۆت لەسەر ئەۋشتانەى الله {ﷻ} خۆشى دەۋىن و فەرمانى پېكردوۋىن.

ھەشتەم : ئەنجام نەدانى ئەۋشتانەى لە (محبة)ت وارىد دەبىت، بۆنموۋنە [خۆشووۋىستى پېغەمبەر ﷺ] و شوۋىنكەۋتى...ھتدا.

بابەتى بىست : كەسېك عىبادەتى (محبة) و خۆشەۋىستى تەرك بىكات بە كولى ئەۋكەسە كافرە و بە مووسلمان حىساب ناكىت.

بابەتى بىست و يەك : كۆمەلك بابەت ھەن (محبة)ت ھەلناۋەشېننەۋە بۆنموۋنە، بەقوورس سەيركىردنى ھېندىك بابەتى شەرى، الله تعالى فەرموۋىتەى: **(كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ) البقرة: 216**

ۋاتا:- جەنگ و كوشتارتان لەسەر نوسراۋە ۋاجىبراۋە و ئەۋە قورسە لەسەرتان.

كەۋاتە بەقورس سەيركىردنى بابەتەكە ماناى ئەۋەنىە تۆرقت لەبابەتەكە بىت و پىئى كافر بىت.

بابەتى بىست و دوو : كەى (محبة)دەبىت بە عىبادەت:

ئەۋخۆشەۋىستىەى كەۋا ملكەچى و گەردەنكەچى لىلازم بىت، ھەركەسېك ئەم خۆشەۋىستىەى بۆ غەيرى الله {ﷻ} ھەبىت ئەۋا بە مووشرىك حسابە.

بابەتى بىست و سى : نىشانەكانى خۆشووۋىستى الله {ﷻ} چىيە؟

يەكەم : گوۋىراپەلى پېغەمبەر ﷺ و شوۋىنكەۋتى و گەردەنكەچى بۆى.

دوۋەم : پېشخستى خۆشەۋىستى الله {ﷻ} و پېغەمبەر ﷺ بەسەر ھەموو شتىكدا.

سېيەم : رىق لېبوۋنەۋە لەۋشتانەى الله {ﷻ} رىقى لىدەبىتەۋە.

چوارەم : صەبىر و ئارامگرتن لەسەر ئەۋ تاقى كىردنەۋانەى دېتە رېت.

پینجه م : خوشوویستی نه ولیاکانی الله {ﷻ} و دزایه تی کردنی کافر و بی پروایان و رق لی بوونه وهیان.

شه شه م : بهرده وام زیکرکردن و یادکردنی الله {ﷻ} و دلت پی ئارام بی.

بابه تی بیست و چوار : خوشوویستی مووشریکه کان بو الله {ﷻ} : مووشریکه کان الله یان خوش دهویست به لام شیرکیان نه نجام ده دا یان که سیک و شتی کی تریان زیاتر خوش دهویست له الله.

له ته فسیری ئەم ئایه ته [وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ] دوو قهول ههیه :

① _ خوشهویستی ئیمانداران زیاتره بو الله {ﷻ} له خوشهویستی مووشریکه کان بو الله {ﷻ}.

② _ خوشهویستی ئیمانداران زور زیاتره بو الله {ﷻ} له خوشهویستی مووشریکه کان بو بته کانیان و نهو شتانهی که زیاتر له الله خوشیان دهویست.

بابه تی بیست و پینج : هوکارهکانی خوشوویستی الله :

بنچینهی خوشهویستی الله ناسینی الله یه، واته تاوه کو تو زیاتر الله {ﷻ} بناسیت زیاتر الله خوشدهویتی که نه مهش (دوو) بنچینهی ههیه :

یه که م : خوشهویستی گشتی و عام، نه مهش له هه موو که سیکا ههیه کاتی که الله {ﷻ} شتی که پیده به خشیت تو خوشت دهویتی.

دووهم : خوشهویستی الله {ﷻ} چونکه خوئی نه هله به وه، وه هه رخوی شایه نی نه وهیه که وا به م جوړه خوشت بوویتی نه که له شهر نه وهی چاکه یه کی له گه ل کردووی.

بابه تی بیست و شهش : نه هوکارانهی خوشهویستی الله {ﷻ} نه هیئن و وات لی نه کهن الله {ﷻ} خوشبوویتی :

یه که م : ناسینی الله {ﷻ}.

دووهم : بیرکردنه وه له [الاسماء والصفات] هکانی الله {ﷻ} و له ته واوه تی و کاملیه تی الله و خویندنه وهی که لاهمه که ی.

بابه تی بیست و چهوت : [وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ]

حه قیقه تی ئەم ئایه ته ئەوهیه کهوا غهیری الله {ﷻ}ت وهک الله خوش بوویت، یاخوود ئەم شتانهی کهوا ئەپهره سترین له غهیری الله {ﷻ}، ئەمهش وات لیدهکات بگهی به شیرکی (محبة) و له دین ده بچی.

بابه تی بیست وهه شت: چۆن بزانیین ئەم خوشه ویستیه شیرکیه؟

①_ خوشوویستنی مه خلووقات و درووستکراوهکانی الله {ﷻ} به وهی کهوا ملکه چی و گهردهنکه چی له گه ل بێت، ئەمانهت بو غهیری الله هه بێ ئەوا خوشه ویستیه کهت خوشه ویستیه کی شیرکیه و توشی شیرک بوویت.

②_ به پیش خستنی ههوا و ئارهزو له گوپرایه لی کردنی الله {ﷻ}.

③_ خوشوویستنی ئەو شتانهی کهوا الله {ﷻ} رقی لییه تی، وهک [تاوان، کافر، بیپرواکان...هتد] ئەمانهت خوش بوویت ئەوا که وتویه شیرکه وه.

بابه تی بیست ونۆ: جوهرهکانی شیرکی (محبة):

شیرکه ی گه وره: که پێی له دین دهرده چیت.

شیرکی بچووک: که پێی له دین دهرنا چیت.

بابه تی سی: په یوه ست بوونی شیرکی (محبة) به شیرکی (الربوبية) وه: ئەمه دوو تاقم که وتونه ناویه وه:

یه کهم: [معطلة]; ئەوانه ی کهوا تعطیلی سیفه تهکانی الله {ﷻ} ئەکه ن و لی داده پرن، ئەمهش به ئینکاری کردنی سیفه تی (محبة) بو الله، و ده لێن الله تعالی که سی خوشناوێت. دووهم: [جه بریه کان]; که ده لێن الله {ﷻ} کوفری خوشده ویت.

بابه تی سی ویه ک: چ کاتییک (محبة) رپیدراوه و موباحه له شه رعدا کی شه ی نییه؟

أ_ نابیت خوشه ویستیه کهت له کات بگریت و غافلت بکات له الله {ﷻ} و دوورت بخاته وه.

ب_ نابیت خوشه ویستیه کهت سه ربکی شیت بو سه رپیچی کردنی الله {ﷻ}.

ج_ نابیت ئەو خوشه ویستیه ت ملکه چی و گهردهنکه چی تیدابیت بو ئەم مه خلووقه.

بابه تی سی و دوو: ئەو تاقمانه ی کهوا که وتونه ته ناو شیرکی (محبة):

یه کهم: رافضه و صوفیه کان.

دووهم: ئەوانه ی که وتونه ته ناو دنیا په رهستی و شه هه وات په رهستی.

سۆيەم : ئەوانەى كەوا تەوھلىيان ھەيە بۆ كافر و بى پروايان، واتە كافر و موشركانيان خۆش دەوئەت و سەريان دەخات و بەھەموو جوړيک يارمەتيان دەدات.
چوارەم : جەھەميەكان، بەھەموو بەشەكان و تاقمەكانيانەو.

پوختەى ئەو بابە تانەى لە رابردوودا باسماں كرد لە سەر شيركى (محبة) :

پۆيسته زۆر ئاگادارى ئەم جوړە شيركە بين كە خەلكانىكى زۆر ئەمرو تىي كەوتوھ.
ئەم كەسەى كە خۆشت دەوئەت ئايا بەھۆيەو توشى شرک نەبووئەت؟
يان ئەو بەرنامە و رېيازەى كە لەسەرى دەروئەت خۆشى دەوئەت بەھۆيەو توشى كوفر نەبوئەت؟
يان ئەو حيزبە يان ئەو سەرۆك عەشیرەتە يان ئەو كەسەى شوئى كەوتوئەت خۆشت دەوئەت ئايە گەشتوئەت ئەو رادەيەى كەتۆ پپى توشى كوفر بيت ياخوود نا،؟
پوختەى قسان بزانيں ئايە ئەم خۆشەويستىەى تۆ گەشتوئەت رادەى كوفر؟ ئايە لەدين تۆى بردۆتە دەرى ياخوود نا؟ ئەمەش پۆيسته بيزانيت بۆ ئەوھى شارەزای حالى خۆت بيت و لەسەر كوفر و شيرك نەمريت و بۆھەتا ھەتاي لەدۆزەخ بيت...! [پەنا بە اللہ].

(محبة) چ كاتىك ئەبێتە شيركى گەرە :

يەكەم : ھەركاتىك خۆشەويستىت بۆ ئەو شتە يان بۆ ئەوكەسەى كە خۆشتەدەوئەت، واتە لى بكا كە تۆ لەپيناو ئەودا كوفر بكەيت، ئەمەش وەك قاعیدەيەك وايە: [ھەركاتىك خۆشەويستى تۆ بۆ كەسێك واتە لىبكات شتێك بكەى كە كوفر بێت، ئەو خۆشەويستىەى تۆ كوفرى گەرەيە و پپى كافر دەبیت].
بۆنموونە كاتىك كەسێكى نزيكت (جا خيزانت بېت كچت بېت...ھتد) سحرى لیدەكرى، تۆ بچى بەس لە پيناو ئەوھى چاك بېتەوھەيوانىك بۆ جن سەربېرى ئەم جوړە خۆشەويستىە كوفرە و پپى كافر دەبیت.
دووھەم : خۆشەويستىت بۆ شتێك واتە لىبكات قسە بە اللہ {ﷻ} بلیيت، بۆنموونە پيگە و پلەيەكت پیدەدریئەت، ئەم پيگەيە واتە لىبكات قسە بە اللہ {ﷻ} بلیيت، يان بە پيغەمبەر [ﷺ]، ئەمەش شيركى گەرەيە.

سەيەم : ھەركاتىك خۆشەويستىت بۆ كەسەك يان شتئ وات لىبكات كە كارىكى
(ھەرام) بىكەيت، يان (واجىبك) تەرك بىكەيت (بەلام بەمەرجىك، واجبەكە لەو واجبەنە
نەبىت كە نەكردنى كوفربىت ھەك: نوئز)، ئەم خۆشەويستىتە دوو قەولى تەدايە؛
يەكەم: قەولى ئەصەح ئەوھە كەوا ئەم خۆشەويستىتە كە وات لى بكات كارىكى ھەرام
بىكەيت يان واز لە واجبك بىنى شىركى بچووكە.
دووەم: بەشكى تر لە زانايان دەلئ ئەم خۆشەويستىتە شىركى بچووك نىيە بەلكوو ھەرامە و
خۆشەويستىتەكەى تاوانە، قەولى يەكەم ئەصەح ترە.

النوع الثاني من أنواع الشرك: [الشرك الأصغر، وهو: الرياء]:

جۆرى دووەم لە جۆرەكانى شىرك : بىتە لە شىركى بچووك، لىرەدا شىخ [رحمە اللہ] باسى
شىركى بچوك دەكات بە (رياء).

(رياء) واتە: روپامايى، يان كردنى عىبادەتەك بۆ اللہ {ﷻ} بۆ شتەكى تىش، بۆنمونه بۆ ئەوھى
بىت خەلكى پى بلىن: «كەسەكى دىندارە، كەسەكى چاكە، كەسەكى پاكە...ھتە».
كەوايە شىخ [رحمە اللہ] پىناسەى شىركى بچووكى كرد بە (رياء).

والدليل قوله تعالى: (فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا)

【الكهف: ١١٠】

واتە: ئىنجا ھەركەسەك لەئىوھ ئومىدى بە گەشتن و دیدارى پەرۋەردگارى خۆى ھەبى لە
دوارۆژدا، با كارى چاك و كەردەوھى دروست ئەنجام بدات، ھە لە پەرستنى پەرۋەردگارى خۆیدا
ھىچ كەسەك نەكاتە ھاوتاو ھاوبەشى و روپامايى نەكات، چونكە "اللہ" تەنھا دلسۆزى و
ئىخلاى ھەر دەگرى، نەك رپا و روپامايى و شىرك و ھاوبەش دانان...!

ئىمە باسى جۆرى يەكەممان كرد لە شىرك (شىركى گەورە)، كە بىكەرى ئەم شىركە پى
دەگووتىت موشرىك، و ھەركەسەك ئەنجامى بدات و تۆبەى لىنەكات دەچىتە جەھەنەم و

به نه به دیش تییدا نه مینیتته وه، به مه رجیک [دینی پیگه یشتبیت، تازه مووسلمان نه بوو بیت، له مه سه له ی خه فی و شاراه نه بیت].

جوړی دووهم بریتیه له شیرکی بچوک، نه م شیرکesh هه رکه سیک نه نجامی بدات و له سه ری بمریت ده چیتته جه هه نه م به لام جیاوازه له شیرکی گه وړه:

یه که م/ هه رکه سیک شیرکی بچوک نه نجام بدات به نه به دی ناچیتته جه هه نه م وه، به لام به پی تاوانه که ی هه رده بی بسووتی، به لام نه نجام ده ری شیرکی گه وړه به نه به دی بو جه هه نه م وه. دووهم/ شیرکی گه وړه کاتیک له سه ری مردی هه موو کرده وه چاکه کانت به تال ده بنه وه، به لام شیرکی بچوک کرده وه کانت هه مووی به تال ناکاته وه.

سیه م/ نه و که سه ی شیرکی بچووی نه نجام داوه به لام هه ر مووسلمان و مو حیده سه رنه نجامه که ی هه ر بو به هه شته، هه رچه نده سزاش بدریت له جه هه نه م، به لام شیرکی گه وړه هه رکه سیک نه نجامی بدات نه و به هیچ شیوه یه ک چاوی به به هه شت ناکه ویت و به نه به دی له جه هه نه م ده مینیتته وه.

که وایه جیاوازی هه یه له نیوان شیرکی بچووک و شیرکی گه وړه، و نه و که سه ی پیت ده لیت که و تویه شیرکه وه خه می تویه تی بو نه وه ی به نه به دی نه چیتته ناو جه هه نه م وه.

کومه لیک پیناسه کراوه له لایه ن زانایان بو شیرکی بچوک:

پیناسه ی یه که م: شیرکی بچوکیان پیناسه کرده به (نموونه) و به میثال.

شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] نه م پیناسه یه ی بو شیرکی بچوک کرده و به (ریاء) پیناسه ی کرده.

پیناسه ی دووهم: شیرکی بچوک هه موو وته یه که، یان هه موو کردارپکه، یان هه موو بیروباوه رپکه، که و وه سیله و گه یه نه ره به شیرکی گه وړه.

پیناسه ی سیه م: هه موو نه صیک که وارد بوو بیت و ناوی هات بیت به شیرک، به لام نه گه یشتبیتته هه دی شیرکی گه وړه، نه وه شیرکی بچوکه.

شیرکی بچوک نه وه یه:- تو به شیک له و عیاده ته ی که نه نجامی ده دی، دهیده ی به غهیری الله {ﷺ}، یان تو نه و عیاده ته ی نه نجامی نه دهیت به شیک له پینا و غهیری الله {ﷺ} به لام به شتیک که له دین دهرت ناکات.

پېناسەى چوارەم: كەردنى كەردارىكە لەپېناو اللە {ﷻ}، بەلام بەشىكى غەيرى اللە {ﷻ} تېدەكەى، بەمەرجىك نەگاتە ئەو حەدەى پى كافر بىت و لەدىن دەرىچىت.

جوانترىن پېناسە و پىكتىرىن پېناسەى چوارەمە.

ئەو ئايەتەى باسما كەرد لە روكەشدا باسى شىكى گەورە دەكات، چونكە دەفەرموئىت: (هېچ كەس نەكاتە شەرىكى اللە لە عىبادەتدا)، شىكىش لە عىبادەتدا شىكى گەورەىە.

لەوانەىە كەسانىك پەرسىار بىكەن كە بۆچى بەلگەكەمان سەبارەت بە شىركى گەورەىە لەكاتىكدا بابەتەكەشمان شىركى بچوكە؟

ئەمە شتىكى زۆر ئاسايە و لە سەلەفىش وارد بوە، زۆر جار بەلگەيان هېناوئەتەو لەسەر شىركى گەورە لەبابەتى شىركى بچووك، بۆئەوئەى خەللىكى بترسىنن و نەكەونە ناوئەو.

ئىمە كە دەللىن شىركى بچووك ماناى ئەو نەگەىەنىت شتىكى كەم و بچووك ئەنجام داو [پەنا بە اللە]، بەلكو گەورەترە لە تاوانە گەورەكان، لە خەتەرىدا لەپەلەى هەرە بالا شىركى گەورەىە پاشان شىركى بچووك دىت دواى ئەوئەىش تاوانە گەورەكان دىت، واتا تۆ شىركى بچووك ئەنجام بەدەى لە (زىنا، دزى، رىبا، هەلەتەن لەبەرەى جىهاد، ئەزىەت دانى دايك و باوك....هتد) گەورەترە.

بۆيەش ئاگادارە...! كاتىك تۆ تووشى (پەنا) ئەبىت، يان هەرجۆرىك لە جۆرەكانى شىركى بچووك ئەبىت، ئاگادار بە شتىكى هەروا كەم نىە كەوا بەسەر زمانت داهاىتەت...!

هەروەك (ابن مسعود) دەفەرموئىت: [ئەگەر من سووئىند بخۆم بە اللە {ﷻ} بەدرۆ، پىم خوشترە لەوئەى كەوا، سووئىند بخۆم بە غەيرى اللە {ﷻ} بەپاستى].

چونكە سووئىند خواردنى درۆ بە اللە {ﷻ} تاوانى گەورەىە، بەلام سووئىند خواردن بە غەيرى اللە {ﷻ} ئەگەر بەپاستىش بىت ئەمە شىركى بچوكە.

شىخ [رحمە اللە] كە باسى (پەنا) كەرد ئەمە شىرى بچووك بوو لە (الالوهية)، ئايە شىركى بچوك لە (الاسماءوالصفات، و الربوبية) دا هەىە؟

بەللى شىركى بچوك لەمانەشدا هەىە، بۆنموونە ئەوقسانەى دەكرى وەك: [ماشاء اللە و شئت...هتد] ئەمانە دەچنە بابى (الاسماءوالصفات، و الربوبية) ىش.

شىركى بچووك جۆرى زۆرە هەروەك شىركى گەورەش جۆرى زۆر بوو، بۆنموونە شىركى بچووكمان هەىە لە (محبة)دا، وە شىركى (طاعة)ى بچووكىشمان هەىە.

له باباه تی (محبة) دا پیغه مبهەر [ﷺ] ده فەرمووئیت: «به دبه خت و چاره رهش بیټ ئه و که سهی که بهندهی دینار و درهه مه»

دیاره ئه و که سهی که واهه و نه و نه و ماله و سامانی خووش دهوئیت، یان ئه و که سهی بهندهی جل و بهرگ و خوڤازاندنه وهیه به تایبهت ئافرهتان، و بوته عهبدی جل و بهرگو خوڤازاندنه وه و ماله و سامان و مودیلات، و بگاته ئه و ئاسته ی بهردهوام هه موو هه ول و هه موو شتیکی بو بیټ په نا به "الله" که وتوته ناو شیرکی بچوکه وه.

شهرعی ریگهی له خوڤازاندنه وه و خو جوان کردن نه گرتوه، به لام به شیوهیه کی شهرعی. که ده لاین عهبدی ئه م شتانه یان ده لاین عهبدی ئافرهت، ئه مه مه به ستمانی پی پهرستن نییه، چونکه که بگاته ئه م ئاسته ئه مه ده بیته شیرکی گه وره.

شیرکی بچوک جووری زوره:

لیره شیخ باسی کردوه (ریاء) کردوه. (ریاء): یه کی که له و شتانه ی که و تۆ عیباده تی که له بهر که سی که ده کهیت، یان بو ئه وهی پیټ بلین باشه شته که ده کهیت.

یان سوئند خواردن به غهیری الله {ﷻ} که ئه مه ش شیرکی بچوکه. یان بلییت «ئه گهر ئه تۆ و الله نه بان، یان بلییت به هوئی تۆ و الله به ده ستم هیئا، یان بلییت پشتیوان به الله و تۆ... هتد» زۆر که س ئه م قسانه ده کهن، ئاگادار بن به کردنی ئه م قسانه ده که وهیه ناو شیرکه وه.

ابن رجب [رحمه الله] له سه رجۆره کانی (ریاء) ده فەرمووئیت: جاری واهیه ئه و عیباده ته ی که ده ی کهیت به ته وای عیباده ته که له سه ره تا تا کو تایی و سه رجه م عیباده ته کانت ریاء، ئه و کاته منافیقیت.

که سانیک هه ن کرده وهیه که ده کهن بو الله {ﷻ} به لام (ریاء) له گه له، ئه گهر هات و له ئه سلئ بنچینه ی کاره که دا مه به ستی الله {ﷻ} و مه به ستی خه لکیش بوو، ئه م کرده وهیه به تال ده بیته وه.

به لام ئه گهر ئه سلئ نیه ته که ی له پیئا و الله {ﷻ} بوو، پاشان له گه له ئه وه شدا پی خوش بوو شتیکی تریشی به ده ست بیټ ئه و له پا داشته که ی که م ده بیته وه به لام کرداره که ی به تال نابیته وه.

یان ئەگەر هات و کهسیک ئەسلی نیه ته که ته نهها و ته نهها بۆ الله {ﷻ} بوو پاشان (پیاو) به سه ردا هات و خیرا لای برد و نیه ته که ی دانه مه زرانده و نهوا به ئیجماع زهره ری لپنادات.

خۆ ئەگەر به رده وام بوو له (پیاو) و له گه ئی رویشته بۆنموونه: له ناو نوێژدا، نهوا به شیکی له زانایان ده ئین نوێژه که ی به تال بۆته وه، و به شیکی تریش ده ئین پاداشتی ئیخلاسه که ی که له پیناو الله {ﷻ} دهستی پیکرد نهوا پاداشتی نه وه ی ده درپته وه و لێ قه بوول ده کریت و ههروه ها تاوانی (پیاو) که شی له سه ر نه نوو سرت.

ئەگەر کهسیک له کرداره که ته وا بوو، و ته نهها له پیناو الله {ﷻ} کردی، خه لکانیکیش مه دحیان کرد به ویستی الله {ﷻ} ئەمه هه یچ شتی تیدانیه و دروسته و تاوان بار نابیت به مه رجیک کرداره که ی له پیناو الله {ﷻ} کردبیت.

باهه تی به که م: پیناسه ی شرکی بچوک:

هه موو شتیکی شهرع نه هی لیکردبیت و گه یه نه ر بیت به شیرکی گه و ره، یان له شهرعدا ناوی هاتبیت به شیرک، و نه گات به شیرکی گه و ره، پێ ده گو تریت شرکی بچوک

باهه تی دووهم: ضوابطه کانی شیرکی بچوو ک:

- ۱/ هه رشتیک هۆکار بیت بۆ که و ته نه ناو شیرکی گه و ره، نهوا شیرکی بچوو که.
- ۲/ هه ر شتیکی که وا له شهرعدا به شیرک ناوی هاتبیت و پێ له دین نه چیته ده ر.
- ۳/ هه ر شتیکی که وا په یوهندی به هۆکاره کانه وه هه ی، وه پشتشه ستن به هۆکاره کان، و نسه به تی پرووداوه کان پالبدی بۆ غهیری الله {ﷻ}، یاخوود کهسیک بکه یته هۆکار که هۆکاریش نیه، بۆنموونه بلییت «به هاتنی تۆ باران باری... هتد» ئەمانه ده تگه یه نن به شیرکی بچوو ک.
- زۆر به ی هه ره زۆری شیرکی بچوو ک له بابته تی نه سبابه، واته شتیکی هۆکار نییه تۆ نه یکهیت به هۆکار، و پرووداوه کان ده ده یه پال غهیری الله {ﷻ}.

۴/ هه موو شتیکی که وا که مالی (توحید) ی پێ له ده ست بدهیت، یان پێچه وانه ی که مالی (توحید) بیت، نهوا پێ ده گوو تریت شیرکی بچوو ک.

۵/ هه ر وته یه ک یان کرداریک په یوهندی به اعتقاد و بیروباوه ر نه بیت و نه تگه یه نیت به شیرکی گه و ره، به لام بتبات بۆ شیرکی گه و ره، نهوا نهو شیرکی بچوو که.

۶/ هه ر شتیکی دلت په یوه ست بکات به غهیری الله {ﷻ} و به ره و لای بچیت، به لام نه گاته ئاستی عبادته ت بۆ کردن، ئەمه ش شیرکی بچوو که.

به م هۆکارانه ئەزانیت ئەو شته ی تۆ کردووته شیرکی بچوو که یاخوود نا.

بابەتى سىيەم: بۇچى بە شىركى بچووك دەگووترىت شىرك؟

چونكە بەشىك لەو شتانەى ھى اللہ {ﷻ}ن، تۆ بە مەخلووقىكت داو، بەلام نەگاتە بابەتى شىركى گەرە.

چۆن بزانين ئەو شىركەى تۆ ئەنجامت داو شىركى بچووكە گەرە نىيە؟

چونكە ئەم مەخلووقەت بەرز نەكردۆتەو و نەت گەياندوو بە دەرەجەى عىبادەت بۆكردن، يان الالوھىة و الاسماءوالصفات و الربوبىةى پېدەيت، بەلام بەجۆرىك لە جۆرەكان بەشىك لە سىفەتەكانى اللہ {ﷻ}ت پېداو.

بابەتى چوارەم: جارى واھەيە شىركى بچووك ھىچ نەصى لەسەر وارد نەبو، بەلكو بە قىياس دەيزانى، بۆنموونە، ئەو شىركانەى لەبابەتى خۆشەويستى يان بابەتى خەوف...ھتە.

بابەتى پېنجەم: ئايە پەيوەندى لە نيوان گەيەنەرەكانى شىرك لەگەل شىركى بچووك چىيە؟

زۆربەى ھەرەزۆرى وەسائىل و گەيەنەرەكان بە شىركى گەرە برىتين لە شىركى بچووك، ھەشمانە گەيەنەرە بۆ شىركى گەرە بەلام شىركى بچووكىش نىيە، بۆنموونە تۆ نوپۆرىك لای گۆرىك دەكەى كە مەبەستت اللہ يە و مەبەستت گۆرەكەنىيە، بەلكو بەمجۆرە رېك كەوت تۆ لەوئ نوپۆرەكە بكەيت، ئەمە گەيەنەرە بۆ شىركى گەرە بەلام ئەم گەيەنەرە شىركى بچووك نىيە، ھەرچەندەش نوپۆركردن لەلای قەبرىك وەسىلەيەكە بۆ شىركى گەرە.

ھەموو شىركە بچووكەكان وەسىلەن بۆ شىركى گەرە بەلام ھەموو وەسىلەيەك بۆ شىركى گەرە مەرج نىيە شىركى بچووك بېت.

وەسىلەكانى شىرك دوو جۆرن:

أ: تايبەتن بە قەبر و مردوان.

ب: وەسائىلى عام و گشتين.

لە نصوصى شەرعدا زۆر جار ناوى شىركى بچووك بە (خفى) ھاتو.

بابەتى شەشەم: ئەو وشانەى كەوا دەت گەيەنن بە شىرك و بۆنى شىركى لىدیت، ئەم وشانە پېويستە بگۆردىت و نابىت بەكار بھېندىت.

بەشىك لە زانايان شىركى بچووكيان ناو بردو بە شىركى ئەلفاظ و ووشە، ئەم دەستەواژەيە ھەلەيە، چونكە ھەيە پەيوەندى بە دلەو ھەيە و پەيوەندى بە لەفظ و وشەو نىيە، بەشىكىش لە ئەلفاظ و ووشەكان شىركى گەرەيە، كەوايە شىركى بچووك ھەمووى ھەر ئەلفاظ و ووشە نىيە، شىركى بچووكمان ھەيە بە دل دەكرئ.

بابه تی رهوته م: جیاوازی نیوان شیرکی گه وره و شیرکی بچووک:

۱/ شیرکی گه وره به هیج شیوهیه ک الله لی خوشنابیت، به لام شیرکی بچووک له لایه ن زانایان جیگای خیلافه.

۲/ شیرکی گه وره خاوه نه که ی پی له دین دهرده چیت، به لام شیرکی بچووک خاوه نه که ی پی له دین دهرنا چیت.

۳/ شیرکی گه وره که له سهری بمیریت کرده وه کانت به تال دهنه وه، به لام شیرکی بچووک کرده وه کانت به تال نابنه وه.

۴/ شیرکی گه وره خوین و مال و سامانت چه لال دهکات، به لام شیرکی بچووک خوین و مال و سامانت چه لال ناکان.

۵/ ههرکه سیک شیرکی بچووکی نه نجام دا نه وه حوکی ئیسلامی له سهر جیبه جی ده کرئ بۆنموونه: [نویت له سهرکردن له کاتی مردنی، له سه لام لیکردنی...هتدا، به لام شیرکی گه وره نه حکامی کوفر و کافر و مونافیه کانی له سهر جیبه جی ده کرئ.

نهنی ضبط کردنی نیوان شیرکی بچووک و شیرکی گه وره جیبه؟

یه که م: شیرکی گه وره عبادت کردنی تیدایه بۆ غهیری الله {ﷻ}، به لام شیرکی بچووک تۆ عبادت بۆ الله {ﷻ} ده کهیت و نه و عبادته ی نه نجامت داوه له پیناو الله {ﷻ} نه نجامت داوه به لام، شیطان فیلت لیده کات و تۆ عبادته ته کهت دهرآزیتته وه له بهر خاتری مه دحی که سیک و (پراء) داخلی ده بیئت.

دووه م: شیرکی گه وره له سهر ملکه چی و گه رده نکهی و خۆزه لیل کردن بۆ غهیری الله {ﷻ} دامه زراوه، به لام شیرکی بچووک خۆزه لیل کردن و ملکه چی و گه رده نکهی بۆ غهیری الله {ﷻ} تیدانیه.

سییه م: شیرکی گه وره له سهر به گه وره دانانی نه و که سه ی عبادته ی بۆ نه نجام دده ی بنیات نراوه، کاتیک سووژده ده به ی بۆ که سیک و هاناو هاواری بۆ نه بهیت نه و که سه به گه وره داده نییت، به لام له شیرکی بچووکدا به گه وره دانانی تیدانیه به لکو بۆ نه وه یه مه دح بکریت.

چواره م: شیرکی بچووک له گه ل ئیمان و ئیسلام کۆنه بیته وه و کسه ی نییه، به لام شیرکی گه وره به هیج بشیوهیه که له گه ل ئیمان و ئیسلام کۆنابیتته وه و دژی یه کن.

پینجه م: شیرکی گه وره که نه نجامی نه دهیت، تۆ باوه رت وایه نه و که سه ی بۆی نه نجام نه دهیت، سوود و قازانج و زهره ر و زیانی به دهسته، به لام شیرکی بچووک وانا زانیت نه و که سه سوود و زیانی به دهسته.

بابه تی هه شته م: جوړه کانی شیرک بچووک :

۱/ شیرکی بچوکی شاراو: الریاء جوړیکی شرکی بچوکی شاراو هیه، وه هه یه په یوهندی به (الربوبیة) هه یه هه شمانه په یوهنی به (الالوهیة) هه یه.

۲/ شیرکی بچووکى ظاهر و ناشکرا: شیرکی بچووکى ناشکرامان هه یه په یوهندی به اعتقاد هه یه و له دله وهیه، هه مانه قه ول، هه مانه عه مه ل و کرداره.

شیرکی بچووکى ناشکرا [دوو] جوړی هه یه:

أ: به شیکیان له الربوبیة و الاسماء والصفات وهک باسمان کرد، که نه مه ش [سئ] جوړه:

۱_ بیر و باوهر.

۲_ عه مه ل.

۳_ قه ول.

ب: به شیکی تر له (الالوهیة) دایه، جا له دلدا بیټ، وهک: [ترسان، بۆنموونه ترسان له حیوانیک که ده لپن نه م حیوانه شوومه نه مه شیرکی بچووک له الالوهیة دا].

یان له کرده ودا، بۆنموونه [دهست پیداهینان به قه بر به مه به ستی ته به پروک]

یان له قسه دا وهک سوویند خواردن به غه یری الله {ﷻ}... هتدا.

۳/ ریاء و رووپامای بۆ نه وهی خه لکی مه دحت بکات، نه صلی کرده وده که بۆ نه وهده که یت، یان کرده وده کی قیامه تی ده که یت و مه به ستت نه وهیه مالى دوونیای پیی به دهست بیی.

۴/ کیبر و خو به گه وره دانان.

۵/ سوویند خواردن به غه یری الله {ﷻ}، یان له قسه دا [بلیټ: الله {ﷻ} و تونه بایت،... هتدا]، واته: هاوئاسکردن له وشه دا.

۶/ وشه ی دهر پرنی [نه گهر] بۆنموونه بلیټ: [نه گهر نه چوبایتیه فلان شووین نه م کاره نه ده بوو، یان بلیټ نه گهر نه چوبایتیه فلان شووین نه م ده عمه نه ده بوو... هتدا]، نه مانه هه مووی شیرکی بچووک.

۷/ هه لواسینی په رۆی سه وز به خو تدا و نوشته به خو دا کرن و نه م بابته نه ش ده چنه بابی شیرکی بچووک.

۸/ ته شانوومیش شیرکه بۆ نموونه بلیټ: [فلان شووین شوومه، یان فلان نازل شوومه، یان فلان رۆژه شوومه... هتدا].

۹/ گوویراپه لی کردنی مه خلوق له سه ریچی کردنی الله {ﷻ}، به مه رجیک نه م شته نه ت گه یه نیټ به شیرکی گه وره.

نه مانه چهن جوړیک بوون له شیرکی بچووک، به لام جوړی تریشمان زوره لیره دا ته نیا نه وهنده باس ده که ین.

بابه تی نوښه م: حوکم کردن به غهیری شهرعی الله تعالی، له بابه تیکی دیاریکراودا، به لام به مهرجیک یاسای بو دهنه نابیت و به حالیشی نه زانیت، نه مهش شیرکی بچووکی نه نجام داوه، یان (کوفر دون کوفر) ی نه نجام داوه.

باسیکی کوورت له سهر (پباء):

(پباء) شیرکی بچووکه، و په یوهندی به ئیخلاص و ئیراده و نیه ته وه هیه، که سیک کرده وه یه ک بو الله {ﷻ} نه نجام ددات، به لام مه به ستی نه وه یه مه دحی خه لکی پی به ده ست بیئ. باسی نه وه شمان کرد که وا، که سیک نه سلئ نیه ته که ی به ده ست هیئانی مه دحی دنیا بیت نه وا که وتوته ناو شیرکی ئیراده و مه به ست وه.

حه قیقه تی (پباء) عیبادت کردنی نه فس و گوږپایه لی کردنیه تی، نه فس پی خوشه مه دح بکړت. (پباء) له (روئیه) وه هاتوه، نه وه یه که وا که سیک کرده وه یه ک نه نجام ددات پی خوشه خه لکیش ببینیت، یان شتیک ده کات پی خوشه بیبستیت وه خه لک مه دحی ده که ن و ستایشی ده که ن. سومعهش به (پباء) وه ده لکی، له کاتیکدا که کرده وه یه ک ده کات بو نه وه ی خه لکی ببینیت، و هه روه ها خه لک باسی بکات و ببینیت، و پی بلن نه م کاره باشه ی کردوه و هه موو نه م قسانه.

چهنه خالیک بو چاره سهر کردنی (پباء):

یه که م: به گه وره زانینی الله {ﷻ}، بیر له گه وره ی الله {ﷻ} بکه یته وه، بزانی که تو عیبادته تی الله {ﷻ} نه که یت بزانه چهنه گه وره یه، مه خلوو قیکی لاوازی زه لیل چی؟ که وا مه دحت بکات. دووهم: حه قیقه تی نه م مه خلوو قانه بزانی، بزانی نه وانیه ی پیت خوشه مه دحت بکه ن هیچ شتیکیان به ده ست نییه نه سوود و نه زیانیش... هتد، و به م مه دحه ی نه وانیش هیچ شتیک له مه وزووع ناگوریت. سییه م: ترسی (پباء) ت له دل دابیت، زور هه ولبدیه که نه فس و دل و دهروونت هانبدیه به وه ی که وا دوور بیت له (پباء).

چواره م: پشت به ستن به دوعا کردن و پارانه وه له الله {ﷻ}.

پینجه م: دوور که وتنه وه له م هوکارانه ی تووشی (پباء) ت ده کات.

شه شه م: بزانی که وا (پباء) چهنه خه ته ره و هه بوونی (پباء) له زینا و له داوین پیسی و له رپا و له هه موو نه م تاوانانه گه وره تره.

جوړی سییه م له جوړه کانی شیرک: بریتیه له شیرکی خفي.

به لگه له سهی شیرکی شاراوه (خفي) نه م حه دینه ی پیغه مبه ره [ﷺ]: «الشرك في هذه الأمة أخفى من دبیت النملة السوداء على صفاة سوداء في ظلمة الليل».

واته: «شیرک و هاوبه ش دانان له م نوومه ته ی مندا، شاراوه تره له شووین پی میروی رهش له سه ر به ردیکی ساف و لووسی رهش له شه وی تاریکدا!».

که فاره تی شیرکی شاراوه ش نه م فه رمووده ی پیغه مبه ره [ﷺ] که ده بیټ بلای:

«اللهم إني أعوذ بك أن أشرك بك شيئاً وأنا أعلم، واستغفرک من الذنب الذي لا أعلم»

واته: نه ی په روه ردگار و په ره سترای من، په نا به تو نه گرم له وه ی شیرک و هاوبه شیه ک بو تو نه نجام بده م کاتیک من بیزانم، وه داوای لیخو شبوونت لیده کام له هه ر تاوانیک که وا کردومه و نه نجامم داوه و نه م زانیوه.»

نه مه جوړی سییه م بوو له جوړه کانی شیرک و کوټا جوړی بوو، که بریتی بوو له شیرکی (خفي) و شاراوه، حوکمه که شی وه ک حوکمی شیرکی بچوو ک وایه.

بوچی پی گوتراوه خفي؟

چونکه شاراوه یه له سه ر که سه که و نه یزانیوه، یان هیندیک زانایان ده فه رموون بویه شاراوه یه چونکه خاوه نه که ی له خه لکی ده شاریته وه، که س پی نازانیټ نیلا الله {ﷻ} نه بیټ. بوئمونه که سیک بلایټ: [سویند به الله و سویند به گیانی تو، یان بلایټ فلان سه گ نه بوايه نه وه دز ده هاتن نیمشه و، یان که سیک به هاوړپیکه ی نه لیت نه گهر الله و نه تو ویستتان له سه ر بیټ، یان بلایټ ماشاء الله وشئت...هتدا].

ابن عه باس ده فه رموویت: که سی ټیکه ل مه که ن ته نها بلین نه گهر الله {ﷻ} نه با، چوونکه به م قسانه تووشی شیرکی خفي بوون.»

عبدالرحمن کوړی حسن کوړی شیخ محمد بن عبدالوهاب له (فتح المجید) دا ده فه رموویت: «ابن عه باس پروونی کردو ته وه، که نه مانه هه مووی شیرکن نه گهر که سیک نه نجامی بدات، شیخ عبدالرحمن له سه رده می خویدا ده یفه رموو: نه مه واقعی نه مړویه که نه م وشانه له سه ر زمانی زوړبه ی خه لکیه و خه لکی به کاری ده هیټیټ، بویه ش ناگاداری نه م بابه ته و نه م فه رمانانه به،

وه ده فه رموویت: نه مه مونکه ریکی که لیک که وره یه و واجبه نه هی لی بکریټ، چونکه نه مه له که وره ترینی تاوانه کانه و له تاوانه که وره کان که وره تره.»

شیرک تووشی ئەم ئوومه ته ئەبیت و خەلک ئەکهوئته ناویه وه، و ههستیشی پیناکات، و بابته که زۆر شاراوویه، جاری وا ههیه دهزانیت ئەم کارهی ئەنجام داوه به لām نازانیت شیرکه، جاریش ههیه دهزانیت شیرکه به لām نازانیت ئەنجامی داوه، بۆیهش ئاگادار بن چونکه:

خەلک زۆر دهکهوئته ناویه وه.

وه زۆر شاراوویه و ههستی پیناکهی.

(شه دادی کوری ئەوس) دهفه رمووئیت: «ئهی ئەوانهی ماونه ته وه له عه رهب، به راستی ئەوهی من لیتان ده ترسم پراء و شه هوه ته شاراوویه.»

جا (أبو داود) دهفه رمووئیت: «شه هوه تی خه فی، خووشوئستی ده سه لات وه رگرتنه.»

شیخ الإسلام [رحمه الله] له سه ر ئەم بابته ته ئەفه رمووئیت: «خووشوئستن و پێخۆش بوونی ده سه لات گرتنه ده ست ئەسل و بنچینه ی سه ره پۆی و زوئمه، (پراء)ش جنس و خوودی شیرکه.»
شیخ عبدالرحمن کوری حسن [رحمه الله] دهفه رمووئیت: شیرکی خفی هه ر شیرکی بچووکه...».

شیخ الإسلام ابن تیمیة [رحمه الله] دهفه رمووئیت: «شیرکی خفی که م که س ههیه که وا لئی سه لامه ت بووئیت و لئی ده رچووئیت، ئەویش ئەوهیه که وا له گه ل الله {ﷻ} که سیکی تری خوئده وئیت.»

پیناسه ی شیرکی خفی:

تائیستا پیناسه یه کی وای بۆ نه کراوه، به لām له شیرکی بچووکا پیناسه یان کردبوو، هه رچه نده قسه که ی شیخ (عبدالرحمن کوری حسن) مان هی نایه وه که مه بستی له خفی شیرکی بچووکه.

شیخ (آل الخظیر) دهفه رمووئیت: «هه ولمان داوه که تیبکوئشین و پیناسه یه کی بۆ دابنیین، به پێی ئەم مه به سته ی که وا شیخ (محمد بن عبدالوهاب) و نه وه که ی مه به ستیانه: شیرکی خفی بریتیه له و شیرکه ی که وا، ئینسان ده کهوئته ناویه وه له پنگا و له جیگایه که وه، که وا هه ستی پینه کردوه که وئوته ناویه وه، شاراوویه و نازانیت، یان بگووتریت: ئەم شیرکه یه که وا نازانیت.»

شیرک بوچی به کار هاتوه؟ که نه زانریت چۆن پئی نه گووتریت شیرک؟

بوچه پئی ده گووتریت شیرک، چونکه نه وهی نه صل و بنچینه یه له شیرکدا ناویکه بو زهمکردنی کرداریک، و نه و ناوهش به پروودانی کاره که لکاوه.

که وایه ههرکاتی که سیک هه لسا به کردنی نه کاره، نه م ناوهی پیوه ده لکیت جا زانیبیتی یان نهی زانیبیت لی ناگیریت تاوه کو (إقامة حجة) ده کریت.

ئیشکاله که له وه دایه که سه که چۆن تهوبه بکات له شته که دا بکات که نازانیت نه نجامی داوه؟ نه مه ئیشکاله که بوو که شیخ (آل الخطیر) یش نه فه رموویت: نازانم الله زانتره.

به شه کانی کوفرو جوړه کانی

وشه ی کوفربه واتای چی دیت؟

وشه ی کوفر له زمانی عه ره بیدا به واتای داپوشین و شاردنه وه و ئینکاری کردن دیت. هیندی که جاریش شیرک و کوفر به یه ک مانا دین، بو نمونه: [کافر بوون به الله] نه مه شیرکیشه.

نه وانه ی که وایاوازی ده که ن له به یینی شیرک و کوفر نه لئین:

شیرک مه به ست پئی بت په رهستی و عیبادهت کردنه بو غهیری الله {ﷻ}، له گه ل دانپیدانانیش به بوونی الله {ﷻ}، ههرچه نده ده زانی الله بوونی هه یه له گه ل نه وه شدا هانا و هاوار بو غهیری الله {ﷻ} نه بات.

کوفر دابهش ده بیت بو:

یه که م: کوفری گه وره.

دوو ه م: کوفری بچوو ک.

یه کی که له جیاوازیه کانی نیوان کوفرو شیرک:

شیرکی بچوو ک ده چیت به ره و شیرکی گه وره، به لام کوفری بچوو ک ههرگیز ناچیت به ره وه کوفری گه وره.

به ئیجماعی سه له ف کوفر دوو جوړی هه یه، که جوړیکیان له دین دت باته ده ره وه، و جوړیکی تر له دین نات باته ده ره وه، و به هیچ شیوه یه که کوفری سییه مان نییه.

بهو پییهی شیخ به جیا باسی شرک و کوفری کردووه، ئەووه دهگهیه نیئت که له لای ئەو له یه کتری جیاوازن.

به شیخ له زانایان پێیان وایه کهوا کوفر و شیرک دوو ناوون بۆ دوو مانا و مه بهستی جیاوازا، وه دهفه رموون هه موو شیرکیک کوفره به لام هه موو کوفریک شیرک نییه، باوه پشیمان وایه شیرک هاوبهش دانانه بۆ الله {ﷻ}، جا له الربوبية بیئت، یان الاسماء والصفات بیئت، یان الالهية بیئت.

بهشی دووه می زانایان پێیان وایه که کوفر و شیرک به یه ک مانا دین، و پێیان وایه هه موو کافریک موو شیریکه و هه موو موو شیریکیش کافره و هیچ جیاوازیان له نیواندا نییه، قهولی راست نهوه یه کهوا کوفر گشتگیرتره، و شیرک تایبه تره، وه هه موو شیرکیک کوفره به لام هه موو کوفریک شرک نییه

جیاوازی نیوان کوفر و شیرک له چه ن خالی کدا:

یه که م: له ژماردنی جوړه کانیان: جیاوازی له نیوان کوفر و شیرک به دیار ده که وئ، ئەوانه ی ئەلین که شیرک و کوفر له یه کتری جیاوازیان چوار جوړ له شیرکیان باس کردوه، و چوار جوړیش کوفریان باس کردوه.

ئەوانه شی جیاوازیان له به یندا نه کردوه ده لێن: هه شت جوړی شیرک و کوفر هه یه. دووه م: ته لازم: له بابته تی ته لازمیشدا جیاوازیه که یان به دیار ده که وئ، ئەوانه ی که ئەلین هیچ جیاوازی نییه له نیوان کوفر و شیرک، ئەمه ش ته لازمی تیدانییه و نابیت بلیت ئەمه ی لیلازم دیت، بۆنموونه بلیت له شیرک کوفری لیلازم دیت، چونکه ئەوان پێیان وایه به یه ک مانا دیت و نابیت هیچی لی ته لازم بیئت.

ئەوانه شی کهوا جیاوازی ده که ن له نیوان کوفر و شیرکدا، هیندیک جار ئەوانیش دان به وه داده نین به شیخ له شیرک کوفری لیلازم دیت، وه هه روه ها کوفری شیرکی لیلازم دیت.

سییه م: هه رکه سییک قورئان بدرپنیئت و قسه به الله {ﷻ} بکات و به پیغه مبه ر [ﷻ] بلیت، ئەسل وایه ناولیده نری به کافر، وه ک الله {ﷻ} ئەفه رموویت: (لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ

إِيمَانِكُمْ) [التوبة: ٦٦]

واته: برپیانووی بیجی مه هیننه وه، چونکه پاش ئەوه باوه رتان هینا، کافر بوونه وه.

چوارهم: جیاوازیه کی تر دهرده که ویت له بابته تی نه سباب و هوکاره کان بو شیرک و بو کوفر، هه ندیک جیاوازی هه یه که باسکراوه ده لاله ته له سه ر نه وه ی شیرک جیاوازی هه یه له گه ل کوفر، چونکه نه سباب و مه وانیه کانی کوفر به جیاواز باسکراوه، و هی شیرکیش به جیاباس کراوه.

پینجه م: جیاوازیه کی تری نیوان شیرک و کوفر له پیچه وانه کانیا ندایه، واته پیچه وانه ی شیرک ئیسلامه، و پیچه وانه ی کوفر ئیمانیه.

شه شه م: جیاوازیه کی تر، بۆنموونه که سیک خو ی بداته پال جگه له باوکی خو ی، بلیت من کوپی فلان که سم، له کاتی کدا کوپی نه و نییه، نه مه ش له شه رعدا پی ده گوتریت کوفر، لیژدها به هیچ شیوه یه ک ناتوانیت وشه ی شیرکی له جیگادا بنیین به موطابه قه، به لام لازم و ته نیل ده توانین له سه رنه نجامدا نه وه شی پی بلیین.

له رابردوودا باسی نه و امان کرد که سی جوړ ده لاله تمان هه یه:

یه که م: ده لاله تی مطابقه: - ته واوی شته که یه.

دوو ه م: ده لاله تی تضمن: - به شیکی شته که یه

سییه م: ده لاله تی التزام: - نه ته واو نه به شیکی شته که یه، به لکو لی لازم دیت و دهیگریته وه.

حه وته م: خالیکی تر که جیاوازی نیوان کوفر و شیرک دهرده خات، نه وه یه که له پرووی لوغه و زمانه وانیه وه جیاوازی هه یه له نیوان کوفر و شیرک، به ئیجماع له لای نه هلی لوغه جیاوازی هه یه له نیوان کوفر و شیرک.

پیناسه ی نه هلی سونه بو کوفر:

کوفر له پرووی زمانه وه نه وه: به مانای سیترو داپوشین و شاردنه وه دیت، و به مانای تریش دیت و پیچه وانه ی ئیمانیه.

پیناسه ی کوفر به حقیقه ت: ناوی جنسی شتی که، که وا ناوده نری له سه ر کو مه لییک ووته و کردار و بیرو باوه، له سه ر نه مانه داده نری، که پیچه وانه ی ئیمانیه، نه مه پیناسه ی نه هلی سونه و جه ماعه بوو.

به شیکی له زانایان ده فهرموون؛ کوفر به س عیناد و ئینکاره، واته عینادی و که له ره قی و ئینکاری کردن، پشتیه لکردن و گوپیینه دان و نکولی کردنه.

وه ک (ابن عبدالبر) پیناسه ی کردوه: «هه رکه سیک جه هل و نه زانی هه بیته دهرباره ی هیندی ک سیفاتى الله {عَلَّاهُ}، نه وا نه وه که سه به م جه هله ی کافر نابیت، چونکه کوفر نه وه یه که وا

دهیزانیت به لّام عینادی ئە کات و گوئی پینادات، و دهفه رمووئیت، ئەوه قه ولی پیشینی زانایانه، که کوفر بابەتی عیناده»

(شیخ محمد بن عبدالوهاب) رحمه الله جوړی تریشی ژماردوه جگه له عیناد.

پیناسه ی ئەهلی بیده ع بو کوفر:

یه کهم: **موعته زیله و خه واریج:** له لای ئەوان کوفر، هه موو تاوانیکه جا گه وره بیّت یان بچووک، ئەو مه عصیهت و تاوانه کوفره و پئی له دین دهرده چیت به پروای ئەوان.

دووهم: **لای جه همیه کان:** کوفر جه هله، بهس جه هل له لای ئەوان کوفره، وه ئیمان له لای ئەوان عیلم و زانسته، هه رکه سیّک عالم بیّت به الله {ﷻ} و به پیغه مبهەر [ﷺ] و دینی ئیسلام، علمی پئیان هه بیّت و بیان ناسیّت، ئەو که سه مووسلّمانه، به لّام ئەگه ر جه هل بیّت به الله {ﷻ} و به پیغه مبهەر [ﷺ] و دینی ئیسلام، ئەوا ئەو که سه کافره.

سییه م: **لای که لامیه کان:** کوفر ته نه قه وله، هه رکه سیّک به زمان الله {ﷻ}، یان پیغه مبهەر [ﷺ]، یان دینی ئیسلام، به درۆ دابنیت یان ئینکاری بکات و ملکه چ نه بیّت بو ی به زمان، ئەو که سه کافره، و ئیمانیش له لای ئەوان ته نه زمانه و به زمان بلیت ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ئەو که سه ئیمانداره.

چوارهم: **له لای ئە شعریه کان و ماتوریدییه کان:** کوفر ته کذیبه، به درۆ خستنه وه و جحود و ئینکاری کردنه، وه ئیمانیش له لایان به ته صدیقه و دانپیدانانه به دل.

ئە شاعیره له بابەتی شیرک و کوفردا مه نه جیّکی جیگیریان نییه، و مه نه جیّکی توکمە یان نییه، و نه قصی زۆریان هه یه له بابەتی کوفر و ته کفیردا، که وتونه ته ناو ئیشکاله تیّکی زۆر له بهینی خویندا، زۆر جار خه لک به موخاله فه ی مه ذه به بی خو یان کافر ده کهن، بو ن موونه پئیان وایه ئە وه ی ئە شعری نه بیّت کافره، جاری واهه یه به تاوان خه لکی کافر ده کهن، جاریواش هه یه شته که کوفره و کابراشی پیکافر ناکه ن.

ئە م چوار تاقمه؛ [جه همیه کان، که لامیه کان، ئە شعریه کان، ماتوریدییه کان]، پئیان ده گو ترئ ((غولاتی مورجیئه))، که ((جه همی)) یشیان پئ ئە گووتریّت، و له ژیر چه تری جه همی خو ئه گر نه وه.

پینجه م: **مورجیئه ی فوقه ها:** یان به موطلق پئیان ده گووتریّت مورجیئه، کوفر لای ئەوان به درۆ خستنه وه یه، و پشته لکردن و ئینکاری کردنه، جابه زمان بیّت یان به دل بیّت، وه ئیمانیش لای

ئهوان دانپیدانانه به دَل و ئیقرارکردنه به دَل، له گهَل به گه وره دانان و تعظیم و ملکه چی و قه بوو لکردنی دین.

له لای مورجیئه ی فوقه ها ئیمان بریتیه له وهی:

که سیک به زمان بَلِیت ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ و به مهش داخل ئیسلام ده بِلت، وه به کوفرکردنی به زمان له دین ده چیتته دهره وه.

له لای ((غولاتی مورجیئه)) که کان ته نها دَل شهرته، ئهوان به جه همی پهروه دره کراون و له سه ر جه همیه ت ئه رۆن، و فکری جه همیه ت خراوه ته میشکیانه وه، ئه گه ر نا لاله ی ئه هلی سونه و جه ماعه و له لای سه له ف به ئیجماع کوفر؛ قه وله، عه مه له، اعتیقاده.

بۆیه ش ئه گه ر به زمانیش نه یلِیت و بیرو باوه رپشی پینه بِلت، به لام به عه مه ل قوربانیه ک بۆ غه یری الله {ﷻ} سه ربهریت، یان بِلت و یاسایه ک دابنِیت و ته شریع بکات، یان ئه م دینه به که م دابنِیت، ئه وا کوفری عه مه لی ئه نجام داوه و ئینسان پِی له دین دهره ده چی.

جوړه کانی کوفر:

جوړی یه که م: **کوفری گه وره:-** هه رکه سیک ئه نجامی بدات پِی له دین دهره ده چیت.

شیخ ئه فه رموویت: **[کفر یخرج من الملة]:**

مه به ستی له (الملة)، میله تی ئیسلام بوه، (الملة) واته گه لی مووسلمانان، له ناو مووسلمانان ده تباته دهره وه، و به مووسلمان حیساب ناکرِیت.

پاشان ئه فه رموویت: **[وهو خمسة أنواع]:**

پینچ جوړی هه یه، که ته نها ئه وه نده ی لیره دا باسکردوه، ئه گه ر نا زۆرتیش هه یه، به شیک له ئه هلی علم و زانایان زیاتریان باسکردوه، هه شه که متری باس کردوه، له سه رده می شیخیشدا ئه م پینچ دانه یه زۆر دیار و باو بوه.

ئایه به مه به ست ئه م ته رتیبه ی داناوه و به م ریزه ندیه ژماردوونی؟

یه که م؛ کفر التکذیب.

دووهم؛ کفر الإباء والاستکبار مع التصديق.

سییه م؛ کفر الشک_وهو کفر الظن.

چوارهم؛ کفر الإعراض.

پینجه م؛ کفر النفاق.

ئەگەر بلیت بە مەبەست شیخ ئەم تەرتیبە داناو، و بە ئەخەفترین دەستی پیکردووە واتە بە سووکترین دەستی پیکردووە، وە بە قورستین کوفیش کۆتای پێهێناوە، هەلبەت هەمووشیان هەر کوفرن، بەلام کوفیش دەرەجاتی هەیه، ئەمە شتیکی جوانە. بەلام ئیشکالێک دروست دەبێت لە (کفر الشک، کفر الإعراض)، چونکە ئەخەفترن و سووکترن لە (کفر التکذیب).

ئەوێ که زیکترین وتەیه بیلین دەربارە ئێمە: شیخ بەپێ شووین پێکی خستووە، واتە لەکویدا دەکرێ، بۆنموونە (کفر التکذیب) لە دڵدا دەکرێ، و هاتووە دەستی پیکردووە بە قەولی دڵ، پاشان عەمەلی دڵ، ورده ورده هاتۆتە خوارووە تا گەشتۆتە (کفر النفاق).

پێنج جوړ کوفری گەورە باسکردووە:-

یەكەم: کفر التکذیب: واتا کوفری بەدرۆ خستنهوه.

الله تعالى دەفەرمویت:- [وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ] ﴿العنكبوت: ٦٨﴾

واتە: کێ لەو کەسە ستەمکارتەرە کە لەسەر "الله" درۆ هەلبەستێ و هاوبەش و هاوێڵی بۆ دابنێ یان باوەڕی بەو قورئانە حەقە نەبێت کاتێ بۆی هات ؟ و بەدرۆی بخاتەو، ئاخۆ بۆ بێ برۆیان لە دۆزەخدا جێ نیە؟! واتە: جێ هەیه لە دۆزەخدا بۆیان.

ئەم جوړه کوفره له ناو کافراندا کەم بوە، چونکە پێغەمبەرە [عليهم السلام] پشتیوانی دەکران لەلایەن الله {ﷻ} بە بەلگە و موعجیزە زۆر بە قووەت.

هەر وه ک الله {ﷻ} ئەفەرمویت: (فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ) [الأنعام: ٣٣]

واتە: لەپراستیشدا بەدرۆزنت نازانن، چاک ئەزانن تۆ راستگویت، بەلکو لەبەر ئەمەیه کە ستەمکار و بێ باوەڕەکان کردوویانە بەپیشە کە هەردەم نکوڵی و ململانی ئایەتەکانی "الله" بکەن.

ئەگەر بێت و بە دڵ و زمان پەتی بکاتەو ئەو پێ دەگوێرێ (تکذیبی مطلق)، و ئەگەریش بە زمان پەتی کردووە و بە دڵ چەسپاندبووی ئەو پێ دەگوێرێ (جحود) ئینکارکردن بە زمان، و ئەگەریش بە زمان بەراستی داناو لە دڵەو بەدرۆی خستەو ئەمەش (نیفاق)ە.

شوین و جیگای پروودانی (التکذیب) کوئییه؟ نایه له زمانه یان له دله؟ نه گهر له دله له چ جیگایه کی دله؟ نایه (التکذیب) علمی له گه له یان علمی له گه له نییه؟

التکذیب له دواى علم دیت، چونکه ناکریت تو شتییک به درۆ به خه یتیه وه که علمت پی نه بیت، نه مهش نه صل و بنچینه یه که له دواى علم دیت، ههروه که له نایه تهش باسمانکرد **[أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ]**، دواى نه وهی کهوا حه قه که یان پیگه یشته نه وکاته به درۆ یان خسته وه.

که وایه نه مه بنچینه و نه سلّه که (التکذیب) له دواى علم دیت، هه رله سهر نه م بنچینه یه ش شتیکی تری لی بنیات دهنری که بریتیه له وهی؛ (التکذیب) پیچه وانیه (علم) نییه، به لکو له دواى یه کتری دین، و پیچه وانای علم بریتیه له (جهل).

نایه شوینی (التکذیب) کوئییه؟

شوینی (التکذیب) بریتیه له دل.

نایه شوینی (التکذیب) له دلدا هه مان شوینی علمه له دلدا؟

شوینی (التکذیب) له دلدا هه مان نه و شوینه نییه کهوا (علم) لییه، چونکه شوینی علم و زانست و زانیاری له دلدا بریتیه له و شوینه ی کهوا پی ده گووتریت؛ قه ولی دل، یان پی ده گووتریت عه قلی دل، **پیشه وهی دل پی ده گووتریت عه قلی دل**،

هه بوونی مه علومات و زیره کی و بیرکردنه وه له دهماخ و له سهردایه، عه قلی نافع که سوود به خشه له دلدا یه، بویهش کافر که ته ماشای ده که ی مه علومات و زانیاری هه یه، به لام عه قلی نافع نییه.

نایه کوفری جهل گه وره تر و خه ته رتیه یان کوفری ته کذیب؟

کوفری (التکذیب) گه وره تره و قورستره، چونکه ته کذیبه که له دواى علم دیت. له م سهرده مه نمونه مان زوره له سهر (ته کذیب) وه ک:

تکذیبی به درۆ خسته وهی عه لمانیه کان:

أ/ رت کردنه وهی نه م نایه تانه ی دهرباره ی بابه ته غه بییه کان وه ک [پردی صراط، به هه شته، دۆزه خ.... هتد].

عه لمانیه کان و عه صرانیه کانى نه م سهرده مه فه رمووده ش به درۆ نه خه نه وه، و نه لپن نه مه پیچه وانیه بابه تی (علم) یه، له کاتییکدا فه رمووده کان صحیحیشن به لام رتهی نه که نه وه له بهر عه قلی خوین.

ب/ به درۆ خستنه وهی کۆمه لێک نیشانهی قیامهت که فهرموودهی سه حیحی له سه ره هاته.

ج/ به درۆ خستنه وهی هه بوونی جن.

د/ به درۆ خستنه وهی نه و ئایهت و هه دیثانهی باس له وه ده که ن که داهاات و هه ربۆ نه م دینه یه.

و/ گه وره ترین به درۆ خستنه وهی نه وان بریتیه له؛ به درۆ خستنه وهی شهرعی الله {ﷺ} و دینی ئیسلام و نه و شهریه تهی الله دایبه زاندوه و پیغه مبه ره [ﷺ] دایناوه، و پێیان وایه بۆ نه م سه رده مه ناگونجیت هه ره له سه ره تاوه باوه رپان پێ نییه.

ح/ به درۆ خستنه وهی هه بوونی جیاوازی له نیوان پیاو و ئافره تدا، بۆنموونه له بابه تی میراتدا پیاو دوو نه وه ندی ئافره ت ده بات، یان له بابه تی شایه دی دان و ... هتد.

دووهم: كفر الإباء والاستكبار مع التصديق:-

کوفری (الإباء) واته؛ وازه یان و ملکه چ نه بوون و ته رککردن، وه (استکبار) خۆبه گه وره دانان و قه بوول نه کردن.

که وایه (الإباء) پێچه وانهی ملکه چی و زه لیلیه، (استکبار) پێچه وانهی قه بووله.

به لگه ش بۆ نه م جوهری کوفر ئایه تی الله یه که ده فره مویت: (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) [البقرة: ۳۴]

واته: نه ی پیغه مبه ره! نه و ده مه یان وه بیرینه که ئیمه به فره شته کانمان گوت: سوژده و کرنووش به رنه به ر ئاده م، ئینجا نه وانیش ده ست به جئ کرنووشیان برد، ئیبلیس نه بیّت، نه و سه ره پێچیکردو خۆی به زلزانی، و بوو به یه کئ له بئ باوه ران.

الله {ﷺ} فره مان نه کات به مه لائیکه کان، سووژده به رن بۆ ئاده م، وه هه موویان سووژده یان برده و، وه ک گووێرپایه ئی کردنی نه مر و فره مانه کانی الله {ﷺ}، ته نه ا ئیبلیس نه بیّت، که وا ملکه چ نه بوو بۆ نه م فره مانه و خۆی به گه ره زانی.

هه ره وه ک الله {ﷺ} باسی نه کات که ئیبلیس چی پێگوتوه: (قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ

أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ) [الأعراف: ۱۲]

واته: "الله" فره مووی: باشه! من که فره مانم پێدای سوژده به ریت بۆ ئاده م، چ شتێک رێی لێگرتیت «نه ی ئیبلیس» کرنووش نه به یت ؟

وتی: له به ره نه وه که من له و چاکتر و به رپزترم، چۆن ده بئ (فاضل) سوژده بۆ (مه فضول) به ریت! تۆ منت له ناگر دروستکرد، و نه ویشته له قور دروستکرد، له به ره نه وه سوژده نا به م.

بۆيەش ئەم قەسەيەي کرد، ملکہ چ نہبو لەرەحی اللہ {ﷻ} دەرکرا، و بووبەيەکیک لە کافرەکان، ھەرکەسیکیش لە ھەر رێبازی --- ئیبلیس --- بروت، و ئەم شەرعی اللہ {ﷻ} رەت بکاتەوہ و ملکہ چ نہبێت بۆی، باباوەریشی پێ ھەبێت و بەراستی دابنێت، بەلام جیبەجیی نہکات و ملکہ چ نہبێت بۆی و قەبوولی نہکات، وەک ئیبلیس کافرە.

زانایان سه بارهت به (ئیبلیس) که ئاخۆ فریشته بووه و پاشان سه پێچی "الله"ی کردووه وهک هیئندی ده لێن، یان ههر جنۆکهیه و له ناو فریشتهکاندا ژباوهو، فه رمان به سوژده که ئه ویشی گرتووه ته وه...؟

بۆ ئەم وە ئامە (دوو) بۆچوون ھەيە، ھەريە كەيشيان بە ھەندى بە لگە پشتگىرى لە خوۋى دەكات، بە ئام پاش راماڤ لە ھەر (دوو) بۆچونە كە، دەتوانىڭ بلىڭ: (ئىبلېس) ھىچ كات و ساتى فرىشتە نەبوو.

خو به گوره زانين کوفري ئه و که سانه بوو که بپیغه مبهريان [ﷺ] دهناسی به لام ئیمانیان
پینه دههینا، وه دهشیان زانی ئه وهی که پییه تی حه ق و راسته، له لایه ن الله {جَلَّ} وه وهیه.

بۆنمونه فيرعهون كاتيك الله {جَلَّ} باسى ئەكات و ئەفه رمويت: (فَقَالُوا أَنْؤْمِنْ لِبَشَرٍ مِثْلِنَا وَقَوْمُ مَا لَنَا عَابِدُونَ) [المؤمنون: ٤٧]

واتا: جا فيرعه ون و دار و دهسته كه‌ي گوتيان: جا ئايا ده‌بئ ئيمه به‌دوو كه‌سي وه‌ك خۆمان بپروا بيئين
«كه‌ هيچيان له‌ ئيمه‌ زياتر نيه‌!!» له‌ كاتيكا هۆز و نه‌ته‌وه‌كه‌ شيان به‌ گشتي ملكه‌ چ و خزمه‌تگوزار و
كۆيله‌ي خۆمان؟.

یان ئەو ئومەتانەى كە بە پيغەمبەرەكانيان دەگووت: **[قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا]** (يس: ١٥)
واتە: ئېوەش مەگەر ھەر مەروۇف نەن وەكو ئېمە؟

خۇ ئەوان دەيان زانى جياوازيان ھەيە و ئەمان پېغەمبەرن، بەلام لەبەر تەكەبوپ و خۆبەگەورەزانين، و خۆيان بە گەورە دەزانی و دەيان گووت تۆ بە شەرى وەك ئېمە بۆ من ئيمان بەتۆ بېينم.

وہ کوفری (ابو طالب) مامی پیغہ مبر [ﷺ]، هیچ گومانی نہ بوو کہ (محمد) [ﷺ] راسته و پیغہ مبره و له دلدا هیچ گومانی نہ بوو، به لام شه هادهی نه هیئا.

بۆچی شیخ محمد بن عبد الوهاب [رحمه الله] (الاستکبار)ی پيش (الإباء) خستوه؟

چونکہ قہ بولّ کردن ﴿کہ پیچہ وانہی استکبارہ﴾، مہرتہ بہ کہی و پلہ کہی پِشی ئینقیادہ، واتہ تودہ بیّت سہرہ تا قہ بولّی بکہیت پاشان ملکہ چ بیت بوّی، و (استکبار) و خوّبہ گہ ورہ دانان خہ تہرنا کترہ لہ (الإباء) و ملکہ چ نہ کردن.

به لّام نه وهی شیخ هاتوه (الإباء) ی پیش (استکبار) خستوه، پیده چیت ئه و به هه مان شیوهی نایه ته که دایر شتبیّت، که الله {ﷻ} ده فره رمویت: **[إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ] (البقرة: ۳۴)** بابه تی (استکبار) و (الإباء) له بابه تی کوفره نه وه که له بابه تی شیرک، وه هه رکه سیّک (استکبار) و (الإباء) ی هه بیّت پی کافر ده بیّت، بویه ش هه موو شیرکیّک کوفره به لّام هه موو کوفریّک شیرک نییه.

چهن بنچینه یه ک بۆ تیگه یشتن له بابه تی (الإباء) و (استکبار):

یه که م: پپو یسته ئیمه جیاوازی بکهین له نیوان خۆبه گه وره دانان له گه لّ وازهینان، که سیّک شته که ناکات و ملکه چ نابیت و خو ی به گه وره ده زانی له گه لّ نه وهی که سیّک له بهر ته مبه لی واز له شتیّک ئه هینیت، ده بیّت جیاوازی له م دووانه دا بکهین. دووهم: پپو یسته جیاوازی بکهین له نیوان مانای (استکبار) و مانای (الإباء)، ئه م دووانه له یه کتری جیاوازن.

سییه م: ده بیّت جیاوازی بکهین له نیوان پرده و مورته د بوونه وه و نیفاقی گه وره. (استکبار) و (الإباء) مانا کانیان له یه کتری جیاوازن، ئه گه ر هاتوو (استکبار) و (الإباء) به یه که وه هاتن ئه وایه کیکیان بۆ واجب و فره مانه کانه تۆ نه یان کهیت، وه نه وهی تریان بۆ هه رامکراوه کانه تۆ بیانکهیت، که واته:

(استکبار): بۆ نه وهیه که شتیّک وازلئ بهینیت که وایه نه نجام دانی شته که ئیمان بیّت، وه نه کردنی شته که ش کوفری گه وره بیّت.

(الإباء): تۆ شتیّک ره د بکه یته وه و ملکه چ نه بیت که وازهینان له و شته ئیمان بیّت، واته ته رک کردنی وازهینان له و شته ئیمان وه نه نجام دانیشی کوفره.

مه به ست له قه بولّ نه کردن له (الإباء) دا، ملکه چ نه بوونی دله، دلت قه بوولی ناکات و وهی ناگریّت، دلت ملکه چ نابیت که وایه ئیلتیزامی هه بیّت و په یوه ست بیّت به وازهینان له م هه رامانه، واته (الإباء) هه که ت (الإباء) ی دلّ بیّت نه ک (الإباء) ی عه مه ل.

واتاکه سیّک تاوانیّک ئه نجام ئه دات و له دله وه الاباء ی هه یه و ملکه چ نابیت و پی قه بولّ ناگریّت که هه رامه.

دوو تاقم مروقمان هه ن:

تاقمی یه که م: که سیک که و تاوانه که دهکات به دهزانی حه رامه و تاوانه، ئه مه یان له دله وه قه بوو لیه تی که حه رامه و باوه ری به حوکمه که ی هه یه، به لام به ئه ندنامه کانی که وتوته تاوانه که وه، ئه وکه سه ته نها تاوانبار، پیچه وانیه ی خه وارجه کان که خاوه نی تاوانی گه وره تکفیر ده که ن.

تاقمی دووه م: ئه وانن که هه م به عه مه ل هه م به دل ره فزی ده که نه وه و ملکه چ نابن، ئا ئه مانه کافر ن

ئاگادار بن...! هه رکاتییک، شتییک له ناو ماتییکدا له ناو گهل و عه شیره تییکدا، عاده تییک هه بوو که پیچه وانیه ی شهرعی الله {ﷻ} بوو، و که سیک هه ستاو ئه م عاده ته ی نه کرد و به گوپی شهرعی الله {ﷻ} کرد، و خه لکه که ش پی ناخوش بوو، ئه و هه موو ئه وکه سانه کافر ده بن که له دله وه پیان ناخوشه به گوپی شهرعی الله {ﷻ} بکریت.

شیخ ئه فه رموویت: ئه و خۆبه گه وره دانان و قه بول نه کردنه، ئه و ملکه چ نه بوون و وه رنه گرتنه، ده بیئت له گهل به راستدانان بیئت، که سیک شته که به راست نازانیئت و به دروی ده زانیئت ئه وه کوفری (التکذیب)ه، به لام که سیک شته که به راست بزانیئت پاشان ملکه چ نه بیئت و قه بوولی نه کات ئه وکاته [کوفری الإباء والاستکبار]ه.

چه ند خالییک ده رباره ی کرده وه و به راستدانان:-

1/ ئه گهر که سیک له دله وه باوه ری نه بیئت ئه گهر چی به ئه ندنامه کانیش و به عه مه لیش ئیلتیزامی هه بیئت، ئه و کافره.

2/ که سیک له دله وه ئیلتیزامی نییه و به عه مه لیش نیه تی، ئه وه ش کافره.

3/ که سیک له دله وه ئیلتیزامی هه یه، به لام به ئه ندنامه کان و به عه مه ل ده که ویتته تاوانه وه ئه و تاوانبار، به مه رجییک ئه نجام دانی ئه م تاوانه شیرک و کوفر نه بیئت و له دین ده رینه کات.

4/ که سیک به دل ئیلتیزامی هه یه، به لام به کرده وه کان واجبییک ته رک ده کات، که ته رک کردنی کوفره، ئه و کافره، هه رچه نده له دلیشه وه باوه ری پی هه بیئت.

ئاگاداری:- ئه گهر ملکه چ نه بوونی که سیک بو بابه تیکی شهرعی له بهر دزایه تی کردنی شهرع بوو، یان له ئاستیدا خوی به گه وره زانی ده بیئته [کوفری الإباء والاستکبار]، به لام جوړی کی تر هه یه پیئی

کافر نابیت، ئه ویش ملکہ چ نہ بوونہ له رقی کہ سئک، بۆ نمونہ کہ سئک رقی له کہ سئک ئه بیته وه، ئه و کہ سہی رقی لی ئه بیته وه پیی ئه لیت؛ ئه م شتہ بکہ، ئه ویش له بهر رقی کہی بۆ ئه م کہ سہ ئه لیت نایکہ م له بهر شہرہ کہ نا به لکو قسہ کہی ئه و قہ بوول ناکات، ئه و ئه و کہ سہ کافر نابیت، خو ئه گہر له بهر شہرہ کہ بوو قہ بوولی نہ کرد ئه و کافر ئه بیت.

به لگه یه کی تر له سہر ئه وهی [کوفری الإباء والاستکبار] کوفری کی گه وره یه:

کہ به سہ حیچی له پیغہ مبه ره وه [ﷺ] وارید بوہ، کہ سریه یه کی نارد بۆ لای ئه و کہ سہی کہ خیزانی باوکی خوئی مارہ کردبوو و هینابووی و عہدی نیکاحی له گه ل به ستبوو به ئاشکرا، پیغہ مبه ر [ﷺ] سریه یه کی بۆ نارد، و فہرمانی پیکرد کہ بیکوژن و مالہ کہ شی دابه ش بکہن به (پیئنج یه ک) ئه مہش به لگه یه له سہر تہ کفیر کردنی، له ئه سلدا ئیشہ کہ تاوانہ به لام چونکہ به جہہری کردو یه تی، مانای ئه وه یه کہوا ئه و کہ سہ ملکہ چی شہرہ نہ بوہ.

به لگه یه کی تر له سہر ئه وهی [کوفری الإباء والاستکبار] کوفری کی گه وره یه:

بریتیه له ئیجماعی زانایان، وه ک (ابن تیمیة) کہ ده لیت: «هہر کہ سئک رہتی بکاتہ وه کہوا ئیلتیزامی هہ بیت، و پە یوہ ست بیت به شہ عائیریک له شہ عائیری دین، یان هہر دروشمیک له دروشمہ کانی دین، ئه وه شہری له گه ل ده کریت و ده کوژریت، حوکمہ کہی حوکمی مور تہ دی هہ یه، و پیئشی ده گو تریت مور تہ د».

یاسایه کی گرنگ:

پیویستہ ئیمہ جیاوازی بکہین، له نیوان کہ سئک کہوا له بهر (الإباء و استکبار)، وازی له شتہ کہ هیناوہ و نایکات له گه ل کہ سئک کہوا، له بهر تہ مبه لی نایکات، پیویستہ ئاگامان له م خالہ بیت چونکہ:

کہ سئک کہوا له بهر (الإباء و ستکبار)، وازی له شتہ کہ هیناوہ و نایکات، ئیلتیزامی نییہ به دل و قہ بوولی ناکات، ملکہ چیش نابیت به دل، ئا ئه مہ کافره، به لام کہ سئک کہوا له بهر تہ مبه لی نایکات، له دلہ وه ئیلتیزامی هہ یه تہ نہا به کردوہ نایکات له بهر تہ مبه لی، جا ئه گہر ئه وهی تہرکی کردبوو یان ئه نجامی دابوو، ئه گہر کوفر نہ بوو، کافر نابیت، به لکو تہ نہا تاوانبارہ چونکہ له بهر تہ مبه لیہ تی.

ته رککردنی چ واجبیک خاوه نه که ی کافر دهکات؟ واجباته کان ده بنه (دوو) به ش:

یه که م: پینچ پروکنه که ی ئیسلامه: که بریتین له؛ [شایه تمان، نوژ، رۆژوو، زهکات، حه ج]. گومان له وه دا نیه که سیک ته رک شایه تومان بکات کافر ده بئت، و ده باره ی نوژیش ئه هلی سونه له گه ل ئه وه دان که که سیک ته رک نوژ بکات کافر ده بئت، جا ته رککردنیان به ته مبه ئی بئت یان به الباء و الاستکبار خاوه نه که ی کافر ده بئت.

ههروه ک **شه قیقی بن عبدالله** [رحمه الله] ده باره ی صحابه دهفه رمووئت: «هیچ یه کیک له کرده وه کانیا ن به کوفر نه ده زانی که وازی لی بیه پینیت و نه یکه یت، ته نها نوژ نه بئت» ههروه ها **ئیسحاقی کوپی راهویه** [رحمه الله] دهفه رمووئت: «ئه مه پای ئه هلی علم بوه، له سه رده می پیغه مبه ره وه [ﷺ] تاوه کو سه رده می ئیمه، له گه ل ئه و قسه یه بوون، و پای زانایان بوه، که وا هه رکه سیک نوژ واز لی بیه پینیت به ئه نقه ست و به ی عوزر، تاوه کو کاته که ی ئه پروات کافره.»

ئه مه ده باره ی دوو روکنی یه که م زانیمان که ئه وه ی ته رک بکات کافره بئت، به لام ده باره ی سئ روکنه که ی تر اختلاف هه یه.

چه ند به لگه و ووته یه ک ده باره ی کافر بوونی که سیک که (پینچ) پروکنه که ته رک ئه کات به مطلق:

عبدالله کوپی امامی احمد [رحمه الله] دهفه رمووئت: «له سوهدی کوپی سه عیدی هه رهویه وه، ئه ویش ئه فه رمووئت: پرسیارمان کرد له سفیانی کوپی عوینه ده باره ی إرجاء، فه رمووی: ده لپین (واته هه لی سونه ئه لپین) ئیمان قه ول و عه مه له، به لام مورجیه ش به هه شتیان واجب کردوه بو که سیک که شه هاده بیئیت، ئه گه رچی له دلیشه وه به رده وامه له سه ر وازه یان له فه رزه کان، وازه یانیا ن له فه رزه کان ناولیناوه تاوان، وه ک که سیک چوو بیته سه ر پشتی حه رام کراوه کان، واته هه موو حه رام کراوه کانی ئه نجام دا بئت، به لام ئه مانه وه ک یه کتری نیین، چونکه ئه نجام دانی حه رام کراوه کان به لام به مه رجیک پی حه لال نه بئت و خوی لا گونا هبار بئت، ئه وا تاوانه، به لام وازه یان و ته رک کردنی فه رزه کان به ئه نقه ست، و جاهیلیش نه بئت له سه ری، هیچ عوزرکی نییه و کوفره.»

مورجیه کان حا لی ئه و که سه ی که وا تاوانیک ئه نجام ئه دات له گه ل ئه و که سه ی واجبیک ته رک ئه کات وه ک یه کیان لی کرده، بویه ش ئه هلی سونه که ئه فه رموون؛ ئیمه

که سیک که تاوانیکی نه نجام داوه تکفیری ناکهین، مه بهستی پیی نه وه نییه واجبات و عه مه له کانی ته رک کردبیت، چونکه واجب ته رک کردن لای نه هلی سونه کوفره، نه ک تاوان.

الحمیدی [رحمه الله]، له **(الأصول السنة) باسی کردوه ده فهرمویت**: «ئیمه نالین هه رکه سیک گوناح و که بیریه کی نه نجام دا کافربووه، و که سیش به تاوان تکفیر ناکهین، به لام کوفر وازهینانه له واجبه کان».

خه لال [رحمه الله] له سوننه که ی خویدا ریوایه تی کردوه له حومه یدییه وه، ده فهرمویت: «هه وائلم پیدراوه که قه ومیک هه ن نه لین؛ هه رکه سیک دان به نویت و رۆژ و حه ج دابنیت و باوه ری پیی هه بیت، به لام هیج یه کیک له مانه نه نجام نه دات هه تاوه کو نه وکاته ی که نه مریت، نه لین نه مه ئیمانداره...! مادام ئینکاری ناکات و دانی پیدانه بیت، شه هاده شی هئی ناوه، ده لیم: نه مه به راستی کوفره به الله! پیچه وانیه کتبی اللهیه، و پیچه وانیه سونه تی پیغه مبه ره [ﷺ]، و پیچه وانیه کرداری ئیماندارانیشه، وه حه نبه ل له (إمام احمد) ریوایه تی کردوه که فهرموویه تی؛ هه رکه سیک نه وه بلیت کافره، و نه مری الله ی ره تکر دوته وه، نه وه ی که پیغه مبه ر [ﷺ] بوی هی ناوین ره تی کردوته وه، بویه ش هه رکه سیک وابلیت کافر ده بیت».

ابن تیمیة [رحمه الله] ده فهرمویت: «نه گهر که سیک دانی به (چوار) پرووکنه که دانا و باوه ری پیی هه بوو، به لام یه کیک یانی ته رک کرد و نه نجامی نه دا، خیلاف هه یه له ته کفیر کردنیان، هه مووشیان له (إمام احمد) ریوایه ت کراوه به پینج ریوایه ت که نه مانه ن؛

یه که م: هه رکه سیک یه کیک له م (چوار) پرووکنه ته رک بکات کافره، تاوه کو حه جیش، هه رچه نده ش له تاخیر کردن و نه نجام نه دانی حه ج راجیایی هه یه له نیوان زانایاندا، به لام هه رکاتیک وتی نایکه م، نه وا کافره.

نه مه ش قه ولی کوومه لیک له سه له ف بووه، وه یه کیک له ریوایه ته کانی (إمام احمد) [رحمه الله] بوو، وه ابوبکری کوپی خه لال [رحمه الله] نه م قه وله ی (إمام احمد) ی قه بول کردوه.

دووهم: به هیج یه کیک له ته رک کردنی نه م (چوار) پرووکنه [نویت، رۆژوو، حه ج، زه کات]، کافر نابیت له کاتیکدا دان بنیت به واجب بوونیان، نه مه ش قه ولی زۆریتک له فوقه هایه کانه [هاوه له کانی ابو حنیفه، هاوه له کانی مالک، شافعی...]، وه ابن بطه [رحمه الله] نه م قه وله ی (إمام احمد) ی په سه نکردوه.

سییه م: به هیچ یه کیک له م (چوار) پرووکنه کافر نابیت ته نها به نوپژ نه بیت، هه رکه سیك نوپژ نه کرد کافره، ئه مهش قهولی زوپک له زانایانه و قهولی به شیک له زانایان و شوینکه وتوانی امامی مالک و امامی شافیعین، و به شیک له هاوه لانی امام احمد. چواره م: ته نها به وازهینان له نوپژ و زهکات کافر نه بیت. پینجه م: به ته رک کردنی نوپژ و زهکات، ئه گهر هاتو شهری له گهل امام کرد له سهر ئه وهی که زهکات نه دات، ئه واکافره.

ئه م بابه ته له (دوو) لاوه سهیر ئه کریت:

یه که م: جیگیر کردنی کوفری ((ظاهر))، چونکه ئه وکه سهی دانی پیداناوه به لام ئه نجامی نادات ئه مه ده لاله ته له سهر ئه وهی کوفری ظاهر بوونی هه یه. دووه م: جیگیر کردنی کوفری ((باطن))، چونکه مادام به ظاهیری ئه نجامیان نه دا هیچ سوودی نییه، بابه دلش باوه ری پپی هه بیت، ئه مهش له سهر ئه وه بنیات نراوه که ئیمان (قهول و عه مه له)، وه هه رکه سیك ئیمان به قهول و عه مه ل نه هینیت ئه واک ئیمان که ی دانه مه زراوه، هه رچه ندهش له دلدا بیچه سپینیت.

شیخ الاسلام ابن تیمیه کومه لیک ئایهت و به لگه ئه هینیت هه، له سهر ئه وهی که سیك نوپژ نه کات کافره، ئه گهر باوه ریشی پپی هه بیت:

الله { } ئه فه رموویت: (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٨٤﴾ وَيْلٌ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٩٤﴾) [المُرْسَلَات: ٤٨-٤٩]

واته: خو کات چ له دنیا دا و چ له قیامه تدا پپیان بگوتری: کړنوش و رکوع بهن بو "الله"، رکوع و سوژده نابهن، واته: نوپژ بو ناکه ن کات که له دنیا دا بوون به عه بییان ده زانی رکوع و سوژده بهرن! سزا و تیاچوون له ورژده دا بو به دروخه ره وه کان.

هه ره ها الله { } ئه فه رموویت: (وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢٢﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ﴿٢٢﴾) [الانشقاق: ٢١-٢٢]

واته: وه کات قورئانیان به سهردا بخوینری سهر دانانه وینن و سوجه نابهن. ئامانه هه مووی به لگه بوون له سهر ئه وهی که که سی نوپژ نه که ر کافره.

پیغهمبه‌ر [ﷺ] ده‌فهرمووئیت: «إِنَّ الْعَهْدَ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ . فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ» صحیح النسائی.

واته: - ئەو په‌یمن و به‌لینه‌ی که‌له‌نیوان، ئیمه و ئەواندا هه‌یه نوێژه، هه‌رکه‌سیک ته‌رکی بکات ئەوا کافر ئەبێت».

شیخ الاسلام [رحمه الله] ئەفه‌رمووئیت: «شیعاری موسلمان نوێژه، له‌سه‌حیدا هاتوه‌ که‌وا پیغهمبه‌ر [ﷺ] فه‌رمووئیت: 'هه‌رکه‌سیک، نوێژ بکات وه‌ک ئەو نوێژه‌ی ئیمه‌ ئەیکه‌ین، وه‌روو له‌قیبله‌ی ئیمه‌ بکات، و سه‌رپراوی ئیمه‌ بخوات ئەوا موسلمان، ئەوه‌ی که‌بو ئیمه‌ هه‌یه به‌هه‌مان شیوه‌ بو ئەویش هه‌یه، ئەوه‌ی که‌له‌سه‌ر ئیمه‌ هه‌یه له‌سه‌ر ئەویش هه‌یه"، هاوشیوه‌ی ئەم هه‌دیته‌ و ئەم ئایه‌تانه‌ زۆر زۆره‌ له‌ کیتاب و له‌ سونه‌دا».

پاشان شیخ الاسلام [رحمه الله] ئەفه‌رمووئیت: «ئەوانه‌ی که‌سیان کافر نه‌کردوه به‌ وازه‌ینان له‌ نوێژ، به‌راستی هیچ به‌لگه‌یه‌کیان پێ نییه‌...»

پاشان ئەفه‌رمووئیت: «به‌هێزترین به‌لگه‌ که‌ ئەوان پشته‌ پێده‌به‌ستن ئەم به‌لگه‌یه‌، که‌وا پیغهمبه‌ر [ﷺ] ده‌فه‌رمووئیت: "پنج نوێژ هه‌ن که‌وا الله {ﷻ} نوسیویه‌تی و واجبی کردوه له‌سه‌ر به‌نده‌کانی خۆی له‌ شه‌و رۆژیکدا، هه‌رکه‌سیک پارێزگاریان لێ بکات ئەوا لای الله {ﷻ}، به‌لێنی پێدراوه‌ بیکاته‌ به‌هه‌شته‌وه‌، هه‌رکه‌سیک پارێزگاریان لێنه‌کان ئەوا هیچ عه‌قد و به‌لێنیکێ نییه‌ له‌لای الله {ﷻ} و الله ئەگه‌ر وویستی له‌سه‌ر بێت سزای ئەدات، به‌لام ئەگه‌ر وویستیشی له‌سه‌ر بێت ئەخاته‌ به‌هه‌شته‌وه‌».

جائه‌وانه‌ی که‌ که‌وتونه‌ته‌ ناو ئەم شوبه‌یه‌وه‌، ده‌لێن: ئەو که‌سه‌ی که‌وا پارێزگاری له‌ نوێژه‌کان ناکان، له‌ژێر مه‌شیئه‌تی الله‌یه‌، جا ئەگه‌ر که‌سیک پارێزگاری له‌ نوێژ نه‌کرد کافر بێت ناچێته‌ ژێر مه‌شیئه‌تی "الله تعالی" ئەوه‌ش شوبه‌ه‌و گومانه‌که‌ی ئەوانه‌ که‌ که‌وتونه‌ته‌ ناویه‌وه‌.

پاشان ده‌فه‌رمووئیت: هیچ به‌لگه‌یه‌ک نییه‌ بو ئەوان له‌م هه‌دیته‌دا، چونکه‌ مه‌به‌ست له‌ به‌ پارێزگاری کردن له‌م نوێژانه‌، ئەنجامدانیانه‌ له‌کاتی خۆیاندا، هه‌روه‌ک چۆن الله {ﷻ} فه‌رمانی کردوه و ئەفه‌رمووئیت: (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ) [البَقَرَة : ۲۳۸]

واته: هه‌موو نوێژه‌کان بپارێزن و، له‌کاتی خۆیاندا ئەنجامیان بدهن و مه‌یانفه‌وتین...

وه شیخ ده فهرموویت؛ پاریزگاری نه کردن له گه لّ نه نجامداندایه، واته کابرا نه نجامیشی ئه دات به لّام پاریزگاری لّی ناکات، چونکه له کاتی خویدا نه نجامی نه داوه.

ههروه ک چون پیغه مبه ر [ﷺ] نوژی عه سری تاخیر کردوه له رۆژ و جهنگی خه نده قدا، له وکاته بوو الله {ﷻ} ئایه تی دابه زاند و فهرمانی کرد که پاریزگاری له نوژه کان بکه ن، به تایبه ت نوژی ناوه راست که نوژی عه سره، وه پاریزگاری له غه یری ئه وانیش بکه ن.

الله {ﷻ} فهرموویه تی؛ (**فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا**) (**مَرِيَم: ٥٩**)

واته: جا له دوای ئه وان که سانی لاساری ناشیا و بوونه جیگریان، ئه وسا نوژه کانیا ن زایه کرد و به لایا نه چوون، وه یان زۆر خاوو سست بوون تییدا، وه شوین ئاره زووی نه فسی خویان که وتن، ئه وانه تووشی ئازار و زیان ده بن و ده گهن به تۆله ی سه ر لیشیواویان له دنیا و له ئاخیره تدا.

وه به (ابن مه سعود) گووتراوه مه به سست له (**أَضَاعُوا الصَّلَاةَ**) چیه؟ فهرمووی؛ ئه وه واتا تاخیر کردنی و نه کردنی له کاتی خویدا، ئیمه واگومانمان نه ده بر که مه به سستی ئه وه بیّت، ئیلا واتیکه یشتبوین مه به ستیان ئه وه بیّت که ته رکیان کردوه و نه یان کردوه، (ابن مه سعود) فهرمووی؛ ئه گهر بیّت و ته رکیان کردبا و نه یان کردبا ئه وا کافرده بوون ئه وکاته.

ههروه ک ئه و ئایه ته ی الله {ﷻ} ئه فهرموویت؛ (**قَوْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾**) (**الْمَاعُون: ٤**)

واته: ئینجا سزای سه خت بۆ نوژ خوینه کان.

ئه وانه ی له نوژه کانیا ندا غافل و بی ئاگان، واته: به دّل نوژه کانیا ن ناکه ن و له مانا و مه به سته که ی بیه ناکه نه وه، له پیش چاوو خه لکه وه ده یکه ن، به لّام ئه گهر هه ر خوینبن نایکه ن. شیخ ده فهرموویت؛ الله {ﷻ} ذه می کردوون له گه لّ ئه وه ی که نوژ ده که ن، چونکه له کاتی خویندا نه یان کرد، وه هه موو فهرزه کانیا ن به ته واوی به جی نه هی ناوه.

ئه مانه ی که باسما ن کرد هه مووی له سه ر ئه وه بوو که نوویژ نه که ر کافره، چونکه نا کریت که سیک بلّیت من نوژ به واجب ده زانم به لّام نه نجامی ناده م، ئه مه ش مه نه جی ئه هلی سونه یه، که وا ته لازووم هه یه له به یی (ظاهیر) و (باطن)، هه رکه سیک ئه مه ی زانی ئه وا تووشی ئه م

شووبه و گومانانه نابیت، ئەو کاتەش ئەزانیت ئەو فوقەهایانە ی که گووتویانە دان بەواجبیه تی نوێژدابنیت، بەلام نەیکات و ئەنجامی نەدات ئەوا دەکوژریت.»

وہ شیخ سەبارەت بەو فوقەهایانە ی کہوا دەلین؛ نوێژ نەکەر نابیت بکوژریت، ئەفەرموویت؛ «ئەوان ئەم قسە ی خۆیان بیناکردو، لەسەر بابەتی ئیماندا، ئەوانە ی کہ گووتویانە عەمەل لە ئیمان نییە، و پروکنی ئیمان نییە، ئەوا ئەوانەن کہ کەوتونەتە ناو شووبەو و ئەلین نوێژ نەکەر کافر نییە.

بۆیەش باسمان کردوہ کہ جنس و خودی عەمەل لە لەوازم و پێویستییەکانی عەمەلی دلە، وە تۆ بلیت ئەوہ ئیمانیک تەواوی لەدڵداھە یە بەلام هیچ کردوہ و هیچ عەمەلیکی نییە، ئەوا بەراستی نە عەقل و نە شەرعیشت ئەمە قەبول ناکات»

پوختە ی قسەکانی شیخ الاسلام ابن تیمیة [رحمہ اللہ] کہ لەرابردوودا باسمان لێوہ کرد و بەلگەبوو لەسەر ئەوہ ی کہوا کہ سیک نوێژ نەکات کافر، و جووری کوفرەکە ی کوفری نیفاقە، کاتیک ئەلێت باوەرم بەنوێژ ھە یە بەلام نایکەم، وەھەرودھا حوکم و ئەحکامی موسلمانە ی لەسە ی جیبەجێ دەکرێ وەک دونیای، ھیندیک شت نەبیت وەک نوێژ لەسەر کردن، واتە ئەگەر مردن نوێژیان لەسەر ناکریت، ھەرودەک اللہ {ﷻ} ئەفەرموویت؛ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ) [التوبة: ۸۴]

واتە؛ ھەرگیز نوێژ لەسەر کەسێ لەو دوو پرووانە مەکە بمری، چونکە نزا و نوێژی تۆ بۆ ئەوانە، دەبیتە مایە ی میھرەبانیی و بارانی بەزەیی "اللہ"، و لەسەر گۆرەکەیشی بە پێوہ مەوہستە بۆ داوای گوناح پۆشین و لێبوردن.

وہەر وەھا نابیت داوای لێخۆش بونیان بۆ بکەیت چونکە اللہ تعالی ئەفەرموویت: (لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ) [الْمُنَافِقُونَ: ۶]

واتە؛ چونکە ھەرگیز "اللہ" لێیان خۆش نابیت.

کەوا یە لای شیخ الاسلام ئەو کەسە ی کہ نوێژ ناکات ھەم بە ظاہری و ھەم بە باطینی کافر، وە ئەو کەسە ی کہ بەئاشکرا و بە ظاہیری ئەلێت باوەرم بەنوێژ نییە ئەوا وەک موسلمانیک مامەلە ی لەگەڵ ناکریت و ئەحکامی موسلمانە ی لەگەڵ جیبەجێ ناکریت.

ئه گهر هاتوو به شیکی تر له پروکنه کانیان واز لیهنا له (پینج) پروکنه که ی ئیسلام، ئه واکافرده بن، جا ئه گهر بیټ و ئه وانه تائفه ی مومته نیعه بوون. مومته نیعه؛ ئه وکه سانه ن که واکانگه واز ده کرین ته وبه بکه ن و وازبهینن، وازناهیئن و ملکه چ نابن. ئه گهر له م مومته نیعانه بوون، ئه واکاوی ته وبه یان لئ ناکریت، و بانگه واز ناکرین، به لکوو به مورته دحیسابن هه م له پرووی حوکه مه وه هه میش له پروی ئیسمه وه.

ئه وقوناغانه ی که که سی نوژنه که رپیدا تیده په پیت: که سی که به ته نه یاهه و بوخوی نوژ ناکات، ئه واکافره، ئه مه قوناغی یه که مه وه جووری کوفره که شی کوفری نیفاقه، ئه گهر بیټ و بانگه وازی له گه ل بکه یت واکاوی ته وبه ی لیبکه یت، ئه ویش ملکه چ نه بوو، ئه وکاته کوفره که ی له کوفری نیقاقه وه ده گوپی بو کوفری (پیده)، که ئه مه ش قوناغی دوو ده مه. ئه م دوو قوناغه له تائفه ی مومته نیعه نین، چونکه تائفه ی مومته نیعه، واکاوی ته وبه یان لیناکریت و مورته دن و ده کوژرین.

ابن حزم ده فهرموویت: «خیلاف هه یه له سه ر ئه و که سه ی که واکاوی نوژ ناکات به ئه نقه ست تائه وکاته نوژنه که ی ده چیت، له نیوان سه له ف و خه له ف، و ئه و که سه ی که زه کات نادات و نوژ ناکات، وه ئه و که سه ی که به ئه نقه ست مووسلمانیک ئه کوژیت، یان ئه وکه سه ی مه شروب ئه خواته وه، ئه و که سه ی که قسه به پیغه مبه ریک له پیغه مبه رکانی الله {ﷻ} ده لیت، یان ئه وکه سه ی که دیشیکی سه حیح رهت ئه کاته و که له لایه ن پیغه مبه ره وه [ﷺ] رپوایهت کراوه، ئه مه له سه له فدا به م جوړه هاتوه:

له (امامی عومه ر، موعاذ کوری جه به ل، عبدالله کوری مه سعود، کومه لیک له سه حابه، عبدالله کوری موباره ک، امام احمد کوری جه به ل، إسحاقی کوری راهویه، ۱۷ که س له سه حابه و تابعین...) [رهحه تی الله له هه مویان بیټ] ده لین؛ هه رکه سی که نوژیک به ئه نقه ست وازلئ بهینیت، و ئاگاشی لی بیټ و بیری بیټ، تائه وکاته ی که کاته که ی تیده په پیت، ئه واکه سه هه م کافره هه م مورته دیشه.

ئيجماعی صه حابه له سهر ئه وه نه قلکراوه که هه رکه سیڤ به ته مبه لی نوڤ نه کات تاوه کو کاته که ی تیده په پږت کافر ده بیټ، نه مهش له امام محمد کوړی نه صری مه ږوزی [رحمه الله] هیڼاویه تی.

شیوازه کانی استکبار (قه بول نه کردن) له پینچ ږووکنه که دا دوو شیوازه که بریتین له؛

یه که م؛ نه داتیکی نه فی له پیش یه کی که له (پینچ) ږووکنه که ی ئیسلام بیټ، بونموونه؛ [نوږ ناکه م، به ږوژوو نابم، زه کات نادم، هه ج ناکه م]، استکبار که به و له فظ و ووشه یه، که ده لیټ نایکه م.

دوو هم؛ به شتیکی موسته حیل ده یبه ستیته وه، بونموونه؛ [که سیڤ ده لیټ نوږ ناکه م تاوه کو ئاسمان و زه وی پیکه وه نه نویټ، نوږ ناکه م تاوه کوو خوړ له خوړئاواوه هه لیټ...]، به م شیویه بومان ده رده که ویټ که نه م که سه استکبار و خو به گه وره دانانی هه یه، و قه بولی ناکات.

نه مه شیوازی استکبار (خو به گه وره دانان) نه ک وازلی هیڼان.

نه م استکباری باسماں کرد قه ولی بوو نه ک عه مه ل.

به شتیکی ترمان هه یه عه مه لییه بونموونه؛

واله خه لکی ده کات و خه لکی ناچار ده کات که واجبیټک ته رک بکات.

خه لک ناچار کردن به ته رک کردن واجبیټک، نه وکه سانه که و ناچار ته که ن بونموونه، رپشت بتاشی، یان ناچار ته که ن له هیڼدیږ شویندا نیقاب به که ت لابه ریت، یان نابیت نوږ بکه ی بونموونه له کاتی ده وام یان هه رشتیکی تر لیټ قه ده غه ده کات، نه و که سه استکباریکی عه مه لی هه یه.

یان که سیږ خه لکی له سهر کردن واجبیټک سزابدات، یان له سهر کردن واجبیټک دژایه تی خه لکی بکات، یان له سهر کردن واجبیټک خه لکی سجن بکان، نه و نه و که سه توشی کوږی استکبار بوه به عه مه لی و به کردار، نه گه ر حوکی ئیسلام هه بوو نه و نه و که سانه داوی ته و به یان لینا کریت و راسته وخو نه کوژرین، و حوکه که یان حوکی موږ ته ده.

نایه که سیږ بلیت من نوږ ناکه م، یان ږوژوو ناگرم نایه راسته وخو که سه که کافر؟؟

نه مه ته فصیلی تیدایه، نه گه ر هاتوو گوتی من نوږ ناکه م له به ر نوږ نه که بوو، نه و که سی حاکم و حاکمی موسلمانان پی ده لیټ نه و شته بکات و نه و نه ی کات نه و کافر.

به لّام ته گهر که سیّک هیچی له بهر دهست دانییه واته حاکم و قازی مووسلمانان نییه و که سیّکی ئاساییه و پیت دهلّی وهره نوپژ بکه، بلیت من نوپژ ناکم ته وکاته راسته وخو ته و که سه کافر نابیت، و پپی ناگوتیّت کوفری (إباء) و (استکبار)، تاوه کو بومان پروون ده بیته وه ئایه ره تکرده وه که ی ته م له بهر خوودی شهرعه که بوه یان له بهر خوودی که سه که، ته گهر له بهر که سه که ی بوو پیت ته و کافر نه بوه، به لّام تاوان باره، به لّام ته گهر قازی و حاکمی مووسلمانان پپی بلیت وهره نوپژ بکه، و ته و نه ی کرد ته و ته وکاته کافر ده بیته.

دووه م:- ته نجام نه دانی واجبه کان جگه له (پپنج) پرووکنه که:

که سیّک غهیری ته و پپنج پرووکنه، واجبیّک ناکات، بوئمونه سیله ی روحم به جی ناگه یه نیّت، که واجبه له سه ری، یان حق و مافی جیرانه که ی نادات، ته و که سانه وه ک بابته ی (إباء) مامه له ی له گه لّ ده که ی، به وه ی ته گهر له دلّدا باوه ری به م شته نه بوو له دلّ وه ره تی کرده وه ته و ته و که سه کافره، مادام واجبیّه تی ته و واجبه ی قه بولّ نییه، به لّام ته گهر هاتوو باوه ری پپی هه بوو به لّام بوخوی ته نجامی نه ده دا به ته ندانه کانی ته وکاته ته نها تاوان باره و کافر نییه.

ته و ده لیله ی که و مصنف باسی کرده، که الله {ﷻ} ته فه رموویت: (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا

لَادَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) [البقرة: ۳۴]

ئایه ته م ئایه ته به لگه یه بو بابته ی (إباء) یاخوود (استیکبار)؟

ته مه به لگه یه بو بابته ی (استیکبار)، له بهر چه ند خالیّک:

یه که م: له ئایه ته که وشه یه کی تیّدایه که به لگه یه بو خو به گه وره دانان، ته ویش بریتیه له (وَاسْتَكْبَرَ).

دووه م: الله {ﷻ} که باسی ئیبلیس ده کات فه رمانیّکی الله {ﷻ} ره تکرده وه، که باسی شمان کرد ره ت کردنه وه ی فرمان استیکباره.

سییه م: ئیبلیس واجبیّکی ره فز کرده وه، که سوو جده بردنه ته وه ش استیکباره.

له وانه ی که سیّک بلیت له ئایه ته که (أَبَى) تیّدایه، که وایه ته مه به لگه شه بو (إباء)، به لّی قسه که وایه، به لّام ته و ئایه ته که باسی (أَبَى وَاسْتَكْبَرَ) کرده به عه تف هیّناویه تی، که عه تفیش به لگه یه له سه ر موغایه ره، که واته (أَبَى) و (وَاسْتَكْبَرَ) جیاوازن، وه مانای ته م عه تفه، عه تفی خاصه له سه ر عام.

نایه (إباء) خه تهر تره یان (إستیکبار)؟؟

← (إستیکبار) خه تهر تره له (إباء)، وه (إستیکبار) تاییه تریشه له (إباء).

نایه جیاوازی هه یه له نیوان (إباء) و (إستیکبار)؟

ئه گهر هاتوو هه ردوو کیان به یه که وه هاتن، له یه که پرسته، نه و جیاوازی ده کریت له به ینیان، به وهی که (إباء) بو حه رامکراوه کانه، و (إستیکبار) بو واجبه کانه، و ئه گهر به ته نه یه که دانه یان هات نه و هه ریبه که یان ده لاله ت له سه ر مانای نه وی تریش ده کات، و مانای نه وی تریش له خو ده گریت.

جوړی سییه له جوړه کانی کوفری گه وره که بریتیه له؛ [کفر الشک - وهو کفر الظن]، کوفری شک و گومان.

به لگه ش له سه ر کوفری شک بریتیه له قولی الله تعالی: (وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝ ٥٣ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ۝ ٦٣ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا ۝ ٧٣ لَّكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۝ ٨٣) [الكهف: ٣٥-٣٨]

واته: روژیک به که ش و فشیکه وه ده ستیی هاوړی موسلمان هه که ی گرتوو و رویشه ناو باخه که یه وهو، خو ی به شتیکی سه ر هاته پیش چاو به لووتیکی به رزه وه کوتی: هه رگیز باوهر ناکه م نه م باخ و باخاته م تیا بجیت.

باوهر ناکه م قیامه تیش هه رگیز به رپا ببیت خو ئه گهر هه ر برایشمه وه بۆلای په روه ردگارم و قیامه تیش راست بوو هات و دوا ی مردنیش زیندوو کرامه وه - وه کو تو ده لپیت - دلنیام که له ویش جیگایه کی چاکتر و باخ و باخاتیکی رازاوه ترم ده ست ده که وئ، چونکه شان و شه و که تی خو م نه وه هه لده گریت.

هاوه له نیمانداره که یشی پییگوت: ئه ری کافر و بئ باوهر بووی به و "الله" یه که له بنه چه تو ی له گل دروست کرد؟ پاشان له تنو که ناویکی قیزه ون نه و جا قوناغ به قوناغ کردیتی به پیاویکی ته و او و نیستایش یاخی بوویت؟!

به لام - چاک بزانه - که من پئ لی ده نیم و ده لیم: که هه ر نه و (الله) یه په روه ردگار و به دیه ی نه رم و هیچ که سیش ناکه مه هاوتا و هاوبه شی په روه ردگارم.

له م نایه بۆمان ده رکه وت که ته نه یان گومانی هه بوو وه کافر بوو، وه هاوه له که شی راسته و خو تکفیری کرد.

خه لکانیکی زۆر به هۆی جه هل و نه زانیه وه که وتۆته ناو نه م شرکه وه، و گومانی ههیه له به شیک یان بابه تیک له بابه ته کانی دین که جیگیر بوه له دینی ئیمه دا، ئه گهر بیّت و تۆ گومانته له مه سه لهیه که له مه سه له کانی دین هه بوو که به سه حیحی جیگیر بوو ئه وا کافر نه بیّت و له دین نه چیته دهره وه.

مه رج نییه تۆ گوومانته ته نهها له بونی "الله تعالی" هه بیّت، بۆنموونه که سی واههیه گومانی له پیغه مبه ر [ﷺ] ههیه، یان گومانی له راستی دینه که ی، گوومانته له ههر شتیکی ثابت و جیگیری نه م دینه هه بیّت له دین دهرده چیت.

ئیمه دهره جاتی عیلممان ههیه که یه قینه له پله ی ههره بالایه، پاشان (ظن) دیت له دوا یه قین.

① ← علم، (یه قین)، (١٠٠٪).

② ← ظن، (٧٥٪).

③ ← شک، (٥٠٪).

④ ← وههم، (٢٥٪).

و نه وشته نه ی که له دیندا هه ن و پیغه مبه ر [ﷺ] بۆی هی ناوین و جیگیر بوون، پیویسته (١٠٠٪) باوه رمان پیی هه بیّت، و نابیت هیچ شه ک و گومانیکمان لیی هه بیّت. که وایه گوومان هه بوون له بابه تیک له بابه ته کانی نه م دینه که جیگیر بوو بیّت، توشی کوفری شک و ظنت نه کات.

شیخ که نه فه رموویّت؛ [کفر الشک_ وهو کفر الظن]، کوفری شه کی پیناسه کردوه به ظن، لی ره دا شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] به یه ک مانا هی ناویه تی، وادیاره لای نه و شک و ظن یه ک مانایان ههیه، هه رچه نده مانا کانی شیان جیا وازه، نه و که سه ی که وا ظه نی ههیه کوفره که ی زۆر قورستره و خه ته رناکتره له وکه سه ی که شه کی ههیه، هه ردوو کیشیان هه رکافرن.

بابه تی کوفری شک و ظن له گه ل کوفری ته کذیب، زیاتر له ده وری یه ک بابته کۆته بنه وه، به لام کوفری ته کذیب له کوفری شک و ظنیش خه ته رناکتره، چونکه بکه ری کوفری ته کذیب باوه ری وایه که شته که نییه و شته که به درۆ نه خاته وه.

کۆمه لیک بابته ی سه رده می ههیه که وا خه لکانیکی زۆر ههیه که وتۆته ناو شه ک و گومان لیی، به تایبته عه لمانیه کان و دیمو کراسیخوازه کان، نه وکه سانه ی که به پۆژئاواه

سەرسامىن و شوپىن پۇژئاوا كەوتون، زۆرىكىيان لە بابەتە دىنيەكاندا كەوتونەتە گومانەو، بۆنموونە زۆرىكىيان گومانىيان ھەيە لەوھى دواپۇژ و داھاتو ھەر بۇ ئىسلامە، ھەركەسىكىش گومانى لەوھەبىت كە داھاتوو ھەر بۇ ئىسلامە ئەوا كەوتۆتە ناو كوفرى شەك و ظن، يان گوومانى ھەيە كە شارستانىيەتى ئىسلام زۆر گەورەترە لە

شارستانىيەتى پۇژئاوا، گوومانىكى واش كوفرى شەكە، يان گوومانىيان ھەيە كە نىظامى سياسى ئىسلامى بۇ ئىستا گونجاو بىت و بابەتتىكى دادپەرورەرانە و گونجاو، ئەوان گومانىيان لەوھە ھەيە و پىيان وايە ديموكراسى باشتەر بۆئىستا و گونجاوترە يان پىيان وايە وەك يەكترى وان، ھەلبەت گوومان ھەبوون لەوھى كە حوكى ئىسلام بۇ ئەم سەردەمە نابىت، ئەوا تۆ كەوتويتەتە ناو كوفرى شەك و ظن، كافر بویت و لەدىن دەرچویت.

يان گومانى ئەم فەرموودانەى كە لەلايەن پىغەمبەرەوھ [ﷺ] بەراستى ھاتون، و بابەتى زانستى و علميان تىدايە، وەك بابەتى مىش كە بالىكى دەرمانە و بالىكى دەرە، گومانەت ھەبىت لەم بابەتانە، ئەوا كەوتويتەتە ناو كوفرى شەك و ظن.

جۆرى چوارەم لەجۆرەكانى كوفرى گەورە، برىتيە لە؛ [كفر الإعراض] واتا؛ پشت لىكرەدن وگوپىنەدان.

والدليل قوله تعالى: **(وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ)** **【الأحقاف: ٣】**

واتە: ئەوانەى برپاىيان نەھىناوھ پوو وەر ئەگىرپ لەوھى پى ترسىنراون لە دروستکردنەوھىەكى نوئ بۇ جەزا!

بابەتى پشت تىكرەدن و خۆفەر نەکردن لەم دىنە و گوئ پىنەدانى برىتيە لە؛ كوفرى گەورە، و انسان پى كافر ئەبىت و لە دىن دەرئەچىت.

شىخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] لەبابەتى الإعراضدا دەفەرموویت: «دووژمنەكانى ئىمە، چەن جۆرىكن جۆرىكىيان ئەوانەن كەوا دەرزان تەوھىد دىنى الله و پىغەمبەرەكەيەتى [ﷺ]، وە دان بەوھشدا دەنىت كە ئەم بىروباوھرى دەربارى بەرد و دار و مرقۇقەكان، ھەمووى شىرك و ھاوئل برپاردانە بۆ الله، (شركيش) ئەوھىە كەوا الله تعالى پىغەمبەرەكەى [ﷺ] بۆناردوھ و خەلكى لى ئاگادار كەردۆتەوھ و قەدەغەى كەردەوھ، وە پىغەمبەر شەرى لەگەئل ئەھلى شرك و كوفر كەرد، بۆ ئەوھى دىن ھەمووى بۆ الله {ﷻ} بىت و ھىچ شەرىكى نەبىت.

له گه ل ئه وهی که نه و که سانه ئه م هه موو شته ش ئه زانن، ئاوړ ناده نه وه له ته وحید، خوشیان فیږ ناکه ن، نه خوږیان فیږ ده که ن و نه دینه ناو ته وحید، وازیش له شیرک ناهینن، ئا نه و که سانه کافرن، شه ږیان له دژ ده که ن، چونکه دینی پیغه مبه ری [ﷺ] ناسیوه و شوینی نه که وتوه، وه شیرکیشی ناسیوه و وازی لینه هیڼاوه، له گه ل ئه وه شدا رقی له دینی پیغه مبه ر [ﷺ] نابیتته وه، رقی له وانه ش نابیتته وه که هاتونه ته ناو ئه م دینه، مه دح و ستایشی شیرک ناکات و بوخه لکیشی نارازینیتته وه».

ئه مه حالئ نه و که سانه بوو که ته وحید ده ناسن رقیان له دینی پیغه مبه ر [ﷺ] نییه، مه دح و ستایشی شیرکیش ناکه ن، به لام هه ر کافر بوو چونکه سه ره پای نه وهی که زانیان ته وحید چیه، پشتیان لئ کرد و خوږیان فیږنه کرد، نهی نه بیت حالئ نه و که سانه چوڼ بیت؟؟ که دژایه تی ته وحید ده که ن، و بانگه وزا و ئیدیعی شیرک ده که ن، رقیان له دینه؟ بیگومان کافرن. شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] له شوینیکی تر ده باره ی کوفری الإعراض ده فه رموویت: «نه گه ر هاتوو الله تعالی فه رمانی به به نده کانی کرد به شتیځ، واجب نه بیت له سه ری به (حه وت) پله که بریتین له:

یه که م: واجب له سه ری علمی به م فه رمانه ی الله {ﷻ} هه بیت. دووهم: مه حبه ت و خوشه ویستی بو ئه م فه رمانه ی الله {ﷻ}. سییه م: پیویسته عه زمت هه بیت بو ئه نجام دانی، واتا خوټ ناماده بکه یت بو ئه نجام دانی و برپار بده ی که وا ئه نجامی بده یت. چواره م: هه لسی به ئه نجام دانی کاره که. پینجه م: به شیوه یه کی شهرعی ئه نجامی بده یت، واته به إخلاص بیت، ته نها و ته نها له پیناو الله {ﷻ} بیت، و به شیوه یه کی راست و دروست ئه نجامی بده یت. شه شه م: ئاگادار بوون له کرده وانیځ، که وا فه رمانه که ی الله {ﷻ} هه لېوه شینیتته وه. حه وته م: جیگیربوون له سه ری و به رده وام بوون.

روونکرده وه له سه رئه م (حه وت) خال و مه رته به:

ئه گه ر هاتو مروف زانی الله {ﷻ} فه رمانی پیکرده به ته وحید، وه شیرک و کوفری لئ قه ده غه کرده، یان زانی که الله {ﷻ} کرین و فروشتنی حه لال کرده و رپبا و زیاده و سووی حه رام کرده، یان ئه گه ر زانی الله {ﷻ} حه رامی کرده که وا مالئ هه تیوان و بی باوکان بخوی، وه هه روه ها حه لال کرده بو که سیځ که وا وه لی ئه مریانه، به باشی و به شیوه یه کی حه ق و

حەلەل لىي بىخوات ئەگەر پىۋىستى پى بوو، واجبە لەسەرى كە دەبىت ئەۋىشتە بزانىت كە فەرمانى پىكراۋە، دەبىت پىرسىارىان دەربارەى بىكات، ھەتاۋەكو بزانىت و شارەزاي بىت كە كامەيان حەلەلە و كەمەشيان قەدەغە كراۋە، ۋەھەرۋەھا پىرسىار بىكات تاۋەكو دەيزانىت، ئەمە پەيۋەندى بە مەسەلەى تەۋحىد و شىرك ھەيە، كە مەرتەبەى يەكەمە كە برىتى بوو لە (علم).

مەرتەبەى دوۋەم كە (حوب و خۆشەۋىستىيە)، پىۋىستە ئەۋىشتەى كەۋا اللہ تعالى دايبەزاندوۋە خۆشت بوۋىت، خۆ ئەگەر خۆشت نەۋىت ئەۋە بىگومان كافىرى، ۋە كىردەۋەكانىشت ھەموۋى ھەلدەۋەشىتەۋە، ھەرۋەك اللہ {ﷻ} ئەفەرموۋىت: **(ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَأَخْبَطَ أَعْمَالَهُمْ) [مُحَمَّد: ۹]**

ۋاتە: ئەۋەش لەبەر ئەۋەيە كە بەپاستىي ئەۋان رىقيان لەۋ پەيامە دەبوۋەۋە اللہ دايبەزاندوۋە جا اللہىش كارەكانىيانى بەتال كىردەۋە.

كەۋايە پىۋىستە شەرى اللہ {ﷻ} ت پى خۆش بىت، ۋە كەشتىكت لى حەرەم دەكەت پىۋىستە پىت خۆش بىت، ئەگەر اللہ {ﷻ} شتىكت لەسەر حەرەم بىكات يان شتىكت لەسەر واجب بىكات و تۆ پىت ناخۆش بىت ئەۋا لەدىن دەرچوۋىت و كافىرىت [معاذ اللہ].

مەرتەبەى سىيەم كە برىتى بوو لە برىاردان و چەسپاندن لە دلەۋە كە كارەكە ئەنجام دەدەيت، زۆر كەس تەۋحىد دەناسى و خۆشيشى دەۋىت، بەلام برىار نادات كە جىبەجىي بىكان چۈنكە مەصلەھەت و بەرزەۋەندىيە دوۋىيايەكانى لە كىس ئەچىت، و مالى دىيائى لەدەست دەچىت، يان لەبەر ھەر ھۆكارىكى تىرىت ئامادە نىيە ۋاز لە كوفىر و شىرك بىنىت.

مەرتەبەى چوارم كە برىتىيە لە عەمەل، زۆرىك لەخەلكى دەبىنى كە برىارىش دەدا كارەكە و فەرمانەكەى اللہ {ﷻ} جىبەجى بىكات، بەلام كاتىك كە دەبىنىت، ئەۋانە كە ئەمرو بونە موفتى و حەلەل و حەرەم بۆخەلكى دىياري دەكەن يان شىخەكەنىيان فەتۋايان بۆدەدەن، پىيان دەلەن كە ئەۋ كوفىر و شىركە ئاساييە و ئەنجامى بدەۋ ھىچ كىشەيەكىش لەگۆرى نىيە، ئەۋ بەقسەيان دەكات و عەمەلى پىناكان.

مەرتەبەى پىنجەم كە برىتىيە لە إخلاص، زۆرىك لەخەلكى عەمەلىش دەكات بە واجبەكانى اللہ {ﷻ}، بەلام لەبەر خەلكىيە و لەبەر اللہ نىيە.

مه‌رتنه بهی شه‌شه‌م که بریتی بیووله بابته‌تی ترسان و ناگادار بون له وکرده‌وهی که تو علمت پیی هه‌بوو خوشت ویست و برپارت دا که نه‌نجامی بده‌یت و نه‌نجامیشت دا به ایخلاصه‌وه، ده‌بی‌ت بترسی له نه‌نجام دانی شتی‌ک که نه‌م کار و واجبه هه‌لبوه‌شینیتته‌وه، هه‌روه‌ک الله {ﷻ} نه‌فه‌رموویت: **(أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ) [الحُجُرَات: ۲]** واته: نه‌وه‌ک به‌و هوی‌وه کرده‌وه کانتان به‌تال و پووچه‌ل ببه‌وه و به‌خویشان نه‌زانن.

مه‌رتنه بهی حه‌وته‌م بریتیه له‌وهی که تو جیگیر بیت له‌سه‌ر نه‌م حه‌قه، هه‌روه‌ک پیغه‌مبه‌ر [ﷺ] ده‌فه‌رموویت: [زۆری‌ک له‌ئیوه هه‌یه که‌وا کرده‌وهی نه‌هلی به‌هه‌شت ده‌کات، تائه‌وکاته‌ی که‌نزیکی مردن نه‌بیته وه له‌سه‌ر کوفر ده‌مریت]»

پرسیار‌کراوه له شیخ سلیمانی کوری سه‌حمان [رحمه الله]، پرسیری لیده‌که‌ن؛ ئایه الإعراض چییه؟، که یه‌کی‌که له‌هه‌لبوه‌شینیه‌ره‌وه‌کانی ئیسلام، ئایه له‌سه‌ر هه‌موو پشت لی هه‌لکه‌ری‌ک جیبه‌جی ده‌بی‌ت یاخوود نا؟ له‌وه‌لامدا فه‌رمووی: «نه‌م بابته‌به‌تی که‌سی‌که که‌وا جاهیل و نه‌زانه، پشتی لیه‌لکه‌ردوه و خو‌ی فی‌ر ناکات، نه‌هلی علم و زانست باسیان کردوه که (الإعراض) دوو جو‌ره؛ جو‌ری‌کی له‌دین نه‌تباته ده‌روه، جو‌ره‌که‌ی تریشی له‌دین نات باته ده‌روه به‌لام گونا‌ه بارنه‌بیت؛

جو‌ری یه‌که‌م؛ که له دین نه‌تباته ده‌روه و پیی کافر ده‌بیت، بریتیه له پشت هه‌لکه‌کردن له‌دینی الله {ﷻ}، نه خو‌ی فی‌ر ده‌کات و نه‌خه‌لکیش فی‌رده‌کات، نه‌و پشت لیه‌لکه‌ره‌ش هیچ ویستی‌کی نییه که‌وا خو‌ی فی‌ری دین بکات، هه‌روه‌ها قسه له‌گه‌ل نه‌فس و ده‌رونی خو‌ی ناکات، که غه‌یری نه‌و له‌سه‌ریه‌تی، و پازیه به‌وهی که‌له سه‌ری نه‌پروات که غه‌یری پښگای ته‌وحیده، گو‌ی به‌و شیرک و کوفره نادات که‌له سه‌ری نه‌پروات، غه‌یری خو‌شی ته‌ئسیری نییه له‌سه‌ری.

جو‌ری دووه‌م: نه‌وهی که له‌دین ناتباته ده‌روه، نه‌وکه‌سه‌یه که‌وا پشتی هه‌لکه‌ردوه و پرسیارناکات ده‌بارهی نه‌وشتانه‌ی که‌وا نه‌زانینیان کوفر نییه، تو به‌مه کافر نابیت و له‌دین ناچییه ده‌روه به‌مه‌رجی‌ک نه‌زانینی نه‌م شتانه کوفر نه‌بی‌ت.»

جوړه کانی کوفری الإعراض:

یه کهم: که سیکه پشت له دینی الله {ﷻ} نه کات به ته واوی، هیچ گرنگی به واجب و حرامه کان نادات، نه مهش خراپترین و ترسناکترین جوړه که که سه کهیش پیی کافر په بیت. دووهم: که سیکه پشت له نه صلی دینی ئیسلام ده کات، نه مهش پشت لپه لکردنی مووشریکه کان بوو، که به مهش کافر ده بیت. سییهم: که سیکه کهوا وزده هیئت له (چوار) روکنه که جگه له شه هاده، نه مهش پیی کافر ده بیت.

چوارهم: نه مهسه لانه ی کهوا ظاهیرن، و هه موو که سیکه ده زانیت کهوا له دیندا هاتوه، و بابه تی ناشکران نه خوئی فیرده کات و نه کاریشی پیده کات، نه مهش کافره. غهیری نه م چوار خاله کافر نییه به لام تاوانباره.

جیاوازی چیه له نیوان کوفری الإعراض و کوفری الإباءوالإستکبار؟

زانایان نه فهرموون؛ تایبه تمه نندی و گشتگیریان تیدایه، الإعراض عام و گشتیه، چونکه نه و که سه ی توشی کوفری الإباءوالإستکبار بووه بیگوومان توشی کوفری الإعراضیش بووه، چونکه پشت لپه لکه ر علم و زانست و زانیاری هه بوو پشتی لی کردوه، به لام کوفری الإعراض مه به سی پشت لی هه لکردنه له جه هله وه، بو نموونه خه لکی عه وام که به نه زانی شوین فته وای کوومه لی که س که وتوون، به لام کوفری الإباءوالإستکبار له علمه وهیه، هه رچه نده له نه سلدا الإباءوالإستکبار جوړیکه له الإعراض.

جوړی پینجهمیان له جوړه کانی کوفری گه وره بریتیه له کوفری نیفاق و دوپرووی [کفر النفاق]

به لکه شمان له سهر نه مه قوله تعالی: (ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) (الْمُنَافِقُونَ: ۳)

واته: نه و به دکاریه شیان هی نه وه بوو که بو یه که مجار باوه پریان هینا، پاشان کافر بوونه وه! نیترو مؤری به به ختی نرا به سهر دلپاندا جا نه وان تیناگه ن و حه قیقه ت وهرناگرن و وشه و مانای خیر نازانن، واته: چاک و خراپ له یه ک ناکه نه وه.

وه الله {ﷻ} نه فهرموویت: (وَإِذَا لَفُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ) (البقرة: ۱۴)

واته: وه ئه و دوو پرووانه کاتی تووشی ئه وانه ئه بن باوه رپان هیناوه، بۆ فریودانی ئیمانداران ئه لپن: ئیمه ش وه ک ئیوه باوه رپان هیناوه و موسلمانین!! وه کاتیکیش ده گه نه لای فره مانده شه یاتینه کانیان، ده لپن: له راستییدا ئیمه له گه ل به رنامه و بیرو باوه ری ئیوه داین، ئیمه هه ر گالته یان پیده که یین، ئه گینا چون ده چینه سه ر بیرو باوه ری ئه و گیل و نه فامانه؟!.

کۆمه لپک بابه ت له سه ر کوفری نیفاق:

بابه تی یه که م: ئایه مانای نیفاق چییه؟

له پوی لوغه وه: نیفاق له (نافَقَ الْیَرْبُوع) له وه رگیراوه، (یَرْبُوع) جوړه ئاژه لپکه به مشک ده چیت، ئه م ئاژه له بچوکه کاتیکی له بیابان کون دروست ده کات (دوو) ده رگای بۆ دروست ده کات ده رگایه کی کراوه، وه ده رگایه کی وادرووست ده کات که خۆی پیدابادات ئه بیته وه، بۆ ئه وه ی ئه گه ر دوو ژمن له ده رگایه که وه بۆی بیت، له ده رگاکی دی بۆی ده ربچیت و ده ربازی بیت، جا ئه م دوو ده رگایه پپی گوتراوه (نافَقَ الْیَرْبُوع) و نیفاق له وه وه هاتوه، که سی مونا فیکیش دوو رپگای بۆخۆی داناوه، له لای کافره کان خۆی به کافر نیشان داوه و خۆی ده رباز ده کات، له لای موسلمانانیش خۆی به موسلمان نیشان ده دات.

له پوی شه ره وه: نیفاق به گشتی بریتیه له: ده رخستی شتیکی که پپچه وانه ی ناخته.

به لام پیناسه ی نیفاقی گه وره، که کوفری گه وریه بریتیه له: شاردنه وه ی کوفر و شیرک و ده رخستی ئیسلام.

بابه تی دووهم: شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] که ده فهرموویت [کفر النفاق]، کوفری زیاد کردوه بۆلای نیفاق، که وایه کوفر جوړی هه یه و نیفاقیش جوړپکه له جوړه کانی کوفر.

بابه تی سییه م: شیرکی مه به ست و ئیراده له گه ل کوفری نیفاق له یه کتری ده چن، چونکه بابته تی شیرکی مه به ست و ئیراده و ویست شیرکی نیفاق بوو، چونکه شتیکی ده رده خست که پپچه وانه ی ده رونی بوو، بۆنموونه له (ظاهر) دا و ده ری ده خست که نویت بۆ الله {ﷻ} ده کات، به لام له (باطن) دا بۆمه دح و ستایشی خه لکی ئه م نویت ده کات، ئه مه ش شیرکی نیفاق بوو.

ئایه شیرکی نیفاق و کوفری نیفاق هه ردوو کیان یه ک شتن یا خوود جیاوازن؟

جیاوازیان له به یندا هه یه، چونکه له ئه سلدا له نیوانی کوفر و شیرک جیاوازی هه یه، بۆیه ش شیرکی نیفاق جیاوازه له کوفری نیفاق، هه رچه نده ش له شتیکی ده چن که شتیکی ده رده خه ن پپچه وانه ی ده رونیانه، وه هه ردوو کیشیان پپی له دین ده رده چن.

شیرکی نیفاق په یوه نندی به بابته تی (الالوهیه) هه یه، و که سه که بو ئه وه یه تی که و مه دح بکړیت، کوفری نیفاق په یوه نندی به بابته تی (الالوهیه) نیه، و کوفری نیفاق بو ئه وه نیه که مه دح بکړیت، به لکو له ترسانه بو ئه وه ی که و خوی بپارنیت تاوه کو نه کوژیت.

بابته تی چواره م: نایه جیاوازی چیه له نیوان کوفری نیفاق و (چوار) جوړه که ی تری کوفر؟؟ له نیوانیاندا تایه تمه نندی و گشتگیری هه یه.

یه که م کوفری الإعراض (پشت لی هه لکردن) له گه ل کوفری نیفاق له هه ندیک پروو له یه ک ده چن، بو نمونه که سیک به هو ی ئه وه ی مونا فقه پشت له دین ده کات، هه روه ک الله {ﷻ} ئه فه رمو یت؛ (وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ) [النور: ٤٧]

واته: مونا فقه کانیش به سه ر زاری ده لئین: ئیمه ش بروامان به "الله" و به په یامبه ر هی ناوه و گو یرایه لیشیمان کردووه، که چی هه ر دوا ی ئه وه ده سته یه کیان، له برپاره کانی "الله" پروو وهر ده چه رخین و پازی نابن! ئه وانه له بنه رته دا پروادار نین، به لکو ته نها به دهم پروایان هی ناوه و ده لئین گو یرایه لئین. له هه ندیک پرووه جیاوازن له یه کتری، چونکه کوفری که سیک که پشت له دین ده کات له جه هل و نه زانی خوی توشی کوفر بو، به لام ئه و که سه ی که توشی

کوفری نیفاق بوه ئی عراضی هه ر هه یه و ئه ویش پشتی له دین کردوه به لام پشت لی کړنه که ی له پیسی خویه تی نه ک له جه هله وه.

دووه م/کوفری نیفاق له گه ل کوفری إباء والإستکبار: په یوه نندی هه یه له نیوانیاندا، له هی ندیک لایه نه وه یه ک شتن، بو نمونه هه ردوکیان له بابته تی قه بو لنه کړدن و خو به گه وره زانین یه ک شتن، که سی مونا فقیش خوی به گه وره زانیوه و ملکه چ نه بوه بو شهرع، که سی کیش توشی کوفری إباء والإستکبار بووه به هه مان شیوه خو به گه وره ده زانیت و ملکه چ ناکات بو شهرعی الله {ﷻ}.

جیاوازیه که شیان ئه وه یه ئه وکه سه ی توشی کوفری إباء والإستکبار بووه ده ریده خات و له پپش چاووی خه لکیه وه دیاره، به لام ئه وکه سه ی که مونا فقه بو خه لکی ده رنا خات، وای ده رده خات که ملکه چه بو شهرعی الله به لام له دله وه ملکه چ نیه بو شهرعی الله تعالی.

سییه م/په یوه نندی کوفری نیفاق له گه ل کوفری تکذیب: په یوه نندی که به هی زیان له نیواندا هه یه، چونکه کوفری نیفاق له سه ر تکذیب بنیات نراوه، که سه که توشی نیفاق بو به هو ی ئه وه ی دینی به درو خستو ته وه.

جیاوازیه که شیان ئه وه یه که سیک کوفری تکذیب هه ب به ناشکرا ده ریده خات که باوهری به دین نیه، به لام که سیک که کوفری نیفاق هه ب سه ره زه ای ئه وه ی به دروی ده خاته وه کوفره که شی ده شاریته وه.

ابن القيم [رحمه الله] له جځگایه کدا باسی نه وده دکات، که ټایه جوړه کانی کوفری گه وړه کامه یان ترسناک تره، و ده یان کاته سی تاقم و ده ټیت:

به شی یه که میان: نه وانه ن که و له پړوی عه قیده و بیرو با وده پړوه کافرن و با وده پړان به الله نییه، و تعطیلی سیفه ته کانی الله ﷻ یان کردوه، نه وانه ش به هیچ شیوه یه ک شمولی جزیه ناکه ن، سه برپاویان ناخوړیت، ثافره تیان لټنا هیتریت، چونکه کوفره که یان زور ترسناکه.

به شی دووه میان: کوفره که یان له پړوی عینادیانه وه به رامبه ر به دین، بونمونه نه و که سانه ی که شایه تیان له دله وه داوه و ده زانن که نه مه پیغه مبه ری الله ﷻ، یان ده زانن نه م دینه حقه و گومان یان له وده نییه به لام ټینکاری نه که ن و عینادن و ملکه چ نه بن.

به شی سییه م: کوفره که یان نه وده یه ه و لده دهن بؤ شکستی دین، هه موو هه و لیک دده ن بونمونه نه م دینه سه رنه که ویت و نه م دینه بلاو نه بیت ه وه، نه م تاقمه ش له هه موویان پیستن.

که سی واهه یه هه رسیک جوړی کوفره که ی تیدایه، که سی واش هه یه دوو جوړ یان یه ک جوړی تیدایه، هه لبت نه گهر یه ک جوړی کوفرت تیداییت سزا که ت سوکتره، و به دلنیا یه وه کوفره که ی ابو طالب وه ک کوفری فیرعه ون نییه.

بابه تی پینجه م: ټایه له جوړه کانی کوفری گه وړه که بریتیبون له (پینچ) جوړ کامیان ترسناک تروخه ته رتره؟؟

نه گهر له پړوی حقیقه تی کوفره که وه سهیری بکهین، پیسترییان و خه ته رناکترینیان کوفری نیفاکه، بویه ش مونافیه کهان له پله ی هه ره خواره وه ی دوزه خن، و گه وړه ترین فیلیان له موسلمانان کردوه. نه گهر له پړوی جورته ت و چاو نه ترسیه وه سهیری بکهین، کوفری ته کذیه، که له هه موویان خه ته رناکتر و ترسناکتره، چونکه له هه موویان پروقایم تره، به وه ی که به ئاشکرا نه م دینه به درؤ نه خاته وه.

بابه تی شه شه م: لیړه دا که شیخ نه م (پینچ) جوړه ی کوفری گه وړه ی باس کردوه، هه موو جوړه کانی کوفری گه وړه ی باس نه کردوه، و اتا مه به ستی شیخ نه وه نییه که کوفری گه وړه ته نها نه م (پینچ) جوړه بیت، به لکو نه م (پینچ) جوړه زور باون و زور دیارن، نه گهر نا کوفری تریش هه یه که گه وړه بیت وه ک: [کوفری تأویل، کوفری پیدده... هتد] به لام له به رنه وه ی شیخ هه ر نه وده ی باس کردوه ئیمه ش به ودهنده کوټای پډه ی نین.

جوړی دووهم له جوړه کانی کوفر بریتیه له: کوفری بچوک.

کوفری بچوک: ئەم کوفره یه له دین ناتباته دهر وه، که بریتیه له کوفری نیعمه ت و شوکرانه بژیر نه کردنی نه ونیعمه تانه ی که الله {ﷻ} به سهریدا پړاندووی.

به لگه له سهر ئەم کوفره، الله تعالی ده فهرمویت: **(وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) [النحل: ۱۱۲]**

واته: الله تعالی نموونه ی خوځگوزهرانی و ئاوه دانی به شاریک دینیته وه (هه ندیك موفه سیر ده لاین مه به ستی پي مه ککه یه)، که زیانیان پر بوو له ئاسووده ی و ئارامی، پاشان که په یامبه ریان [ﷺ] بو هات و، له باتی شوکرانه بژیری، پشتیان تی کرد و دلیان ئیشان، ئینجا "الله" ی بالاده ست جوړاوجوړ جه زره به ی دان و لی تی کدان، جا "الله" یش جل و بهرگی برسیه تی و ترسی له بهرکردن و تالای پي چه شتن.

ئه گهر ئەم شاره مه به ستی پي مه ککه بیت: ئەوا ئەم ئایه ته به لگه یه بو کوفری گه وهره، چونکه ئەو نیعمه ته که ی که کوفرانه یان کردووه، ناردنی پیغه مبه ر بووه صلی الله علیه وسلم.

به لām ئە گهر بیت و به مه ککه لیکی نه ده ی نه وه: ئەوه به لگه که بو کوفری بچوکه و کافر بوون به م نیعمه ته ی الله {ﷻ}، که پزقو و پوزی بو ده ناردن.

ئه مه به لگه ی شیخ عبدالرحمن کوری حسین بوو بو ئەم باب ته و شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله]، له شونینکی تر به لگه ی بو کوفری بچوک هی ناو ته وه که الله تعالی ده فهرمویت: **(إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ) [إبراهيم: ۳۴]**

واته: به راستی مروفي لاری زور سته مکار و کوفرکه ر و سپله یه!

پیناسه ی کوفری بچوک:-

پیناسه ی زوری بو کراوه یه کی که له وپیناسانه بریتیه له: **هه موو نه صیك که له قورئان یان له فهرمووده دا وارید بووه بو مان هاتوه، و به کوفر ناوی هاتوه، به لām ناگات به کوفری گه وهره، ئەوا پي ده گوتريت کوفری بچووک.**

له پیغه مبه ره وه [ﷺ] وارید بووه هاتوه که فهرموویه تی: **«أُتْنَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِم كَفَر: الطعن في النسب، والنيابة على الميت» [رواه مسلم].**

واتا: دوو شت هه ن له ناو خه لکید، که پي توشی کوفر ده بن، تانه دان له نه سه ب و په چه له ک، نیاحه و نارپه زانی دهر برین له سهر مردوو.

هه لبت مه به ست پي کوفری بچوکه، ئەمه ش کرده وه ی جاهیلی بوون

به شیك له زانیان به وه جیای ده که نه وه، هه ر کوفرک (ال) ی له سهر بیت، ئەوا مه به ست پي کوفری گه وهره یه، وه ک پیغه مبه ر [ﷺ] ده فهرمویت: **(إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرَكَ الصَّلَاةِ) [رواه مسلم]**

واتا: له نیوان پیاو و شیرک و بیباوه پیدایا و زهینان له نوښته، که واته لیره دا مه بهستی پي کوفری گه ورهیه. به لام نه و کوفره ی که واه به نه کیره ی هاتوه ده لین مه بهستی پي کوفری بچوکه، وهک نه و حه دینه ی که پیغه مبه ر [ﷺ] ده فهرموویت: «نیوه پشت هه لمه که ن له باو کانتان، هه رکه سیک بلیت نه مه باوکی من نییه نه و توشی کوفر بوه.»

پاشان شیخ که ده فهرموویت [وهو کفر النعمة] کوفر پالدراره بولای نیعمه ت، و کوفری بچوکی به کوفری نیعمه ت پیناسه کردوه، مه بهستی پي نه م نیعمه تانه یه که الله {ﷻ} له گه لی کردوی توله جیاتی نه وه ی شوکری بکهیت، دلیت ینکاری ده کهیت، و نه ونیعه ته به هی الله {ﷻ} نازانیت، بونموونت له پیغه مبه روه [ﷺ] رپوایه ت کراوه کاتیک که واه نه فهرموویت: «سهیری نه هلی جه هه نه مم کرد، زوره ی هه ره زوری خه لکی جه هه نه م نافر تانن! چونکه ینکاری نیعمه ته و چاکه کانی میرده کانیان ده که ن.»

وه پیغه مبه ر [ﷺ] فهرموویه تی: (سباب المسلم فسوق وقتاله کفر)، واتا: جویندان به مسلمان فسقه و جه ننگ کردن له گه لیدا کوفره.

لیره شدا مه بهستی پي کوفری بچوکه.

شیخ محمد بن عبدالوهاب و شیخ عبدالرحمن کوری حه سه نی [رحمهم الله] کوفری بچووکیان به کوووری (نیعمه ت) پیناسه کردوه، پیناسه ی تریشی بو کراوه:

یه کیک له و پیناسانه: هه موو وته یه ک یان هه موو کرداریک یان هه موو بیروباوه ریک که له دین ناتباته ده ره وه، وه ناویشی لینراوین کوفر له شه رعدا، نه واه کوفری بچوکه، نه م پیناسه یه ش وردتر و تایبه تتره. شیخ محمد بن عبدالوهاب خو ی وه لامی خو ی داوه ته واه و پي وایه نه م پیناسه یه شتیکی هه له یه، له (الدرر السنیة) دا، «ده لیت نه م قسه یه ی که ده لیت کوفری بچوک مه بهستی پي نیعمه ته، نه مه هه له یه که، امام أحمد و غهیری نه ویش ره دتیان کردوته وه، که وایه شه یخ به هه له ی داناوه»

ابو عوبه ید [رحمه الله]، ده فهرموویت: «فهرمووده ی زور هاتوه ده رباره ی تاوان و جه رائیمه کان، وه (چار) جور قسه ی له سه ره، دوو قسه یان نه فی ئیمان ده که ن، بو نمونه فهرموویه تی: -"ئیمانی نیه یان من به ریم له وه" وه دوو جور هه که ی تر ناویراوه به وه ی که کوفره یان شیرکه)

وه کو نه م فهرموودانه:-

1/ (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ).

صحيح البخاري:13

2/ (إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَرَى مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْخَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ). صحيح البخاري:1296

3/ (مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ) أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ (3251)

4/ (سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ) صحيح البخاري:48

چوار تاقم هه ن له لیکدانه وهی ئەم فەرموودانه:

تاقی یه کهم:- ده لێن ئەمە هه مووی مه بهستی پێ کوفری نیعمه ته.

تاقی دووهم:- ده لێن بهس بۆ ترساندن و تۆقاندنی که سه کهیه، و وهک سزا هیچی له سه ر نییه.

تاقی سییه م:- که خه واریجن وتویان کافر ده بن، ئەو تاوانبارانه.

تاقی چوارهم: ده لێن ئەم فەرموودانه هه مووی ضعیفن.

وه لامي (ابو عوبه یده) بۆ ئەم چوار تاقمه گومراییه:

بۆ تاقی یه کهم:- ئیمه نه مان زانیوه له زمانی عه ره بیدا به م جوړه هاتییت و مه به ست پێ کوفری نیعمه ت بێت، چونکه کوفری نیعمه ت به ئینکاری کردن ده بێت.

بۆ تاقی دهووه م:- ده فەرموویت به تالکردنه وهی سزایه کانه که الله {ﷻ} دایناوه، ناکرێ الله و پیغه مبه ر [ﷺ]، خه لکیان ترساند بێت له سه ر شتییک که حه قیقه تی نه بێت.

بۆ تاقی سییه م:- که خه لکی کافر ده که ن، ئەوه زۆر له وانه ی پیشتر خه ته رتره.

بۆ تاقی چوارهم:- به ضعیف دانانی ئەم فەرموودانه، هیچ حیسابیان بۆ ناکرێ، چونکه ئەوه قسه ی ئەهلی بیدعه یه و شوین هه واو ئاره زوده کانی خۆیان که وتون.

ئه هلی سوننه باوه رپان وایه:- تاوانه کان و گونا هه کان، به هیچ شیوه یه ک ئیمان له که سه تاوانباره که ناستی نه وه و بلین؛ کابرای تاوان بار ب ئیمان، وه تاوانه کان به هیچ شیوه یه ک کابرا کافر ناکه ن و نابن به هۆی تاوانه وه به که سه که بلیت له دین ده رچوه و کافر بوه، به لام ناوه ی نانی به کوفر و ئەوانه شی که باس مان کرد بۆ ده رخستی گه وره یی تاوانه که یه و سزا که شی حه قیقه تی هه یه.

پوخته ی قسان: کوفر دوو جوړی هه یه، کوو فری گه وره و کوفری بچوک، هه روه ک چۆن شیرک دوو جوړی هه بوو، ئەوه ی که کوفری گه وره بێت له دین ئەتباته ده ره وه، و ئەوه یشی کوفری بچوک بێت له دین ناتباته ده ره وه، خیلاف هه یه له نیوان زانایان که چی به کوفری بچوک بگوتریت، به شیکیان ده لێن (کفر دون کفر) له، به شه که ی تر ئە لێن، کوفری که له دین ناتباته ده وه ره، کوفری بچوک و کوفری نیعمه تی شی پیده گوتری، ئەوه یشی که قه ولی راسترینه و سه له ف به کاریان هی ناوه، بریتیه له وه ی پێ بگوتریت (کفر دون کفر) له، پاشان له دووی ئەم رایه و ئەم ناوه ئە گه ر شتیکی تر هه بێت پێ ناو بنیین، ئە لێین (کوفری بچوک) له، دوا ی ئەویش ناوی سییه م، کوو فری که له دین ناتباته ده ره وه.

که وایه ئە گه ر به قاعیده باسی بکه بنه وه ده لێین: [هه موو قه ولیک و هه موو فعلییک و هه موو بیرو باوه رپک، که وا له نصوصی شه رعیدا به کوفر ناوی هاتوه، و که سه که پێ له دین ناچیته ده ره وه، ئەوا کوفری بچوک هه به مه پیناسه ی ده که ی ن و بۆ ناوه که شی پێ بلیین (کفر دون کفر) له هه مووی راستره (والله اعلم).

هی ندیک که س که ده گوتریت کوفری بچوک ئە لێن کوفری عه مه لیه، مورجینه و جه همیه کانی نیستا هه مووی له سه ر ئەم بیرو باوه ره ده رۆن و پێیان وایه که کوفری عه مه ل هه مووی کوفری بچوک هه رچه نده

به شیوهیه کی گشتی دهتوانین وابلین، بهلام هه موو کوفریکی عه مه لیش بچوک نییه، چونکه کوفری عه مه لیمان هه یه کوفری گه وره یه و له دین ته تباته دهره وه، بۆنموونه: [دراندنی قورئان، یان هه لدانی قورئان بۆناو پیسای، یارمه تی دانی کافران و سه رخستیان به سه ر موسلماناندا، وازهینان له نوێژ...] ئەمانه هه مووی عه مه لن، وه کوفری بچوکیش نیین و له دین ته تبه نه دهره وه.

ئایه کوفری بچوکی اعتقادیمان هه یه؟

به ئی هه مانه، بۆنموونه: [ئه وکه سانه ی که و باران پالده دن بۆلای ئه ستیره ...].

«جوړه کانی نیفاق»

بابه تی نیفاق خه ته رناکترین و ترسناکترین جوړی کوفره که مروّف پئی له دین دهریچیت، گه وره ترین خه نجه ر که له پشتی موسلمانان درابیت به دریزایی میژوو به دهستی مونا فیه کان بو، ئه وانه ی له سه ره وه خو یان وه ک موسلمان دهرخستوه و له ژیره وهش کافر وبی پروان و دژایه تی موسلمانان یان کردوه، ئه مرۆش مونا فیه کان به هه موو توانایان هه ولده دن موسلمانان تیک بشکین و دینی ئیسلام له که دار بکه ن، بیئاگا له وهی "الله تعالی" دینه که ی هه ر ده گه یه نیت و دوارۆژیش هه ر بۆدینی (ئیسلامه).

شیخ ده فهرموویت: نیفاق دوو جوړی هه یه:-

یه که م: **الإعتقادی**: پێشی ده گوتریت نیفاق گه وره، په یوه ندی به بیرو باوه رپوه هه یه، مروّف پئی له دین دهرده چیت.

له پرووی زمانه وانیه وه: واتا: شاردنه وهی شتییک له ناخدا، و دهرخستنی شتییک که پیچه وانه ی ناخی بیت.

له پرووی شهرعه وه: بریتیه له دهرخستی دینی ئیسلام له دهره وه و به پروکهش، وه شاردنه وهی کوفر و شرک له ناخدا.

دووهم: **العملي**: ئەم جوړه نیفاقه یان مروّف پئی له دین دهرناچیت، به عه مه ل و کرده وه کۆمه له شتییک هه ن ئه نجامیان بده ی توشی نیفاق ده بیت.

بابه تی نیفاق کاره ساتییک زۆر گه وره یه ههروه ک ابن القیم [رحمه الله] باسی کرده و ده فهرموویت: «نیفاق: ئەو دهرده بۆماوه ییه شاراوه یه که له ناخدا یه، که سه که پر بوو که وتۆته ناو نیفاقه وه و هه ستیشی پیناکات، ئەمه شتییکه شاراوه یه له خه لکی، وه زۆر جار زۆریک له وستانه ی که واکه سه که تی که وتوه شاراوه یه و هه ستیشی پینه کرده، زۆر جاریش

که سه که واگومان ده بات که که سیکی چاکه کاره، به لام له راستیدا که سیکی خراپه کاره، نیفاق (دوو) جوړه، جوړیکیان گه ورهیه و جوړه که ی تری بچوو که:

نیفاقی گه وره: نه وکه سه ی نه نجامی بدات، بیگومان ده چپته جه هه نه مه وه! و له پله ی هه ره خواره وه ی جه هه نه م ده بیټ.

بریتیه له وه ی که سیکی وا ده ریخات که ئیمانی به الله و به مه لائکه کانی و به پیغه مبه رانی و به رږژی دوا ی هه یه به لام له دل و دهر ونیدا هیچ شتیکی به م ئیمان وه په یوه ست نییه و له ناخه وه ئیمانی به رږژی دوا ی و مه لائکه کان و پیغه مبه ران نییه، به لکو به درو خه ره وه ی نه م بابه تانه یه، و هیچ ئیمانی نییه به وه ی که وا الله {ﷺ} قسه ی کردوه به که لامیک که دایبه زاندوه بو سهر که سیکی، و کردویه تیه ره سول بو سهر خه لکی و هیدایه تیان ده دات به ئیزنی --- الله تعالی --- و ده یان ترسیټیت به سزای الله {ﷺ}.

به راستی الله تعالی په رده ی هه لدا یه وه له سهر موونافیقان و نه ینیه کانی هه مووی باس کردن له قورئان، کارو و باره کانی موونافیق که کانی بو به نده کانی خو ی به دیار خست، بوئه وه ی که وا له کرده وه کانیان ناگدار بن و وریا بن، وه ههر سئ تا قمه که ی نه و دوونیای باس کرده له سوږه تی (البقرة) که بریتین له (ئیمانداران، کافران، مونافیق که کان)، له باسی ئیمانداران (4) ئایه تی باس کرده، وه له باسی کافره کنیش (2) ئایه تی باس کرده، وه له باسی مونافیق که کانیشدا (13) ئایه تی باس کرده له بهر زوریان، وه له بهر نه وه ی فیتنه ی مونافیق که کان زور زوره له سهر ئیسلام و نه هلی ئیسلام و موسلمانان.»

پاشان شیخ ده فهرموویت: نیفاقی اعتیقادی شش جوړه، بکه ره که ی له و که سانه یه که له پله ی هه ره خواره وه ی دوزه خه [معاذ الله]، که بریتین له م جوړانه:

یه که م: به درو خستنه وه پیغه مبه ر [ﷺ]: - نه مه ش پونترین و دیارترین جوړی نیفاقه، هه رکه سیکی توشی بیټ کافره و له دین دهرچوه و مونافیقش و له پله ی هه ره خواره وه ی دوزه خدایه، و الله {ﷺ} باسیان ده کات و ده فهرموویت: **(إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ) [الْمُنَافِقُونَ: ۱]**

واتا: کات دوو ږووه کان هاتن بولات نه ی پیغه مبه ر [ﷺ]، نه لپن: شایه تی نه ده دین که به راستی تو په یامبه ری "الله" یت، له کاتیکدا "الله" خو ی ده زانی که تو په یامبه ری نه ویت، وه "الله" گه واهی ده دات که نه و دوو ږووانه (درو) ده که ن که نه لپن تو په یامبه ری "الله" یت.

دووهم : بەدرۆ خستنهوهی بەشیك لەم دینهی پێغه مبهەر [ﷺ]:- كەسێكە ئەودینهی پێغه مبهەر [ﷺ] هیناویەتی، باوەری پێ هەیه بەلام بەشیکی رەت دەكاتەوه و باوەری پێ نییه و بەدرۆی دەخاتەوه، جا هەربابەتێك بێ كە لەدین هاتبێت و لەپێغه مبهروه [ﷺ] جێگیر بووبێت، ئەو رەتی بكاتەوه و باوەری پێ نەبێت، ئەوا ئەو كەسە مونا فیه.

سێیه م : رقی لیبونهوه لە پێغه مبهەر [ﷺ]:- زۆر كەس دەبینین باوەریان بە پێغه مبهەر [ﷺ] هەیه، بەلام خۆشی ناوێت! رقی لێیهتی، ئەمە مونا فیه.

هەركەسكیش بەرگری لە مونا فیهیك بكا و پشی بگرێ لەكاتی سووكایەتی كردن بە پێغه مبهەر [ﷺ]، ئەوا كافره هەرچەنده باوەرپیشی بە پێغه مبهەر [ﷺ] هەبێت و خۆشیشی بویت. **چوارهم :** رقی لیبونهوه لە بەشیك لەوشتەي كە پێغه مبهەر [ﷺ] بوئیمەي هیناوه:- تۆ رقت لێ بیتەوه و پێت ناخۆش بێت مونا فیهی!

پێنجهم : دڵخۆش بوون بەشكست هینانی دینی پێغه مبهەر [ﷺ]:- ئەم جوۆری نیفاق ئیستا زۆر بەربلاوه و كەسانێك هەن نوێژ و پۆژوویان ناچیت بئانگاشن لەوهی كە ئەوان مونا فیهقن! چونكە دڵخۆش بوون بە شكستی دینی "الله تعالی"، یان دڵخۆش بوون بە شكستی ئەوكەسانەي كە هەلگری ئالا و دینی ئیسلامن، تۆ دلت بەمانە خۆش بێت ئەوا مونا فیهی!

شەشهم : دلتەنگ بوون بەسەركەوتنی دینی الله:- دلتەنگ بیت كاتیك سەردەكەون و بەرهو پیش دەچن، هەروەك الله {ﷻ} ئەفەرموویت: (إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ قَرِحُونَ) **【التوبة: ٥٠】**

واته: ئەگەر چاكەیهكت دەسكەوێت، واته: لە جەنگێكا سەركەون، بێتاقەت دەبن و پێیان ناخۆشه، خو ئەگەر بەلایهكت تووش ببێ و تێكبشكێن، ئەلێن: ئیمە هەر بەر لەمە ئیحتیاتی خۆمانمان وەرگرت و باشبوو نەچوینه غەزاكە، هەتا ئیمەیش تووشی ئەم تێكشكانە ببین، بە دڵشادی و خۆشحالییهوه پشت لە پێغه مبهەر [ﷺ] دەكەن و دەچن بەرپێ خۆیاندا. ئەم ئایەتە هەردوك جوۆری نیفاق خالی پێنجەم و شەشەمی تێدايه.

شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] رسالهیهکی تری هەیه كە بە جوۆریکی تر ناوی لێناوه، لەویدا شیخ نیفاق دابەش كردوه بۆ دوو بەش كە بریتین له: **نیفاق گهوره، نیفاق بچوك.** ئەم دابەش كردنەي شیخ كە لەویدا كردویهتی جوانتر و رێكتر و باشتره، چونكە ناولینانی نیفاق گهوره بە نیفاق (اعتقادي) زۆر جار لەوانەیه وا لێك بدرێتەوه كەوا تەنها مەبەستی پێی بیرو باوەره، بەمەش

ناتوانین حوکم بدهین به سهر نیفاقی هیچ که سیکدا، چونکه (اعتقاد) شتی که که س نایزانی و له ناخدايه و شاراوويه.

له بهرته وويه نه م عیبارته ده قیق نییه که بلین نیفاقی (اعتقادی)، له کاتی کدا موصه نیف باسی ته کذیی کردوه که عه مه لیه و عه مه ل و کرداری زمانه، وه باسی رقی کردوه که عه مه لی دلّه، که وایه نه مه ش هر نیفاقی عه مه لیه، بویه و اجوانتره بلین نیفاقی گه وره.

نایه نیفاقی عه مه لی گه وره که له دین نه تباته دهر وه چییه؟ کومه لیک نمونه مان هه یه:

یه کی که له نمونه کان: کاتیک که جهیشی موسلمانان و کافران به رامبه ریه ک ده وه ستن، تو پشتی لی بکه ییت و بکشیت وه، پشت له جهیشی موسلمانان بکه ییت له کاتی روبه روبونه وه، نه م کشانه وه ییت که عه مه له نیفاقی گه وره ی عه مه لیه، و پی له دین ده ده چیت.

نمونه یه کی تر: وازهینان له نویت به دزی: که سیک که واکه سی لی دیار نه ییت نویت ناکات و وازی لی ده هی نیت، نه و که سه مونا فیکه و نیفاقه که ی گه وره ی عه مه لیه.

نمونه یه کی تر: به شیک له خه لکی ئیسلام دهر ده خه ن، و دین به زمان گومان له سهر دین دروست ده که ن، واده که ن خه لکی له دین دوور بکه و نه وه.

نمونه یه کی تر: که سئ دزایه تی نه م دینه بکات به مائی، مأل و پارهی بداته که سانیک که دزی دین، بونه وه ی نه م دینه سه رنه که ویت، نه مه ش نیفاقی کی عه مه لیه.

نمونه یه کی تر: که سیک خه لکی په یوه ست بکات به هه ندیک یاساوه که رنگری بکات له بلا روبونه وه ی دین، وه ک؛ [داخستنی مزگه وت، رنکه گرتن له وکه سانه ی ده وه ی دینی الله {ﷺ} نه که ن.... هتد]، که وایه خه لک ناچار کردن به شتی که که واکه نه توانان بانگه وازی بو دینی الله {ﷺ} بکه ن، نیفاقی عه مه لی گه وره یه و مرؤف پی له دین دهر ده چیت.

نمونه یه کی تر: کوشتنی نه وکه سانه ی داعین و بانگه وازی دینی "الله تعالی" نه که ن، زاناکان نه کوژن، نه وانه نه کوژن که بانگه وازی ته وحید ده که ن، کوشتنی نه مانه ش هر نیفاقه، هه روه ک الله {ﷺ}

نه فهرموویت: (وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) [آل عمران: ۲۱]

واته: نه وانه ییش ده کوژن، که فهرمانی چاکه و داد په روه ران به خه لک ده ده ن، مژده ی سزایه کی ئیش پی که یه نه ریان پلیده.

نمونه یه کی تر: نه گهر دزایه تی نه وکه سانه بکات که له پیناو دینی الله {ﷺ} ت نه کوژن، جا دزایه تیان بکات، یان به گرتن یان بدات و بیان گریت و خه لکیان له دژ هاندات، نه واکه سه مونا فیکه جوړی نیفاقه که ی عه مه لی گه وره یه.

نمونه ی ترمان زور زوره له نیفاقی گه وره ی عه مه لی، به لām لیره دا ته نه و نه و نه مان باس کردوه.

ئاگاداربه: ئیمه که ده لێین ئەم نیفاقه نیفاقیکی گهورهی عه مه لیه و اتا ئەو که سه ته نیا به م کرده وهی به مونا فیکی گه و ره حیساب ده کریت و هیچ سه یری بیرو با وه پری نا کری.

شیخ ته نها با سی (شه ش) جوړی نیفاقی کرده، ئەمه ش مانای ئەوه ناگه یه نیت که هه موو جوړه کانی نیفاق ته نها به م (شه ش) جوړه بن، به لکو ئەم (شه ش) جوړه زور با و بون و زور گشتین. ده توانین ب لێین ئەم (شه ش) جوړه ش هه مووی له ژیر یه ک یاسادا خو ی ئەبینیته وه ئەویش بریتیه له: **((دزایه تی دین و رق لیبونه وه)).**

هیندیك جوړی نیفاق داخلى جوړی تری نیفاق ئەبن، بۆنموونه به درۆ خستنه وهی پیغه مبه ر [ﷺ] داخلى به درۆ خستنه وهی به شیکی دین ده بێت، چونکه به درۆ خستنه وهی به شیکی ئەم دینه به درۆ خستنه وهی پیغه مبه ره [ﷺ].

حوکی ئەنجام ده ری ئەم (شه ش) جوړه نیفاقه له قیامه تدا چییه؟

شیخ ده فهرمو ویت: {صاحبها من أهل الدرك الأسفل من النار}، خاوه نی ئەم نیفاقه له پله ی هه ره ژیره وهی جه هه نه من، هه روه ک الله {ﷻ} ئەفه رمو ویت: **(إِنَّ الْمُتَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ،) [النساء : ۱۴۵]**

واته: دیاره که دوو پووه کان له چینی هه ره خواری ناگری دۆزه خدان.

له دونیا چۆن مامه له یان له گه ل نه کریت؟ مامه له کردن له گه ل مونا فیکه کان به ش به شه: له هه ندیك حاله تدا وه کو مسلمان مامه له یان له گه لدا ده کریت، له هه ندیك حاله تیش وه کو کافر. **وه کو مسلمان مامه له یان له گه لدا ده کریت له م حاله تانه:-**

① **له بابه تی میراتدا:-** حوکی موسلمانانیا هیه و موسلمان میراتیان لیده گرن، و ئەوانیش میرات له موسلمانان ده گرن، به إجماع.

② **له بابه تی زه واجدا:-** ئەو ئافره ته ی که پیا وه که ی مونا فیکه، یان ئەو پیا وهی که خێزانی مونا فیکه، هاوسه رگیریه که یان هه لئا وه شیننه وه، که وایه له ژن و ژنخوازی حوکی موسلمانیا هیه.

③ **له بابه تی نه سه بدا:-** هه رگیز مندا له کان به مندا لی زینا ناویان نا بر دیت! به لکو خاوه نه سه بن و خاوه نی ره چه له کن.

④ **له بابه تی هه ده ده کان:-** له و هه دانه ی که واهه له سه ر موسلمانان جیبه جی ده کریت، له سه ر مونا فیکه کانیش جیبه جی ده کریت، بۆنموونه له کاتی دزی ده ستی مونا فیکیش ده بر دیت، ئەو مونا فیکه ی که واهه شروب ده خواته وه جه لدی لیده دریت، هه روه ک چۆن موسلمانیک مه شروب بخواته وه جه لدی لیده دریت.

⑤ _ لەبابەتى پەيمان و واجباتەكان:- ئەم پەيانمانە كەوا لەقورئاندا هاتون موناڧىقەكانىش ئەگرىتەوه، هەرودەك الله {ﷻ} ئەفەرمووت: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ) [البقرة: ١٨٣] واتە: ئەى ئەوانەى باوەرتان هیناوه! بزنان رۆژووى مانگى رەمەزانتان لەسەر نووسراوهو فەرز كراوەتە سەرتان.

لەم حالەتەدا وەك كافران مامەلەيان لەگەڵ دەكریت:

① _ نوێژيان لەسەر ناكريت:- تۆ كەيەكيك دەناسیت و زانیت موناڧىقە بۆت نىيە نوێژى لەسەر بكەیت، چونكە الله {ﷻ} ئەفەرمووت: (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا) [التوبة: ٨٤] واتە: هەرگىز نوێژ لەسەر كەسێ لەو دوو پووانە مەكە بمرئ، چونكە نزاو نوێژى تۆ بۆ ئەوانە، دەبێتە ماى مېرەبانى و بارانى بەزەبى "الله"، ديارە ئەوانەيش شياوى ئەو دلۆڤانى و مېرەبانى نين. بەلام دەشۆریت و كڤنیش ئەكریت و هەرلە گۆرەستانى مۆسلمانان ئەنۆریت، بەلام نوێژى لەسەر ناكريت، كەسێك لەسەرى ناكات كەوا دەزانیت موناڧىقە، چونكە لەسەردەمى پيغەمبەر [ﷺ] هېچ گۆرستانێك نەبوه تايبەت بە موناڧىقان.

② _ نابیت خۆشەويستى بۆيان هەبیت، بەگەرەيان دانانیت و خۆشت ناوین، واتە (موالاتە)ى موناڧىقان حەرەمە! و بەهېچ شىوێهەك بۆت نىيە خۆشت بووین.

ئەوانەى موناڧىقن ئىمە بەموناڧىقيان حىساب دەكەين تائەوكاتەى كە كوفرەكەيان ئاشكرا دەبیت، بۆنموونە ئەگەر هاتو بەحوكمێك كوفرەكەيان يەكلاى بۆوهو نىڧاقەكەيان دەرخوا، ئەوكاتە ئەوكەسە بە (مۆرتەد) حىسابە، ئەمەش بە (سئ) خاڵ دەبیت:

يەكەم: قاضى مۆسلمانان بپار بدات كە ئەوكەسە مۆرتەدە:- ئەوكاتە لەنىڧاق دەردهچیت و دەبیت بە (كافر) و مامەلەى كافرى لەگەڵ دەكەیت.

دووهم: بە فەتواى زانايانى متمانە پيكرائ:- واتە زانايەكى متمانە پيكرائ فەتوايەك بدات بەوێ كە ئەم كەسە موناڧىقە، ئەوكاتە حوكمى بە (مۆرتەد) حىسابە.

سێيەم: بۆخۆى نىڧاقەكەى خۆى دەرڤخات و ئىعلانى بكات و ئاشكراى بكات.

لەم (سئ) حالەتە بۆمان دەرکەوت كە بۆتە كافر و ئەحكامى كافرى لەسەر جيبەجئ ئەكریت. هەرکاتێك كەسێكت بينى كە نىڧاقىكى عەمەلى گەرەى تېدايە و نىڧاقىكى عەمەلى گەرە لەكەسێك ئەبينيت، بەلام ئەوكەسە ئەم نىڧاقەى دهنەخستوه لەناو خەلكيدا و تەنيا تۆ نىڧاقەكەى لێدەبينيت، ئەوكاتە مامەلەى مۆسلمانى لەگەڵ دەكریت لەوشتانەى كەوا باسما كەرد، وەمامەلەى كافرىشى لەگەڵ دەكریت لەوشتانەى كە لەسەرەوه ئاماژەمان پيدا، چونكە هينديك لە صەحابەكانىش موناڧىقەكانيان ئەناسى، بەلام مامالەى مۆسلمانانىشان لەگەڵ ئەكرا.

ئايە كەزانىت كەسىك موناڧىقە بەنىڧاق گەورە، بەلام بەم (سى) شىۋازەى سەورە نا واتا: [قاضىيەك نىڧاقەكەى ئاشكرا نەكردىت، يان زانايەكى موحىد نىڧاقەكەى ئاشكرا نەكردىت، يان خۇى دەرى نەخست]، ئەگەر غەيرى ئەم (سى) رېڭايە نىڧاقەكەيت بۇ دەرگەوت، ئايە واجب دەبىت لەسەر تۆ كە نىڧاقى ئەم كەسە لەناو خەلكدا ئاشكرا بكەيت؟

نەخپۇر واجب نىيە لەسەرت، چونكە (حذيفەى كورپى يەمان) رضى الله عنه موناڧىقەكانى ئەشناسى و تاك تاك ئەيزانى كىن، بەلام بلاويشى نەكردهو.

جۆرەكانى نىڧاقى (عملى) بچوك: ئەم جۆرەى نىڧاق لەدىن ناتباتە دەرەو، و پى كافر نابىت، نابىتە كەسىك لەوكەسانەى لەپلەى ھەرە خوارەوۋى جەھەنەمى، وە بەھەتا ھەتايىش لەجەھەننەم نامېنىەو، نىڧاقى بچوك گەيەنەرە بۇ نىڧاقى گەورە.

پىناسەيەكى گىشتى بۇنىڧاقى عەمەلى: ئەوشتانەى كەوا لە نصوصى شەرعىدا ھاتوۋە ناۋى نىڧاقى لىنراو، بەلام پى كافر نابىت، ئەو پى دەگوتىرى نىڧاقى عەمەلى.

◆ بەلگەش لەسەر نىڧاقى عەمەلى، ئەم فەرموودەى پىغەمبەرە [ﷺ] كە ئەفەرمويت: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ» صحيح البخاري.

واتە: نىشانەى موناڧىقەكان (سى) دانەن: ئەگەرھات و قسەى كرد درۆ دەكات، و ئەگەر ھاتو وەعدىكى داناي گەيەنىتە سەر، وە ئەگەر ئەمانەتتىكى لەلا دانرا خيانەتى لىدەكات.

وفي رواية: «وإذا خاصم فجر، وإذا عاهد غدر»، واتە: لەپىۋايەتتىكى تردا دەفەرمويت: ئەگەر ھاتو كىشەى كەوتە بەينى لەگەل كەسىكى تر، ئەوا ھەولەدەت شتە ناراستەكەى خۇى زال بكات بەسەر شتە راستەكەى بەرامبەرىدا و شتانىكى پىدەل و نېنىيەكانى كەشف دەكات، وە ئەگەر پەيمانى دا غەدر دەكات لەوپەيمانە كە داۋىەتى.

نىڧاقى عەمەلى (پىنج) جۆرە، كەوا لەم ھەدەيەى سەرەوۋەدا، موصەنىف ئامازەى پىداۋە: يەكەم: درۆ: ئەمە نىشانەيەكە لەنىشانەكانى موناڧىقان، كاتىك كە قسە دەكات درۆ دەكات، لە ئەسلدا درۆ كردن (ھەرامە)، ئىلا ھىندىك نەبىت كە لەشەرعدا رېڭە پىدراو، بۇنموونە درۆى مەسلەھەت، لەم ھالەتانە دروستە:

① _ بەينى نىۋانى دوو مووسلمان ئاشت دەكەيەوۋە: ئەو كاتەى كە ناخوشىيەكىان كەوتتە نىۋان، تۆ درۆيەك دەكەى بۇئەۋەى ئاشتىان بكەيتەوۋە، ئەمەيان رېڭە پىدراو.

② _ بۇ پاراستى خويىنى مووسلمانىك.

③_ له وهسف کردنی پیاو بو خیزانی خو، یان له نیوانی منداله کانی و له نیوانی خیزانه کانی، بۆنموونه ده لیت؛ "هه مووتانم وه کو یه کتری خوش ده ویت"، به مه رجیک بو فیل کردن نه بیت به لکو بۆئه وه بیت خوشه ویستی له نیوانیاندا هه بیت، ئاساییه.

دووهم : ئه گه رهاتوبه لیتی دا نایگه یه نه ته سه ر، ئه مه ش چه ن جوړیکی هه یه:

①_ له وکاته ی که وه عده که ده دات و له بنچینه ی وه عده که دا نیه تی ئه وه ی هه یه که نه یگه یه نه ته سه ر، ئه مه ش خراپترین جوړیانه.

②_ نیه تی وایه بیگه یه نیته سه ر، به بئ هیچ عوزریک نایگه یه نیته سه ر.

③_ نیه تی گه یاندنه سه ری هه یه، به لام عوزریکی دیته پیش و ناتوانیت جیبه جی بکات، له م کاته دا تاوانبار نییه، [الله تعالی أعلم].

سییه م : ئه مانه تی له لا دابنیریت خیانه تی لیده کات:-

"الله تعالی" ده فه رموویت: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) [الأنفال: ٢٧]

واته: ئه ی ئه وانیه باوه رتان هی ناوه! گزی و خیانه ت له "الله" و له پیغه مبه ر و له سپارده کانتان مه که ن.

هه روه ها الله {عَلَّاه} له ئایه تی کی تر دا ئه فه رموویت: (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا) [النساء: ٥٨]

واته: بیگومان الله فه رمانتان پیده دا که هه موو ئه مانه ت و سپارده یه ک بده نه وه ده ست خاوه نه که ی. وه پیغه مبه ر [عَلَّاه] ئه فه رموویت: (أَدِ الْأَمَانَةَ إِلَىٰ مَنِ اتَّمَمْتُكَ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ)، واته: سپارده بده وه ده ستی خاوه ن سپارده که، هه رگیز خه یانه ت و گزی مه که ن، ته نانه تی له گه ل ئه وکه سه شدا خه یانه تی لیکردوویت.

چواره م : کاتی که که ناخوشی ده که ویت به ینیان له گه ل که سیکی تر، ملنادات بۆحه ق و دانی پیدانانیت و ده یه ویت راست بکاته ناراست و ناراستیش بکاته راست.

پېنجەم : پېكەوتنىك لەبەينيان داھەيە، و تۆ بچى غەدر بکەيت لەم پېكەوتن و عەھدەي لەبەينى تۆ و كەسېكى تردا ھەيە، ئەمەش نیشانەي موناڤىقانە، اللّٰه {ﷻ} ئەفەرموویت: **(وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ) [النَّحْلُ : ٩١]**

واتە: و کاتى پەيماننان بە "اللّٰه" دا بۆ کردنى ھەر کارىک بە پېکوپىكى جىبە جى بکەن. بە ھىچ شىوھىە ک بۆت نىيە غەدر بکەيت لە کاتى پەيمان وەرگرتن، لەگەڵ کافریش!

لێردا كە موصەنەيف ئاماژەي بەم (پېنج) جۆرە نىڤاقە داو، مەبەستى پى ئەو نىيە كە تەنھا ئەم (پېنج) جۆرە ھەيەو تەواو، نەخىرا، بەلكو جۆرى ترى نىڤاقى بچوكمان زۆر زۆر، بەلام ئەم (پېنج) جۆرەي ھىناو كە لەم دوو رىوايەتەدا ھاتو، ھەر بۆنموونە:

لە (ابن مسعود) رىوايەت كراو كەوا كەسېك نەچىت بۆ جەماعەت ئەوا نیشانەي موناڤىقانە. يان ئەوكەسانەي كە دەچنە لای سەرۆك و دەسەلات دارانى مۆسلمانان، و مەدح و ستايشى ئەكات، ئەوا نیشانەي موناڤىقانە.

يان دواكەوتن لە جىھاد، كاتىك وەلى ئەمرى مۆسلمانان بانگەوازي جىھاد دەكات، تۆ خۆت دوابخەي، ئەمە نیشانەي موناڤىقانە.

ھەروەك باسمان كرد قاعىدە بۆ ناسىنەوھى نىڤاقى بچوك برىتيە لە؛ [ھەموو شتىك لە شەرعدا ناوى نىڤاقى لى ھىزرايىت و بەنىڤاق ناوى ھاتىيت، كەسەكەش پى لەدين دەرەنەچىت ئەوا پى دەگوترىت، نىڤاقى بچوك]

كەسېك ھەلبەستىت بە ئەنجامدانى نىڤاقى عەمەلى (بچوك)، ئايە ھەر (پېنج) يان ئەنجام بدات پى ئەگوترىت ئەم كەسە نىڤاقى عەمەلى تىدايە، يان تەنھا بە ئەنجام دانى (يەك) جۆرى نىڤاقى پى ئەگوترىت ئەم كەسە نىڤاقى عەمەلى تىدايە؟

سېك يەك دانە لەم نىڤاقانە ئەنجام بدات، ئەوا دەلێن ئەم كەسە نىڤاقى عەمەلى تىدايە.

ئايە كەسېك ھەر (پېنج) يان ئەنجام بدات، يان بەشېكيان ئەنجام بدات، پى دەگوترىت موناڤىق و لەدين دەرچو؟ يان پى دەگوترىت ئەم كەسە نىڤاقى عەمەلى تىدايە؟

قەولى راست ئەوھىە كەوا كەسېك (سئ) دانە يان ھەر (پېنج) جۆرەكەي تىدا بىنرا، پى ناگوترىت ئەم كەسە موناڤىقە و لەدين چۆتە دەرەو، چونكە بە كەسېك دەگوترىت موناڤىق كە نىڤاقى گەورەي ئەنجام دايىت و لەدين دەرچووئىت.

هیندیکی تر له زانایان نه فه رموون هه که سیک (سی) جوړه که ی نیفاقی عه مه لی لیبیرا، که له حه دینه که ی پیغه مبه ر [ﷺ] ناماژهی پیدراوه، نه واهو که سه مونا فیه و له دین دهرچوه. به لام نه هلی سونه له سه ر نه وون که مونا فیه به نیفاقی عه مه لی، نه ک مونا فیه کی گه وره.

چ کاتیکی مروّف وه سفدار ده کړیت به وهی که نیفاقی عه مه لی تیدایه، له کاتی نه نجام دانی نه م (پینچ) جوړه؟

بۆنموونه: ده بیّت پيش نه وهی قسه بکات نیه تی نه وهی هه بیّت که درو بکات، یان پيش نه وهی که نه مانه ت وهرگړیت نیه تی هه بیّت خیانه ت بکات، پيش نه وهی په یمان بدات نیه تی هه بیّت په یمانه که ی بشیکینیت، نه م که سه سیفه تی مونا فیه عه مه لی تیدایه. به لام بۆنموونه کاتیکی وهدد ددات و قسه ده کات، نیه تی درو و خیانه تی نه بووه به لام پاشان بوی پروون بۆوه که نه و قسه یه ی کردوویه تی راست نه بووه، نه وه به مه ناگوتریت سیفه تی نیفاقی تیدایه، به لام نه گه ر زور دوباره بۆوه نه واه ده بیّته نیفاقیکی عه مه لی، بۆنموونه که سیک زور په یمان ددات و په یمانه که شی ناگه یه نیته سه ر.

[[مانای طاغوت و جوړه کانی]]

طاغوت: له پروی زمانه وانیه وه له طوغیانه وه هاتوه، که به واتای تیپه راندن و سنور به زاندن دیت، که واته هه موو شتیکی که له سنور دهرده چیت پی نه گوتریت (طوغیان).

شیخ ده فه رموویت: «اعلم رحمک الله تعالی: أن أول ما فرض الله علی ابن آدم الکفر بالطاغوت والإیمان بالله»،

واته: بزانه په حمه تی الله {ﷻ} لیبت، یه که م واجب که الله {ﷻ} له سه ر نه وهی ئاده م فه رضی کردوه، کوفرکردن به طاغوت بووه و ئیمان هیانه به "الله تعالی".

به لگه ش له سه ر نه مه، الله تعالی نه فه رموویت: (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ) [النحل: ۳۶]

واته: به راستی بیگومان! بوناو هه موو ئوممهت و نه ته وهیه ک له هه موو سه رده می کدا په یامبه ری کمان ناردوو، بو ئه وه پیان بلی: ته نها "الله تعالی" به رستن و، له (طاغوت) و یاسا پوچه له کان دووربن.

به ئی ئه و دوو خاله: (خواپه رستن و، وه لانانی طاغوت) که هه ر پیغه مبه ره ی داویه تی به گوئی ئوممه ته که ی خویدا نه ساس و بناغه ی گشت ئایینه کان و دینی ئیسلامیشه، الله {ﷺ} فه رمانمان پیده کات به ریء بین و دووربکه وینه وه له طاغوت و فه رموویه تی (اجْتَنِبُوا) دووربکه وینه وه، ئه مرؤ خه لکانیکی زور له طاغوته کان نزیک ده بینه وه، ئه مانه فه رمانی الله {ﷺ} یان شکاند، نزیک بوونه وه له طاغوت سه رده کی شیت بو ئیمان هیان به طاغوت و توشی کوو فرت ده کات.

هه روه ها الله {ﷺ} نه فه رموویت: (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ) [الأنبياء: ۲۵]

واته: له پیش توشه وه ئه ی پیغه مبه ر [ﷺ] هه ر په یامبه ری کمان ناردوو، وه حی و سروشمان بو کردوو که: هیچ په رستراویک بیجگه له من نیه!، جا که وایه هه ر به ته نها من به رستن. (اعلم): واتا بزانه و ئاگاداره، وه (اعلم) له پیش شتی ک دیت که زور گرنگه، بو ئه وه ی _طالب علم_ وریا بییت.

دوای نه وه ی که وا فه رمان ده کات راسته وخو دوعا بو _طالبی علم_ نه کات، چونکه فه رمان کردن له سه ر مرقفه کان ناخوشه، بویه ش شیخ [رحمه الله] دوای فه رمان کردن دوعای خیر نه کات، و ده فه رویت: بزانه ره حمه تی الله {ﷺ} بت لیبت.

پاشان شیخ ده فه رموویت: (أَنْ أَوَّلُ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَى ابْنِ آدَمَ)، واته بیگومان یه که مین شتی که که وا "الله تعالی" واجبی کردوو، ئه مه ش واجبی که نه گه ر نه ی که یت توشی کوو فرت ده بیت و پی له دین درده چی.

شیخ باسی به نی ئاده م ده کات چونکه الله {ﷺ} نه فه رموویت: (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) [الإسراء: ۷۰]

واته: ئیمه ریزیکی زورمان له نه وه ی ئاده م گرت.

لېږده دا مه به ستي پي جنيشه، چونكه الله {ﷻ} نه فهرموويت: (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) [الذاريات: ٥٦]

واته: من هر بويه جنوکه و ناده ميم دروست کردوه بمپهرستن و بمناسن.
که وایه هم له سهر به نی نادهم و همیش له سهر جنوکه فهرضه کوفر به طاغوت بکه ن و ئیمان به الله {ﷻ} بینن.

یه که م شته که له سهر هه موو به نی نادهم واجب کرایت، بریتیه له ئیمان هینان به "الله تعالی" و کوفر به طاغوت، له شوینیکدا الله {ﷻ} کوفری به طاغوت پيش ئیمان هینان به الله {ﷻ} خستوه، هه روه که نه فهرموويت: (فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنِ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى) [البقرة: ٢٥٦]

واته: ئینجا هه رکه سیک باوه ری به «تاغوت» نه بیت، (دیاره تاغوت نه و که سه یه که له سنووری "الله" ده ری و، به رنامه چه وته کان قبول کا)، جا هه رکه س خوی له و جوړه شتانه دوورگرت و باوه ری به "الله" هینا نه وه بیگومانه ده ستي به هه نگل و به هوکارنکی پته و و قایمه وه گرتووه که هه رگیز هه لئاوه شی و پسان و پچرانیشی بو نییه.

ووشه ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ به مانای کوفر به طاغوت و ئیمان هینانه به الله تعالی، بویه هه رکه سیک وتی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ و جیبه جی کرد نه مه کوو فری به طاغوت کردوه.
هه موو مرؤقایه تی و هه موو جنوکه کان که دروست بون بوئه وه دروست بوون ئیمان به "الله تعالی" بهینن و کوفر بکه ن به تاغوت.

شیوازی کوفر به طاغوت:

شیخ [رحمه الله] ده فهرموويت: سیفه ت و شیوازی کوفر به طاغوت، نه وده یه که وا تو باوه رت وایت که وا عیبادت کردن بو غهیری الله {ﷻ} باطله، وه هه روه ها واز بهینیت له عیبادت کردن بو غهیری الله تعالی وه رقیشی له عیباده تی غهیری الله تعالی بیت، وه ته کفیری نه و که سه ش بکه ی که نه هلی طاغوتن و عیباده تی غهیری الله {ﷻ} نه که ن، وه هه روه ها دوژمنایه تیان بکه یت.

ئاگاداریه ک: وشه ی (کافر کردن) دهسته واژه و وشه یه کی زۆر هه له یه پښوښته بگوتړیت ته کفر کردن، نه م وشه یه ش (کافر کردن) هه له یه چوکه تۆ کابرا کافر ناکه یت، (کافر کردن) واتا تۆ بچی کوفر به کابرا بکه یت بو نه وه ی کافر بیټ.

نه وه ی عبادت بوغه یری الله {ﷻ} نه کات پښوښته به کافری بزانیټ، و نه لپی من ته کفری ناکه م، من چ په یوه نډیه کم به ته کفر کردن خه لکيه وه هه یه؟، نه گهر وابلپیټ و وابلکه یت تۆش وه ک نه وان کافر ده بیټ، نه گهر نه و کاسانه ی که کوفر ده کهن به "الله تعالی" تۆ ته کفریان نه که یت خۆت کافریت!، ئیستا وایان له خه لکی گه یاندوه ته کفر کردن حه ق شتیکی دیوه زمه یه و بغه یه! شتیکی قیزه ونه.

نه وکه سانه ی "الله تعالی" به کافری زانیوه و تۆ ته کفریان نه که یت و به کافریان نه زانیټ:

① ← خۆت کافر ده بیټ.

② ← تۆ قورنانت به درۆ خستوته وه، الله {ﷻ} ته کفری نه و که سانه ده کات که عبادته ی غه یری خوی ده کهن، تۆش دیټ و ده لپیټ من چ په یوه نډیه کم هه یه به م بابه ته، الله {ﷻ} به کافری ناو بردن، تۆ به کافری نه زانیټ قورنانت به درۆ خستوته وه.

وتی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ په یوه نډی به هیچ ولات و (داریکه وه) نییه:

که سیک که ده لپیټ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ پیشتړ هیچ حالت نه زانی بوو وه هیچ کوفرت لی نه بیټی بوو نه وراسته وخو حوکی موسلمان، پاشان کوفرت لیټی نه و حوکی مورته دی هه یه.

یان که سیک که ورا پیشتړ حالی زانراوه به وه ی که و کافر بوو کوفری کردوه، وه گوتی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ حوکی به ئیسلام و موسلمان دده ی، به لام نه گهر هه ر له سه ر کوفره که ی پیشتی به رده وام بوو نه و هه ر مووشریکه و به کافری نه سلې حیسابه.

مانای ئیمان هیټان به به الله:

شیخ ده فهرموویټ: «مانای ئیمان هیټان به الله {ﷻ}: نه وه یه که و باوه رت وایټ، بیگومان الله تعالی هه رخوی په ره ستراوه به تاک و ته نها و هه رده بیټ عبادت بو خوی نه نجام بدریت، وه پښوښته نه هلی (إخلاص)ت خو ش بوویټ و سه ریان بخه یت و هاوړایان بیت، وه هه روه ها رقت له نه هلی شیرک و کوفر بیټ و رقت له نه هلی طاغوت بیټ و دووژمنایه تیان بکه یت.»

- پښوېسته باوهرې ته واوهدتیت هه بیټ که ته نها و ته نها الله تعالی خاوهن و شایه نی ئه وهیه عیباده تی بۆ بکړیت، خو ی خاوه نی (الالهیه)ه، وه نابیت به هیچ جوړیک عیبادت بۆ غه یری نه و نه نجام بدریت، وه نه فی هه ر هه موو جوړه کانی عیبادت بکه یت که بۆ غه یری الله {ﷻ} نه نجام ده دریت.

- نه هلی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ ت خو ش بوویت و ((وه لاء)) ت بویان هه بیټ، هه رچه نده سیفه تی ناشرینیان تیدابیت و هه له یان هه بیټ.

- رقت له نه هلی کوفر و شیرک بیت و دووژمنایه تیان بکه یت، هه رچه نده نزیکت بن، و خزمیشت بن، هه رچه نده کومه له سیفه تیکی جوانیشیان تیدابیت.

به داخه وه نه مړو پېچه وانه بوته وه، خه لکی نه وانه ی نه هلی کوفر و شیرکن و دووژمنی الله، خو شیان ده وین و مه دحیان ده کهن، وه نه وانه شی که و نه هلی (ته وحید)ن به رده وام زه میان ده کهن و به چندان ناو و ناتوره ی قیزه ون ناویان دین، پیغه مبه ر [ﷺ] ده فهرموویت: «بدأ الإسلام غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ»، بویه ش نه مړو نه هلی ته وحید غه رین، ئیسنانی ئیماندار له م غه ریبیه ته دا پښوېسته زور نه رم بیت له گه ل نه هلی (ته وحید) و ده ست کراوه و دلکراوه بیت و به هه موو شیوه یه ک یارمه تیده ری بیت، الله {ﷻ} ده فهرموویت: **(مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ) الْفَتْحُ : ٢٩**

واته: موحه ممه د [ﷺ] په وانه کراو و په یامبه ری "الله"یه، پییان خو ش بیت، یان نا، نه و که سانه ش له گه ل نه ون و شوینی نه و که وتوون له به رامبه ر بی بروا کانا ئازا و به هیژن، له ناو خو شیاندا میهره بان و به سوزو دل نه رم.

پاشان شیخ [رحمه الله] ده فهرموویت:

نائه مه ی که باسما ن کرد له شیوازی ئیمان هینان به "الله تعالی" و کافر بوون به طاغوت، له رېچکه و رېبازی پیغه مبه ر ئیبراهیم و شوینکه وتوانیه تی [علیه السلام]، الله {ﷻ} ده رباره ی ده فهرموویت: **(قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لِاسْتُغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْنَا وَإِلَيْكَ أُنَبِّئُكَ وَالْيُحُودِ) الْمُنَافِقَةُ : ٤**

واتە: بەپراستى بۇ ئۆيە ھەيە ئەي ئيمانداران! لە ئىبراھىم و لەوانەي پروايان ھېنابوو لەگەڻيا، سەر مەشقىيەكى چاك و جوان، جا دەبى ئۆيەيش (ئەي پروادارەكان!) لەوان چاو بىكەن و خۆتان لە بتەكان و لەو خزمە داروو بەرد پەرستانە بە دوور بگرن و تەنھا "اللە" تان خۆش بوئ، كاتى بە قەومە كافەرەكەيانيان وت: بەپراستى ئۆيمە بېزار و بەريين لە خۆتان و لەو بتانە- لە جياتى اللە- دەيانپەرستن، و بى باوەرپن پېتان، وە بە ھەميشە دوژمنايەتتى و پىكابەرايەتتى لە نۆوانماندا پەيدا بوو، تا باوەر بە "اللە" تى تاك و تەنيا دېن و ھاوبەشى بۇ دانانين.

لەوانەدا چاو لە ئىبراھىم بىكەن، ئەو وتەيەي نەبى كە بە باوكى خۆي گوت: داواي لىخۆشبوونت بۇ دەكەم لە "اللە"، ئەو بەلېنەشى ھەر لەبەر ئەو بوو كە پىشتەر ھىوا و ئومىدىكى ھەبوو پروا بېئ، بەلام كە دەرکەوت بى باوەرەو دوژمنى "اللە" يە، يەخەي لېنەتەكان و بېزاري خۆي دەرپرى، ئەگەرچى من دەسەلاتى ھىچ شتىكىشم بۆت نىە لای "اللە"، ئەي پەرورەدگارى ئۆيمە! ھەر بە تۆ پىشتمان بەستوو ھەر بۆلاي خۆدشت گەپاينەو و سەر ئەنجامىش ھەر بۆلاي تۆيە، واتە: وا ئۆيمە بە تەواويى خۆمانمان دايە دەستى تۆ، پەنا ھەر پەناي تۆيە، دەستمان لە خزم و كەس و كارمان ھەلگرت لەبەر خاترى تۆ، دەسا تۆيش چاودىرمان بە. جا كەوابوو ئەي موسلمانان! ئەبى ئۆيەيش خۆتان يەكلا بىكەنەو، ھاوكارى و تىكەلېيان مەكەن، نەينىي و پارو نيازى موسلمانان بۇ مەنېرن بە نامەو بە ھەر شتىكى تر.

پاشان شىخ دەفەر مووئ:

طاغوت:- عامە و گشتىە ھەموو شتىك كەبپەرەستىت غەيرى اللە {ﷻ}، وە خۆيشى رازى بىت بەم پەرەستەن، جا پەرستراو بىت يان (متبوع) بىت واتا خەلكى شوئى بىكەون لە خراپەدا، يان (مطاع) بىت واتا گوئپرايەئى بۆكراو، لە غەيرى اللە و پەرەسولەكەي صلى اللە عليه وسلم ئەو طاغوتە. لېرەدا شىخ [رحمە اللە] بەم جۆرە پېناسەي (طاغوتى) كردو، وەلە (ثلاثة أصول) دا پېناسەكەي ابن القيم [رحمە اللە] ھېناو تەو، كە دەفەر مووئ: «طاغوت ئەو يە كەوا زىادەرەوى پىكرابىت لەلايەن بەندەكانەو، لەسنورى خۆي دەريان چواندبىت، جا لەپەرەستندا بىت، يان لە گوئپرايەئىدا، يان لە شوئىكەوتنىدا.

نه گه ریریکه یته وه له طاغوته کانی دوونیا له م (سئ) جوړه دهرناچیت:-

- ① ← یان له پرووی پهره ستنه وه عیباده تی بو نه کریت.
- ② ← یان له پرووی شوینکه وتنه وه که له چاکه و له خراپه شووینی ده که ویت.
- ③ ← یان گوپراهی لی ده کات له حه لال و حه رامدا.

له زمانه وانیدا زانایان ده فهرموون طاغوت له سهر وه زنی (فهعه لوت)، که نه م وه زنه ش ده لاله ته له سهر زیاده پروی، وه ووشه ی طاغوت له (طغی، یطغی، یطغو، طُغیاناً و طُغیاناً) وهرگیراوه له زمانه عه ره بیدا، واته هه رشیک سنور ببه زینیت پی ده گوتری (طغی) وه ک الله {طغی} ده فهرموویت: (إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ) [الْحَاقَّةُ: ۱۱]

واته: به راستی نیمه کاتی ناوه که سهری کردو به سهر هه موو شتیکدا سه رکه وت زیاده پروی کرد...

بوچی پی ده گوتری طاغوت؟

چونکه له کوفردا سنور ده به زینیت و له سنوری خو ی دهرده چیت.
کوومه لیک پیناسه له زانایانه وه بو طاغوت:

پیناسه به نمونه هینانه وه.

امام عمر [رضی الله عنه] فهرموویه تی: «الطاغوت هو الشيطان» واتا: تاغوت شه یتانه.

جابر [رحمه الله] فهرموویه تی: «الطاغوت هو کاهین»

إمامی مالک [رحمه الله] فهرموویه تی: «وما عبد من دون الله» واتا: نه وهیه که جگه له الله ده په رستری

محمد ابن سیرین [رحمه الله] فهرموویه تی: «الطاغوت هو ساحر» واتا: تاغوت ساحره.

پیناسه یه کی گشتی:

یه که م: پیناسه که ی شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] که له سهر وه ئامازه مان پی دا.

دووه م: پیناسه که ی (ابن القيم) که له سهر وه ئامازه مان پیدا.

نه م پیناسه یه کی که وا جامع و مانع بیت نه وهیه که زانایان ده فهرموون: [هه موو سنوورده رچونیک له کوفردا].

له پیناسه که ی ابن القیم هوه (سئ) جور طاغوتمان بۆ دهرده که وئ:

یه که م: **طاغوتی عبادة:** به وهی که و عیبادت بۆ غهیری الله تعالی ده که ن و ئه ویش پئی رازیه به م عیبارته، ئه وانه شی که عیبادت بۆ غهیری الله {ﷻ} ئه که ن ئه وانیش رازین.

دوو هه م: **طاغوتی اتباع:** زانایان و عوله ماکان ده گریته وه، ئه وانه ی که و خه لکی شوینیان ده که ون له تاواندا، یان له فه توای ناشه رعیدا، یا خوود پیاوچا کانن ئه وانه ی که و خه لکی شوین قسه کانیان ده که وئ له سه ریچی الله تعالی.

سئیه م: **طاغوتی طاعة:** سه رکرده کان و سه رۆکه کان ده گریته وه، ئه وانه ی که و خه لال و حه رام بۆ خه لکی دیاری ده که ن، و ته شریع و یاسا بۆ خه لکی داده نین و خه لکیش شوینیان ده که ون، هه روه ها ساحیر و کاهینه کانیش ئه گریته وه.

چۆن کوفر به طاغوت بکهین؟

یه که م: کوفر بکه ی به خوودی طاغوته که له دلته وه: رقت لی بیت و ئاواته خواز بیت نه مینیت، به هیچ شیوه یه ک دلت به لایدا نه چیت، و به دل رقت لی بیت و به هه موو شیوایه ک لی دوو ربکه ویتته وه.

دوو هه م: کوفر بکه ی به خوودی طاغوته که به زمان: به وهی ته کفیری بکهیت و پیت کافر بیت، به باطلیان بزانیته و ئه وانه شی عیبادته ی بۆ ده که ن به کافری بزانیته، به لام ئه م جورده یان ئه گهر هاتو توانات هه بوو بیکه، ئه ما ئه گهر توانات نه بوو ده ریبری ئه و کیشه نابیت.

سئیه م: کوفر به طاغوت بکه ی به ده ست: و به ئه ندامه کان: - به وهی که و له ناوی به بهیت و تیکی بشکینیت، ئه مهش به پئی توانا.

بابه تیکی تر: ئایه جیاوازی چیه له نیوان (کافر) و (طاغوت) دا:

کافر ئه وکه سه ی که و کوفر ده کات مه رج نییه، هه ر که سیک کافر بیت طاغوت بیت، چونکه ئه گهر بیت و سنوری به زاند له کوفره که ی ئه وکاته ده بیته تاغوت، ئه گهر نا هه ردووکیان هه ر کافرن، بۆنموونه که سیک که نوێژ ناکات کافره، به لام که سیک که و نوێژیش ناکات و ئیدیعی نوێژ نه کردن ده کات و له سه ر نوێژکردن خه لکی عه زیته بدات ئه و طاغوته،

که وایه هه موو طاغوتیک کافره به لام هه موو کافریک طاغوت نییه.

ئایه هه رشتییک که غهیری الله تعالی ئه پهره ستریت پیی ده گووتریت طاغوت یا خوود نا؟
 پیویسته ئه و که سهی که غهیری الله {ﷻ} ئه پهره ستریت، خووی به م پهره ستنه رازی بییت، ئه و کاته
 پیی ده گووتریت طاغوت، بویه ش ده کرئ به رد بی ببه پهره سترئ و پیی ده گووتریت طاغوت، به لام ئه وانهی
 که وای زیندوون و عیباده تیان بو ده کرت پیویسته رازی بن ئه و کاته پییان ده گووتریت طاغوت،
 بۆنموونه پیغه مبه ر عیسا [علیه السلام]، ئه مانه پییان ناگووتریت طاغوت چونکه خوایان رازی
 نه بوون به م پهره ستنه.

هاوماناکانی کوفر به طاغوت:

← له گه ل ته وحید هاما نان و یه ک ده گرنه وه.

← که سییک که ده لیت لا اله الا الله ﷻ ئه و کوفری به طاغوت کردوه.

← نه هی کردن له شیرک.

← کافر بوون به وهی غهیری الله تعالی ئه پهره ستریت.

← إخلاص.

← پهره ستنی الله {ﷻ} به تاک و ته نه یا.

← ئیمان هینان به الله {ﷻ} به تاک و ته نه یا.

شیخ عبدالرحمن کوری حسنی کوری محمد بن عبدالوهاب [رحمهم الله] ده فهرموویت: «ته وحید

واتا کافر بوون به هه موو طاغوتییک که وای غهیری الله {ﷻ} ئه پهره ستریت»

به هیچ شیوهیه ک ئیمان به الله تعالی و کافر نه بوون به طاغوت له گه ل یه کتری کۆنابنه وه، واتا

ناکریت که سییک بلیت ئیمانم به الله {ﷻ} هیناوه، له هه مان کاتیشدا ئیمانی به طاغوت هینا بییت

و کوفری به طاغوت نه کرد بییت، بویه که سییک له گه ل طاغوت دایه و ده پیه ره ستیت غهیری الله

{ﷻ}، کابرا هه رچه نده بلیت ئیمانم به الله تعالی هیناوه، ئیماننه که ی هه لده وه شیته وه.

ئیمان هینان به طاغوت ئه وهیه تۆ له حه لال و حه رامدا گویرایه ئی بکه یت.

ئاگاداریه: نه زانین له م بابه ته دا به هیچ شیوهیه ک بوونی نییه، نه زانین نابیت به عوزر، نه گهر عوزر

به یئیتته وه بو که سییک که کوفری به طاغوت نه کردوه ئه و کاته ئیمان و کوفرت به یه که وه

کو کردۆته وه، ئه مه ش شتیکی مه حاله، ئه م دوو شته (ضد) یه کن، ضدیش له لای زانایان،

نه به یه که وه دین و ناشتوانی هه ردووکیان لابه ریت، که واته یان ده بیټ ئیمان به الله بهینیت، یان به طاغوت.

ابن تیمیة [رحمه الله] دهفه رموویت: «ئه و که سه ی که واهزی له عیبادهت کردن هینابیت بو الله تعالی به وهی که واه الله {ﷻ} ئه مری پیکردوه و ئه ویش به گوئی ناکات و شوین هه واه ئاره زوه کانی خوئی ده که ویت، ئه واه به راستی پی ناگوتریت عیبادهتی "الله تعالی" ی کرد به لکوو، ئه مه عیبادهت بو شهیتان ئه کات، و طاغوت ده په ره ستیت و عه بدی طاغوته».

وه لامیک بو ئه و که سانه ی ئه لین: نابیت به که س بگوتریت عه بدی طاغوت، ئه مه هه له یه و به لکو ده توانریت به شوین که وته ی طاغوت بگوتریت عه بدی طاغوت، ئه وه تا شیخ الاسلام [رحمه الله] ناوی بردوو به عه بدی طاغوت.

ئایه کوفر کردن به طاغوت له کوئی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ دایه؟
یه که م: کوفر به طاغوت یه کی که له ئه رکانه کانی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾، که پرووکی یه که مه ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ که نه فیه، که وایه په یوهندی به پرووکی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ وه هه یه.
دوو ه م: کوفر به طاغوت یه کی که له مه رجه کانی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾، به ده لاله تیکی تضمونی، چونکه:

أ_ په یوهندی به مه رچی (محبة) هه یه، خو شه ویستی الله تعالی و رق لیبوونه وه له طاغوت.
ب_ په یوهندی به مه رچی (إخلاص) وه هه یه، که واه که سه که پیویسته هه لبستیت به تاک و ته نها عیبادهتی الله تعالی بکات و نه فی هه موو طاغوت و په ره ستر اوئیکی تر بکات.
ج_ په یوهندی به (إنقیاد و ملکه چی) وه هه یه، واتا تو ده بیټ یان ملکه چی بیت بو الله {ﷻ} یان بو طاغوت.

که وایه که سی که کافره به طاغوت پیویسته ملکه چی الله تعالی بیټ، خو ئه گهر که سی که ملکه چی شه ریه تی طاغوت بیټ ئه واه ئیمانی هیناوه به طاغوت.
سییه م: کوفر به طاغوت په یوهنی به هه لوه شی نه ره وه کانی ئیسلام هه یه، چونکه:
أ_ شیرکه:- به شیوه یه کی گشتی عیبادهت کردن بو طاغوت شیرکه.

ب_ له ناو هه لوه شینه ره وهی ته کفیر نه کردنی کافر و موو شریکان جیگای نه بیته وه، نه وهی ته کفیری طاغوت و نه هله کهی نه کات یان مه نه جه که یان به راست بزانیته، یان گومانی لییان هه بیته، نه م کابرایه له هه لوه شینه ره وهی سییه م تیکه وتوه.

ج_ په یوهندی به (موالاتی کوفار) هه یه، سه رخستن و شوینکه وتنی بیباوه پان، به وهی که وا نه و که سهی ئیمان به طاغوت دینیت هه لبته ده بیته شوینی بکه ویت و سه ری بخات و مه حه بهی بوی هه بیته و هاو پای بیت، له م روه شه وه ده که ویتته ناو هه لوه شینه ره وهی ئیسلام.

ئایه گرنگی کوفر کردن به طاغوت پله و پیگه کهی له دین و له بابته تی ئیماندا چونه؟
کوفر به طاغوت پرووکنیکی هه ره گه وره یه له نیو دینی ئیسلامدا، که به شی یه که می ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ یه، که واته بابته تیکی زور گرنگه، چونکه نه مه پروکنه، وه له هه ر شتیکی شیدا پروکنه کهی نه قض بوو نه و نه و شته دانامه زریته و هه لده وه شیتته وه.

حیکمهت چیه له وهی که یه که م واجب له سه ره عه بد پیویست کراوه کوفر کردنه به طاغوت؟

چونکه نه م مه به سه تهی الله {ﷻ} هه موو مه خلوقاتی بو خه لق کردوه به جی بهیندریت، که عیبادت کردنی الله تعالی یه به تاک و ته نها، که وایه حیکمهت له وهی که الله {ﷻ} یه که م واجبی له سه ره مرؤف پیویست کرد که کوفر بکه ن به طاغوت بو نه وه بوو که نه و هوکارهی هه موو مه خلوقاتی له پیناو خه لق کردوه جیه جی بیته.

بابه تیکی تر: له قورئاندا الله تعالی وه ک شهرطیک باسی کردوه، که ده فه رموویت: (فَمَنْ يَكْفُرْ

بِالطَّاعُوتِ وَيُؤْمِنَ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى) [البقرة: ۲۵۶]

الله {ﷻ} له م ئایه ته دا کوفر کردن به طاغوتی پیش خستوه به سه ره ئیمان هینان به الله تعالی، چونکه نه مه شه رطه وه شهرطیش پیش مه شروطه کهی نه که ویت، واتا شه رطه که کوفر به طاغوته، وه مه شروطه که ش ئیمان هینانه به الله تعالی، هه روه ک چو ن له ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ دا نه فی پیش اثبات که وتوه.

ئایه زابتی ناسینه وهی طاغوت چییه؟

به شیوهیه کی گشتی به پیناسه کهی دهیناسینه وه، که بریتی بوو له وهی؛ (هه رکه سیک زیاده روهی کرد له کوفردا ئه مه پئی ده گوتریت طاغوت).

یه کهم: هه رکه سیک ادیعای سیفه تییک له سیفه ته کانی الله {ﷻ} ی کرد، و گوتی ئه وه سیفه ته له مندا هه یه، جا بۆنموونه ادیعای ئه وهی کرد که بپه ره ستریت و خه لکی شوینی بکه ون، یان بابته تی الالوهیه و الربوبیه بییت یان بابته تی ته شریع و یاسادانان بییت، ئه مانه له تاییه تمه ندیه کانی الله تعالی بن، هه رکه سیک ئیدیعی یه کییک له م خالانه بکات ئه وه طاغوته.

دووهم: هه موو سه رکرده و سه رۆکیک له گومراییدا پیشه نگ بییت، و گومرایی بلاو بکاته وه وه هه روه ها پیشه وا بییت له گومراییدا، ئه مه ش پئی ده گوتریت طاغوت.

سییه م: ئه وکه سه ی که وا خه لکی بانگ ده کات عیبادت بۆ غه یری الله {ﷻ} بکه ن، ئه وه طاغوته.

ئایا طاغوته کان ته نها مروؤفن؟ نه خیر به لکو جووری هه یه:

یه کهم --- به شییک له طاغوتان بیگیانن و عه قلیان نییه: وه ئاگادار بن، خودی شته بیگیانه که وه سفدار ناکریت به طاغوت، بۆنموونه بلییت ئه م به رده طاغوته چونکه ئه په ره ستریت! نه خیر، به لکوو فعلی ئه وکه سه ی عه بدایه تیان بۆ ده کات، طاغوته.

دووهم --- زیندوه ئاقله کان: وه ک ساحیر و ئه وانیه بانگه شه ی غه یب ده که ن، ئه مانه هه م خویان طاغوتن هه م وه سفداریش ده کرین به شیرک و کوفر.

سییه م --- کوومه له شتانیکی مه عنه وی: که وجودیان نییه، بۆنموونه ریگرتن، هه موو شتییک که ده بیته ریگر له عیبادت کردنی الله تعالی وه ک هه واو ئاره زوو... هتد، وه هه موو ئه م شته مه عنه ویانه که خه لکی شوینیان ده که ون وه کو بابته ته کانی دیموکراسیه ت و قه ومیه ت و عه لمانیه ت... هتد، ئه مانه ش له پرووی فعلی که سه کانه وه طاغوتن.

بابه تیکی تر: پیوسته ئه وکه سه ی که کوفر به طاغوت ده کات ده بییت به مه به ست بییت، نه ک بلییت من ته بیی خووم رقم له م شته یه، نه خیر! ده بییت به مه به ستی کوفر به طاغوت بلییت ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

ئایه کوفر کردن به طاغوت چی له قه زانه خوازیت؟

یه کهم: **جهاد و تیکوشان**: چونکه الله {ﷻ} نه فهرموویت: (وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ)، **【البقرة: ۱۹۳】**

واته: له کوشتنیان کۆلمه دهن ههتا ئاژاوه و فیتنه له ناو دهچی و، هیژو توانایشیان نامیخی عه زیهت و ئازاریشان بدهن و، بوخویان سه رشپور ریسوا دهن، ئایین و دین و بهرنامه ی ژیان، ههر بهرنامه و دینی "الله" دهبی و، زالیش دهبی به سه رگشت بهرنامه کانی تر دا.

دووهم: **ولاء و براء**: هه رکه سییک کافره به طاغوت، پیویسته رقی لیبنه وه و بهری بیئت لییان. سییه م: **هيجره ت**: نه گهر که سییک توانای هه بوو، وه (دار الاسلام) بوونی هه بوو، پیویسته هیجهره بکات، بروات بو شوینییک که شهرعی الله تعالی ی تیدا حاکمه. چواره م: ته کفیری خودی طاغوته کانی لیده خویندریتته وه.

ئایه ئیمان هیئان به طاغوت له گه ل عیبادهت کردن بو طاغوت جیاوازیان چیه؟

نه گهر که سییک عیبادهت بکات بو طاغوت، نهوا ئیمان هیئان به طاغوتی لی لازم ده بیئت، به لام که سییک ئیمانی هیئا به طاغوت مه رج نییه عیبادهتیشی بو بکات، ده کریت که سییک ئیمانی به طاغوت هیئابیئت به لام عیبادهتی بۆنه کات.

جیاوازی نیوان (کوفر به طاغوت) و (ئیمان به طاغوت) و (کافر نه بوون به طاغوت) چیه؟ هه رکه سییک کافر نه بوو به طاغوت نهوا ئیمان هیئان به طاغوتی لی لازم دیت. وه ههروه ها وازه یئان له کوفر کردن به طاغوت ئیمان هیئانه به طاغوت، بۆنموونه کاسییک ده لیت؛ 'من ته کفیری طاغوت ناکه م و لییان بهری نیم، به کافریان نازانم، دوژمنایه تیان ناکه م، نهوا بیگومان نهو که سه ئیمانی هیئاوه به طاغوت.

پېوېسته ئاگادار بين طاغوت و نه هلی شیرک و کوفر کۆمه له ړنگه یه کیان گرتوته بهر، بۆته وهی خه لکی سارد بکه نه وه له (ته وحید) واله خه لکی ده که ن ئیمان به طاغوت بهین، خه لکی سارد ده که نه وه له (ولاء وبراء)، کومه لیک ړنگایان گرتوته بهر پېوېسته مروثی موسلمان وریا و ئاگادار بیت و هه لته خه لته تیت، بۆنموونه:

به رزکردنه وهی بانگه شهی ئینسانیه تی و مروثایه تی، و ئیدیعای نه وه ده که ن که وایا وازی نییه له نیوان کافر و موسلماندا، یان ده لپن مادام خه لکی یه که ده ولته تین و یه که زمانین که واته هه موومان وه که یه کین و جیا وازی نیوان کافر و موسلمان نییه یان یه که خستنی ئاینه کان، یان بابه تی ئازادی، یان لیک نزیکه بوونه وهی ئاینه کان، واله خه لکی ده که ن له پینا و زمان یان نه ته وه یان مروثایه تی بجه ننگ نه که له پینا وای "الله تعالی"، نه مانه هه مووی کۆمه لیک ړنگان دایان ناوون بۆ نه وهی خه لکی له کوفرکردن به طاغوت سارد بکه نه وه، و بیان هیئن بۆ ئیمان هیئان به طاغوت.

الله {ﷻ} نه فه رموویت: (وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ) [البقرة: ۱۲۰] واته: هه رگیز نه م جووله که و گا ورا نه له تو خوشیان نایه نه ی موحه ممه د [ﷻ]، هه تا په پره وی له ئاین و به رنامه یان ده که یت، واته: هه تا نه چیه سه ر دینی نه وان هه رگیز به ته مای ره زامه ندی نه وان مه به.

جوړه کانی طاغوت:-

شیخ ده فه رموویت: تاغوته کان زور زورن و له ژماره نایه ن، به لام سه ره کان و جوړه کانی تاغوت (پینچ) دانه ن:

یه که م: الشیطان:- که وای بانگه واز ده کات بۆ عیباده ت کردنی غه یری الله {ﷻ}، به لگه ش له سه ر نه مه، الله {ﷻ} ده فه رموویت: (أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ) [یس: ۶۰]

واته: نه ی نه وه کانی ئاده م! ئاخر من پیشتر وه سیه تم بۆ نه کردن، که شه یتان نه په رستن، چونکه نه و بۆ ئیوه دوژمنیکی ئاشکرایه ؟.

شیخ لیره دا که ده فەرمووئیت شەیطان مەبەستی پێی ابلیسە، هەموو جوۆره کانی تاغوت سەرچاوه که یان ده گەرپتته وه بو شەیطان، بۆیه ش شیخ هاتوه یه که م دانه باسی ئه وی کردوه، ووشه ی (شەیطان) عامتر و گشتیتره له وشه ی (ابلیس)،
(شەیطان): هەموو ئه وانه ی خه لکی به ره و گوهرای ده به ن له جن و له ئینسان پێیان ده گوئیت شەیطان.

(ابلیس): ئه مه شەیطانی گه وره یه و سه روکه که یانه، که الله تعالی له عنه تی لیکردوه.
به لگه ش له سه ر ئه وه ی که شەیطان تاغوته، ئه وه یه که وا ئیمام عمر [رضی الله عنه] ده فەرمووئیت: «بێگومان طاغوت شەیطانه».

ئیمه چۆن ده زانین شەیطان طاغوته؟

چونکه شەیطان سنور ده به زینت له کوفردا، جگه له وه ی که وا خۆی کافر بوه خه لکی بانگ ده کان بو کوفر و شیرک، وه شیرک و عیبادت کردنی غه یری الله {ﷻ} ده رازینیتته وه، جا یان خه لکی والیده کات شوین خۆی بکه ون، یان خه لکی والیده کات عیبادت بو غه یری الله {ﷻ} بکه ن، الله تعالی ئه فەرمووئیت: **(بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ) (سَبَأ: ٤١)**

واته: نه خیر، ئه وان - به شی زۆریان - جنۆکه یان ده په رست، هه ر وه کو له م ئایه ته شدا هاتووه: **(إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا) (النِّسَاء: ١١٧)**
واته: ئه وانه له جیاتی "الله" هانا و په نا ده به نه به ر دوتی وا که زۆره یان بوخویان ناوی مینه یان لێنان، دیاره هه رهانا ده به نه به ر شەیتانیکی ده رکراو گوهرای له سنوورده رچوو، چونکه ئه وه هه لیان ده نیت بوئه وجۆره کردارانه! مەبەست به م ئایه ته په رستن و گوهرایه لی له شەیتانه.

دووهم: **ئه و حاکم و ده سه لات داره وه ی که زالم و سته مکاره:** شهرعی الله تعالی ی گوهریوه، بۆیه ش پێی ده گوئیت طاغوت، چونکه شهرعی الله {ﷻ} ی گوهریوه و شهرعیکی تری داناوه، که خه لکی حوکمه کان بۆلای ئه م شهرعه ده ست کرده بنێرنه وه.

به لگه ش له سه ری قوله تعالی: **(أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا) (النِّسَاء: ٦٠)**

ئەری ئهوانهت نه دیوه وا بانگه شه ده کهن که باوه پریان بهو بهرنامه و قورئانه یه ههیه دابه زینراوه بۆت، و بهوپه یامه ش پێش تۆ دابه زینراوه، ده یانه وی بۆ برپنه وهی داوا و کێشه کانیاں بچنه لای تاغووت و بهرنامه شه ییتانییه کان؟! له کاتی کهدا فه رمانیاں پیدرا بوو بهو بهرنامه شه ییتانیانه کافرین، و شه ییتانی ش دهیه وی گومرا یان بکات به گومرا کردنیکی یه کجار دوور و بئ سنوور، بۆیه ئاوا سه ر بۆ بهرنامه دنیا ییه کان شوپ ده کهن!.

ئهمرۆ خه لکی به ئاسانی ناگه رپنه وه سه ر ته وحید، چونکه شه ییتان ئه وه نده دووری خستونه وه له شه رع، زۆر به ئاسانی خه لکه که ده لێت ئیمه کار به شه رعێ الله تعالی نا کهین، به لکو کار به م یاسا ده ستردانه ده کهن.

ئیمه باسی ئه و یاسایانه ده کهین که پێچه وانه شه رعین، و شه رعیه که ی الله تعالی بگۆریت و یاسایتری ده سترکرد دابنێ، گه رانه وه بۆ ئه م یاسایانه واتا گه رانه وه بۆلای تاغوت.

هه یندیک له خه لکی شو به یه که ده هی نه وه و ده لێن: ئه گه ر بێت و حوکمه که ی الله تعالی گۆری ئه و کاته ده بێته کوفر که پێ وابێت له هی الله {ﷻ} با شتره یان وه ک ئه و وایه، پێویسته بزانی هه رکه سی که ته شریع بکات ئه م خالانه هه ی نا یگرت ته وه، بۆیه ش ئهمرۆ که سانی که ده لێن حوکم نه کردن به شه رعێ الله {ﷻ} کوفری بچوکه، نه خیر...! به هه ی شێوه یه که کوفری بچوکه له یاسا دانا نده نییه.

وه ئه و که سه ی که شه رعێ الله تعالی گۆری وه ئه و بێگومان ئه و یاسایه ی که خۆی داینا وه پێی با شتره، له یاسا که ی الله {ﷻ}، هه رچه نده به زمانیش بلیت شه رعێ "الله تعالی" م پێی باشه.

سییه م: ئه و سه رکرده و حا کمانه یه که و حوکم به غه یری شه رعێ الله تعالی ده کات، جا یان به یاسای ده سترکرد حوکم ده کات یان به قانونی دوه لی، یان به قانونی فه ره نسی و ئه وروپی، ئه مانه هه ر ئه مووی کوفرن و ئینسان پێی له دین ده رده چیت، هه روه که الله {ﷻ} ئه فه رموویت: (وَمَنْ لَّمْ

يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ) [المائدة: ٤٤]

واتا: هه رکه سی که به و کتیب و بهرنامه ی الله تعالی ناردوویه تی حوکم و برپار نه دات، ئیتر له بهر ئه وه بێ که به که م و کورتی بزانی، یان هه ر برپای پێ نه بێ، وه یان له بهر هه ر هۆیه کی ترین، دیاره هه رکه سی که و له و کافرو بێ باوه رانه له چوارچێوه ی دینی الله ده چیت ده ری.

بابه تی حوکم کردن به غهیری شهرعی الله تعالی یه کیکه لهومه سه لانه ی کهوا هم جه همیه کان هم تا قمیکی تر که ناوی خویمان ناوه سه لهف به لام شوینکه وتهی جه همیه کان، ئەم شو بهیه بلاو ده که نه وه که حوکم کردن به غهیری شهرعی الله {ﷺ} کوفری بچوکه.

به شیوهیه کی گشتی پیویسته جه مع و ته و فیک بکریته له بهینی به لگه کاند. خالی یه کهم له وهی که اصولیه کانیش ئاماژه یان پیداه، کارکردن به ههردوو به لگه کان، ئەولاتره له وهی کهوا کار ته نها به یه ک به لگه بکهیت.

ئیمه وتهی زانایانمان هیه ده لیت حوکم کردن به غهیری شهرعیتهی الله تعالی کوفره، هیندیکی تری زانایان ده فهرموون کوفری بچوکه، ئیمه به ته ته بو و به استقراء پیویسته بیین جه مع بکهین.

الله {ﷺ} ئەفه رموویت: (أَفْحَكُمُ الْجَاهِلِيَّةُ يَنْغُون) [المائدة: ٥٠]

واته: ئاخو ئەمانه ده یانه وی، داب نه ریت و یاسای جاهیلیه تی بهر له ئیسلام زیندو بکه نه وه و بریارو حوکمی الله وه لانی و هک ئەوان؟!.

ئه گهر هاتو که سیک هیندیك جار حوکم به غهیری شهرعیتهی الله {ﷺ} بکات، له هه ندیك مه سه له دا به لام نه یکرد به یاسایه کی گشتی و له سه ر هه موو خه لکی جیبه جی نه کرد، ئەمه کوفری بچوکه، بۆنموونه ده سه لاتداریکمان هیه نزیکیکی خو ی دزی ئەکات ته نها ئەمجاره حوکمی الله ی جیبه جی نه کرد کوفری بچوکه، به لام ئەگهر بوو به یاسای گشتی ده بیته کوفری گه وره و هیچ گوومان له مه دا نییه.

قه ولی ئەم زانایانه ی که ده فهرموون (کفر دون کفر) له مه به ستیان پیی ته نها له مه سه له یه کدایه، و ئەم مه سه له یه ش نابیت یاسای بو دابنریت، و شهرعی الله {ﷺ} بگوریت.

هه ندیك ولات هه ن شهرعه که یان شهرعی الله {ﷺ}، به لام گه نده لی تی که وته، واته هه ندیك جار دهستی دز ده بردریت و هه ندیك جار نابردریت، یان بۆنموونه دز زور بووه و ئەم حوکمه زور جیبه جی ناکرئ، واتا ئەو سه روک ولاته یاسایه کی تری دانه ناوه، به لکوو له بابته عه مه له که که مته رخمه یان نایکات، لیره دا چونکه له زوربه ی شته کاند شهرعی الله {ﷺ} په کخراوه و بوته عاده تیك ئەمه شیان کوفری گه وره یه.

ده سه لاتداریک یان حاکمی کمان هیه که حوکم به شهرعی الله {ﷺ} ئەکات به شیوهیه کی گشتی، به لام له هه ندیك بابته دا، بۆنموونه وه ک میرات ئەو سه روکه پیی وایه میراتی خوشک و برا وه ک یه کتری بیت، نه ک وه ک ئەوهی که الله {ﷺ} دیاری کردوه، ئەو پیی وایه ئەمه گونجاو نییه

و دهلپت پویسته هه موو نیرو مپییه که وه که یه کتری میرات بهریت، نه مهش کوفری گه ورهیه، چونکه کردوویه تی به یاسای دهولت و بوته ته شریع، با لهیه که مه سه لهش داییت.

ئه وکه سه ی که وای یاسادانه ره، نه ویش نه بیته طاغوت، نه وهشی که یاساکه جیبه جی دهکات نه ویش ده بیته طاغوت، چونکه (مشرع) ته نه یاسادانه ره، نه وهی به سه ره خه لکی جیبه جی دهکات وه که قازی و حاکم و سه روک نه مانهش ده بن به طاغوت.

چ کاتی که به مه سه لهیه که ده گوتریت قانون و یاسا؟

- 1/ نه وهی که وای سوخته دیاری بکات و دایرپژیت، وه که [سه روک، نه میر، ده سه لانداری، مودیریکی گشتی، لوجنه، نه نجومه نی نوینه ران، لیژنه ی نویسنه وهی یاسا... هتد].
 - 2/ له سه ره خه لکی فه رض بکریت، وای لیژنه ی جیبه جی کار.
 - 3/ یاسایه که گشتی بیته و بو چه ند که سیکی تایبه تی نه بیته.
- هه رکاتی که نه م سئ خاله ی تیدا بوو پی ده گوتریت ته شریع و ئینسان پی له دین دهرده چیت.

بابه تی ته حاکوم: زانایان دهر باره ی نه و که سانه ی که وای ده گه رپنه وه بو یاسای ده سترکرد ده فه رموون: نه گه ر باوه ری وایته که نه مه له شهرعی الله {ﷻ} باشته، یان وه که شهرعی الله یه، نه مه کوفری گه ورهیه، هه روه که الله {ﷻ} نه فه رموویت: **(قَالَ وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) [النساء: ۶۵]**

واته: سویندین به په روه ردگارت نه ی پیغه مبه ر ئیمانیا نیه تا بو یه کلا کردنه وهی کی شه کانی نیوانیا ن تۆ ده که نه داوهر و نه وساش به رامبه ر به و برپاره ی تۆ داوته، هیچ شتیکیشیان له دل نه مینیت و به چاکیش ته سلیم و ملکه چ بن.

جوړی چواره م له سه رانی طاغوت: نه وکه سه یه که وای بانگه وازی زانیی علمی غه یب دهکات (واتا: زانستی نه یی و شاروه که وای ته نه الله تعالی دهیزانیته).

به لگه کان له سه ر علمی غه یب:

به لگهش له سهر ئه مه قوله تعالى: (عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٦٢﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٧٢﴾) [الجن: ٢٦-٢٧]

واته: ئه و زاته زانای نادیارو غه یبه، غه یبی خووی بو هیچ که سیک دهرناخواو ئاشکرا ناکا. مه گهر بو په یامبه ریک که خووی لی رازی بی، ئه و کاته ئاگاداری هه ندی له نه یینه کانی خووی ده کات، جا بیگومان ئه و کاته په روه ردگارت فریشته ده کاته پاسه وانی له پیش و له پشتیه وه بو پاراستنی له دهستی شه یاتین و دزینی بو جنیه کان.

که واته هیچ که سیک ناتوانیت غه یب بزانی، هیچ که سیک نازانیت سبه ی یان داهاتو چی رووده دات.

هه روه ها الله {ﷻ} ئه فه رموویت: (وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ) [الأنعام: ٥٩]

واته: کللی گشت گه نجینه کانی غه یب، ته نها لای "الله" یه و ته نها هه ر ئه ویش پێیان دهرزانی، ته وای کاره نادیاره کانیش لای ئه و ئاشکراو دیارن، هه رچیش له وشکانی و دهریادیه ئه و دهرزانی هیچ گه لا داریکیش بێ ئاگاداری ئه و ناوه ریت هه ردانه یه که له ناو تاریکایی زه ویدای بێ و هه رچی ته پرو وشکیشه گشتی ئه وانه له ناو کتیبیکی ئاشکرادایه (لوح المحفوظ)، واته: "الله" ی کارزان به گشت بوونه وهر - به گیاندارو بێ گیانییه وه - زانست و زانیاری هه یه.

الله {ﷻ} ئه فه رموویت: (قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ) [النمل: ٦٥]

واته: ئه ی موحه ممه د [ﷺ] پێیان بلی: هیچ که سیک له وانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدایان - بیجگه له الله - ئاگایان له غه یب نیه و نازانن و هه ست ناکه ن که ی زیندوو ده کرینه وه و، که یش پاداشت و تۆله ده درین؟ جا که واته هه ر الله - به ته نیا - شایسته ی په رستن و گوێرایه لیه، هه ر ئه ویش خووی دهرزانی قیامه ت که ی دی؟.

ههروهها الله تعالى له ثايه تيكي ترده هه رموويت: (قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) [الأعراف: ١٨٨]

واتا: بلخ: من خاوهنی هیچ شتيك- چ سوود، چ زیان- بۆ خوشم نیم، مه گهر ئه وهنده "الله" مه یلی هه بیته، ئیتر من له کوئی هاتنی رۆژی قیامهت ئه زانم؟ ئه گهر من غهیب و نادیارم زانیبا بۆ وه حی.

الله {ﷻ} ئه هه رموويت: (إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) [لقمان: ٣٤]
زانای گشت نادیاره کان هه ر"الله تعالی"یه:

الله {ﷻ} باسی (بېنج) شت دهکات که ته نهها هه رخوی دهیانزانی:

١- [إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ] به راستی زانیاری هاتنی رۆژی قیامهت هه ر لای "الله"یه، جگه له و هیچ که سیك نازانی قیامهت که ی دیت.

٢- [وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ] ته نهها ئه ویش باران دهبارینی له کاتی دیاریکراوی خویدا، که سیکی تر ناتوانی باران ببارینی.

٣- [وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ] ئه ویش دهزانی چی له منداڵدانه کاندایه، واته: هه ر له و کاته وه که هیمن ناوه، الله {ﷻ} خوی دهزانی چیه: کورپه یان کچ، بهختیار و سهرفرازه، یان لاسار و بهدبهخته، بهژن و بالای کورته، یا..هتد.

٤- [وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا] هیچ که سیك - نه چاکه کار و نه خراپه کار- سه د له سه د نازانیته سبهینی چی دهکا له چاک و له خراپ.

٥- [وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ] هیچ که سیش نازانی له کام سه ر زهوی دهمری، واته: کام جیگا ده بیته گۆرو ئارامگای، هه ر چه ند له وانه یه هه وئیش درابۆ بۆ زانینی ئه مه!

چونکه هه ر الله {ﷻ} زاناو به ئاگیه به ته وای رووداوه کان و گشت نهینی و ئاشکرایه کیشی لا یه کسانه.

کۆمه ئیک بابته له سه ر (علی غهیب):

شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] باسی نه وخاله ی کردوه که واهه رکه سیک بانگه وازی غه یب بکات پی ده بیټ به طاغوت و کافریش ده بیټ، چونکه سنووری به زاندوه.

(دوو) جوړ غه یبمان هه یه:

یه که م: **غه یی موطله ق:** نه و غه یبه یه که واهه هیچ که سیک نایزانیټ ته نه الله {ﷻ} نه بیټ، بونموونه؛ [که ی قیامت دادیت، ئینسان سبه یی چی به سهر دیت، که ی دهریت...]، نه مانه ته نه الله {ﷻ} نه یزانیټ و هیچ که سیک نایزانیټ و هاوشیوه کانی نه مانه ش ته نه الله {ﷻ} نه یزانیټ. دووهم: **غه یی نسی:** واته به نسه تی منه وه غه یبه، نه گهر نا له وانه یه به نسه تی که سیکی تره وه ده بیټ و غه یب نییه.

نه و جوړه که سانه ی بانگه شه ی علمی غه یب ده که ن:

یه که م: (نه ستیره ناسه کان): نه وانه ن له ریگه ی نه ستیره کانه واهه ده لیټ علمی غه یب ده خوینینه وه، بونموونه ده لیټن تو نه م سه فهره بکه یت ناوات به سهر دیت، واته له ریگای نه ستیره وه باشه و خراپه ی کاره کانت پیده لیټن.

دووهم: (ره مال): دیت له سهر لم چه ند خه تی که نه کی شیټ، پاشان خه ته کان دوو دوو دهریت ته وه، نه گهر له کوټایه که یدا دوو خه ت مانه وه، ده لیټ نه م کاره ت شتیکی باشه برؤ بیکه، و نه گهر یه ک خه ت مایه وه نه لیټ مه یکه و کاریکی خراپه، و به چه ندان شیوازی تریش.

سییه م: (عه یاف): نه وانه ن که له ریگه ی بالنده وه کاره که ت بوټ هه لده سه نگیټن، دین و بالنده که هه لده فرپنن نه گهر به لای راستدا رویشته نه واهه ده لیټ ئیشه که ت باشه و بیکه، و نه گهر به لای چه پدا رویشته نه لیټ ئیشه که ت خه راپه و مه یکه.

چواره م: (کاهینه کان): نه وانه ن که له ریگه ی جنه کانه وه هه وال دینن، و پیشی ده گوټریت (عه رراف)، به لام جیاوازن به وه ی:

(عه رراف): نه وکه سه ی که هه والت پیده دات له وه ی که شته که ت له کوئی ونبوه له کوئییه.

(کاهین): هه والت پیده دهن به شته شاره وکان، نه و شتانه ی له دل و دهرونت دان.

(ساحیر): نه ویش هه رله ریگه ی جنه وه هه والت پیده دات.

کۆمه لۆیک بابە تمان ههیه ئایه ده چنه قالی غه یبه وه؟

یه کهم: هه والپیدان ده باره ی خۆر گیران و مانگ گیران، ئەم هه والانه، که به پێی جیهازی سه رده م ده زانریت، ئەمه پێی ناگوتریت بانگه واری علمی غه یب، ئیلا ئەگەر یه قیبه ی له سه ر دابمه زریت، و بلیت (100%) له و کاته خۆر ده گیریت، ئەمه ده بیته غه یب، مه وقفی موسلمان پپو یسته به م جوړه بیته که نه بلیت وایه و باواری ته واده تی پپو هه بیته، نه بلیت وانییه و باوهری پینه کات. دووهم: هه والپیدان ده باره ی که ش و هه وا و هاتنی با و پپشبینی باران... ئەم بابەتان، ئەمه کی شه ی تیدانیه و دروسته [إِنْ شَاءَ اللَّهُ]، به لام ئەگەر جه زمی پپیدات و بلیت دلنیام باران ده باریت ئەو کاته ده بیته بانگه وازی علمی غه یب.

سپیه م: هه والپیدان به و شته ی که له ژیر زهویه، بلیت ئەم ژیر زهویه زپری تیدایه، ئاوی تیدایه... به پپو جیهازی پپشکه وتو واده لیت، ئەمه شیان پپو ناگوتریت علمی غه یب. چواره م: قافی، واتا سه رناس، بۆنمونه که سی واهه یه سه رناسه و خیه ره ی هه یه، ئەمه پپو ناگوتریت بانگه شه ی علمی غه یب.

پینجه م: هه والپیدان له رپنگه ی فیراسه ته وه، پپغه مبه ر [ﷺ] ده فهرمویت: «له فیراسه تی موسلمان بترسه».

ئیمانداری واهه یه که الله {ﷻ} فیراسه ی پپده دات، به وه ی شتیکی ده خاته دلپه وه ده باره ی شتیکی، ئەمه ش پپو ناگوتریت بانگه وازکاری علمی غه یب. شه شه م: ده ست خویندنه وه، ئەمروش ئەم رووداوه زۆر بووه، به وه ی که وا خه ته کانی ده ستی مروف ده خویننه وه و به کابرا ده لیت به ده بخته یان به خته وه، ئەمه یان علمی غه یبه و بانگه وازی بۆ علمی غه یب.

حه وته م: فنجانی قاوه، به وه ی ئەو کاته ی فنجانه که ته واو ده بیته و که میکی قاوه تیداماوه کامیک ده یجو لپیت و خه ت دروست ده بن، به هو ی ئەم خه تانه وه ده لیت ئەم کاره ی ده یکه یه باشه یان خراب، ئەمه ش هه ر علمی غه یبه.

هه شته م: بورج، به داخه وه له زۆرپک له روژنامه کان ده بینین، که وا چه ندان بورج هه ن، ئەمه ش بانگه شه ی علمی غه یبه و ئینسان پپو له دین ده رده چیته. چه ندان بانگه وازی تریش.

حوکمی نه و که سانه ی که ده چنه لای ساحیر:

نه گهر بچپته لایان و به راستیان دابنیت و وابزانیت علمی غه یب ده زانن، نه وای پی کافر ده بیت. نه وهی ده چپته لایان و رقی له کاره که نه بیت وه، وه ده زانن که نه و ساحیرانه غه یب نازانن، به لام ده چپت هیندیک پرسیری دوونیا یان لیده کات، نه وای تاوانیکی ککه وره ی نه نجام داوه.

که سیک رقی له کرده وه کانیا نه وه ده زانیت که وای علیم غه یب نازانن، به لام بو بابته تی خوشی ده چپته لایان و بو نه وهی بزانی چ ده که ن و چی ناکه ن، نه مهش تاوانی گه وره یه. ناگادارب...! سهیر کردنی ساحیر له ته له فیزیون و موبایل... و سهیر کردنی سیک و نه م بابته تانه که سحر، نه مه تاوانی گه وره یه و (40) رۆژ نویت لیوه رناگیریت.

جوری پینجه م له سه رانی طاغوت: نه وه یه که وای ده په ره ستریت جگه له الله {ﷻ}، و خویشی رازی به م په ره ستنه.

به لکه له سه ر نه مه قوله تعالی: (وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ) [الأنبياء: ۲۹]

واتا: هه رکه سیک له وان بل: منیش خواجه کم جگه له الله، نه وه پاداشتی به دۆزه ده دهینه وه، هه ر ناوایش تۆله و پاداشتی یاخیان و سته مکاران ده دهینه وه.

به راستی نه مهش شیرکه وه که شیرکیش گه وره ترین طولمه، هه روه ک الله {ﷻ} نه فه رموویت: (إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ) [لقمان: ۱۳]

واته: به راستی شه ریک و هاوبه شدانان بو الله، سته میکی گه وره یه له هه موو تاوانیک گه وره تره و، هه رگیز بن ته وبه قابیلی عه فوو لیبور دن نیه.

پاشان شیخ [رحمه الله] ده فه رموویت: «بزانه، بیگومان مروف نابیت به ئیماندار و به موسلمان حیساب ناکریت، تاوه کو کوفر به طاغوت نه کات».

هه روه ک الله {ﷻ} نه فه رموویت: (فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) [البقرة: ۲۵۶]

واتا: ئینجا هه رکه سیك باوه ری به «تاغوت» نه بیئت، و کوفری پئ بکات و باوه ری به الله {ﷻ} بهیئیت نه وه بیگومانه دهستی به هه نگل و به هوکاریکی پته وو قایمه وه گرتوو که هه رگیز هه لئاوه شیئت و پسان و پچرانیشی بو نییه وه "الله تعالی" ش بیسه ر و زانایه.

الله {ﷻ} سه ره تای ئه م سوره ته دهست پیده کات به: (لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ) واته: له م دینی ئیسلامه دا داسه پاندن و ناچارکردن و زه برو زهنگ نیه بو دینداری و وه رگرتنی ئایینی ئیسلام، چونکه بیگومانه که ریگای چاک و راست له ریگای ناراست و کوفرو تووله ریگاگان لیک جیاکراوه ته وه و ئاشکراو نمایانه، جا له بهر ئه وه نایه وی زور له هیچ که سیك بکریت بو ئیسلامبوون و هه ر که سه ش به مه یلی خو یه تی. زوړیک له وانه که وا مولحیدن ئه م شو به یه ده هی نه وه و ده لپن زوری له کاس ناکریت، به هیچ شیوه یک شتی و نییه.

ئه م ئایه ته له لای زانایان دوو ته فسیری هه یه: یه که م: یان بو ئه هلی کیتابه، زوړیان لئ ناکریت که بی نه سه ر دینی ئیمه، واتا زوری ناکریت له (نه صرانی، یه هودی)، که ئه مانه ش له شه رعدا (سئ) هه لپژارده یان بو هه یه، یان ده بیئت موسلمان بن، یان جزیه بدهن، یان ده کوژرین، ئه مه ش موړته د و موشریک ناگریته وه، یان موسلمان ده بیئت یان ده کوژریت. دووهم: به شیکی تری زانایان ئه فه رموون ئه م ئایه ته نه سخ بوته وه به ئایه تی قیتال.

پاشان شیخ محمد بن عبدالوهاب [رحمه الله] ده فه رموویت: (رشد) دینی پیغه مبه ر محمه [ﷺ]، گومراییش دینی ابو جه هله.

ئایه (العروة الوثقى) چییه؟

شه هاده هیئانه به ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾، که ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ هه م نه فی و هه م ئیثبات له خو ئه گریت، که هه موو جوړه کانی عیبادت بو غه یری الله {ﷻ} نه فی ده کات، وه هه موو جوړه کانی عیبادت بو الله {ﷻ} جیگیر ده کات.

پاشان شیخ دیته کوّتای رپساله که و دهفه رموویت: (والحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات) هه رچی سوپاس و ستایش هه یه جیگیری نه که م، بوئه والله یه ی که هه رخوی شایه نی په رسته نه، که واه به فه ضل و نیعمه تی نه وه کاره چاکه کان ته واده بن.

که نالی زانستی شهرعی

تیلیگرام: - shar3_Eslam